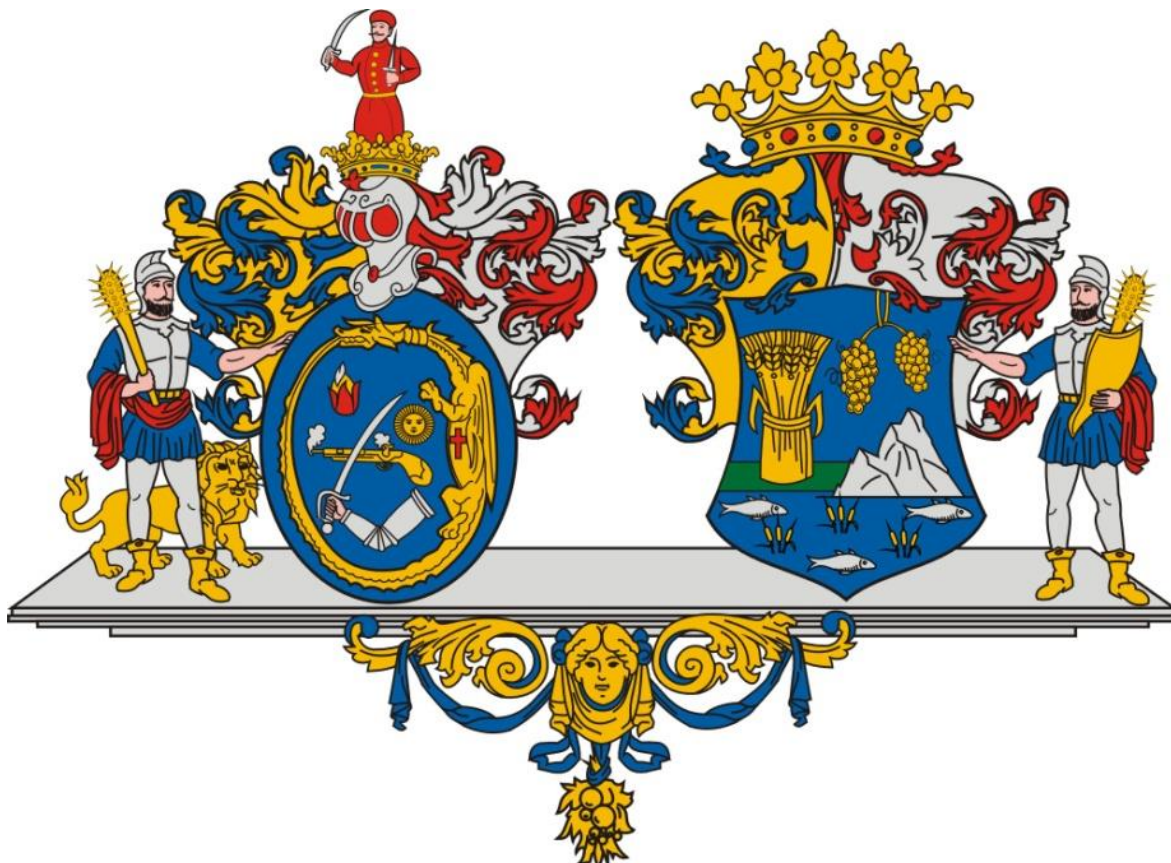

Hajdú-Bihar megye befektetés-ösztönzési stratégiája

Helyzetfeltárás

2018.

Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési
Ügynökség Nonprofit Kft

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	1
Ábrajegyzék	3
Táblázatok jegyzéke	4
1. Vezetői összefoglaló	8
2. Hajdú-Bihar megye külső környezete	9
2.1. Nemzetközi trendek	9
2.1.1. A közeli és távoli kiszervezés előnyei és hátrányai	9
2.1.2. Külföldi működőtőke áramlások	11
2.2. Magyarországi beruházások	17
2.2.1. Az FDI alakulása Magyarországon	17
2.2.2. A magyar befektetés-ösztönzés intézményi háttere: Nemzeti Befektetési Ügynökség	22
3. Hajdú-Bihar megye adottságai	28
3.1. Hajdú-Bihar megye földrajzi elhelyezkedése	28
3.2. Hajdú-Bihar megye természeti adottságai	28
3.2.1. Domborzat és talajviszonyok	28
3.2.2. Éghajlat	29
3.2.3. Természetvédelem	30
3.2.3.1. Természetvédelem a múltban	30
3.2.3.2. Natura 2000	31
3.2.4. Vízrajz	32
3.2.5. Településhálózat	34
3.3. Hajdú-Bihar megye infrastrukturális adottságai	37
3.3.1. Közúti közlekedés	37
3.3.2. Vasúti közlekedés	40
3.3.3. Légi közlekedés	44
3.4. Határon átnyúló (nemzetközi) kapcsolatok	45
4. Hajdú-Bihar megye gazdasági adottságai	47
4.1. Demográfia	47
4.2. Oktatás	59
4.2.1. Bölcsődei és óvodai ellátás	59
4.2.2. Általános iskolai képzés	61
4.2.3. Középiskolai képzés	65
4.2.3.1. Debreceni Szakképzési Centrum	66

4.2.3.2.	Berettyóújfalui Szakképzési Centrum.....	70
4.2.4.	A megye köznevelési rendszeréről.....	72
4.2.5.	Felsőoktatás – Debreceni Egyetem	77
4.3.	Gazdaság	80
4.3.1.	A gazdaság makroszempon t u elemzése.....	80
4.3.1.1.	A bruttó hozzáadott érték alakulása	80
4.3.1.2.	Működő vállalkozások száma	82
4.3.1.3.	Területi munkavállalói jövedelem	90
4.3.2.	A gazdaság mikroszempon t u elemzése	92
4.3.2.1.	A megyei települések jellemzése	92
4.3.2.2.	A járá sok gazdasága	99
4.3.2.2.1.	Balmazújvárosi járás.....	100
4.3.2.2.2.	Berettyóújfalui járás.....	103
4.3.2.2.3.	Debreceni járás	106
4.3.2.2.4.	Derecskei járás	109
4.3.2.2.5.	Hajdúböszörményi járás.....	111
4.3.2.2.6.	Hajdúhadházi járás.....	114
4.3.2.2.7.	Hajdúnánási járás.....	116
4.3.2.2.8.	Hajdúszoboszlói járás.....	119
4.3.2.2.9.	Nyíradonyi járás	122
4.3.2.2.10.	Püspökladányi járás.....	125
4.3.2.3.	A néhány legjelentősebb vállalat nemzetgazdasági áganként.....	127
4.3.3.	Ipari parkok	138
4.3.3.1.	Ipari park státusszal rendelkező területek	138
4.3.3.2.	Ipari parki státusszal nem rendelkező, de befektetés-ösztönzési szempontból fontos területek.....	142
4.3.3.2.1.	Déli ipari park	142
4.3.3.2.2.	Multimodális logisztikai központ.....	143
4.3.3.2.3.	Észak-Nyugati Gazdasági Övezet – BMW gyár	143
4.3.4.	Külföldi vállalkozások szerepe	144
5.	SWOT.....	147
6.	Problémafa	149
7.	Felhasznált irodalom	152

Ábrajegyzék

1. ábra: A nearshoring célországai	10
2. ábra: Nearshoringtól várt előnyök (a válaszok százalékában)	11
3. ábra: FDI beáramlás (millió \$)	12
4. ábra: FDI fogadó régiók 2015-ben (a teremtett munkahelyek százalékában)	13
5. ábra: TOP15 FDI fogadó ország (munkahelyek száma szerint, ezer fő)	13
6. ábra: TOP15 fogadó ország (1 millió lakosra jutó munkahelyteremtés, fő)	14
7. ábra: Külföldi befektetések munkahelyteremtése (munkahelyek száma).....	14
8. ábra: A TOP15 befektető ország (teremtett munkahelyek száma alapján, ezer fő)	15
9. ábra: USA befektetési portfóliója	15
10. ábra: Németország befektetési portfóliója	16
11. ábra: Japán befektetési portfóliója	16
12. ábra: A 10 legjelentősebb ágazat az FDI által teremtett munkahelyek száma szerint 2014-ben és 2015-ben (ezer fő).....	17
13. ábra: Magyarországi FDI projektek száma (jobb skála) és az általuk teremtett munkahelyek száma (bal skála).....	17
14. ábra: A külföldi működőtőke befektetések egyenlege (millió USD)	18
15. ábra: Az FDI állománya (millió USD).....	19
16. ábra: FDI egyenleg a GDP százalékában	19
17. ábra: FDI Magyarországon SCV-k nélkül.....	20
18. ábra: A 10 legnagyobb befektető ország és ágazat Magyarországon (ezer fő)	21
19. ábra: A befektető országok sorrendje (milliárd euró).....	22
20. ábra: HIPA szervezeti hierarchiája.....	26
21. ábra: Natura 2000 területek Hajdú-Biharban	32
22. ábra: Hajdú-Bihar megye vízrajza.....	33
23. ábra: Hajdú-Bihar megye településhálózata	35
24. ábra: Hajdú-Bihar megye állami úthálózata 2015-ben	39
25. ábra: Gyorsforgalmi úthálózatfejlesztések a régióban.....	40
26. ábra: Hajdú-Bihar megye vasúthálózata Forrás: MÁV	42
27. ábra: Hajdú-Bihar megye járásai	48
28. ábra: Népmozgalmi események Hajdú-Bihar megyében.....	50
29. ábra: Hozzáadott érték és a GDP alakulása Hajdú-Biharban	81
30. ábra: Bruttó hozzáadott értékek arányának alakulása	87
31. ábra: Hajdú-Bihar megye befektetés-ösztönzési problémafája.....	149

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Nearshoring előnyei	10
2. táblázat: HIPA szervezeti egységei	24
3. táblázat: Hajdú-Bihar megyei települések rangja (2016)	36
4. táblázat: Utak hossza és átlagszélessége 2017-ben	37
5. táblázat: Utak állapota és teherbírása (2015-ben)	38
6. táblázat: Hajdú-Bihar megyében meglévő vasútvonalak	41
7. táblázat: Hajdú- Bihar megye városainak vasúti elérhetőségi adatai (2018-ban)	43
8. táblázat: A Debrecenből légi úton elérhető desztinációk 2019-től	44
9. táblázat: Az Észak-Alföldi régió lakónépessége 2016-ban	47
10. táblázat: Hajdú-Bihar megye járásainak lakossága 2016-ban	48
11. táblázat: A megye népességének korcsoportok és járások szerinti megoszlása (2016)	49
12. táblázat: Hajdú-Bihar megye lakossága 2016-ban	50
13. táblázat: Vándorlások adatai területi egységenként Hajdú-Bihar megyében (2013-2016)	52
14. táblázat: Az Észak-Alföldi régió lakosságának gazdasági aktivitása (2016)	52
15. táblázat: Gazdasági aktivitás iskolai végzettség szerint (2016)	53
16. táblázat: Nyilvántartott álláskeresők végzettség szerint (2018 I. félév.)	55
17. táblázat: Tartósan (egy éven túl) nyilvántartott álláskeresők (2017-2018)	56
18. táblázat: Hajdú-Bihar megye népességének nyelvismerete	58
19. táblázat: Bölcsődei és óvodai ellátásban részesülők száma 2016-ban	59
20. táblázat A kisgyermekellátás humán erőforrása Hajdú-Bihar megyében (2016)	61
21. táblázat: Tankerületek Hajdú-Bihar megyében	61
22. táblázat: Berettyóújfalui Tankerület intézményeinek területi eloszlása	62
23. táblázat: Debreceni Tankerület intézményeinek területi eloszlása	63
24. táblázat: Hajdúböszörményi Tankerület intézményeinek területi eloszlása	63
25. táblázat: Általános iskolai diákok száma 2016-ban	64
26. táblázat: Általános iskolával rendelkező települések diák- és pedagógus száma 2017-ben	65
27. táblázat: Hajdú-Bihar megyei intézménytípusok főbb adatai 2017-ben	66
28. táblázat: DSZC szakstruktúrája	67
29. táblázat: BSZC által fenntartott intézmények	71
30. táblázat: BSZC szakstruktúrája	72
31. táblázat: Megyei települések oktatási intézményeinek és résztvevőinek száma (2016)	73
32. táblázat: Két tanítási nyelvű alap- és középszintű oktatási intézmények a megyében	76
33. táblázat: Debreceni Egyetem karai	77
34. táblázat: Duális képzésben résztvevő szakok	80
35. táblázat: Hajdú-Bihar megyében a bruttó hozzáadott érték, GDP, 1 főre jutó GDP (folyó áron)	81
36. táblázat: Hajdú-Bihar megyében működő vállalkozások száma a vállalat mérete alapján	82
37. táblázat: Hajdú-Bihar megyében működő vállalkozások száma iparág alapján	82
38. táblázat: Hajdú-Bihar megyében működő vállalkozások száma gazdasági forma alapján	83
39. táblázat: Hajdú-Bihar megyében működő vállalkozások száma gazdasági forma és iparág alapján	83
40. táblázat: Működő vállalkozások száma gazdasági forma és járások/település szerint	84
41. táblázat: Bruttó hozzáadott érték iparáganként	86

42. táblázat: Bruttó hozzáadott érték (milliárd forintban) alakulása az országban, az Észak-Alföld régióban és Hajdú-Bihar megyében.....	88
43. táblázat: Bruttó hazai termék (GDP) (milliárd forint) alakulása az országban, az Észak-Alföld régióban és Hajdú-Bihar megyében.....	88
44. táblázat: 1 főre jutó GDP (1000 FT) alakulása az országban, az Észak-Alföld régióban és Hajdú-Bihar megyében	89
45. táblázat: Területi munkavállalói jövedelem szektoronként Magyarországon	90
46. táblázat: Területi munkavállalói jövedelem szektoronként az Észak-Alföldi régióban	91
47. táblázat: Területi munkavállalói jövedelem szektoronként Hajdú-Bihar megyében	91
48. táblázat: A 25 legjelentősebb település működő cégek száma szerinti rangsora Hajdú-Bihar megyében 2012 és 2016 között	93
49. táblázat: Településenként a működő cégek számának alakulása Hajdú-Bihar megyében 2012 és 2016 között	94
50. táblázat: A 25 legjelentősebb település árbevétel szerinti rangsora Hajdú-Bihar megyében 2012 és 2016 között (millió Ft).....	95
51. táblázat: Az összes település árbevételének alakulása Hajdú-Bihar megyében 2012 és 2016 között (milliárd Ft).....	96
52. táblázat: A 25 legjelentősebb település foglalkoztatotti létszáma szerinti rangsora Hajdú-Bihar megyében 2012 és 2016 között	97
53. táblázat: Az összes település foglalkoztatotti létszáma szerinti alakulása Hajdú-Bihar megyében 2012 és 2016 között	98
54. táblázat: A Hajdú-Bihar megyében működő gazdasági társaságok száma, árbevétele (millió Ft) és a foglalkoztatottak létszáma iparágak szerint 2016-ban.....	99
55. táblázat: A Hajdú-Bihar megyében működő gazdasági társaságok száma, árbevétele (mFt) és a foglalkoztatottak létszáma járásonként 2016-ban	100
56. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Balmazújvárosi járásban	100
57. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Balmazújvárosi járásban ...	101
58. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Balmazújvárosi járásban	101
59. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Balmazújvárosi járásban nemzetgazdasági áganként	102
60. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Berettyóújfalui járásban	103
61. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Berettyóújfalui járásban ...	104
62. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Berettyóújfalui járásban.....	105
63. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Berettyóújfalui járásban nemzetgazdasági áganként	105
64. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Debreceni járásban	106
65. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Debreceni járásban.....	107
66. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Debreceni járásban	107
67. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Debreceni járásban nemzetgazdasági áganként	108
68. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Derecskei járásban.....	109
69. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Derecskei járásban.....	109
70. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Derecskei járásban	110

71. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Derecskei járásban nemzetgazdasági áganként	111
72. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Hajdúböszörményi járásban ...	111
73. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Hajdúböszörményi járásban	112
74. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Hajdúböszörményi járásban.....	112
75. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Hajdúböszörményi járásban nemzetgazdasági áganként	113
76. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Hajdúhadházi járásban	114
77. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Hajdúhadházi járásban	114
78. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Hajdúhadházi járásban.....	115
79. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Hajdúhadházi járásban nemzetgazdasági áganként	116
80. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Hajdúnánási járásban.....	116
81. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Hajdúnánási járásban	117
82. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Hajdúnánási járásban	118
83. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Hajdúnánási járásban nemzetgazdasági áganként	118
84. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Hajdúszoboszlói járásban	119
85. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Hajdúszoboszlói járásban .	120
86. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Hajdúszoboszlói járásban.....	120
87. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Hajdúszoboszlói járásban nemzetgazdasági áganként	121
88. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Nyíradonyi járásban	122
89. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Nyíradonyi járásban.....	123
90. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Nyíradonyi járásban	123
91. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Nyíradonyi járásban nemzetgazdasági áganként	124
92. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Püspökladányi járásban	125
93. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Püspökladányi járásban....	125
94. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Püspökladányi járásban	126
95. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Püspökladányi járásban nemzetgazdasági áganként	127
96. táblázat: Adminisztratív és Egyéb szolgáltatást támogató tevékenység ágazat néhány legjelentősebb vállalata	128
97. táblázat: Bányászat, bányászati egyéb szolgáltatás ágazat néhány legjelentősebb vállalata..	128
98. táblázat: Egyéb szolgáltatás ágazat néhány legjelentősebb vállalata	129
99. táblázat: Építőipar ágazat néhány legjelentősebb vállalata.....	129
100. táblázat: Feldolgozóipar ágazat néhány legjelentősebb vállalata	130
101. táblázat: Humán-egészségügyi, szociális ellátás ágazat néhány legjelentősebb vállalata....	131
102. táblázat: Információ, kommunikáció ágazat néhány legjelentősebb vállalata	131

103. táblázat: Ingatlanügyek ágazat néhány legjelentősebb vállalata.....	132
104. táblázat: Kereskedelem, gépjárműjavítás ágazat néhány legjelentősebb vállalata.....	132
105. táblázat: Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás ágazat néhány legjelentősebb vállalata	133
106. táblázat: Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás ágazat néhány legjelentősebb vállalata	133
107. táblázat: Művészet, szórakoztatás, szabadidő ágazat néhány legjelentősebb vállalata	134
108. táblázat: Oktatás ágazat néhány legjelentősebb vállalata	135
109. táblázat: Pénzügyi, biztosítási tevékenység ágazat néhány legjelentősebb vállalata.....	135
110. táblázat: Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység ágazat néhány legjelentősebb vállalata	136
111. táblázat: Szálláshely-egyéb szolgáltatás, vendéglátás ágazat néhány legjelentősebb vállalata	136
112. táblázat: Szállítás, raktározás ágazat néhány legjelentősebb vállalata.....	137
113. táblázat: Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás ágazat néhány legjelentősebb vállalata	137
114. táblázat: Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyezésmentesítés ágazat néhány legjelentősebb vállalata.....	138
115. táblázat: Ipari parkok Hajdú-Bihar megyében	139
116. táblázat: Külföldi közvetlen tőkebefektetéssel működő vállalkozások száma (db)	144
117. táblázat: Külföldi közvetlen tőkebefektetéssel működő vállalkozások külföldi tőkéje (milliárd forint)	144
118. táblázat: Külföldi közvetlen tőkebefektetéssel működő vállalkozások egy cégre jutó külföldi tőkéje (milliárd forint).....	145
119. táblázat: Külföldi cégek származása (db)	145

1. Vezetői összefoglaló

Jelen Helyzetfeltárás Hajdú-Bihar megye befektetés-ösztönzési stratégiájának megalapozás céljából készült, a TOP-5.1.1-15-HB1-2016-00001 azonosítószámú nyertes pályázat keretében. E pályázat a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal, a Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzati Hivatal és a Hajdú-Bihar Megyei Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. konzorciumi partnerségével alakította ki azt a megyei gazdasági együttműködést, amely a megye foglalkoztatási helyzetének javítását szolgálja, többek között a helyi munkaerő-piac bővítésével.

A pályázat keretében a konzorciumi partnerek a megye gazdaságfejlesztése érdekében kívánják felállítani azt a befektetés-ösztönzési stratégiát, ami a megye területén jövőbeni befektetések megvalósítását célzó középtávú célrendszert jelöli ki, és felvázolja a befektetés-ösztönzés sikeres megvalósításához szükséges kereteket, eszközöket. Jelen dokumentum célja, hogy feltárja Hajdú-Bihar megye befektetés-ösztönzését behatóan érintő tényezőket, ezek között is elsősorban a külső világgazdasági és makrogazdasági környezetet, a megye adottságait (különös tekintettel a természetföldrajzi, infrastrukturális, oktatási és gazdaságszerkezeti adottságokra), illetve az erre épülő SWOT elemzés segítségével felállítsa a megye befektetés-ösztönzési problémarendszerét.

A Helyzetfeltárás rámutat, hogy Hajdú-Bihar megye adottságai befektetés-ösztönzési szempontból kedvezőnek minősülnek. Országos szinten a megyében az egyik legmagasabb a potenciális munkaerő utánpótlás nagysága (magas munkanélküliségi rátával, alacsony aktivitási rátával), bár a megye demográfiai folyamatai kedvezőtlenek, a csökkenő népességszám előregedéssel párosul. Az utóbbi években lett jelentős a szelektív elvándorlás, amely elsősorban a fiatalok és szakképzett rétegeket érintik.

A képzési rendszer mind középfokon, mind felsőfokon kiterjedt a megyében, széles körű szakképzést tud nyújtani, a duális képzés szerepe is egyre növekszik. A két szakképzési centrum a potenciális befektetői kör igényeit vagy már lefedik, vagy együttműködésekkel, duális képzéssel le tudják fedni. Ezen felül a Debreceni Egyetem olyan utánpótlás bázist tud biztosítani, amire bátran építhetnek a potenciális befektetők.

A befektetés-ösztönzés szempontjából kiemelt szerepe van a megye gazdasági szerkezetének. Megállapítható, hogy a megyeszékhely – régióközponttá válási törekvéssel – minden tekintetben dominálja a megye gazdaságát, akár a vállalatok számát, akár foglalkoztatási hatását, akár gazdasági teljesítményét vesszük alapul. Ehhez párosul a megye Debrecenen kívüli gazdaságának bipoláris szerkezete, mivel néhány nagyvállalat mellett alig található kis- és középvállalkozás, ellenben túlnyomó többségük mikrovállalkozás. Ráadásul alig van a megyében külföldi tulajdonú vállalkozás, ami a tőkeerősség és technológiai tudás miatt kiemelt problémaként jelentkezik. A megye relatív elmaradottságát jelzi, hogy a mezőgazdaság és a kereskedelem a két legmeghatározóbb ágazat.

Befektetés-ösztönzési szempontból fő problémaként az azonosítható, hogy *A megye gazdasági potenciáljához képest kevés külföldi beruházás és hazai újrabefektetés valósul meg.* 3 fő problémakörbe koncentrálnak az azonosított problémák: *Munkapiaci súrlódások, A megye gazdaságszerkezete és a Megyei szintű befektetés-ösztönzés hiánya.*

2. Hajdú-Bihar megye külső környezete

2.1. Nemzetközi trendek

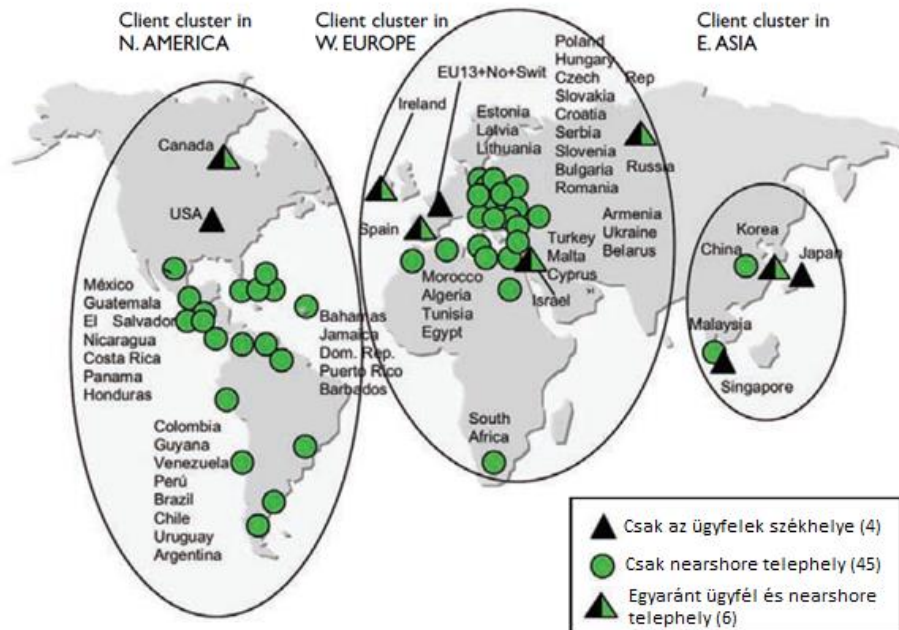
2.1.1. A közeli és távoli kiszervezés előnyei és hátrányai

A különböző országokban meglehetősen eltérő az egy főre jutó tőkeállomány nagysága. Azokban az országokban, ahol ez a mutató magas, az arra utalhat, hogy a munkaerő a szűk keresztmetszet, ahol alacsony, ott pedig a tőke. A termelési tényezők tulajdonosai ott tudnak magasabb hozzáadott értéket elérni, ahol inputjaik relatíve szűkösen állnak rendelkezésre. A fenti egyszerű közgazdasági okfejtéssel számos világgazdasági folyamat megmagyarázható. A munkaerő általában a tőkében szegény országokból a gazdag országokba áramlik, a tőke pedig fordítva, bár sok egyéb befolyásoló tényező ezeket megfordíthatja. Mindkét irányú áramlásnak vannak jelentős akadályai és költségei, ezért ezek a folyamatok nem maradnak fenn addig a pontig, amíg az egy főre jutó tőkeállomány ki nem egyenlítődik.

A tőke áramlásának egyik fontos megnyilvánulása az „outsourcing”, ami azt jelenti, hogy a vállalat határain kívülre, legtöbbször egy másik országba szervezi ki értékteremtési folyamatainak egy részét. Ennek motivációja az, hogy fogadó országban általában olcsóbb a munkaerő, mivel az egy főre jutó tőkeállomány kisebb, tehát a munka relatíve bőségesen áll rendelkezésre. A munkaerő áramlásának számos akadálya, kockázata és költsége van, hasonlóképpen a tőke áramlásának is. Az outsourcing egyik alapfeltétele a fogadó országban rendelkezésre álló megfelelő intézményrendszer. Mivel Afrikában ez rendszerint nincs meg, ezért az outsourcing jelentős része inkább kelet felé, Kínába vagy Indiába irányul. Ezen a trenden középtávon sem várnak a piaci szereplők jelentős változást, sőt a Brexit és a Donald Trump amerikai elnök által egyre erőteljesebben képviselt nemzetközi protekcionista törekvések miatt még inkább erősödni fog a külföldi piacokhoz közelebb kerülés ezen stratégiája (AlixPartners 2017).

Az „offshoring” azt jelenti, hogy az adott cég a belföldi folyamatokat egy részét áthelyezi külföldre. Ez lehetséges olyan módon is, hogy a felelősségi körök belföldön maradnak, vagyis a folyamatokat nem szervezik ki, így nem függenek nagymértékben a külföldi szereplőktől. Tehát az offshoring nem szükségszerűen azonos az outsourcing-gal, de általában összekapcsolódnak. Az offshoring projektek döntő többsége a távol-keleten valósul meg, mivel különböző funkciók (pl. call-centerek, programozás, egyéb speciális gyártási folyamatok) kiszervezése könnyen és olcsón megvalósítható. Emiatt is általános nézet lett üzleti életben, hogy az „offshore outsourcing” alatt mindenki a távol-keleti kiszervezést érti.

A „nearshoring” ezzel szemben a kiszervezésnek az a formája, mely esetén egy közeli országba telepítik át a folyamatokat. Számos esetben ez a forma a hatékonyabb, mivel az ellenőrzés, a szállítás és a kommunikáció alacsonyabb költséggel jár. Carmel és Abott (2007) amellet érvelnek, hogy az 1990-es évek végi, 2000-es évek eleji nézettel szemben (miszerint a távolság nem számít, és emiatt csak a távol-keleti, elsősorban indiai lokációkon érdemes beruházni) a távolság igenis számít. Az érdeklődés középpontjában jól azonosítható területek, országcsoportok rajzolódnak ki (lásd alábbi ábra).

1. ábra: A nearshoring célországai

Forrás: Carmel-Abott (2007)

Három nagyobb klaszter rajzolódik ki, amelyben csak néhány ország az, ahol egyaránt vannak vevők és leányvállalatok (ezek a fekete-zöld háromszögek), és jellemzően a fejlett országok (Kanada, Nyugat-Európa), vagy a hatalmas potenciális piaccal rendelkező országok (Oroszország, Kína) tartoznak ide. Magyarország azon kedvelt nearshoring lokációk közé tartozik, ahol inkább a kihelyezett szolgáltató központokat hozzák létre, így használva ki a magyar telephely nyújtotta előnyöket.

Számos előnyös oldalát lehet kiemelni a nearshoringnak, ezeket a legtöbb tanulmány is kiemeli. Carmel és Abott (2007) pontosan azt elemezte, hogy a fellelhető, a nearshoringgal foglalkozó közgazdasági szakirodalom melyeket, és milyen gyakran szokta emlegetni. Az alábbi táblázatban csoportosították az előnyöket, és azt tüntették fel mellette, hogy az összes forrás hány százalékában jelenik meg az adott előny.

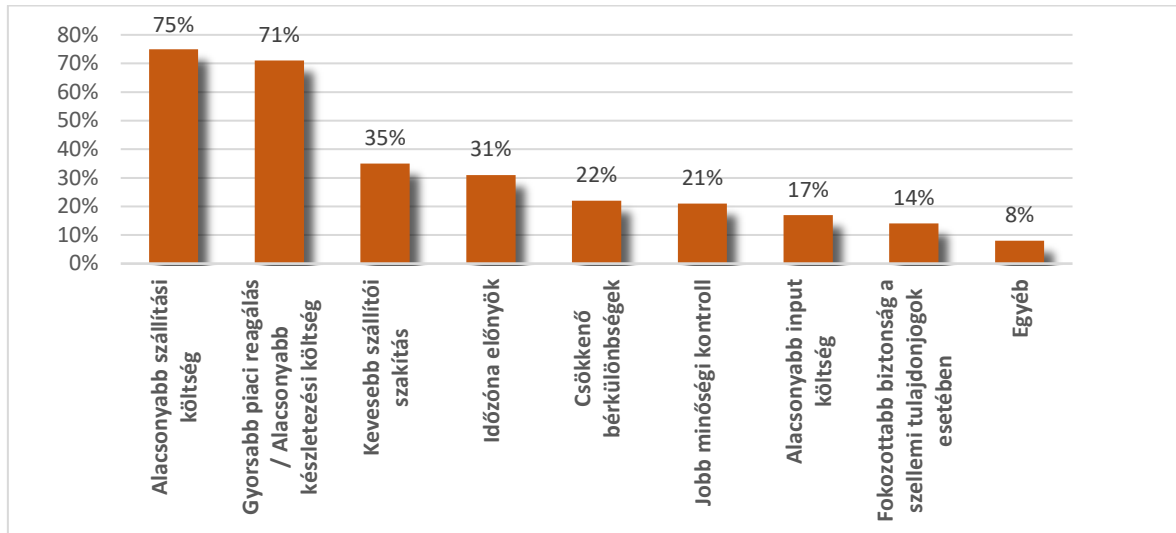
1. táblázat: Nearshoring előnyei

Várható előnyök	Összes százalékában
Földrajzi közelség	60%
Időbeli átfedés	42%
Kulturális/történelmi hasonlóságok	42%
Nyelvi kapcsolatok	36%
Politikai/gazdasági hasonlóságok	29%
Más telephelyi előnyök	9%

Forrás: Carmel-Abott (2007)

A földrajzi közelség előnyei a hasonló kultúra, nyelv, politikai berendezkedés, jogrendszer, történelem és időzóna. Ezek a tényezők akkor igazán fontosak, ha a kiszervezendő tevékenység szoros együttműködést követel meg. Egyes kutatások szerint ez nemcsak a gyártási célú kiszervezéseknél lehet kulcstényező, hanem akár a szoftverfejlesztésnél is lehet a fenti tényezőknek bizonyítottan komoly jelentősége.

A vállalatvezetők körében végzett felmérés szerint nearshoring esetén a szállítási költségek csökkenése a legfontosabb tényező a döntés során, valamint a gyorsabb piacra lépés és a kisebb készletezési költség.

2. ábra: Nearshoringtól várt előnyök (a válaszok százalékában)

Forrás: AlixPartners 2013

A közelség hátránya, hogy általában kisebb a munkabérekből származó költségmegtakarítás, mint egy távolabbi országban, mivel a munkabérek kiegyenlítését a távolságtól is függ. Előnye azonban, hogy a tranzakciós költségek alacsonyabbak, és az együttműködés hatékonyabb. Ezt a költséghátrányt viszont többszörösen túlkompenzálhatják a fenti előnyök.

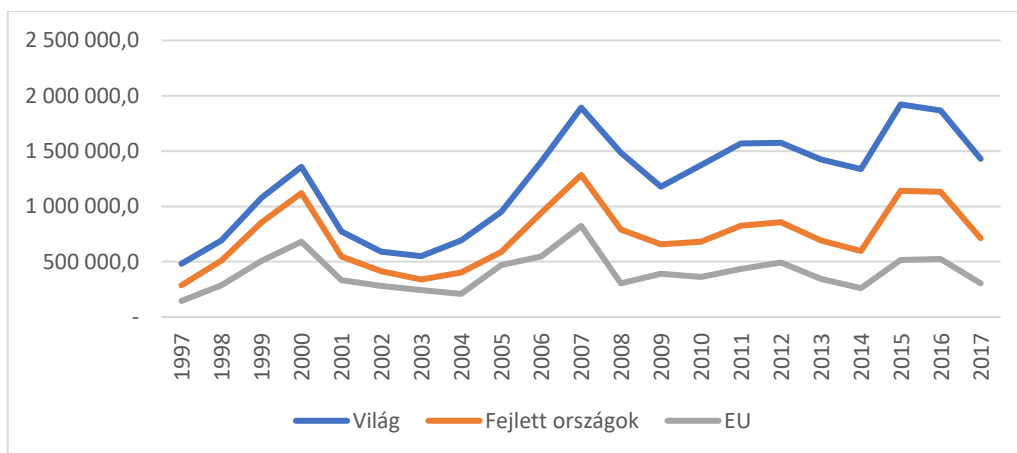
A távolság gyakran olyan költségekkel és bonyodalmakkal jár (pl. vízum szerzése), amit a vállalatok igyekeznek elkerülni. A hasonló kultúrákban ritkább a jelentősebb eltérés a gondolkodásban vagy pl. a csoportmunkához való hozzáállásban, ami gátolná a kooperációt. A jogrendszerek, vallás, szabálykövetési hajlandóság különbözősége nem várt költségeket róhat a vállalatra, ilyenkor a nearshoring hatékonyabb eszköz. Az időzónák eltérése újabb problémákhoz vezethet, melyeket költséges átszervezéssel lehet csak megoldani. A fenti tényezőket összevetve iparáganként változik, hogy közeli vagy távoli kiszervezés az optimális a vállalat szempontjából.

2.1.2. Külföldi működőtőke áramlások

A külföldi működőtőke-befektetés (*foreign direct investment*, FDI) – a nemzetközi kereskedelemhez hasonlóan – jólétnövelő hatású, ezért a gazdasági elemzők kiemelten figyelnek alakulására. Az FDI-t pénzben mérik, és a két legfontosabb kapcsolódó indikátor az FDI beáramlás és az FDI kiáramlás.

A két mutató eltérő szemlélete és módszertana miatt az összesített be- és kiáramlás nem egyezik meg, ezért a továbbiakban csak a beáramlást fogjuk vizsgálni.

A 2000-es dotcom válság¹ kirobbanása után pár év alatt visszament az FDI az ezredforduló előtti szintre, majd tovább növekedett, azonban a 2007-ben kezdődő válság újabb visszaesést eredményezett. Az értékek együtt mozognak, vagyis nincs olyan országcsoport, amely függetleníteni tudná magát a világgazdasági folyamatoktól. Az összes FDI több mint fele a fejlett országokba áramlik. A 2007-es csúcs (1 911 milliárd dollár) után drasztikus visszaesést tapasztalhatott a világ, melynek a mélypontja 2009-ben 1 171 milliárd dolláros értéken volt. Az UNCTAD becslései szerint a 2012-től 2014-ig kismértékű visszaesés volt (kb. 8%-os csökkenés az előző évhez képest). A változás mértéke talán meglepő lehet, de az iránya nem, hiszen a 2014-ben tapasztalt bizonytalan világgazdasági helyzet, és a – részben éppen ennek kapcsán – megnövekedett geopolitikai kockázatok szükségszerűen kihatással vannak az FDI-re. A 2015-2016 időszak újabb meredek emelkedést hozott, majd újra csökkenés következett 2017-ben minden országcsoportban egyaránt. A közel-keleti helyzet és az Oroszország és Ukrajna közti konfliktus, illetve a világ erre adott válasza a befektetési hajlandóságot is aláásták.

3. ábra: FDI beáramlás (millió \$)

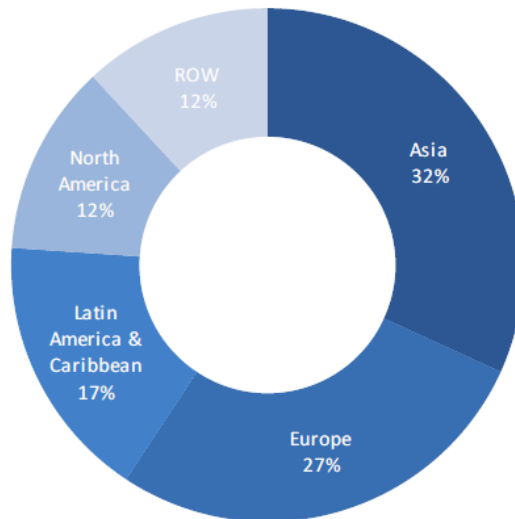
Forrás: UNCTAD

Az FDI áramlások eloszlása a világban meglehetősen egyenetlen. Nagyságrendileg fele a fejlett országokba áramlik, de a fejlődők között is nagy az aránytalanság. Kína a legfőbb célpont, és ha Hong Kongot ide soroljuk, akkor elmondható, hogy az FDI kb. ötöde ebbe a térségbe áramlik. Ha hozzávesszük, hogy a világ tőkeáramlása által teremtett munkahelyek kb. 32%-a egész Ázsiába összpontosul, miközben Európa nagyságrendileg a munkahelyek negyedét tudja magáénak, akkor láthatjuk, hogy mekkora szerep van e két térségben az FDI-nek. Az FDI kapcsán a szakirodalom gyakran a teremtett munkahelyek számát használja alapmutatóként. Végző soron az országok jóléte szempontjából ez a legfontosabb, hogy hány fővel nő a foglalkoztatás az adott gazdaságban.

A munkahelyteremtés egyenlőtlenül oszlik meg a kontinensek között. Az utóbbi évtizedben, de különösen az utóbbi években sorozatosan Ázsiában jött létre a legtöbb munkahely, második

¹ Dotcom válság alatt a szakirodalom a 2000. március 11-én bezuhanó NASDAQ tőzsdei részvényárfolyamok okozta pénzügyi válságot érti. A dotcom elnevezés az angol .com kifejezésből jön, miszerint amelyik cégnek a megnevezésében ott volt a .com, az 1990-es évek végi részvényvásárlási lázban valós értékén felüli árfolyamon tudták értékesíteni a részvényeit. A 2000-re felfúvódott tőzsdei lufi 2000-ben rengette meg a tőzsdépiacokat, amihez egy újabb lökést adott a 2001. szeptember 11-ei terrortámadások hatása.

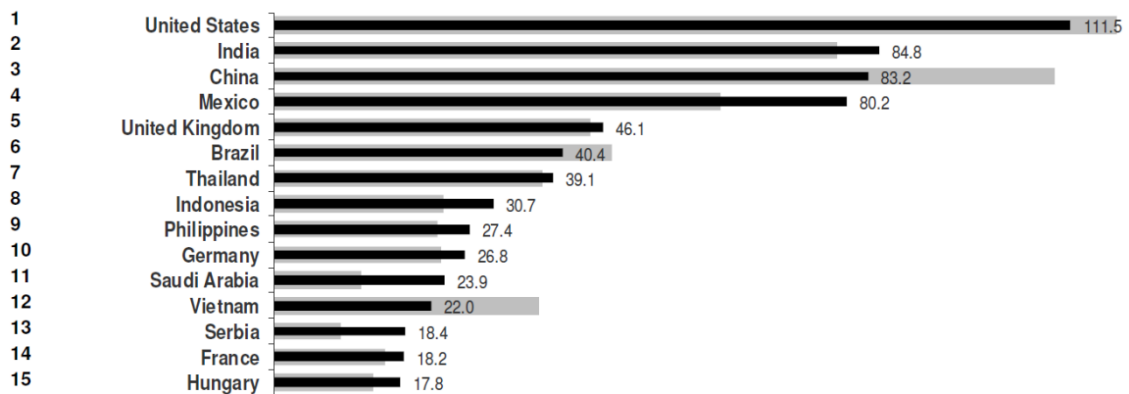
helyen Európa áll. Meglepő módon Észak-Amerikát megelőzi Latin-Amerika és a Karib-térség, mivel a munkahelyek közel ötöde itt jött létre, USA-ban és Kanadában pedig csak a hetede. Az FDI áramlások kevésbé érintik Afrikát, Közel-Keletet és Óceániát, ezekben a régiókban az összes munkahelyteremtés tizedét sem éri el.

4. ábra: FDI fogadó régiók 2015-ben (a teremtett munkahelyek százalékában)

Forrás: IBM (2016)

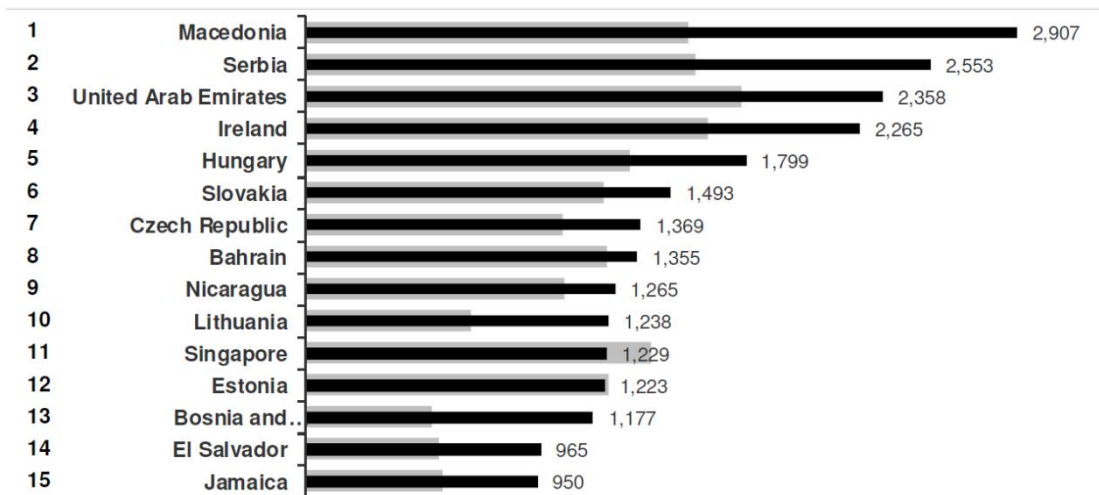
A régiókon belül eloszlást az alábbi ábra országok szerinti megbontásban mutatja. A 15 legnagyobb fogadó ország között egy-két magas jövedelmű van ugyan, de többnyire fejlődő országok alkotják. A szürke oszlopok a 2014-es értéket jelzik, a feketék a 2015-ösét. Ha a fekete oszlop hosszabb, mint a szürke, akkor az azt jelzi, hogy a működőtőke áramlás eredményeképp egy év alatt nőtt a teremtett munkahelyek száma. Említésre méltó, hogy Kína jelentős visszaesést mutat e tekintetben, ugyanakkor Mexikó hasonló mértékű növekedést. Az ábráról is látszik, hogy a távolkeleti országoknál átrendeződés tapasztalható, Kínából és Vietnámból elsősorban a környékbeli országokba: India, Thaiföld, Indonézia, Fülöp-szigetek.

5. ábra: TOP15 FDI fogadó ország (munkahelyek száma szerint, ezer fő)

Forrás: IBM (2016)

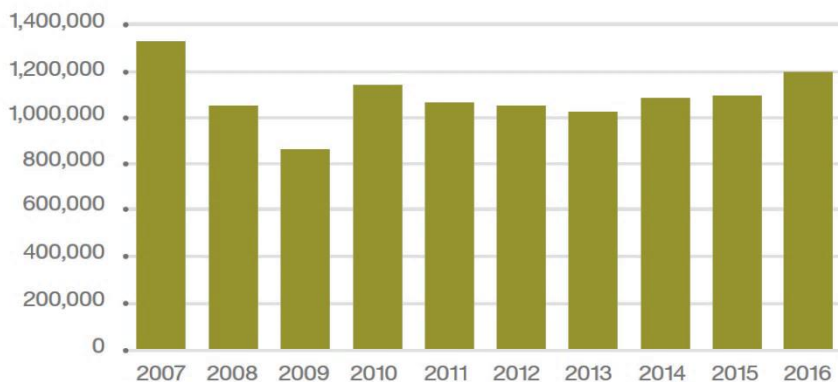
A fenti ábrán az adott országban az FDI beáramlás által létrehozott új munkahelyek száma alapján rangsorolták az országokat. Viszont az országok gazdasági ereje, piacméretük, népességük jelentős különbségeket mutat. Érdeemes megvizsgálni, hogy az ország méretéhez viszonyítva mekkora volt az FDI jelentősége. Az alábbi ábrán az egymillió lakosra jutó munkahelyteremtést láthatjuk. Magyarország méretéhez képest sok munkahelyet teremt a beáramló FDI (egymillió főnként 1799 munkahely), emiatt a listán az előkelő 5. helyen szerepel.

6. ábra: TOP15 fogadó ország (1 millió lakosra jutó munkahelyteremtés, fő)

Forrás: IBM (2016)

A lenti ábra az IBM 2017-es globális felmérésének adatait mutatja, ahol megfigyelhetjük az FDI munkahelyekre gyakorolt hatását a 2007 és 2016 közötti időszakban. Mint a grafikonokról leolvasható, a 2009-es évet leszámítva minden évben több mint egymillió új munkahely jött létre az FDI projektek közvetlen eredményeként. A megvalósuló projektek a 2013-as mélypont óta éves átlagban 10%-kal több munkahelyet teremtettek világszerte, ami kiválóan mutatja a világgazdasági fellendülést.

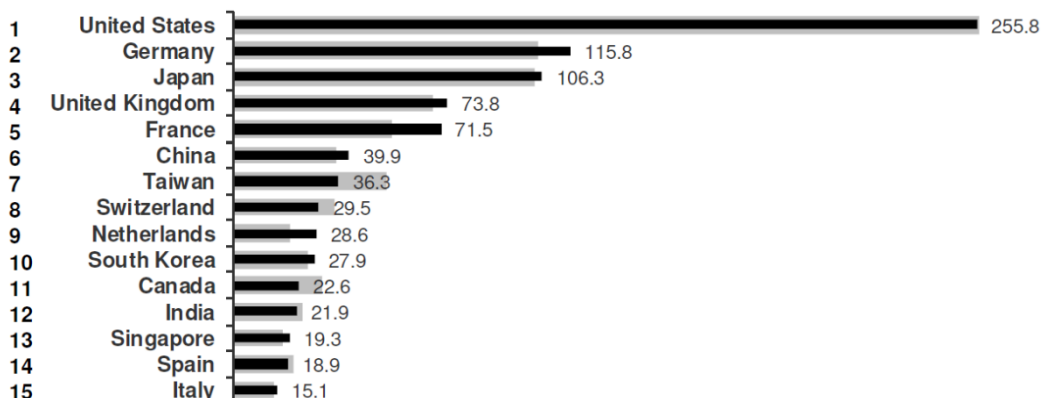

7. ábra: Külföldi befektetések munkahelyteremtése (munkahelyek száma)

Forrás: IBM (2017)

A legnagyobb FDI küldő országok listája az alábbi ábrán látható. Az USA és Németország már évek óta a lista első helyén szerepel, ketten együtt a világ FDI-jének kb. a harmadát adják. A 10

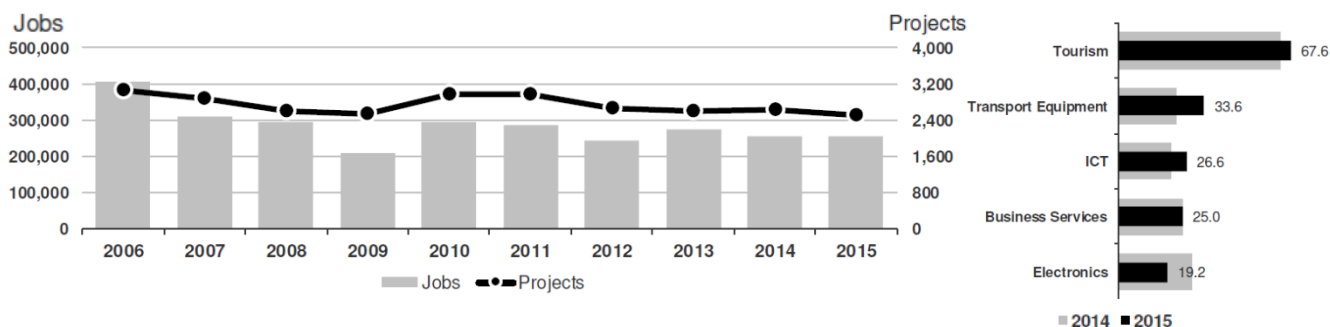
legnagyobb befektető ország között elvétve van fejlődő ország, nem meglepő módon a fejlett országokból áramlik a világ FDI-jének döntő többsége.

8. ábra: A TOP15 befektető ország (teremtett munkahelyek száma alapján, ezer fő)

Forrás: IBM (2016)

A 3 legnagyobb befektető ország közül az USA elsősorban a turizmushoz kötődő tőkeáramlásokban érdekelt (2015-ben 67 600 munkahelyet teremtettek külföldön), csak ezt követik a járműipari (33 600 fős munkahelyteremtés) és az infokommunikációs befektetések (26 600 fő). A külföldön teremtett munkahelyek száma is (egyik vizsgált évben sem csökken 200 000 fő alá) és a projektek száma is meglehetősen stabilan alakul (2015 előtt valamivel több mint 2400 megvalósult projekt), de összességében az elmúlt évtizedben csökkenő pályán van.

9. ábra: USA befektetési portfóliója

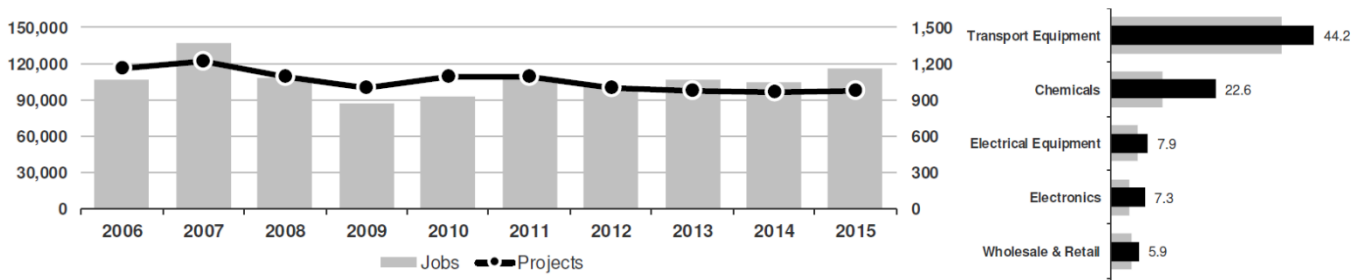
Forrás: IBM (2016)

Németország esetében is stabilnak mondható mind a külföldi működőtőke befektetések száma, mind a teremtett munkahelyek száma. Fontos kihangsúlyozni, hogy bár az Egyesült Államok a legnagyobb befektetési célországa, de az európaiak közül Magyarországon teremtett legtöbb munkahelyet, 2015-ben 7 700-at. Már-már közhelyként kezelt tény, hogy a német befektetések zöme a járműiparban koncentrálódik, de fontos ágazat még a vegyipar és az elektronika is.

Jobs

Projects

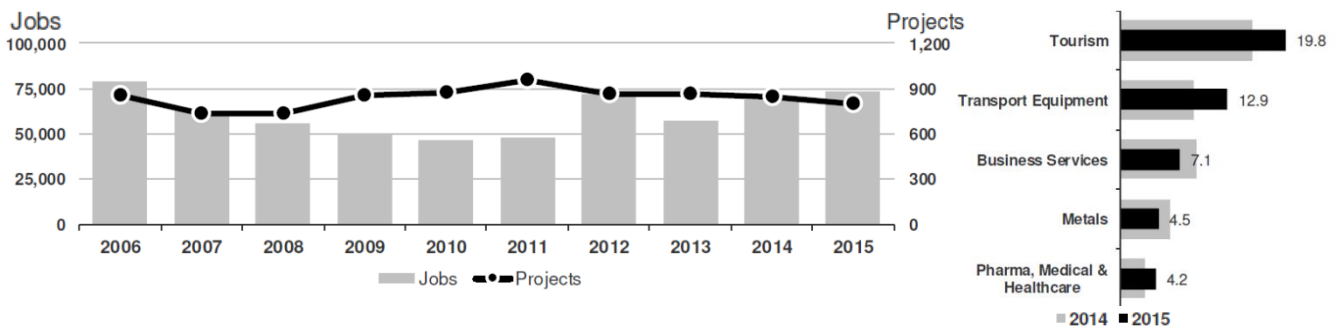
■ 2014 ■ 2015

10. ábra: Németország befektetési portfóliója

Forrás: IBM (2016)

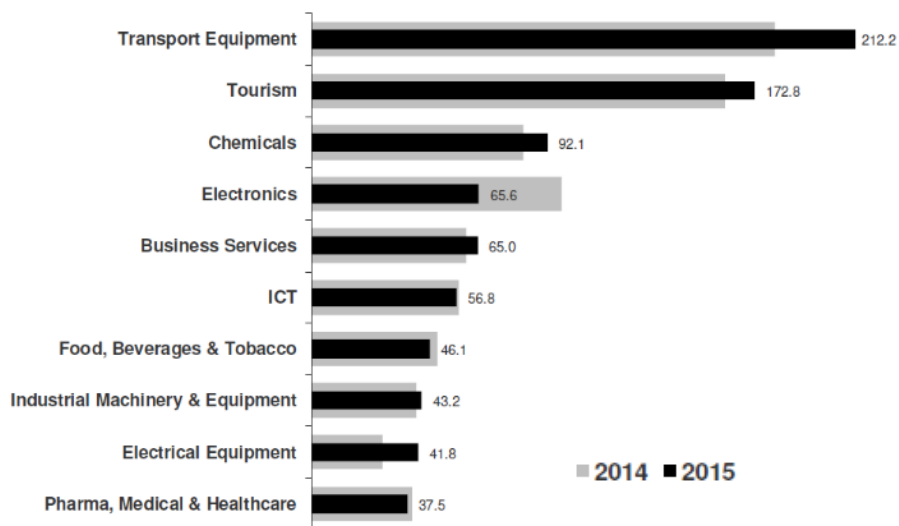
Japán esetében az elhúzódó 2007-2009-es válság mély nyomot hagyott a külföldi működőtőke befektetéseken, hiszen csak 2012-re sikerült újra a válság előtti szintet elérni. A projektek számát tekintve alig marad el Németországtól, viszont azok munkahelyteremtő hatása érzékelhetően kisebb. A legtöbb tőkét a turizmus ágazatba fektették be, ettől csak kevéssé marad el a járműipar, illetve az üzleti szolgáltatások.

11. ábra: Japán befektetési portfóliója

Forrás: IBM (2016)

A világ FDI áramlásának szektorális megoszlását egyébként a fenti három ország befektetési határozzák meg leginkább. A legnagyobb súlya a járműiparnak van, 2015-ben 212 ezer főnek teremtett munkahelyet világszerte a járműipari (88%-a autóiipari) működőtőke befektetés. Második helyen a turizmus ágazat van (97%-a hotelek), de ezt leszámítva az első 10 ágazat mindegyike olyan területet érint, amiben Magyarországnak már vannak hagyományai, hiszen mindegyikben vannak nemzetközi szinten is komolyan vehető vállalatok.

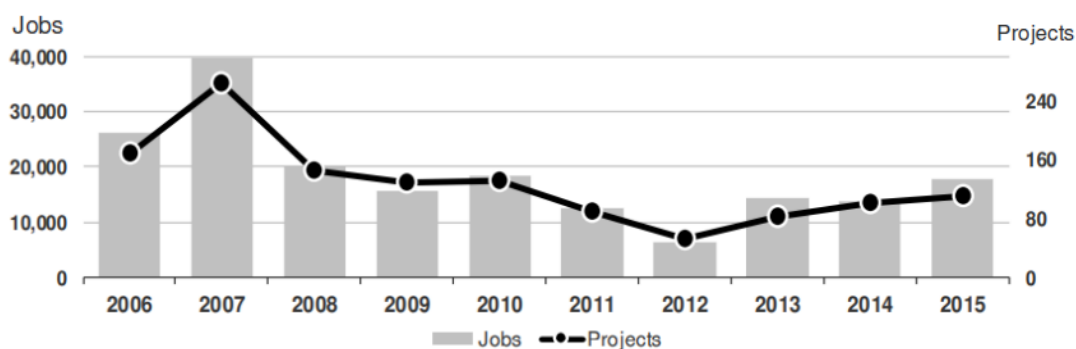
12. ábra: A 10 legjelentősebb ágazat az FDI által teremtett munkahelyek száma szerint 2014-ben és 2015-ben (ezer fő)

Forrás: IBM (2016)

2.2. Magyarországi beruházások

2.2.1. Az FDI alakulása Magyarországon

Magyarország a gazdasági súlyához képest kiemelkedően jól teljesít a nemzetközi tőkemozgásokban. Ahogy azt a korábbiakban már láthattuk, a külföldi működőtőke befektetések által létrehozott munkahelyek számában a 15. pozíciót foglalja el, miközben a népességszámra vetítve az 5. legkedveltebb ország. Ennek számos oka van, ami részben köthető a magyar gazdaság teljesítményéhez, részben a földrajzi pozícióhoz (közel a fejlett Nyugathoz, de alacsonyabb bérszínvonalal), részben az intézményi háttérhez, egyebekhez. Az jól érzékelhető, hogy ez a bizalom, már egészen a '89-90-es rendszerváltás óta megvan, és az elmúlt évtizedben sem szűnt meg.

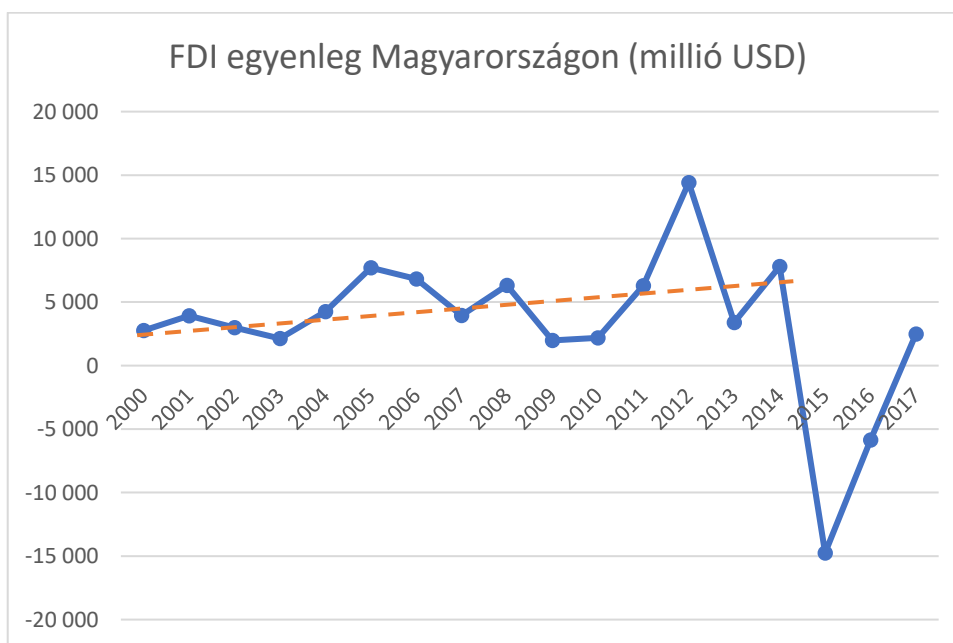

13. ábra: Magyarországi FDI projektek száma (jobb skála) és az általuk teremtett munkahelyek száma (bal skála)

Forrás: IBM (2016)

A fenti ábrán is látható, hogy a 2007-2008-as világválság a magyarországi befektetések volumenére is kihatott, és a 2012-es általános gazdasági visszaesés sem vetette vissza tartósan a befektetési projektek számát, munkapiaci hatását. Évek óta a 120-140 közötti projektszám jellemzi a magyarországi külföldi tőkebefektetéseket, és az ezek által közvetlenül létrehozott munkahelyek száma 2012 óta folyamatosan növekszik.

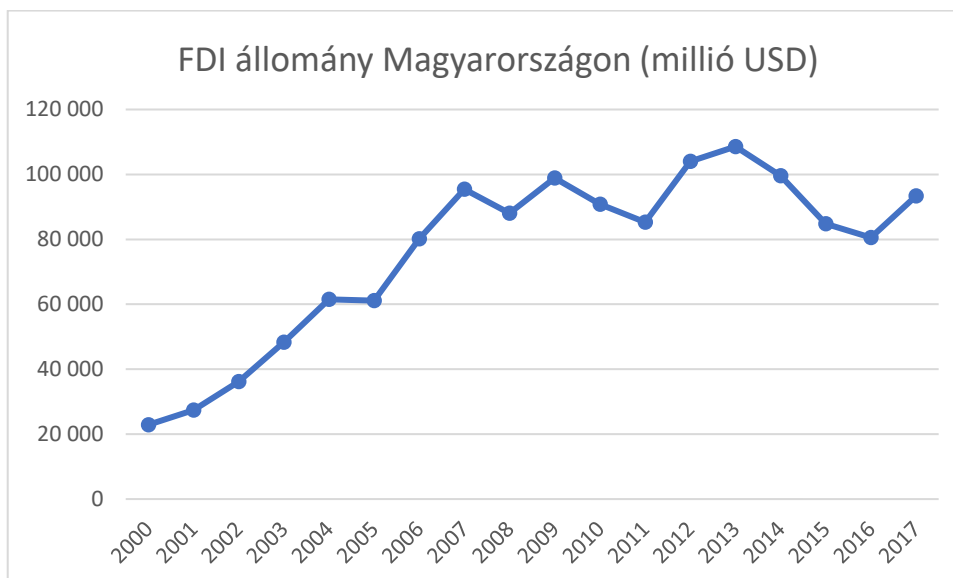
Az FDI értékére vonatkozóan mind a KSH-nál, mind az MNB-nél érhetőek el adatok. A számítást több tényező is nehezíti, ezek közül az egyik azzal kapcsolatos, hogy a jelentős pénzmozgások célja nem minden esetben nyilvános, emiatt előfordulhat, hogy a vállalati mérlegekben kiáramló pénzüsszégként feltüntetett tételek valójában nem is hagyják el az országot, hanem újrabefektetés formájában újra itt hasznosulnak. Egy másik ok az átfolyó tőke nem nyilvános volta. Sokszor a vállalati nyilvántartásokban – elsősorban adó optimalizálási céllal – olyan összegek jelennek meg kiáramlóként, ami valójában soha nem is hasznosult az országban, mivel nem reálgazdasági befektetésnek szánták. Ha ezeket figyelembe vesszük, akkor pontosabban tudjuk megítélni az alábbi ábrát.

14. ábra: A külföldi működőtőke befektetések egyenlege (millió USD)

Forrás: KSH

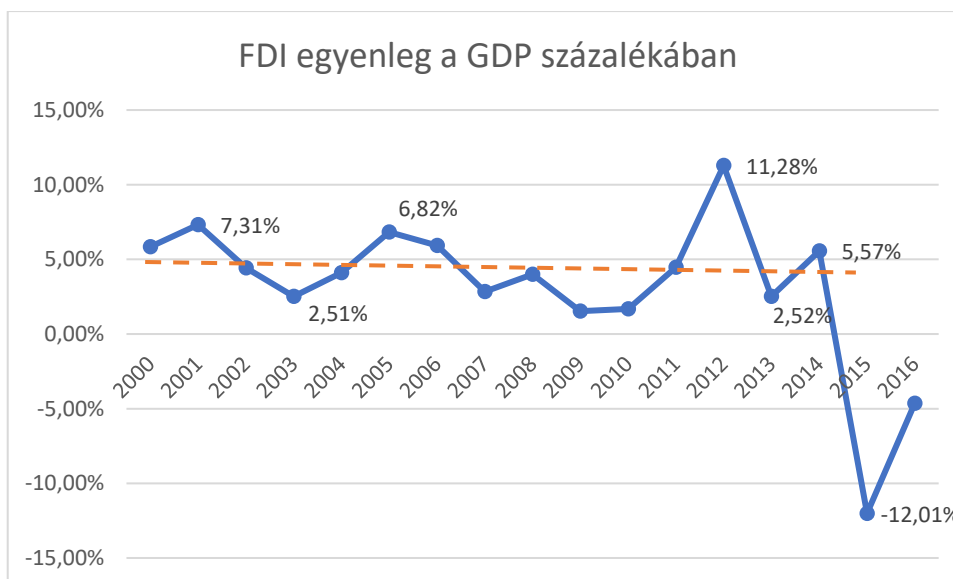
Két dolgot fontos kiemelni az FDI egyenlegére vonatkozóan. Az egyik, hogy egészen 2015-ig folyamatosan pozitív, tehát nagyobb a beáramló tőke nagysága, mint a kiáramlóé. Ha a 2015 előtti időszakra tekintünk az FDI összege növekvő tendenciát mutat. Ez azt jelenti, hogy a külföldiek kezében lévő magyarországi eszközök állománya folyamatosan növekedett, ahogy az a lenti ábráról is leolvasható. 2017-re nagyjából 93 milliárd USD értékű befektetés van külföldi, túlnyomórészt multinacionális vállalati kézben.

15. ábra: Az FDI állománya (millió USD)

Forrás: KSH

A fentiek folyóáron vannak számolva, de az FDI tényleges hatását jobban érzékelteti, ha a GDP-hez viszonyított értékét, illetve az átfolyó tőkétől megtisztított értékeket is megvizsgáljuk.

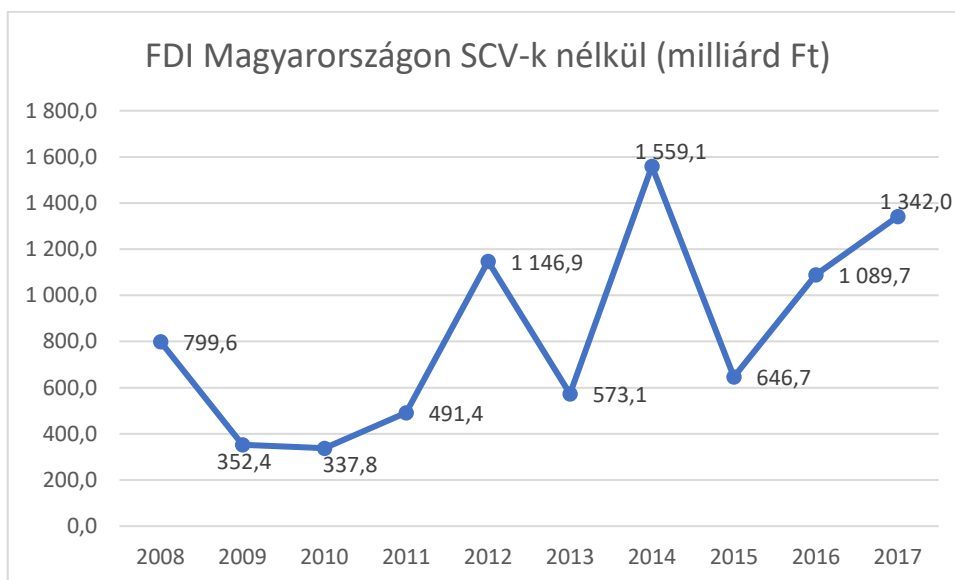

16. ábra: FDI egyenleg a GDP százalékában

Forrás: saját szerkesztés KSH alapján

A külföldi működőtőke befektetések 2015 előtti egyenlegét megvizsgálva a trend stabil (4,95% körüli ingadozással), illetve nagyon enyhe csökkenést mutat. Egy-két kiugró érték van felfelé is, lefelé is, de összességében a magyar tőkevonás a gazdaságunk nagyságához képest stabilnak mondható. A 2015-ös masszív deficit elsősorban a devizahitelezés jogszabályi környezetének megváltozása utáni banki reakcióknak (Portfolio 2015), illetve a multinacionális vállalatok által – jobbára csak papíron – megmozgatott pénzmozgásainak köszönhető.

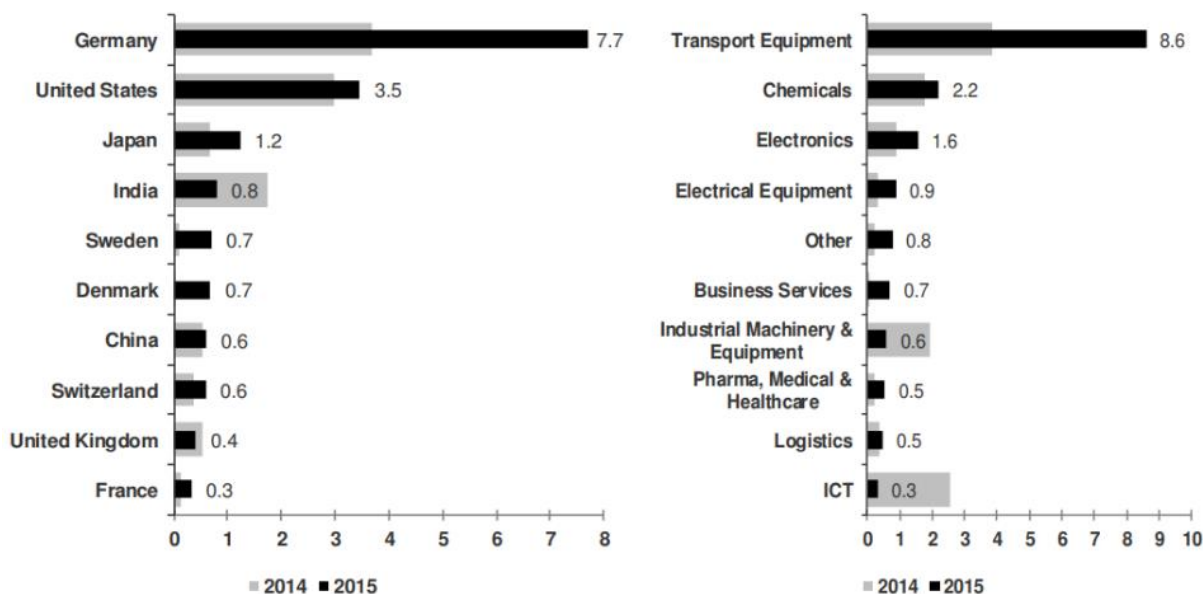
Goreczky (2017) szerint az FDI egyenlegéből származó következtetések levonását nehezíti, hogy sokszor közvetlenül a multinacionális cégcsoportoktól származnak az adatok. Mivel az egyes társvállalatok közti kapcsolatok jelentősen befolyásolják az FDI statisztikákat, így az esetleges tőkekivonásként látszó értékek nem feltétlenül jeleznek problémát. A globalizáció következményeként egyre több az olyan tranzakció, amely ugyanannak a tőkének az egyik országból a másikba történő áthelyezését jelenti, valamilyen multinacionális vállalati szintű átrendeződés keretében. Jellemzően erről van szó az úgynevezett speciális célú vállalatok (SCV) esetében. Ez alatt olyan rezidens cégeket értünk, amelyek tevékenységüket alapvetően külföldön folytatják, a hazai gazdasághoz való kapcsolódásuk minimális. Elsősorban pénzügyi források vállalatcsoporton belüli közvetítésében érintettek, nem célpontjai a közvetlen tőkebefektetéseknek. Az alábbi ábra az SCV-ken keresztülmenő tranzakcióktól megtisztított tőkeáramlási egyenleget mutatja Magyarországon.

17. ábra: FDI Magyarországon SCV-k nélkül

Forrás: MNB (2018)

Az elmúlt évtizedben folyamatosan nagyobb volt a tőkebeáramlás, mint a kiáramlás, és ez az időszakban növekvő tendenciát mutat. 2015-ben a munkahelyteremtés szempontjából legfontosabb országokat, illetve a befektetések ágazatait az alábbi ábra szemlélteti.

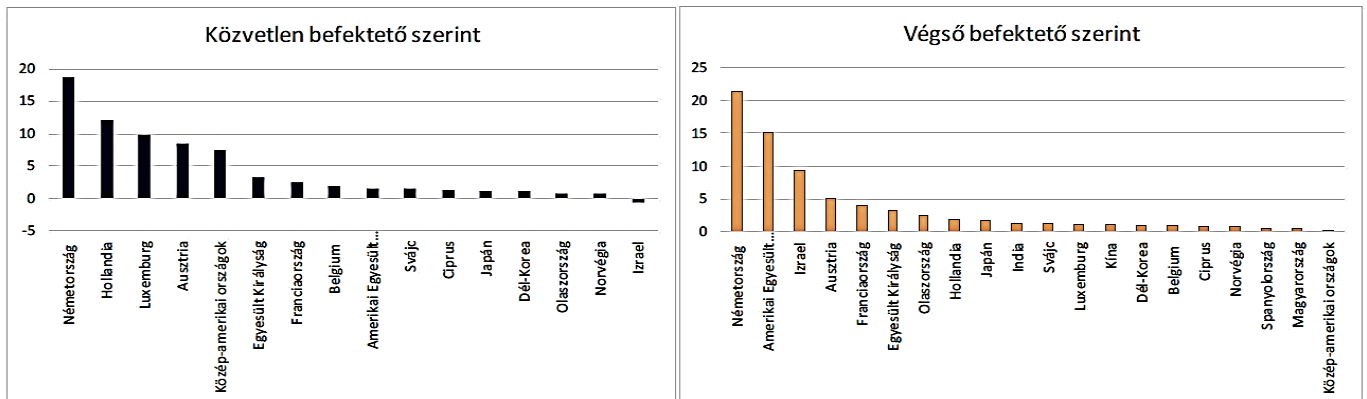

18. ábra: A 10 legnagyobb befektető ország és ágazat Magyarországon (ezer fő)

Forrás: IBM (2016)

Látható, hogy a legtöbb munkahelyet a német vállalatok hozták létre, több mint 7 700 fővel bővítették a magyarországi foglalkoztatást. Érzékelhetően növekedett hazánkban a tevékenységük, hiszen szinte megduplázták az egy évvel korábbi értéket. Második helyen az Egyesült Államok cégei szerepelnek, és náluk is nagyobb az érték az egy évvel korábbinál. Közhelyszerű, de a legfontosabb ágazat a járműipar, azon belül is az autóipar. Ezen kívül a vegyipar és az elektronika kerül fel a dobogóra, de a TOP10-be befért az üzleti szolgáltatások és az infokommunikációs terület is.

Bár az IBM a munkahelyteremtést veszi alapul, de a befektető országok sorrendje a befektetett pénzüsszeg nagyságát tekintve is hasonló. Az MNB (2016) által készített statisztikában a befektető országokat kétféleképpen is megkülönböztetik: közvetlen befektető és végső befektető szerint. Az eltérés abból fakad, hogy amikor egy befektető vállalat magyar leányvállalatot hoz létre, akkor – elsősorban adóoptimalizálási okokból – egy harmadik országban lévő leányvállalatán keresztül teszi ezt meg: például amerikai cég holland leányvállalata lesz a tulajdonos. Így a közvetlen befektető cég holland, de a végső befektető amerikai. Végső befektetőnek tekintjük a vállalatcsoport tulajdonosi láncának csúcsán lévő többségi – az adott vállalkozásban közvetve vagy közvetlenül 50% feletti szavazati joggal rendelkező – befektetőt, amely fölött más befektető nem gyakorol ellenőrzést (nincs további 50% feletti szavazati joggal rendelkező tulajdonosa).

19. ábra: A befektető országok sorrendje (milliárd euró)

Forrás: MNB (2016)

A fenti ábrán a 2014 év végi külföldi tulajdonban lévő befektetések állománya szerint vannak az országok sorba rendezve. Ha csak a tulajdonosi struktúrát nézzük, Németország után Hollandia és Luxemburg a második-harmadik legnagyobb befektető megelőzve Ausztriát, és kiugró a közép-amerikai országok súlya is egy átfolyó tőke tranzakció eredményeképpen.

A magyarországi külföldi közvetlentőke-befektetés állomány nagyságában kiemelkedő szerepet játszanak egyedi, legtöbbször átfolyó tőke vagy eszközportfólió átrendezés tranzakció hatására felépülő állományok. Ezek mindkét féle országbontásban kiugró értéket eredményeznek. 2014 év végén a közvetlenül mért befektetések 23%-a, míg a végző befektető szerinti 25%-a Németországból származott, meghaladva a 20 milliárd eurót. Az adatok alapján a Németországból származó befektetések egy része Hollandián és Ausztrián keresztül érkezett Magyarországra.

A végző befektetőt alapul véve a második legnagyobb állomány, a befektetések 18%-a az Egyesült Államokból érkezett, 15 milliárd euro értékben. Az amerikai befektetések jelentős része Luxemburgon, Hollandián, az Egyesült Királyságon és Ausztrián keresztül áramlott az országba. A harmadik legnagyobb végző befektető ország Izrael, innen származik a befektetés állomány 11%-a. Az izraeli befektetések egyrészt egy közép-amerikai országon, másrészt pedig Hollandián és Svájcra keresztül jöttek Magyarországra.

A végző befektető szerinti bontás összességében Hollandia és Luxemburg befektetői súlyát csökkenti leginkább: míg a közvetlen befektetők figyelembe vétele alapján az állomány 15, illetve 12%-át tette ki a részesedésük, addig a végző befektető szerint az arányuk csak 3, illetve 1%.

2.2.2. A magyar befektetés-ösztönzés intézményi háttere: Nemzeti Befektetési Ügynökség

Magyarország Kormánya felismerte, hogy a megyék és településeik amúgy is szűkös keretei miatt sikeres nemzetközi befektetés-ösztönzésre saját erőből szinte egyáltalán nem lenne sem elegendő forrás, sem megfelelő kapacitás (akár munkatársak tapasztalatát, akár munkaidejét tekintve). Emiatt építette ki a megfelelő szervezeti hátteret, hogy segítse a külföldi befektetők hazánkba csábítását. Ez a Nemzeti Befektetési Ügynökség (HIPA), ami a Külgazdasági és Külügyminisztérium irányítása alatt működő, elsősorban a külföldi befektetések ösztönzésével foglalkozó háttérintézmény.

A Nemzeti Befektetési Ügynökség (HIPA) a külgazdasági ügyekért felelős miniszter irányítása alá tartozó központi hivatalként működő központi költségvetési szerv. Az Ügynökséget 2011-ben alapították, székhelye Budapesten található. A HIPA nemcsak azt tekinti missziójának, hogy befektetőket vonzzon Magyarországra, hanem kiemelt figyelmet fordít a hazánkban letelepedett multinacionális nagyvállalatok és a hazai kis- és középvállalkozások beszállítói kapcsolatainak építésére és ápolására, a kkv-k oktatására, fejlesztésére, „szoft” elemeinek megerősítésére annak érdekében, hogy ez utóbbiak stabilan bent maradhassanak, vagy előrébb kerüljenek a termelési értékláncban.

A HIPA szorosan együttműködik Magyarország Kormányával és a Külgazdasági és Külügyminisztériummal. Ezáltal javaslatot tesz a befektetés-ösztönzés rövid, közép- és hosszú távú céljainak kialakítására, a célok elérését biztosító gazdasági, szabályozási intézményi és egyéb feltételrendszer kialakításának lehetséges irányára. Részt vesz a külgazdasági politikai koncepció és a külgazdasági stratégia végrehajtásában, emellett segíti a külgazdasági ügyekért felelős miniszter hivatali szervezetének parlamenti államtitkárát a miniszter külügyi és külgazdasági stratégiájából eredő feladatainak előkészítésében. Az együttműködéshez hozzátartozik, hogy közreműködik a befektetés-ösztönzési szakmai anyagok összeállításában, az üzleti delegációk szakmai programjainak megvalósításában, valamint előkészíti a külföldi befektetők magyarországi befektetéseivel kapcsolatos egyedi döntési javaslatokat.

Az ügynökség aktívan részt vesz a befektetés-ösztönzési elképzelések, programok, koncepciók kidolgozásában, azok megvalósításában, előkészíti a kiemelt beruházási projektek támogatásával kapcsolatos kormányzati döntéseket, kapcsolatot tart fenn, illetve együttműködik a befektetés-ösztönzésben érintett kormányzati szervekkel, valamint szakmai háttéranyagok kidolgozásával közreműködik a befektetés-ösztönzési szakmai kommunikáció szervezésében.

A HIPA munkájával segíti a két- és többoldalú nemzetközi gazdasági kapcsolatok fejlesztését, munkatársai kapcsolatot tartanak a külföldi befektetőkkel, segíti azok befektetési döntéseinek meghozatalát. Az Ügynökség előkészíti és lebonyolítja a miniszter által a hatáskörébe utalt befektetés-ösztönzési tárgyalásokat, koordinálja a vállalt kötelezettségek végrehajtását, részt vesz a külgazdasági támogatási rendszerre vonatkozó javaslatok kidolgozásában.

A HIPA emellett feladatkörét érintően együttműködik hazai és határon túli civil szervezetekkel, érdekképviseleti és egyéb szervezetekkel, illetve testületekkel.

Az Ügynökség 2017-ben újabb sikeres évet zárt, amely során Magyarország szempontjából rekordszámú, 96 kedvező beruházási döntés született. A 3512 millió euró összegű teljes beruházási volumen képviselő, csaknem 100 projekt eredményeként 17 021 munkahely jön létre Magyarországon.

Az Ügynökség a kormánnyal való együttműködés mellett önálló befektetés-ösztönzési tevékenységet is folytat. Ennek kereteiben információkat nyújt külföldiek számára a hazai befektetési, jogi, adózási és pénzügyi környezetről, koordinálja a barna- és zöldmezős, valamint a vegyesvállalati befektetések előkészítését. Feladatkörével összefüggésben részt vesz külföldi konferenciákon, rendezvényeken.

A szervezet egyablakos rendszert működtet, amely segíti a külföldiek tájékozódását a befektetési lehetőségeket illetően és segítséget nyújt a külföldi befektetői döntések meghozatalához, tájékoztatást nyújt a Kormány befektetéseket támogató programjairól, valamint javaslatot tesz befektetési helyszín kiválasztására. Emellett az Ügynökség működteti és koordinálja az egyedi kormánydöntéssel (EKD) biztosított támogatási rendszert. Az ország befektetési

előnyeinek terjesztésében is sikeresen jár el a szervezet, ez is hozzájárulhatott, hogy a Financial Times nemzetközi tőkeáramlásokkal foglalkozó szakembergárdája, az fDi Intelligence munkatársai úgy ítélték meg, hogy a kisvárosok kategóriában a legkiemelkedőbb tőkevonzási stratégiájával Debrecen rendelkezik.

A külföldi befektetők bevonása mellett az Ügynökség kiemelt figyelmet fordít a hazai vállalatok külföldi tevékenységének támogatására. Adatbázisok készítésével segíti és szervezi a magyar beszállítók részvételét a külföldi befektetések megvalósításában.

A HIPA együttműködik a helyi önkormányzatokkal, felkészíti őket a befektetők fogadására, figyelemmel kíséri, és feladatkörében eljárva gondolja a már betelepült befektetők működési körülményeit és közreműködik a magyar hozzáadott érték-hányad növelésében.

Az alábbiakban a HIPA szervezeti felépítése látható. Az elnök alá közvetlenül két főosztály (Gazdasági, Humánerőforrás gazdálkodási), egy titkárság és a belső ellenőrzés tartozik. Az elnök munkáját 3 elnökhelyettes segíti, a HIPA operatív ügyei mellett a két igazán lényeges terület a Befektetési, illetve az Üzletfejlesztési.

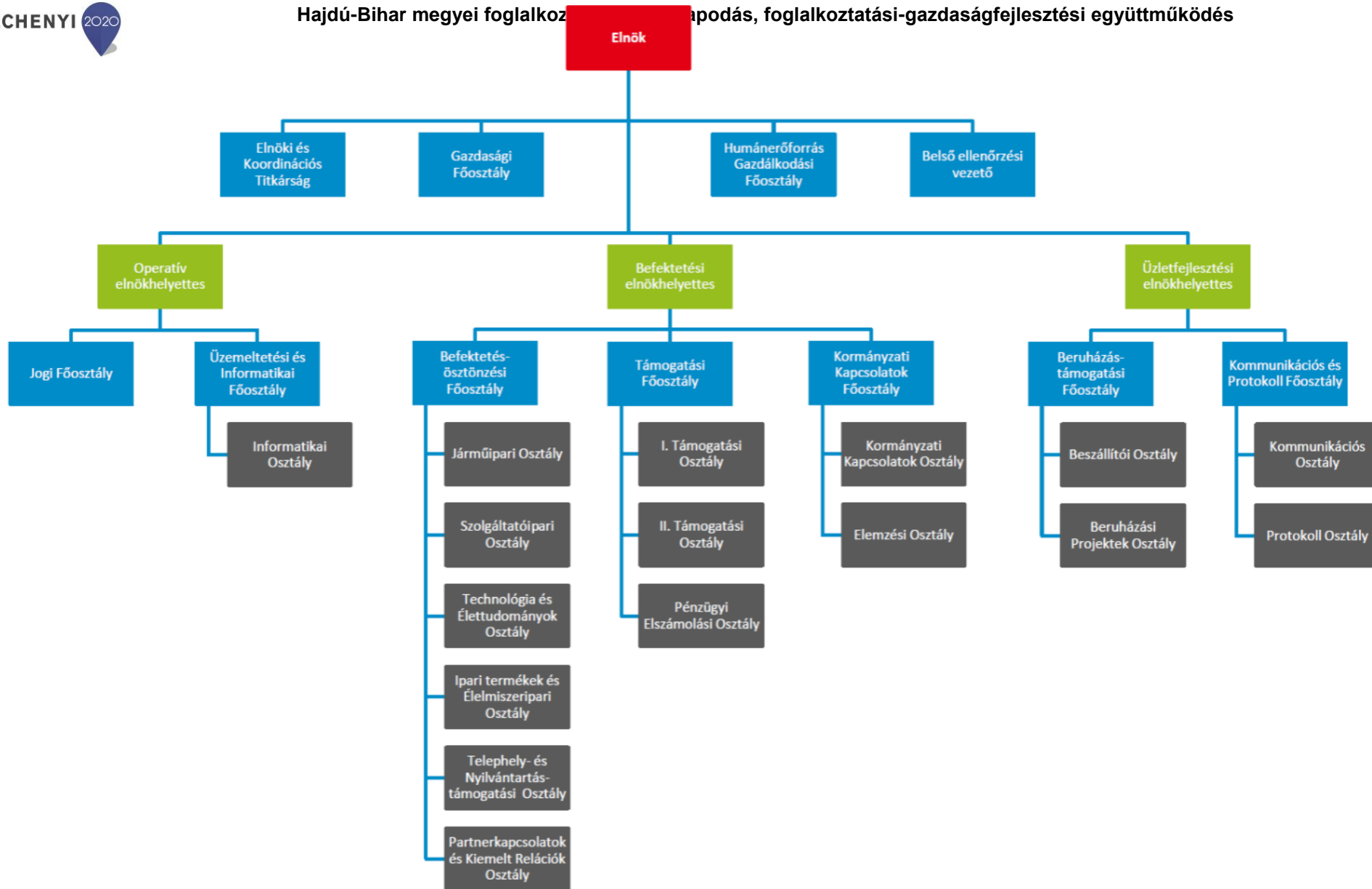
2. táblázat: HIPA szervezeti egységei

Szervezeti egység	Irányító vezető
1. Elnök	
1.1. Elnöki és Koordinációs Titkárság	elnök
1.2. Gazdasági Főosztály	elnök
1.3. Humánerőforrás Gazdálkodási Főosztály	elnök
1.4. Belső ellenőrzési vezető	elnök
2. Operatív elnökhelyettes	elnök
2.1. Jogi Főosztály	operatív elnökhelyettes
2.2. Üzemeltetési és Informatikai Főosztály	operatív elnökhelyettes
2.2.1. Informatikai Osztály	
3. Befektetési elnökhelyettes	elnök
3.1. Befektetés-ösztönzési Főosztály	befektetési elnökhelyettes
3.1.1. Járműipari Osztály	
3.1.2. Szolgáltatóipari Osztály	
3.1.3. Technológia és Élettudományok Osztály	
3.1.4. Ipari Termékek és Élelmiszeripari Osztály	
3.1.5. Telephely- és Nyilvántartás-támogatási Osztály	
3.1.6. Partnerkapcsolatok és Kiemelt Relációk Osztály	
3.2. Támogatási Főosztály	befektetési elnökhelyettes
3.2.1. I. Támogatási Osztály	
3.2.2. II. Támogatási Osztály	
3.2.3. Pénzügyi Elszámolási Osztály	
3.3. Kormányzati Kapcsolatok Főosztály	befektetési elnökhelyettes
3.3.1. Kormányzati Kapcsolatok Osztály	
3.3.2. Elemzési Osztály	
4. Üzletfejlesztési elnökhelyettes	elnök
4.1. Beruházás-támogatási Főosztály	üzletfejlesztési elnökhelyettes
4.1.1. Beszállítói Osztály	
4.1.2. Beruházási Projektek Osztály	
4.2. Kommunikációs és Protokoll Főosztály	üzletfejlesztési elnökhelyettes
4.2.1. Kommunikációs Osztály	

4.2.2. Protokoll Osztály	
--------------------------	--

Forrás: HIPA

A szervezeti struktúrát az alábbi ábrán követhetjük nyomon. Bár a napi ügymenetet eddig nem érintette, de a HIPA jövőjének szempontjából fontos megjegyezni, hogy egy esetleges jövőbeni átalakulásra utalhat, hogy már több mint egy éve nem töltötték be az üzletfejlesztési elnökhelyettes posztját. Bár hivatalos közlemények nem születtek, ám arra vonatkozó pletykák már napvilágot láttak, amik szerint ez már egy átszervezés előszele lehet. Ettől függetlenül az egész szervezet láthatóan eredményesen végzi a munkáját, hiszen tavaly közel 100 befektetési projekt valósult meg, és számtalan esetben közvetített a HIPA az országon belüli beszállítói partnerkeresések során is.

20. ábra: HIPA szervezeti hierarchiája

Forrás: HIPA

Javarészt a HIPA tevékenységének köszönhetően Magyarország kiemelkedően jól teljesített a befektetések terén. A 2014 és 2017 között meghozott csaknem 300, Magyarországra nézve kedvező beruházási döntés eredményeként – a HIPA támogatásával – 58 000 munkahely jött létre hazánkban.

A 2017. évi eredmények relációs megoszlása tekintetében Németország minden szempontból domináns. A német befektetők 29 esetben hoztak pozitív döntést, ami a munkahelyteremtés területén csaknem 40%-os arányt jelent. Az Amerikai Egyesült Államok – mint Magyarország TOP 3 legfontosabb partnerének egyike – megőrizte pozícióját; 10 projekt révén 1 616 munkahely jön létre. Rekordszámú, 18 projekt kapcsolódik magyar vállalatokhoz, ami kiválóan reprezentálja a magyar gazdaság fejlődését.

Ha a tendenciákat ágazatonként vizsgáljuk, akkor látható, hogy Magyarország autóipari pozíciója – az önzetű járművekkel kapcsolatos K+F tevékenység és az e-mobilitás regionális központjaként – tovább erősödött. A projektek közül összesen 36 kapcsolódik a járműiparhoz; a projektek beruházási volumene 1 548 millió euró, amelynek hozadékként 6 727 új munkahely jön létre. Bővülést mutat a járműipari beszállítói bázis is: a Bosch hongkongi székhelyű akkumulátor-beszállítója, a Ten Pao például Magyarországot választotta első Kínán kívüli egysége telephelyéül. A francia Valeo és a német Continental országszerte bővítéseket hajt végre a gyártó telephelyek és K+F helyszínek tekintetében. E projektek eredményeként olyan magas színvonalú, automatizált gyártási környezet jön létre, amely lehetőséget teremt a magasabb hozzáadott értéket előállító, fokozottan munkaigényes területek számára.

Az üzleti szolgáltatások szektorában egyértelmű trend a magas hozzáadott értéket előállító pozíciók növekvő száma, valamint a digitalizálás, miközben a magyarországi székhelyű szolgáltató központok 80%-a rövid távon létszámfejlesztést tervez, így a robotika Magyarországon nem jár leépítésekkel. Fontos továbbá, hogy vannak olyan vállalatok, amelyek gyártási tevékenységüket üzleti szolgáltató központokkal (SSC) egészítik ki. A FrieslandCampina – Hollandia és Malajzia után – Budapesten alakítja ki harmadik szolgáltató központját, míg a fűtő-, hűtő- és ipari fűtőrendszerek vezető gyártója, a Viessmann egy pécsi beruházást jelentett be a műszaki szolgáltatások és a vevőszolgálati támogatások területén.

Az élelmiszeripar megőrizte erős pozícióját: 7 projekt 215 millió euró összegű beruházással 1 281 munkahely létrehozását teszi lehetővé. E hét projekt különböző területeken valósul meg: víziszárnyas-, valamint csiga- és tejfeldolgozó üzemekről van szó, de létrejött köztük az ország legnagyobb élelmiszer-raktára is.

A regionális eloszlást tekintve a legtöbb projekt Budapesten valósult meg (15). Ezt követi Pest-megye (10 projekttel), majd Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves és Győr-Moson-Sopron megyék (egyenként 8 projekttel). Fokozódó érdeklődés figyelhető meg az ország déli részén: például a Magnus és a Viessmann pécsi beruházása, valamint a BP Szegeden létesült új szolgáltató központja esetében.

A HIPA azon feladatán túl, hogy ellátja Magyarország mint befektetési célpont promócióját, elkötelezett a vidéki városok fejlesztése iránt, valamint aziránt, hogy hazánk még inkább befektetőbarát helyé váljék. A tavalyi év során a HIPA vezetése számos olyan városban tett látogatást, melyek egyre inkább a befektetői érdeklődés homlokterébe kerülnek. A HIPA Befektetőbarát Település Programja utógondozásának részeként e találkozók célja az volt, hogy az önkormányzatok még szakszerűbben kezeljék a már helyben működő vállalatokat és a potenciális külföldi befektetőket egyaránt, valamint új lehetséges fejlesztési helyszíneket tárjanak fel.

3. Hajdú-Bihar megye adottságai

3.1. Hajdú-Bihar megye földrajzi elhelyezkedése

Hajdú-Bihar megye az 1950-es közigazgatási rendezés során Bihar magyarországi részének és Hajdú vármegyének az egyesítésével, illetve néhány Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei település hozzácsatolásával jött létre. A Magyarország keleti részén, az Észak-alföldi régióban található megyét északról Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg, délről Békés, nyugatról Jász-Nagykun-Szolnok megyék, keletről pedig Románia határolják. Budapestről Hajdú-Bihar az M3-as autópályán, illetve a 4-es számú főúton közelíthető meg. Debrecen távolsága a fővárostól a legrövidebb útvonalon 220 km.

A Tiszántúl közlekedési és vonalas infrastrukturális hálózatának gerincét a Budapest-Szolnok-Püspökladány-Debrecen-Nyíregyháza forgalmi tengely jelenti, amely országos térszerkezeti vonalnak is tekinthető. Ez a fontos makroregionális tengely egyszersmind a megye meghatározó térszerkezeti vonala is, többek között Püspökladány, Hajdúszoboszló, Debrecen, Hajdúhadház és Téglás is ennek mentén helyezkedik el. Elsősorban nemzetközi jelentősége emeli ki a Püspökladány-Berettyóújfalú-Biharkeresztes (Nagyvárad) vonalat, amely mellett fontos regionális térszerkezeti tengely még a Debrecen-Hajdúböszörmény-Polgár-Tiszaújváros (Miskolc) útvonala. Kisebbségi szerepe a Debrecen-Nyírbátor-Mátészalka és a Debrecen-Tiszafüred között húzódó regionális tengelyeknek, viszont a Dél-Tiszántúl forgalma szempontjából alapvető jelentősége van a Debrecen-Derecske-Berettyóújfalú-Szeghalom-Békéscsaba-Szeged regionális térszerkezeti vonalnak.

Tájföldrajzi szempontból Hajdú-Bihar 6 210 km²-es területének északkeleti részét a homokbuckás Nyírség déli tája, közepét a kiváló talajadottságokkal rendelkező löszös Hajdúság, nyugati-északnyugati részét a Közép-Tisza vidékhez tartozó festői Hortobágy és a Borsodi-ártér, míg déli harmadát a Berettyó-Körösök vidék kistájai (Nagy- és Kis-Sárrét, Berettyó-Kálló köze, Érmellék, Bihari-sík) alkotják.

(HBMTTrT, Térport: Hajdú-Bihar megye)

3.2. Hajdú-Bihar megye természeti adottságai

3.2.1. Domborzat és talajviszonyok

Természeti földrajzi szempontból a megye nem egységes, a szomszédos tájak áthúzódnak területére. Észak-keleti részét a homokbuckás Nyírség dél-nyírségi részétája alkotja. Közepén észak-déli irányban húzódik a Hajdúság két kistája: a Hajdúhát és a tulajdonképpeni Hajdúság. Nyugati részét a Közép-Tisza-vidék egyik tájegysége, a Hortobágy foglalja el. Déli pereme, a Berettyó-Körös-vidék átnyúlik a megye közigazgatási határain.

Hajdú-Bihar megye az ország keleti részén fekszik, kevésbé tagolt síksági területe teljes egészében az Alföldhöz tartozik. Legmagasabb pontja (170,5 m) a Nyírségben Fülöptől északra található, míg a legalacsonyabb része a megye délkeleti sarkában, a Hamvas- és Sárrét-csatorna térségében, Püspökladánytól és Szereptől délre a megyehatárnál nem éri el a 85 m-t.

Hajdú-Bihar földrajzi sajátossága, hogy felszínét fiatal, laza, gyűretlen és igen nagy vastagságban felhalmozódott szárazföldi eredetű üledék borítja. A megye tájképének változatossága a föld-történeti újkorban bekövetkezett fejlődés következménye. Az agyagos, homokos üledéket a környező magasabb térségről érkező vizek szállították és rakták le a fokozatosan tóvá alakuló egykori beltengerbe. A feltöltött és szárazzá vált területen a szerkezeti mozgások és az éghajlat-változás következtében a pleisztocénban újabb jelentős változás történt. A terület további süllyedésével, valamint a szomszédos területek (Kárpátok) emelkedésével megnőtt a folyók energiája. A pleisztocén folyamán a folyók 100-200 m vastag, főleg homokos üledéket halmoztak fel a pannon alapon.

A Körös-vidék megsüllyedésével a Nyírség és a Hajdúság területén megszűnt a folyóvízi elöntés, és a szárazzá vált felszínen az eolikus felszínformálás vált meghatározóvá. A szél munkájának eredményeként a Nyírségben a hordalékkúp anyagából az északi irányú szelek homokot halmoztak fel, amelyen futóhomok, humuszos homok és kovárványos barna erdőtalajok alakultak ki. A Hajdúság területére a szelek finomabb szemcseméretű löszet halmoztak fel, amelyen igen jó termőképességű csernozjom talajok képződtek.

A Hortobágy, valamint a Berettyó-Körös vidék felszínét továbbra is a folyóvíz alakította. A Hortobágyot tulajdonképpen a Tisza hozta létre. A XIX. században bekövetkezett folyószabályozásokig a Tisza ártere volt, ahol a folyó kezdetben erodálta, pusztította a pleisztocén időszakban felépített hordalékkúpot, majd finom ártéri üledékével néhány méter vastagságban fel is töltötte. A víz hatására itt szikes (szolonyec és szoloncsák), és réti talajok alakultak ki. Hasonlóan alakult a Berettyó-Körös vidék holocénkori fejlődéstörténete. Itt is az árvizekből leülepedett iszapos, löszös, agyagos üledék takarta be a hordalékkúp anyagát. Jellemző talajtípusai a réti és öntéstalajok, helyenként a szolonyec.

(HBMTTrT, Térport: Hajdú-Bihar megye)

3.2.2. Éghajlat

Hajdú-Bihar megye ugyan aránylag kis kiterjedésű és területén nincsenek nagy domborzati különbségek, mégis éghajlati szempontból mérhető eltérések mutatkoznak. Ezek nyugatról kelet felé, illetve délről észak felé változnak. A megye klímája nyáron szárazabb, télen kissé hidegebb, mint általában az Alföldön.

A megye középső részén fekvő Hajdúság minden tekintetben átmenet a hűvösebb, csapadékosabb Nyírség és a melegebb, szárazabb Közép-Tiszavidék, illetve Hortobágy között. Területén a szomszédos tájak éghajlati jellegzetességei találkoznak. Ezen a kis területen érintkezik egymással a Dél-Nyírség meleg, mérsékeltlen száraz, hideg telű éghajlati közege, a Hortobágy száraz, mérsékeltlen forró nyarú, illetve a Körös-vidék meleg, mérsékeltlen száraz, forró nyarú éghajlati körzetével.

A megye sugárzásviszonyai viszonylag kedvezőek. A napsütés évi összege 2020-2150 óra, az évi középhőmérséklet átlaga pedig 10,5-11,0 °C között mozog, északról dél felé haladva növekszik. A július átlaghőmérséklete a legmagasabb, általában 20,5 - 22 °C között változik, a Hortobágyon gyakran emelkedik 22 °C fölé. A tél általában kemény fagyokat hoz a megyében, a leghidegebb január. A Körös-vidéken a januári középhőmérséklet -2, -2,5 °C, amely Északkelet felé haladva eléri, sőt meghaladja a -3° C-ot. A hideg tél miatt későn tavaszodik, az utolsó fagy rendszerint április 20-25-e között következik be, de minden harmadik-negyedik évben májusi fagy is előfordul.

A csapadék szempontjából Hajdú-Bihar megye az Alföld egyik legszárazabb vidéke, a Hortobágy déli része pedig az ország egyik legszárazabb területe, ahol a csapadék évi mennyisége nem éri el az 500 mm-t. A Hajdúságban és a Berettyó-Körösvidéken ez 500-550 mm-ig, a Dél-Nyírségben 600 mm-ig emelkedik. Ebből 300-350 mm jut a tenyészidőre. Legcsapadékosabb hónap a június (55-75 mm), legszárazabb a január (25-35 mm). A csapadék az év folyamán egyenlőtlenül oszlik el, tipikus kontinentális jellegre mutat, hogy a legcsapadékosabb hónapban 2,5-szer annyi eső esik, mint a legszárazabbban. Az évi csapadék mennyisége – főleg annak eloszlása miatt – nem elegendő a mezőgazdasági termelés biztonságához. Az évi vízhiány legnagyobb a Hortobágyon (150-175 mm), de a legjobb mezőgazdasági területen, a Hajdúságban is 100-150 mm. A hótakarós napok száma több évtized átlagában 30-40, (legmagasabb a Hajdúságban és a Nyírségben), ami országosan alacsony érték. A problémát csak növeli, hogy ezen a területen nem alakul ki vastag hótakaró, sőt a gyakori erős szelek miatt a lehullott hó sem borítja egyenletesen a felszínt, ami növeli az őszi vetések esetén a fagyveszélyt.

(HBMTrT, Térport: Hajdú-Bihar megye)

3.2.3. Természetvédelem

3.2.3.1. Természetvédelem a múltban

Hajdú-Bihar megye nemzetközileg is jelentős természeti értékekkel rendelkezik. A magyarországi természetvédelem gyökerei is a megyében, egészen pontosan annak központjában, tehát Debrecenben keresendők, hiszen az ország első természetvédelmi területét, a Debreceni Nagyerdő egy részét 1939-ben itt helyezték oltalom alá. Sőt 1973-ban Hajdú-Biharban létesítették az ország első nemzeti parkját, a Hortobágyi Nemzeti Parkot is, amely a kulturális táj kategóriában az UNESCO Világörökség Bizottság döntése által 1999. december elsején elnyerte a megtisztelő Világörökség része címet. A park növény és állatvilága egyedülálló természeti érték.

A Hortobágyi Nemzeti Park területének mintegy 80 %-a Hajdú-Bihar megyében van. Itt maradt meg szinte érintetlenül a XVIII-XIX. századi múltat őrző füves pusztá jellege. A Nemzeti Park egyedülálló pusztai növényzetének és állatvilágának megőrzése fontos feladat. A viszonylagos érintetlenség és a természetvédő intézkedések hatására ma a Hortobágy állatvilága tükrözi leginkább az eredeti fajokat, elsősorban a madárvilágban. A park alapításkori területe ma bioszféra-rezervátum, egynegyede pedig a vízimadarak védelméről szóló Ramsari Egyezmény alapján kiemelten védett terület. A természetes eredetű hatalmas szikes pusztán egykor ősi magyar háziállatfajták (szürke marha, racka juh) népes csordái legelésztek, mára azonban számuk jelentősen megfogyatkozott, de a génmegőrzésben még mindig igen fontos szerepet játszanak az itteni állományok.

A megyében a természet védett értékeinek sorából kiemelkedik még két tájvédelmi körzet is. A 7000 hektár kiterjedésű, 22 elkülönült területből álló Hajdúsági Tájvédelmi Körzet szél által formált, parabolabuckákkal, valamint a köztük megbúvó nyírvízlaposokkal tarkított szemet gyönyörködtető részei tulajdonképpen a Dél-Nyírség buckás-ligeterdős táján fekszenek. A védett növények egész sorát tartalmazó természetes erdőtürsülései (pusztai- és gyöngyvirágos tölgyesek, homokpuszta-gyepek és homokpuszta-rétek) gazdag vadállományt is rejtnek. A nyírség erdeiben előfordul a vaddisznó, az erdőperemeken őz, valamint a szántóföldeken - az újratelepítés hatására - a fácán.

A Bihari-sík Tájvédelmi Körzet 1998-ban került védelem alá, mozaikos területe a Berettyó-Körös vidékén helyezkedik el, 33 Hajdú-Bihar megyei település közigazgatási határát érintve. Természetföldrajzi szempontból a táj-védelmi körzet a Nagy- és a Kis-Sárrét, a Bihari-sík, az Érmellék és Berettyó-Kálló-köze kistájakat érinti. Az időszakos és mesterséges tavakon vízimadarak fészkelnek, amelyek a költöző madarak vonulásának is fontos állomásai. A Berettyó és a Sebes-Körös által határolt Bihari-sík legértékesebb erdeje a hencidai Miklós-erdő, központi tisztásának sziki erdősztyeppje miatt, azonban a bihari puszták legjelentősebb természeti értéke és nevezetessége a tűzok.

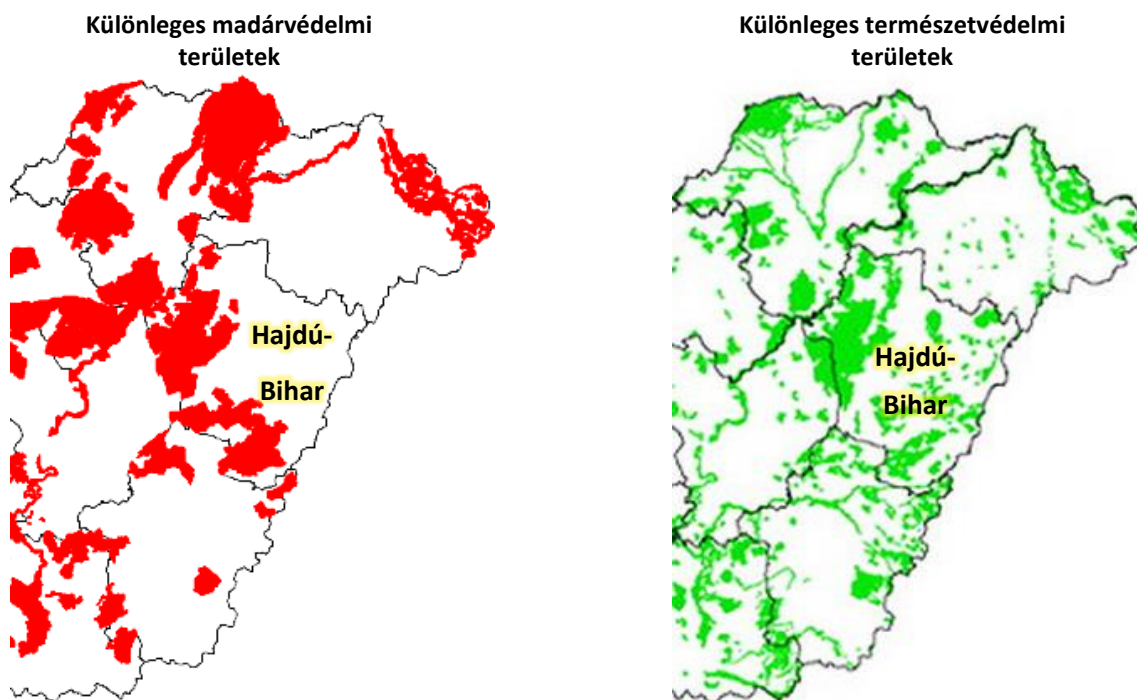
A megyében emellett több országos jelentőségű természetvédelmi terület is található, közülük legismertebb a debreceni Nagyerdő, amely nemcsak természetvédelmi érték, hanem a város nevezetessége is. A gyöngyvirágos tölgyes erdőtársulás területe 1200 hektár, ebből 200 hektár 150 évnél idősebb kocsányos tölgy állomány.

(HBMTTrT, Térport: Hajdú-Bihar megye)

3.2.3.2. *Natura 2000*

A Natura 2000 egy olyan összefüggő európai ökológiai hálózat, amely a közösségi jelentőségű természetes élőhely-típusok, közösségi jelentőségű állat- és növényfajok védelmén keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését, és hozzájárul kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartásához, illetve helyreállításához. Célja olyan területek megővése, amelyeket az 1979-es Madárvédelmi és az 1992-es Élőhelyvédelmi Irányelv alapján folyamatosan jelölnek ki Európa szerte. Ezek a területek nem feltétlen természetvédelmi területek vagy nemzeti parkok. Nagyon sok esetben magántulajdonok, így ezekre különleges szabályok érvényesek annak érdekében, hogy ezek a területek és élőlények fennmaradjanak. Ezek miatt a Natura 2000 területeket az élővilág védelme érdekében csak jelentős korlátozásokkal, a speciális természetvédelmi előírások betartása mellett lehet hasznosítani.

A Natura 2000 területekre amiatt külön felhívni a figyelmet, mert Hajdú-Biharban rendkívül jó minőségű szántóterületek egy részét is Madárvédelmi Területnek jelölték ki, miközben a megyében található a jelentős kiterjedésű Hortobágyi Nemzeti Park is. Valóban, viszont a vonuló darvak jelentős része az őszi kukorica tarlókon keresi táplálékát és csak éjszakáznai keresi fel a nemzeti park területét. Emiatt az intenzíven művelt kukoricaföldek is bekerültek a Natura 2000 hálózatba, mert csak így lehet eleget tenni annak a közösségi szabálynak, amely szerint gondoskodni kell a vonuló madarak számára is olyan területekről, amelyeken megtalálják táplálékukat és nyugalmaikat egyaránt. Természetesen egy kukoricaföld kijelölése nem jelenti azt, hogy azon meg kell változtatni a gazdálkodás eddigi módját és ott valami különleges feltételeknek kell megfelelnie a tulajdonosnak, területhasználónak. Erről szó sincs, aki eddig ott kukoricát termelt az a következő években, évtizedekben is korlátozás nélkül megteheti ugyanazt. Nem lehet azonban ezeket a táplálkozóterületeket korlátlanul átalakítani, más célra használni, ill. ehhez hatósági engedélyre van szükség.

21. ábra: Natura 2000 területek Hajdú-Biharban

Forrás: natura.2000.hu

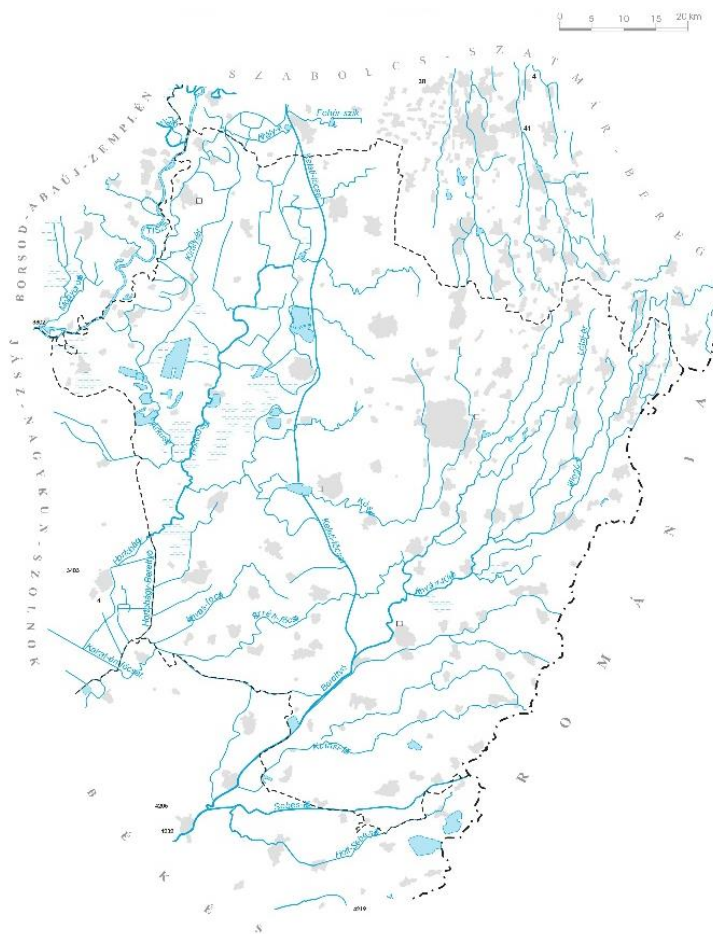
A fenti ábrán a Natura 2000 kapcsán kijelölt Különleges Madárvédelmi Területek és a Különleges Természetvédelmi Területek elhelyezkedése látható. Az érintett területek folyamatosan aktualizált listáját a Magyar Állami Természetvédelem Hivatalos Honlapján² lehet megtalálni, ahol – a statisztikák mellett – konkrét helyrajzi számokra is lehet lekérdezést indítani³.

3.2.4. Vízrajz

Hajdú-Bihar megye vízben szegény terület, számottevő bővizű folyója nincs. A megyének csak az északnyugati határát érinti a Tisza 53 km hosszan, déli területén a Berettyó és rövid szakaszon a Sebes-Körös folyik rajta keresztül. Vízhozamuk alapján kisebb jelentőségű, azonban jellegzetes élővizei a megyének a Hortobágy, a Köselly és a Dél-Nyírség területén eredő Kállók. A megye egésze a Tisza vízgyűjtő területéhez tartozik, a lefolyó vizek a megye nyugati részén közvetlenül, míg keleti nagyobb területéről a Berettyón és a Körösök vízrendszerén át jut a Tiszába. A kevés csapadék következtében a medrekben a lefolyás fajlagos értéke alacsony, a kisebb vízfolyásokba csak hóolvadás vagy nagyobb zivatar esetén jut víz.

² <http://www.termeszetvedelem.hu/tenyek-es-adatok>

³ <http://www.termeszetvedelem.hu/index.php?pg=hrsz>

22. ábra: Hajdú-Bihar megye vízrajza

Forrás: HBMTTr

Az 1950-es években létesített Keleti-főcsatorna, amely a Tiszát a Berettyóval köti össze, igen nagy jelentőségű, a hozzá kapcsolódó csatornahálózattal megye vízben legszegényebb földterületeinek öntözését, valamint a tavaszi belvizek elvezetését teszi lehetővé. A megye felszíni vizei túlnyomórészt öntözési és halgazdálkodási, kisebb mértékben ipari célra használatosak, kivétel a Keleti-főcsatorna, mely évtizedek óta segíti Debrecen ivóvízellátását. A Nyugati-főcsatorna vize fontos ökológia célú vízpótlást biztosít a Hortobágyi Nemzeti Park területén.

A terület állóvizei különböző eredetűek. Természetes állóvizek maradtak vissza a régi folyómedrekben (Kadarcs, Kungyörgy-tava, Pince-lapos). Ugyancsak tavak maradtak vissza a laposokban (Nagy- és Kisdarvas-fenek), a Tisza levágott kanyarulataiban. Az utóbbi években megnőtt a száma a mesterségesen kialakított állóvizeknek. Ezeket különbözőképpen hasznosítják. A szikes vízállásos területeken halastavakat (Hortobágy, Körös-vidék) vagy víztárolókat (Borsós, Nagy-lapos, Szálka-lapos) hoztak létre. Az ország halastavi felületének 25,9%-a jut a Hortobágyra. Debrecen környékén üdülés, pihenés céljára alakították ki az Erdőpuszták tavait.

Jóllehet a megye felszíni vízfolyásokban szegény, felszín alatti vizekben viszont bővelkedik. A felszín alatti talajvíztükör helyzete nagyon különböző. A magasan fekvő pannon rög fölött a

talajvíz mélyebben helyezkedik el. Így például a Hajdúság kiemelt pannon röge fölött 6-20 m mélyen fekszik, a Dél-Nyírségben 3 m-re, a Hortobágyon viszont csak 1-2 m-re van a felszín alatt. A talajvíz sótartalma tág határok közt változik. Legnagyobb a Hortobágyon, ahol literenként 2-3 g, de elérheti a 10-20 g-ot is.

A Hajdúság mélységi vizei országosan is kiemelkedő jelentőséggel bírnak. A mélyfúrású kutak egy részéből gyógyhatású termásvíz tör a felszínre. A megye több településén épült termál- és gyógyfürdő. Ismert hévízzel rendelkezik Debrecen, Hajdúszoboszló, Hajdúböszörmény, Berettyóújfalu, Biharnagybajom, Komádi, Körösszegapáti, Hencida, Sárrétudvari, s újabban Balmazújváros.

A megye vízgazdálkodását érintő – remélhetőleg a közeljövőben megvalósításra kerülő – kiemelten fontos program a Debrecen és környéke vízgazdálkodása fejlesztése területén a Hajdúhátsági Többcélú Vízgazdálkodási Rendszer (HTVR), más néven CIVAQUA program. Ennek keretében alapvetően a megyei kiváló minőségű földek öntözési lehetőségeinek biztosítását, a környezeti állapotok javítását (Debreceni Nagyerdő vízháztartása, porszennyezés, stb.) és jóléti funkciók (szabadidős tevékenységekhez az Erdőpusztán, Tóció-patak menti településrészek állapotának javítása) betöltését célozták meg. Három települést érint leginkább: Debrecen, Ebes és Balmazújváros. Az ipar számára is komoly hozadékkal bírna, hiszen a környező földek hozamainak növekedése mellett ipari célú felhasználást is lehetővé tenne.

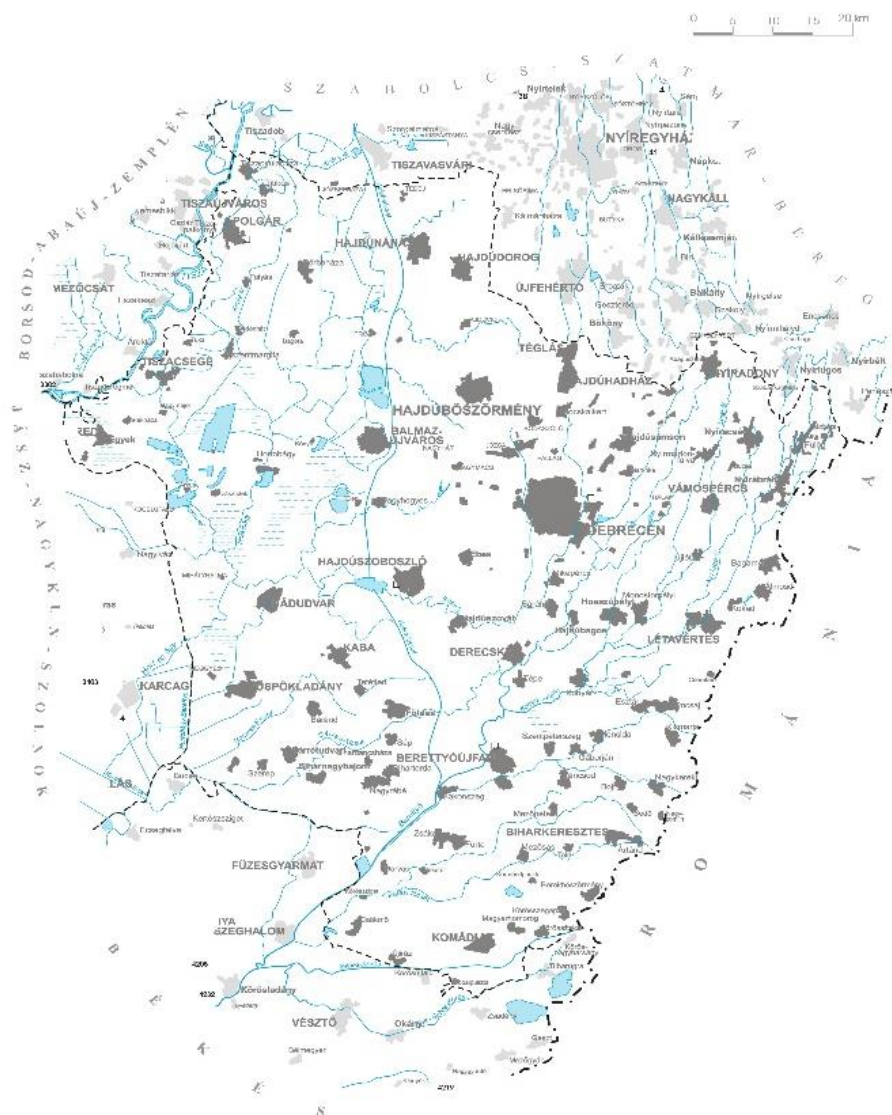
(HBMTrT, Térport: Hajdú-Bihar megye)

3.2.5. Településhálózat

Hajdú-Bihar megyében az átlagosnál kevesebb a településszám, hiszen itt mindössze 82 település található, melyből a megyeszékhely, Debrecen megyei jogú város, 21 város, 10 nagyközség, 51 pedig község. A megye négy legnépesebb és legnagyobb kiterjedésű városa Debrecen, Hajdúböszörmény, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló. Magyarországon Hajdú-Biharban a legmagasabb a városlakók aránya az össznépségen belül, a 80%-uk városi rangú településen él, miközben az országos átlag éppen 70% alatti. (KSH 2015)

A települések átlagos népességszáma kb. 6500 fő, ami a vidéki átlag több mint kétszerese. Ez egyrészt Debrecennek a maga 200 ezer feletti lakos számával, valamint a megye középső és keleti részén található nagy határú, és nagy népességszámú településeknek köszönhető.

A megye nyugati és északi részén elszórta található települések, ami részben az Alföldi sajátosságokkal, részben történelmi sajátosságokkal, illetve természetvédelmi okokkal magyarázható. Ezzel szemben a megye keleti részén, a Dél-Nyírségben és különösen Biharban jóval sűrűbb a településhálózat, itt kisebb határú és alacsonyabb népességű községek dominálnak. A megye városai – Debrecen kivételével – néhány évtizeddel ezelőtt tipikus mezővárosok voltak. Sajátos szint képviselnek közöttük a hajdúvárosok.

23. ábra: Hajdú-Bihar megye településhálózata

Forrás: HBMTTrT

A megyében a városokat Debrecen mellett hosszú időn át csak a hajdúvárosok képviselték (Hajdúböszörmény, Hajdúnánás és Hajdúszoboszló). E városok a megye középső és északi részén, földrajzilag egymáshoz közel, más településektől távol helyezkednek el. A megye déli és délkeleti részének városnélkülisége tudatos településfejlesztési politikát igényelt. Ennek eredményeként az Elnöki Tanács 1979. január 1-jével Berettyóújfalu nagyközséget, 1986. január 1-jével Püspökladány nagyközséget várossá nyilvánította. Az 1980-as évek végétől azonban felgyorsult a várossá nyilvánítás folyamata, Balmazújváros, Biharkeresztes, Derecske, Hajdúdorog, Hajdúhadháztéglás (szétválásuk után Hajdúhadház és Téglás), Létavértes, Nádudvar, Nyíradony, Polgár és Tiszacsege várossá válása után pedig 2002-ben Komádi és Vámospércs, 2003-ban pedig Kaba, később pedig Hajdúsámson is bekerült a városok sorába.

3. táblázat: Hajdú-Bihar megyei települések rangja (2016)

Település	rang
Álmosd	község
Ártánd	község
Bagamér	nagyközség
Bakonszeg	község
Balmazújváros	város
Báránd	község
Bedő	község
Berekböszörmény	község
Berettyóújfalú	város
Bihardancsháza	község
Biharkeresztes	város
Biharnagybajom	község
Bihartorda	község
Bocskai kert	község
Bojt	község
Csökő	nagyközség
Darvas	község
Debrecen	m.j. város
Derecske	város
Ebes	község
Egyek	nagyközség
Esztár	község
Folyás	község
Földes	nagyközség
Furta	község
Fülöp	község
Gáborján	község
Görbeháza	község
Hajdúbagos	község
Hajdúböszörmény	város
Hajdúdorog	város
Hajdúhadház	város
Hajdúnánás	város
Hajdúsámson	város
Hajdúszoboszló	város
Hajdúszovát	község
Hencida	község
Hortobágy	község
Hosszúpályi	nagyközség
Kaba	város
Kismarja	község

Település	rang
Kokad	község
Komádi	város
Konyár	község
Körösszakál	község
Körösszegapáti	község
Létavértes	város
Magyarhomorog	község
Mezőpeterd	község
Mezősas	község
Mikepércs	község
Monostorpályi	község
Nádudvar	város
Nagyhegyes	község
Nagykeréki	község
Nagyrábé	nagyközség
Nyírábrány	nagyközség
Nyíracsad	község
Nyíradony	város
Nyírmártonfalva	község
Pocsaj	nagyközség
Polgár	város
Püspökladány	város
Sáp	község
Sáránd	község
Sárrétudvari	nagyközség
Szentpéterszeg	község
Szerep	község
Téglás	város
Tépe	község
Tetétlen	község
Tiszacsege	város
Tiszagyulaháza	község
Told	község
Újiráz	község
Újléta	község
Újszentmargita	község
Újtikos	község
Vámospércs	város
Váncsod	község
Vekerd	község
Zsáka	nagyközség

A városok sorából kiemelkedő jelentőségű a megyeszékhely Debrecen, amelynek történetéhez a legszorosabb szálakkal kapcsolódik a megye fejlődése. A megyeszékhely 200 ezer főt meghaladó lakosságszámával a legnépesebb vidéki város az országban, itt koncentrálódik a megye népességének közel 40%-a. A városok sorából ki kell még emelni a második legnépesebb

Hajdúböszörményt, a Hajdúkerület egykori székhelyét, valamint az Európa-szerte híres fürdővárost, Hajdúszoboszlót, amely amellet, hogy a megye egyik legkorábbi települése, egyszersmind a harmadik legnépesebb is. Ugyancsak meg kell említeni Berettyóújfalut, amely a bihari rész sokoldalú városi központja. Jellemző belső térszerkezeti tengelyek Debrecen-Nyíregyháza, Debrecen-Mátészalka, Debrecen-Berettyóújfalu.

3.3. Hajdú-Bihar megye infrastrukturális adottságai

A megyén belüli, a településeket összekötő úthálózat, a régiót alkotó megyék, a keleti határátkelőhelyek megközelíthetősége, valamint az ország közúti hálózatába történő kapcsolódás nagy jelentőségű a megye területén történő új beruházások megvalósítása szempontjából. A vasúti közlekedés fontos tényező, hiszen egy termelő üzem alapanyagszükségletét, vagy egy logisztikai központ forgalmát egy adott volumen felett vasúton gazdaságos kiszolgálni. A megye légi közlekedésének alapjául szolgáló Debrecen Airport fontossága a külföldi beruházások, valamint a turizmus fejlesztése tükrében is fokozatosan nő.

3.3.1. Közúti közlekedés

Magyarország teljes úthálózatának hossza 2017-ben 192 000 kilométert is meghaladta, melyből országos közút 32 006 km, a helyi közút 174 578 km hosszban épült ki. Az országos közúthálózat bonyolítja le az ország teljes közúti forgalmának mintegy 75%-át. Az országos közutakból 8 917 km a főhálózat, melyből 2 335 km "E" út, vagyis az európai úthálózat része. A gyorsforgalmi úthálózat (autópályák, autótutak) hossza 1 474 km, az autópálya (csomóponti ágakkal együtt) pedig 1 937 km.

Hajdú-Bihar megyében az úthálózat 9 310 km hosszú, ebből az országos közutak hossza 1 630 km, amelyből 496 km a főhálózathoz, 1 134 km a mellékálózathoz tartozik. A megyében a belterületi utak hossza 8 192 km, a külterületeken 1 118 km.

4. táblázat: Utak hossza és átlagszélessége 2017-ben

Hossz (kilométer)		Hajdú-Bihar megye	Országos
Belterület	Főutak	94,4	15 490,6
	Mellékutak	8 097,5	177 281,6
Külterület		1 118,8	25 268,0
Összesen		9 310,8	218 040,1
Átlagszélesség (méter)			
Belterület		4,45	4,77
Külterület		4,61	4,28

Forrás: Magyar Közút

Az utak átlagszélességét tekintve vegyes a kép a megye helyzetét az országos átlaghoz viszonyítva. A települések belterületein az átlagszélesség (4,45 m) érzékelhetően kisebb, mint az

országos átlag (4,77 m). Ezzel szemben a megye külterületein az utak jóval szélesebbek, mint az országos átlag.

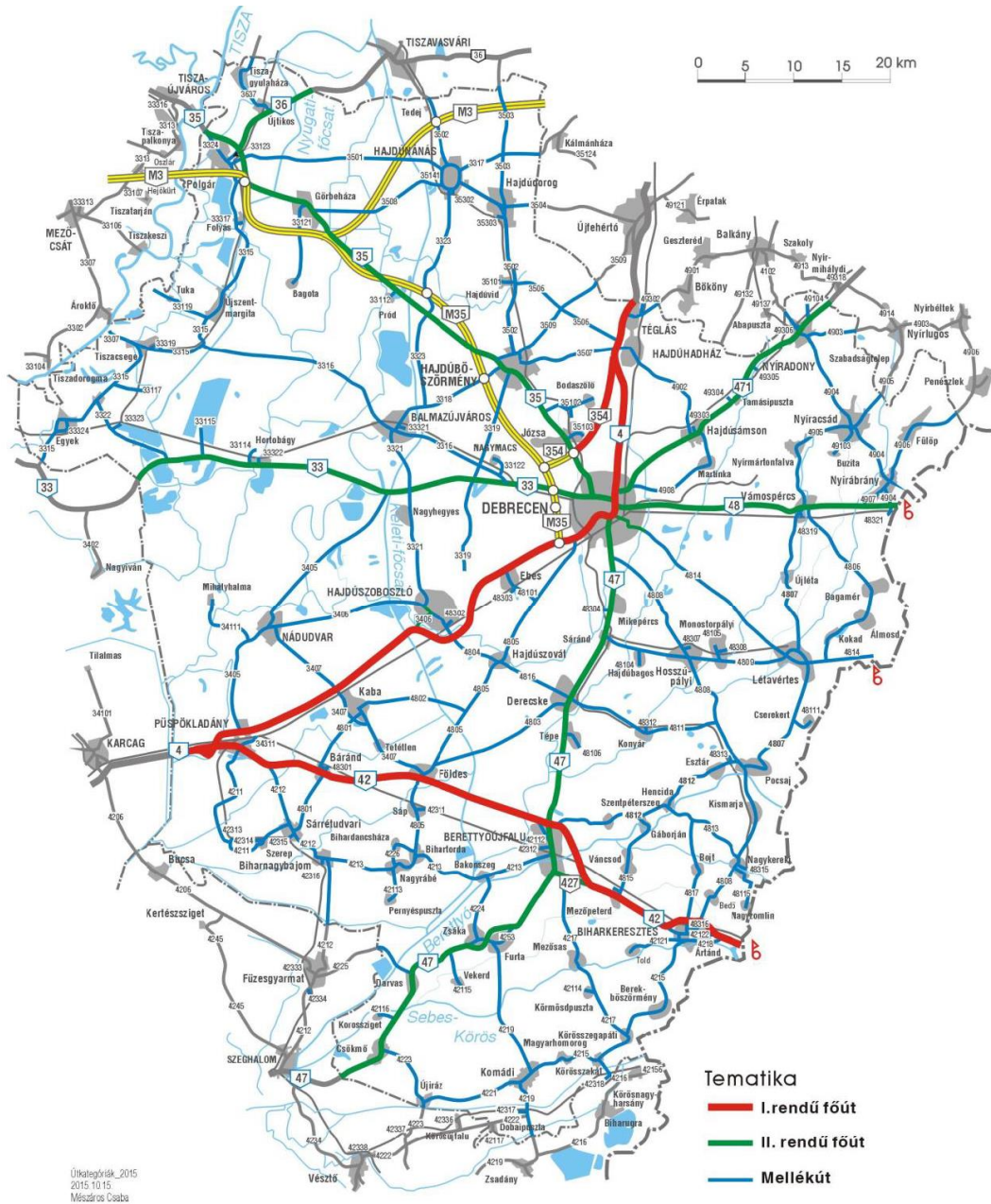
A Magyar Közút Hajdú-Bihar Megyei Igazgatósága által 2015-ben végzett felmérés szerint a megyében az országos közutak burkolatállapota és teherbírása valamivel jobb állapotú, mint az országos átlag, viszont az utak több mint 60%-a elindult a teljes leromlás felé.

5. táblázat: Utak állapota és teherbírása (2015-ben)

minősítés	burkolat állapota		teherbírás	
	megyei arány (%)	országos arány (%)	megyei arány (%)	országos arány (%)
jó	11,5	9,3	41,1	41,3
megfelelő	5,2	6,8	4,5	4,9
tűrhető	17,4	22,1	7,2	7,1
nem megfelelő	5,5	12,0	9,2	9,0
rossz	59,4	49,2	37,9	33,5

Forrás: Magyar Közút

Az utóbbi években elvégzett felújítási és fejlesztési munkák (ROP mellékút felújítás, KÖZOP 11,5 tonnás megerősítés) következtében valamelyest növekedett a jó és a megfelelő kategóriába sorolt utak hossza és aránya. Ugyanakkor az is látható, hogy a felújításokból kimaradt (elsősorban kisebb forgalmi mellékutak) esetében a leromlási folyamat tovább folytatódott. A megye országos közúti hálózatából 987 km nem megfelelő vagy rossz állapotú, 715 km pedig nem kellő teherbírású. Az ilyen minősítés már ideiglenes, vagy végleges súly- illetve sebességkorlátozást vonhat maga után, valamint az út teljes tönkremeneteléhez vezethet.

24. ábra: Hajdú-Bihar megye állami úthálózata 2015-ben

Forrás: Magyar Közút Hajdú-Bihar Megyei Igazgatósága

A közúthálózat Hajdú-Bihar megyét érintő elemei (Hajdú Bihar megye Területrendezési Terve szerint):

Gyorsforgalmi utak

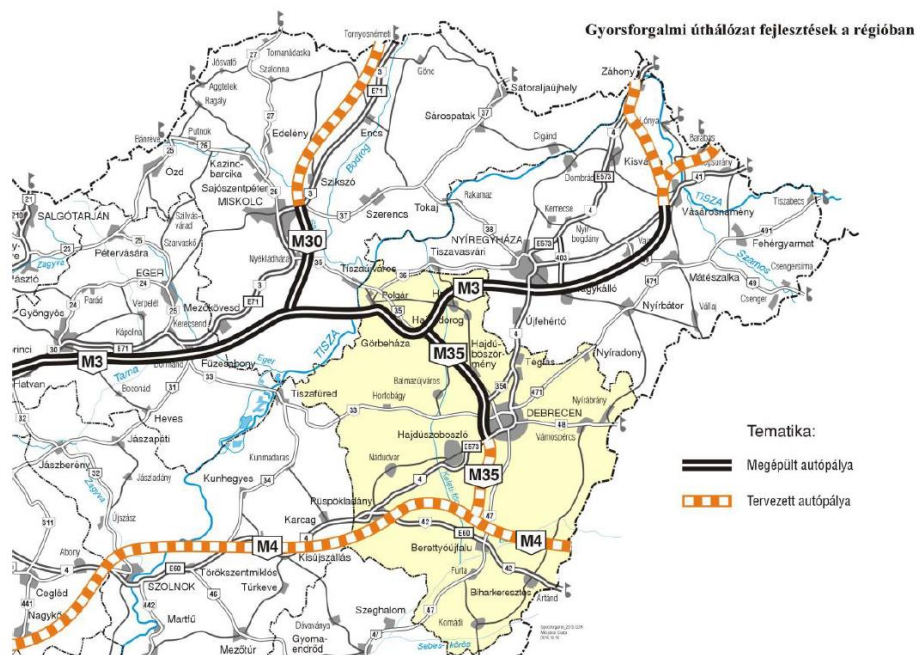
- M3: (Budapest) - Polgár – Görbeháza – (Nyíregyháza)
- M35: Görbeháza (M3) – Debrecen – Berettyóújfalu térsége (M4)
- M4: (Szolnok) – Püspökladány – Nagykereki térsége (M4) - (Románia) (a Szolnok és Nagykereki térsége közötti szakasz a TEN-T hálózat része)

- M47: Berettyóújfalu térsége (M4) – (Békéscsaba)

Főutak:

- 4. sz. főút: (Budapest – Szolnok) – Püspökladány - Debrecen – Hajdúhadház - (Nyíregyháza)
- 33. sz. főút: (Tiszafüred) – Debrecen (4. sz. főút)
- 35. sz. főút: (Nyékládháza (3.sz. főút)) - Polgár – Debrecen (33. sz. főút)
- 354. sz. főút: Debrecen (M35) – Hajdúhadház (4. sz. főút)
- 36. sz. főút: Polgár (35. sz. főút) – (Nyíregyháza (36. sz. főút))
- 42. sz. főút: Püspökladány (4. sz. főút) – Berettyóújfalu – Biharkeresztes – Ártánd-(Románia)
- 47. sz. főút: Debrecen (4. sz. főút) – Berettyóújfalu – (Békéscsaba)
- 471. sz. főút: Debrecen (4. sz. főút) – Mátészalka (49. sz. főút)
- 48. sz. főút: Debrecen (4. sz. főút) – Nyírábrány – (Románia)

Az országos főúthálózat úgy szövi át a megye területét, hogy még a határ közelében lévő kisebb települések is rövid úton tudjanak becsatlakozni valamelyik főútba. A megyei autópályakapcsolat az utóbbi időszakban tovább javult, hiszen az M35-ös meghosszabbítása a határ felé elkezdődött, aminek az első szakaszát már át is adták. A jövőbeni fejlesztési terveket is döntően az határozza meg, hogy a határig elérjenek az autópályák, ezzel is javítva a környező települések helyzetét.

25. ábra: Gyorsforgalmi úthálózatfejlesztések a régióban

Forrás: Magyar Közút Hajdú-Bihar Megyei Igazgatósága

3.3.2. Vasúti közlekedés

Hajdú-Bihar megye vasúton a 100-as Budapest-Szolnok-Debrecen-Nyíregyháza-Záhony fővonalon érhető el. Debrecen, vasúti hálózattal az egyik legjobban ellátott csomópont az országban, a fő-, és mellékvonalak hálózata a megye területét jól lefedik. A megyeszékhelyet 8 vasútvonal köti össze a megye településeivel, amelyek közül öt egyben a szomszédos országok elérhetőségét is biztosítja. A vasútvonalak sok helyütt közel párhuzamosak a kiágazó közutak nyomvonalával.

A nemzetközi törzshálózati fővonal a 101. számú vonal, amely Püspökladány-Biharkeresztes-ország-határ vonalon közlekedik. A megye két nemzetközi vasúti határállomása Biharkeresztes és Nyírábrány. Biharkeresztesen növény- és állategészségügyi kirendeltség is működik, míg Nyírábrányban csak korlátozott növény-egészségügyi forgalom engedélyezett. Mindkét határátkelőn vámkezelési és egyéb szállítmányozási tevékenység lehetséges.

A vonalakat a menetrendben is megtalálható számozással, az úgynevezett „menetrendi mező” számmal jelölik. A 100-as, 101-es és 105-ös vonalak a törzshálózathoz tartozó nemzetközi fővonalak, míg a többi mellékvonalként kategorizált. A 100-as fővonal villamosított, míg a többi vonalon dízel vontatás van. E vonalon a vonatok térközben (önműködő térköz) közlekednek, vagyis egy-egy állomásközben egyidejűleg több vonat is közlekedhet. A többi vonalon a vonatok állomástávolságban követhetik egymást. A 100-as fővonal kétvágányú pályával rendelkezik, míg a többi vonal egyvágányú.

Jelenleg úgy a fővonal, mint a mellékvonalak állapota az előírt paramétereket kielégíti. A rögzített sebességek és tengelyterhelés az előírt szinten tarthatók. A forgalombiztonság követelményeinek a pályák állapota megfelel. A vágányokon szinten tartást biztosító beruházási, felújítási és karbantartási tevékenység folyik. A most is jelentős hosszúságú szakaszokon fennálló sebességkorlátozások feloldásához tömeges aljcsere és sín-felújítás lenne szükséges, amelyre azonban hiányzik a kellő forrás.

6. táblázat: Hajdú-Bihar megyében meglévő vasútvonalak

Menet- rendi mező száma	Vonal	Pályára engedélyezett		Vonal össz- hossza (km)	Hajdú-Bihar megyéhez tartozó vonalhossz (km)
		Sebesség (km/h)	Tengely- nyomás (kN)		
100	Bp. – Záhony	120/160	210	336	75
101	Püspökladány – Biharkeresztes	100	210	56	56
105	Debrecen - Nyírábrány	80	210	31	31
106	Debrecen - Nagykeréki	60	185 - 210	53	53
107	Debrecen - Létavértes	60	210	34	34
108	Debrecen - Füzesabony	80	210	103	66
109	Debrecen - Tiszalök	60	210	67	52
110	Debrecen - Mátészalka	80	210	77	33
112	Nyíregyháza - Nyíradony	40	120	37	2
117	Ohat-Pusztakócs – Nyíregyháza	60	185	98	50
128	Püspökladány – Szeghalom (- Békéscsaba)	60/80	210	46	28

Forrás: MÁV

A megye területét érintő vonalak közül kiemelkedő jelentőségű a 100 sz. Budapest - Debrecen - Záhony viszonylatú fővonal, amely az Észak-Alföldi Régió megyeszékhelyeinek egymás közötti, és a fővárossal való kapcsolatát biztosítja. A 101. sz. Püspökladány - Biharkeresztes határ, és a 105. sz. Debrecen - Nyírábrány - határ vonalak, Erdély felé biztosítják a nemzetközi összeköttetést. Az elágazó állomásoknál kiágazó mellékvonalak biztosítják a környező települések kapcsolatát a szomszédos megyeszékhelyekkel, valamint a fővonalai csatlakozásokkal a távolsági utazási igényeket is kielégítik. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy a 107, a 112 és a 117 menetrendi számú vonalak Hajdú-Bihart érintő szakaszain a MÁV közel 10 éve beszüntette a személyszállítási forgalmat.

26. ábra: Hajdú-Bihar megye vasúthálózata
Forrás: MÁV

A fővonalakon InterCity, valamint gyors és személyvonatokkal, a mellékvonalakon személyvonatokkal áll a MÁV az utasok rendelkezésére. Vonatokkal a régióban fekvő állomásokon kívül több fontos hazai és külföldi város közvetlen (átszállás nélküli) elérhetőségét is biztosítják.

A megye városai közül egyedül Nádudvarnak nincs vasúti elérhetősége, mert bár a vágányok még megvannak, de csak iparvágányként funkcionálnak, a személyszállítás az 1968-as közlekedési koncepció döntését követően megszűnt. A városok közül Tiszacsege, Polgár és Komádi elérhetősége a legkedvezőtlenebb.

A fő- és mellékvonalak hálózata a megye területét jól lefedik. A később kiépült közutak sok helyütt párhuzamos nyomvonalon futnak, ami az indokoltnál jobban erősíti a közúti közlekedés versenyét, kedvezőtlenebbé téve a mellékvonalak kihasználtságát és megosztva az állami személyszállítási dotációt.

Biharkeresztes és Nyírábrány határállomásokon keresztül korlátozás nélküli a személyforgalom: bármely állampolgárságú személy eljuthat a közvetlen vonatokkal Erdély északi és székelyföldi részeire.

7. táblázat: Hajdú- Bihar megye városainak vasúti elérhetőségi adatai (2018-ban)

Település	Megyeszékhely elérhetősége (perc)		
	Személyvonat	Gyorsvonat	IC/Nemz.
Debrecen			
Balmazújváros	29		
Berettyóújfalu	80		
Biharkeresztes	90		
Derecske	24		
Hajdúböszörmény	30		
Hajdúdorog	49		
Hajdúhadház	18	18	
Hajdúnánás	57		
Hajdúsámson	25	16	
Hajdúszoboszló	18	17	17
Kaba	41	29	
Nyíradony	47		40
Püspökladány	52	40	37
Téglás	22	22	
Vámospércs	25		

Forrás: MÁV Start

3.3.3. Légi közlekedés

A Debreceni Repülőtér tulajdonosa a Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata, üzemeltetője a Airport-Debrecen Kft. A repülőtér által biztosított potenciális gazdasági és turisztikai lehetőségeket már a szovjet katonai csapatok kivonása után felismerték, ám a komplex fejlesztés a 2000-es évek elején indult meg. 2001-től vált a nemzetközi forgalom számára nyitott légikikötővé, de a kereskedelmi kihasználás érdekében elengedhetetlen biztonsági fejlesztéseket kellett eszközölni. Ennek keretében az ILS-I rendszer kiépítésére 2003. évben került sor, illetve 2004-ben határátkelőhelyet létesítettek a reptéren, ami lehetővé tette a menetrendszerinti és a charter járatok indítását, és az utasforgalom gyorsuló ütemű növekedését. 2008-tól felel meg a schengeni követelményeknek.

2012-től üzemeltet a WizzAir menetrendszerinti járatokat London-Luton és Debrecen között, eleinte heti három alkalommal, mára viszont heti 10 alkalomra növelték a járatsűrűséget. 2015-től a WizzAir bázisrepülőtereként szolgál, és ezzel bővíteni tudták az elérhető desztinációk számát. Az elmúlt hat évben amúgy is dinamikus fejlődött a repülőtér, hiszen nemcsak az utasok, a járatok vagy a desztinációk száma növekedett meg, hanem a légitársaságok száma is. 2016 áprilisától a Lufthansa is működtet menetrendszerinti járatot Debrecen és München között. Ennek amiatt van kiemelt jelentősége a befektetésösztönzés kapcsán, mert így a világ 74 országának 266 városából (melyből több mint 100 világváros) lehet egyetlen átszállással elérni légi úton a megyét. Kelet-Közép Európában ez rendkívül ritka, így a külföldi, akár a tengerentúli befektetők szemében rendkívül felértékelődött a Debrecen és környezete, mint befektetési terület.

A repülőtér fejlődését mutatja az is, hogy a WizzAir 2015 után egy újabb repülőgép bázisreptere lesz a Debrecen Airport, így 2018 decemberétől újabb desztinációkkal lehet bővíteni a légi úton elérhető városok sorát. Első ütemben 2018 decemberétől, második ütemben 2019 márciusától lehet menetrendszerinti járatokkal eljutni újabb városokba.

8. táblázat: A Debrecenből légi úton elérhető desztinációk 2019-től

Repülőtér	Légitársaság
London – Luton	WizzAir
Eindhoven	WizzAir
Milánó (2018 decemberig Bergamo, utána Malpensa)	WizzAir
Párizs-Beauvais	WizzAir
Malmö	WizzAir
München	Lufthansa
Tel-aviv	WizzAir
Moszkva	WizzAir
Dortmund	WizzAir
Doncaster/Sheffield	WizzAir
Bázel – Mulhouse	WizzAir
Barcelona El Prat	WizzAir
Larnaca	WizzAir

Repülőtér	Légitársaság
Palma de Mallorca	WizzAir
Valetta	WizzAir

Forrás: Debrecen Airport

Az Új Főnix Terv részeként a repülőtér infrastrukturális fejlesztése is folytatódik, a 2-es szintű, nagyobb biztonságot és pontosságot adó műszeres leszállító berendezés (ILS II) telepítésre már elkezdődött, várhatóan 2019 év végén helyezik üzembe. A beruházás 1,3 milliárd forintba kerül.

3.4. Határon átnyúló (nemzetközi) kapcsolatok

Hajdú-Bihar megye hagyományosan jó és kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszerrel rendelkezik. Az Európai Önkormányzati Charta szellemében a megye több ország régiójával épített ki kapcsolatot, amelyet folyamatosan bővít gazdasági, kulturális, közigazgatási, idegenforgalmi területeken. Az esetenként akár évtizedekre is vissza-nyúló együttműködések több formában is megjelennek a megye kapcsolat-rendszerében. Így egy-egy régió, megye a külügyi együttműködésben több szinten is megtalálható.

Az együttműködés fajtái a társ megyei kapcsolatoktól az eurorégiós együttműködésekben át egészen a hálózatokban való részvételig terjednek. Földrajzilag nézve mind az Európai Unió, mind a csatlakozó és az Európai Unió az Európán kívüli országok megyéi, régiói között vannak partnerek. Az együttműködések területei partnerenként váltakoznak az adott megye, régió adottságai, igényei szerint. Mindemellett a megye kiemelkedő fontosságúnak tartja a nemzetközi szervezetekben való aktív részvételét is. Az együttműködések legfontosabb eredményei a nemzetközi tapasztalatcsere és a megye arculatának nemzetközi szinten való egységes megjelenítése, melyek erősítik Hajdú-Bihar megye regionális és nemzetközi szerepét, így kitörési lehetőséget jelentenek a megye fejlődéséhez.

Hajdú-Bihar megye nemzetközi kapcsolatrendszere

Nemzetközi szervezetben fennálló kapcsolat

1. Európai Régiók Gyűlése – ERGY (Assembly of European Regions–AER)
2. Európai Regionális és Helyi Önkormányzatok Konferenciája (Conference of Regional and Local Authorities of Europe – CRLAE)
3. Ifjúsági szolgáltató Szervezetek Európai Szövetsége (European Federation of Youth Service Organisations – EFYSO)
4. Közép és Kelet Európai Országok Helyi Önkormányzatainak Hálózata (Local Governments Network of Central and Eastern European Countries – CEEC-LOGON)
5. Európai Határmenti Régiók Szövetsége (Association of European Border Regions - AEBR)

Szándéknyilatkozaton alapuló kapcsolat

1. Eure et Loir megye – Franciaország

2. Fün megye – Dánia
3. Ryazan – Oroszország
4. Skierniewicei vajdaság – Lengyelország
5. Toyama megye – Japán

Testvérmegyei kapcsolat

1. Hargita megye – Románia
2. Kolozs megye – Románia
3. Lublini vajdaság – Lengyelország
4. St.Gallen kanton – Svájc
5. Vorarlberg tartomány – Ausztria

Eurorégiós kapcsolat

1. Hajdú-Bihar – Bihar Eurorégió
2. Kárpátok Eurorégió

Hálózati kapcsolat

Glocal hálózat (Blackpoolborough Council – Egyesült Királyság, Wejherowo Powiat – Lengyelország, Provincia di Savona – Olaszország, Norbotten County Council – Svédország, Bihar megye – Románia, Mancomunitat de la Ribera Alta – Spanyolország)

4. Hajdú-Bihar megye gazdasági adottságai

4.1. Demográfia

A megye demográfiai folyamatainak legutolsó teljeskörű felmérése 2016-ban a Mikrocenzus alkalmával történt. A szakirodalom szerint a demográfiai helyzet bemutatása akkor a legpontosabb, ha a népszámlálások, vagy időközi mikrocenzusok adataira épít az elemzés. 2016 utáni KSH adatok becslésre építenek, így ahol lehet, a 2016-os Mikrocenzus adatait használjuk.

Hajdú-Bihar megye 6 210 km² területével az ország negyedik legnagyobb megyéje, és az ország lakosságának 5,4%-a él itt, amely 535 ezer főt jelent. A népsűrűsége – 86 fő/km² - lényegesen kisebb az országos értéknél (105 fő/km²), különösen akkor szembeötlő ez, ha a megyei lakónépesség egészéből levonjuk a megyeszékhely, Debrecen lakosságát, amely közel 208 ezer fő.

Ahogy az a lenti táblázatban látható, hogy az észak-alföldi viszonylatban, a népességszám tekintetében Hajdú-Bihar megyét megelőzi Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, előbbi 36%-ot, utóbbi 38%-ot képvisel a régió lakosságából. A térség történelmét figyelembe véve nem meglepő, hogy népsűrűség (66 fő/km²) és a lakosok száma (369 ezer fő) miatt Jász-Nagykun-Szolnok megye a harmadik helyre szorult. Urbanizált térségként tarthatjuk számon, mivel a városi lakosság aránya 79,9%-ra tehető. Ha népességnagyság szerint jellemezzük Hajdú-Bihar megyét, akkor elmondható, hogy javarészt 1000 fő feletti települések alkotják. 1000-1999, 2000-4999 és 5000 fő és afeletti lakosságszámú települések 26-26-26%-ban vannak jelen a megyében. 1000 fő alatti települések 23%-ot képviselnek az összesből.

9. táblázat: Az Észak-Alföldi régió lakónépessége 2016-ban

Megnevezés	Hajdú-Bihar	Jász-Nagykun-Szolnok	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Észak-Alföld	Ország
	megye				
Népesség száma	535 533	369 568	555 529	1 460 630	9 803 837
Népsűrűség, fő/km ²	86	66	94	82	105

Forrás: KSH Mikrocenzus 2016

27. ábra: Hajdú-Bihar megye járásai

A fenti ábrán Hajdú-Bihar megye 10 járása látható. A 2016-os Mikrocenzus adatai alapján a legnagyobb lélekszámú járás a Debreceni, a teljes megye lakosságának 41%-át teszik ki, amely 221 464 főt jelent. A második legnépesebb járás a Berettyóújfalui, amely 43 348 főt tudhat magáénak, de látható, hogy meg sem közelíti a Debrecenit. A többi járás lakossága hasonlóan alacsony, a legkevesebben a Hajdúhadházi Járásban élnek, 22 146-an.

10. táblázat: Hajdú-Bihar megye járásainak lakossága 2016-ban

	0-14 éves	15-19 éves	20-64 éves	65- éves	Összesen
Balmazújvárosi járás	4 628	1 661	17 774	5 460	29 523
Berettyóújfalui járás	6 431	2 227	26 560	8 130	43 348
Debreceni járás	30 646	12 239	141 224	37 355	221 464
Derecskei járás	6 885	2 665	24 731	6 748	41 029
Hajdúböszörményi járás	5 973	2 720	23 832	6 807	39 332
Hajdúhadházi járás	4 443	1 634	13 254	2 815	22 146
Hajdúnánási járás	4 289	1 616	17 338	5 415	28 658
Hajdúszoboszlói járás	6 240	2 279	25 881	8 007	42 407
Nyíradonyi járás	4 647	1 874	17 996	4 544	29 061
Püspökladányi járás	5 707	2 069	23 731	7 058	38 565
Összesen	79 889	30 984	332 321	92 339	535 533

Forrás: KSH Mikrocenzus 2016

11. táblázat: A megye népességének korcsoportok és járások szerinti megoszlása (2016)

Terület	Korcsoportok										Összesen
	-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-64	65-69	70-74	75-	
	éves										
Megyei jogú város	27 248	11 371	33 260	30 096	31 000	24 222	14 530	11 964	9 062	14 978	207 731
Többi város	35 988	13 646	29 210	29 105	33 297	29 480	15 902	12 169	8 934	16 760	224 491
Városok együtt	63 236	25 017	62 470	59 201	64 297	53 702	30 432	24 133	17 996	31 738	432 222
Községek, nagyközségek	16 653	5 967	12 938	12 661	15 260	13 976	7 384	6 260	4 382	7 830	103 311
Megye összesen	79 889	30 984	75 408	71 862	79 557	67 678	37 816	30 393	22 378	39 568	535 533
Jársók											
Balmazújvárosi	4 628	1 661	3 949	3 540	4 421	3 797	2 067	1 706	1 341	2 413	29 523
Berettyóújfalui	6 431	2 227	5 241	5 351	6 561	5 964	3 443	2 747	1 908	3 475	43 348
Debreceni	30 646	12 239	34 761	32 529	33 015	25 580	15 339	12 450	9 431	15 474	221 464
Derecskei	6 885	2 665	5 350	5 170	6 179	5 281	2 751	2 204	1 556	2 988	41 029
Hajdúböszörményi	5 973	2 720	5 012	5 112	5 803	5 107	2 798	2 201	1 604	3 002	39 332
Hajdúhadházi	4 443	1 634	3 123	2 797	3 298	2 719	1 317	979	673	1 163	22 146
Hajdúnánási	4 289	1 616	3 395	3 633	4 008	4 154	2 148	1 649	1 199	2 567	28 658
Hajdúszoboszlói	6 240	2 279	5 156	5 639	6 345	5 552	3 189	2 537	1 948	3 522	42 407
Nyíradonyi	4 647	1 874	4 201	3 586	4 317	4 003	1 889	1 486	1 061	1 997	29 061
Püspökladányi	5 707	2 069	5 220	4 505	5 610	5 521	2 875	2 434	1 657	2 967	38 565
Megye összesen	79 889	30 984	75 408	71 862	79 557	67 678	37 816	30 393	22 378	39 568	535 533

Forrás: KSH Mikrocenzus 2016

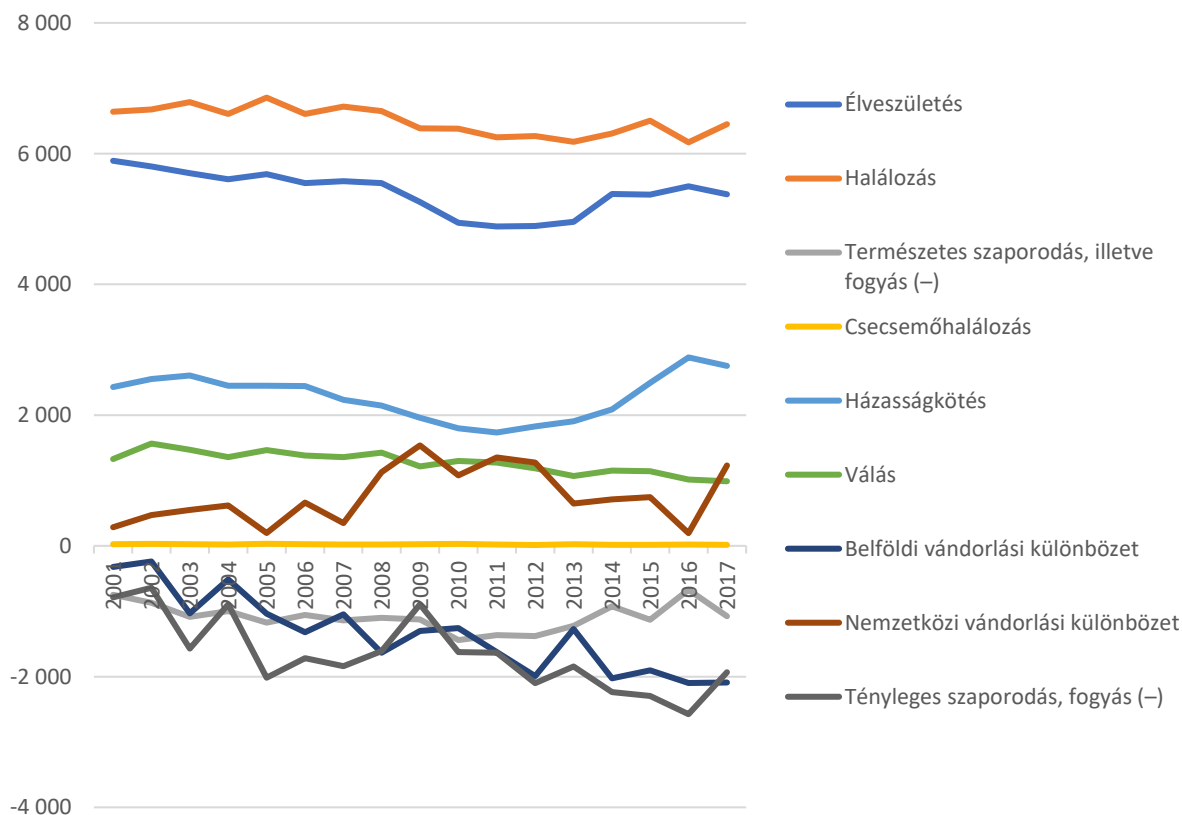
12. táblázat: Hajdú-Bihar megye lakossága 2016-ban

Korcsoport, éves	Magyar	Nem magyar	Hontalan	Összesen
-14	79 814	75	–	79 889
15–39	173 378	4 876	–	178 254
40–64	184 426	625	–	185 051
65–	92 116	208	15	92 339
Összesen	529 734	5 784	15	535 533

Forrás: KSH Mikrocenzus 2016

A megyénk népességének korcsoportonkénti megoszlása a fenti táblázatokban látható, a legutóbbi, 2016. évi mikrocenzus alapján. Az összlakosság 35%-a 40 és 64 év közötti, őket követik a 15 és 39 év közöttiek. A körülbelül 92 ezer nyugdíjas korú él Hajdú-Bihar megyében, több mint 12 ezer fővel több, mint 14 év alatti gyermek. Majdnem a teljes megye népessége magyar, csupán 5 784 fő vallotta magát nem magyarnak. Érdekes, hogy a 15 és 39 fő közötti korosztályból közel 5 ezren nem magyar állampolgárságúak, vélhetően Debrecen egyetemvárosi volta eredményezi ebben a korcsoportban az ilyen, relatíve magas létszámot. Mindössze 15 fő hontalan a megyében, ők 65 év felettiek.

28. ábra: Népmozgalmi események Hajdú-Bihar megyében

Forrás: Saját szerkesztés a KSH adatai alapján

A fenti ábrán került összesítésre a népmozgalmi események tendenciái 2001 és 2017 között. Megfigyelhető, hogy toronymagasan a halálozás a legnagyobb számú esemény: stabilan 6000 feletti a halálesetek száma, bár hullámzó tendencia látható, de összességében 6800 és 6200 között mozog. Az élveszületések száma 2001 óta folyamatosan csökken, csupán a csökkenés intenzitása változott az elmúlt a vizsgált időszakban. Az élve született gyermekek száma 2008-ig kis mértékben csökkent, 2010-ben volt egy kisebb zuhanás, elérte a mélypontot 4 942 fővel, 2013-ig az 5000 csecsemői létszámot el sem érte. Azóta kisebb növekedés tapasztalható, bár 2007 előtti időszakot meg sem közelíti. Sajnálatos azonban, hogy körülbelül 1000 emberrel több hal meg Hajdú-Bihar megyében, mint amennyi születik. Megfigyelhető, hogy a halálozási és élveszületési görbe 2016-tól kezdődően szétnyílik, vagyis kevesebb kisbaba születik és több ember hal meg. Pozitívumként kell megemlíteni, hogy a csecsemőhalálozás stabilan 35 eset alatt van 2001 óta, sőt csaknem a felére csökkent a számuk 2017-re.

A házasságkötések száma hasonlóan hullámzó, mint az élveszületések száma. A vizsgált időszak első 5 évében 2 400 és 2 600 esetben kötötték össze az életüket Hajdú-Bihar megyében. 2006 után meglehetősen csökken a számuk, 2011-ben elérte a mélypontot, 1 734 esküvővel. Azóta a görbe fokozatos növekedést mutat, 2016-ban elérte a csúcst 2 883 házasságkötéssel, azaz több mint ezerrel több, mint 2011-ben. Ezzel párhuzamosan megvizsgálható a válások tendenciája is 2001 és 2017 között. A vizsgált időszakban átlagosan 1 276 válást regisztráltak évente, kis mértékű ingadozás figyelhető meg, de összességében elmondható, hogy 1 000 és 1 500 esetszám között alakultak Hajdú-Bihar megyében.

Az összes belföldi vándorlási különbözet megmutatja, hogy az adott közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők, valamint visszavándorlók és az onnan más közigazgatási egységbe bejelentkezők és visszavándorlók számának különbözetét. Hajdú-Bihar megye esetében végig negatív értékeket vesz fel ez a mutató, vagy több az innen elvándorló lakos, mint amennyi betelepül vagy visszavándorol. Meglehetősen nagy hullámzást mutat több kiugrással, de összességében csökkenő a tendencia. A kezdeti -322-es értékhez képest a legfrissebb, 2017. évi -2 089-es érték hatalmas csökkenés.

A nemzetközi vándorlási különbözet az közigazgatási egységbe vándorló, valamint az onnan kivándorló személyek egyenlegét jelenti. Kiseb ingadozás figyelhető meg 2001 és 2007 között. Vélhetőleg a további, drasztikus változás a Schengeni Egyezmény 2007-es magyarországi hatályba lépésével lehet összefüggésben, hiszen az Európai Unión belül már hazánkra is vonatkozott az személyek szabad áramlása. Az Egyezménynek köszönhetően egyszerűbbé vált a munkavállalás más EU-s tagállamban, amely szintén az Egyezmény hatálya alá tartozik. 2007-től ugrásszerű növekedést láthatunk, amely 2009-ben tetőzött 1 537 fővel. Ezt követően hullámzás figyelhető meg, majd 2013-ban egy zuhanás, csupán 649 fő telepedett le Hajdú-Biharban külföldről. 2016-ban elérte a görbe a mélypontját 195 fővel. Azóta intenzív növekedés látható.

A vándorlásoknak nagy szerepe van mind a gazdasági teljesítményben, mind a jólétben, hiszen az egy főre jutó mennyiségeket is nagyban befolyásolja. A következő táblázat azt foglalja össze, hogy 2013 és 2016 között hogyan alakult Hajdú-Bihar megyében járasonként.

13. táblázat: Vándorlások adatai területi egységenként Hajdú-Bihar megyében (2013-2016)

Járás	ODA vándorlók száma adott területi egységre (fő)				EL vándorlók száma adott területi egységről (fő)				Vándorlási különbözet (adott területi egységre számítva) (fő)			
	Időszak				Időszak				Időszak			
	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2016
Balmazújvárosi	1 089	1 065	1 160	1 185	1 135	1 199	1 214	1 299	-46	-134	-54	-114
Berettyóújfalui	1 991	2 010	2 220	2 457	2 328	2 367	2 580	2 967	-337	-357	-360	-510
Debreceni	8 427	9 534	9 615	10 231	8 875	9 961	10 074	10 874	-448	-427	-459	-643
Derecskei	1 789	2 032	2 062	2 281	1 876	2 419	2 177	2 398	-87	-387	-115	-117
Hajdúböszörményi	1 040	1 157	1 170	1 393	1 215	1 335	1 423	1 613	-175	-178	-253	-220
Hajdúhadházi	987	1 047	974	1 174	1 047	1 150	1 121	1 257	-60	-103	-147	-83
Hajdúnánási	1 293	1 331	1 136	1 355	1 267	1 393	1 263	1 403	26	-62	-127	-48
Hajdúszoboszlói	1 646	1 713	1 926	2 295	1 637	1 847	1 853	2 095	9	-134	73	200
Nyíradonyi	1 552	1 743	1 682	1 718	1 547	1 723	1 874	1 899	5	20	-192	-181
Püspökladányi	1 580	1 465	1 546	1 730	1 737	1 730	1 817	2 112	-157	-265	-271	-382
Hajdú-Bihar megye	21 394	23 097	23 491	25 819	22 664	25 124	25 396	27 917	-1 270	-2 027	-1 905	-2 098

Forrás: KSH Statinfo alapján saját szerk.

Egész Hajdú-Bihar megyében az odavándorlás 21 394-ről majdnem 26000 főre nőtt, viszont az elvándorlás nagyobb mértékben fokozódott, a 28000 főt megközelítve. Így a két mutató különbsége, a nettó elvándorlás 1270 főről 2016-ra már a 2000 főt is meghaladta.

A legnagyobb területi egységbe, Debrecen járásba is egyre többen vándorolnak, a 2013-as 8427 főt számláló adat 10200-ra emelkedett, de az elvándorlók száma meredekebben követte ezt a trendet. Így 2016-ra 643 fő lett a nettó elvándorlás. Majdnem minden járásban ez a tendencia, arányaiban is nagyon hasonló a helyzet. Kivételt képez a Hajdúszoboszlói járás, ez az egyetlen, ahol pozitív a mérleg. A Püspökladányi járásban méretéhez képest nagy az elvándorlás.

14. táblázat: Az Észak-Alföldi régió lakosságának gazdasági aktivitása (2016)

	Hajdú-Bihar	Jász-Nagykun-Szolnok	Szabolcs-Szatmár-Bereg	Észak-Alföld	Országos
	megye				
Terület, km²	6 210	5 582	5 935	17 727	93 022
Foglalkoztatottak aránya a 15–64 éves népességben (%)	63,7	66,3	63,1	64	67
Munkanélküliek aránya a 15–64 éves népességben (%)	4,7	4,1	4,9	5	3,8
Ellátásban részesülő inaktívok aránya a 15–X éves népességben (%)	32,2	35,3	32,3	33	33,8
Eltartottak aránya a népességben (%)	25,8	22,9	26,1	25	23,3

Forrás: Saját szerkesztés a KSH adatai alapján (2016)

A fenti táblázat tartalmazza a térség gazdasági aktivitását. A szerkezetét az adott térség lakosainak korösszetétele is meghatározza. Hazánkban és az Európai Unióban problémát jelent a népesség fogyása, valamint az idősödő korösszetétel. Látható, hogy Hajdú-Bihar megyében a munkaképeskorúak 63,7%-a volt foglalkoztatott. A relatíve magas foglalkoztatotti arány vélhetőleg a tankötelezettség lecsökkentésének és a nyugdíjkorhatár kitolásának is köszönhető. Ez az arány gyengébb képet mutat, mint az országos átlag, viszont a régióéhoz közelít.

A munkanélküliek aránya 4,7% Hajdú-Bihar megyében, amely magasabb az országos átlagnál. A régió három megyéje közül Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében rosszabb a helyzet. Mindazonáltal pozitívumként lehet megemlíteni, hogy Hajdú-Bihar megye munkanélküliségi rátája a 2014-es 8,2%-os értékről jelentősen javult 2016-ra. Az ellátásban részesült inaktív aránya a másik két megyéhez és az országos átlaghoz képest alacsonyabb. Ha pedig az eltartottak arányát vizsgáljuk meg, elmondható, hogy Hajdú-Bihar megyében relatíve magas ez az érték, országos és régiós átlag feletti, egyedül Szabolcs-Szatmár-Bereg megye előzi meg 0,3%-kal.

15. táblázat: Gazdasági aktivitás iskolai végzettség szerint (2016)

	Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb (fő)	Általános iskola 8. évfolyam (fő)	Középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel (fő)	Érettségi (fő)	Egyetem, főiskola stb. oklevéllel (fő)	Összesen (fő)
Gazdaságilag aktív népesség						
foglalkoztatott	1 854	30 142	67 175	75 785	58 999	233 955
munkanélküli	309	4 462	5 138	5 555	1 497	16 961
Gazdaságilag aktív népesség együtt	2 163	34 604	72 313	81 340	60 496	250 916
Gazdaságilag nem aktív népesség						
gyermekgondozási ellátásban részesülő	333	3 602	2 274	4 789	3 407	14 405
nyugdíjas	14 389	48 969	21 414	24 887	14 436	124 095
egyéb ellátásban részesülő inaktív	1 109	3 820	1 985	1 093	75	8 082
Ellátásában részesülő inaktív együtt	15 831	56 391	25 673	30 769	17 918	146 582
nappali tagozatos tanuló	44 736	21 448	372	20 444	3 660	90 660
egyéb eltartott	34 436	4 660	3 250	3 632	1 397	47 375
Eltartott együtt	79 172	26 108	3 622	24 076	5 057	138 035
Gazdaságilag nem aktív népesség együtt	95 003	82 499	29 295	54 845	22 975	284 617
Összesen	97 166	117 103	101 608	136 185	83 471	535 533

Forrás: Saját szerkesztés a KSH adatai alapján (2016)

A fenti táblázat az iskolai végzettség, mint minőségi ismérv szerint csoportosítja Hajdú-Bihar megye lakosságát, és vizsgálja a gazdasági aktivitását. Először Hajdú-Bihar megye egész népességét vizsgálva elmondható, hogy a legtöbben, azaz 25% csupán érettségivel rendelkeznek. Őket követi 22%-kal a kizárólag 8 osztályt végzettek csoportja. Negatívumként kiemelendő, hogy a népesség közel 20%-a el sem végezte az általános iskolát.

A hajdú-bihari aktív lakosságról elmondható, hogy csak a 15%-uk képezi azt a halmazt, akik nem végezték el a 8 osztályt, vagy a legalacsonyabb iskolai végzettségük az általános iskola. Vélhetőleg Debrecen egyetemváros volta eredményezi, hogy a megye foglalkoztatott lakosságának negyede rendelkezik valamilyen felsőoktatási intézményben szerzett oklevéllel. Látható, hogy a foglalkoztatottak 86%-nak van szakmai oklevéllel, érettségivel vagy egyetemi, főiskolai oklevéllel zárt képzése. Azonban, ha a munkanélkülieket nézzük, akkor elmondható, hogy 33%-uk érettségivel rendelkezik, harmaduk valamilyen szakmai oklevéllel, illetve sokuk (26%) csak az általános iskolát végezték el. A diplomás munkanélküliek 9%-ot tesznek ki.

Végül a gazdaságilag inaktív lakosságról elmondható, hogy több csoportból tevődik össze. Beszélhetünk ellátásban részesülő inaktívról, valamint eltartottról. Az ellátásban részesülő inaktív lakosság 52%-ot tesz ki az teljes, 284 617 főből. Ennek 85%-át a nyugdíjasok alkotják, amely az teljes népesség 23%-a. Az eltartottak 48%-ot képviselnek az inaktív lakosságból. Az eltartottak 66%-a nappali tagozatos tanuló.

Sajnálatos tény, hogy az inaktív lakosság legnépesebb csoportját azok alkotják, akik nem végezték el az általános iskolát sem. Ők csaknem a nem aktívak harmadát jelentik. Őket követik nagyság szerinti sorrendben a kizárólag általános iskolai végzettségűek köre, akik a második harmadot adják. Az ettől magasabb iskolázottságú, inaktív népesség számában kategóriabeli ugrás figyelhető meg. A csak érettségivel rendelkező inaktívok (közel 55 ezren) adják az inaktívok 19%-át, a csak szakmával rendelkező inaktívok 29 ezren (10,2%), és a diplomával rendelkező inaktívok majdnem 23 ezren (8%) vannak a gazdaságilag inaktívok közt.

16. táblázat: Nyilvántartott álláskeresőek végzettség szerint (2018 I. félév.)

Járás	Általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettségű	Általános iskolai végzettségű	Alapfokú végzettségű	Alapfokú végzettségűek (%)	Középiskolai végzettségű	Ebből: gimnáziumi végzettségű	Középfokú végzettségű	Felsőfokú végzettségű	Felsőfokú végzettségű (%)	Összesen
Balmazújvárosi	87	619	706	60,4%	629	117	46,0%	31	2,7%	1 366
Berettyóújfalui	152	1 135	1 287	56,9%	1 270	273	48,7%	50	2,2%	2 607
Debreceni	176	2 096	2 272	26,9%	4 753	1 109	60,9%	774	9,2%	7 799
Derecskei	240	1 215	1 455	53,7%	920	164	38,1%	39	1,4%	2 414
Hajdúböszörményi	78	553	631	47,9%	759	217	52,3%	62	4,7%	1 452
Hajdúhadházi	178	721	899	61,6%	660	151	41,7%	25	1,7%	1 584
Hajdúnánási	91	412	503	40,5%	670	187	55,4%	36	2,9%	1 209
Hajdúszoboszlói	133	648	781	47,7%	788	153	48,3%	63	3,8%	1 632
Nyíradonyi	312	1 141	1 453	65,0%	842	157	36,3%	22	1,0%	2 317
Püspökladányi	139	742	881	48,1%	893	192	49,3%	36	2,0%	1 810
Összesen	1 586	9 282	10 868	44,7%	12 184	2 720	50,4%	1 138	4,7%	24 190

Forrás: HBMKH (2018)

A végzettségek szerint megvizsgálva a megye álláskeresőit egy ezen a téren is domináns járási szerkezet világlik ki. A Debreceni járásban található arányaiban a legkevesebb alapfokú végzettséggel vagy azzal sem rendelkező személy: 26,9%, szemben a megyei 44,7%-os átlaggal. Ez arra utal, hogy Debrecenben óriási igény mutatkozik különösebb szaktudást sem igénylő munkaerőre. Ezzel szemben a Nyíradonyi járásban számát tekintve is (1 453 fő), arányaiban is (65%) nagyon jelentős az álláskeresőknél ez a csoportja, a megyei átlaghoz képest másfélszer akkora az arányuk.

A diplomás álláskeresők esetében éppen fordított a helyzet. A megyeszékhelyen kívül az összes járásban 5% alatti, de jellemzően 2% körüli a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya. Ez arra enged következtetni, hogy ezeken a területeken nagyon komoly kereslet mutatkozik a diplomások felé, miközben alig vannak ezeken a vidékeken ilyen álláskeresők. Ez nem is meglepő, mivel jellemzően a felsőfokú végzettségűek azok, akik jóval mobilisabbak, akár a megyeszékhelyre, akár nyugat-magyarországi vagy fővárosi munkahelyre is hajlandóak költözni. Így azt a kevés diplomást szinte azonnal felszívja a járási munkaerőpiac.

17. táblázat: Tartósan (egy éven túl) nyilvántartott álláskeresők (2017-2018)

Megnevezés	2017 (I. félév)	2018 (I. félév)	Tartós álláskeresők aránya (2018 I. félév)	Nyilvántartott álláskeresők száma (2018 I. félév)
Balmazújvárosi	247	254	18,6%	1 366
Berettyóújfalui	669	704	27,0%	2 607
Debreceni	3 220	2 756	35,3%	7 799
Derecskei	1 023	685	28,4%	2 413
Hajdúböszörményi	301	236	16,2%	1 453
Hajdúhadházi	470	406	25,6%	1 584
Hajdúnánási	313	226	18,7%	1 208
Hajdúszoboszlói	565	533	32,7%	1 632
Nyíradonyi	639	607	26,2%	2 319
Püspökladányi	426	372	20,6%	1 809
Összesen	7 873	6 779	28,0%	24 190

Forrás: HBMKH (2018)

A munkaerőpiac kapcsán a másik közérdeklődésre számot tartó mutató a tartósan állást keresők aránya. A fenti táblázatban a legfrissebb adatokat foglaltuk össze, amit a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztálya 2018. első félévének összefoglalásaként állított össze. Kiválóan szemlélteti a tartósan állást keresők számának változása azt a gazdasági konjunktúrát, amit az országban és a megyében is lehet érzékelni: a Balmazújvárosit és a Berettyóújfaluit kivéve minden járásban érdemben csökkent a számuk (e kettőben is csupán összesen 12 fővel nőtt).

A tartós álláskeresők arányára vonatkozó megyei átlag 28%, ami körül kissé szóródnak a járási átlagok, de nem találhatunk kiugróan kilógó értékeket. A Debreceni járás esetében is mindössze 7 százalékponttal nagyobb az érték, vagyis az itt nyilvántartott 7 799 álláskereső több mint harmada már egy évnél is hosszabb ideje van regisztrálva megszakítatlanul. Hasonlóan magas értéket a Hajdúszoboszlói járás esetében regisztrálhatunk, bár ott számuk csupán 533 főt tesz ki. A megyében összességében közel 6800 fő az, aki tartós álláskereső, belőlük kisebb átképzéssel, készségfejlesztéssel komoly munkaerőpotenciál lehet egy újabb befektetésnél.

A következőkben a népesség nyelvismereti adottságai kerülnek elemzésre. Sajnos ebben a témában csupán a legutóbbi, 2011. évi népszámlálás adatai állnak rendelkezésre. Az akkori, Hajdú-Bihar megyei összlakossággal számolva (546 721 fő) elmondható, hogy a lakosok 68%- a csak a saját anyanyelvén beszélt. Ebben szegmensben a 40 és 59 év közöttiek vannak a legtöbben (30%), nem sokkal maradt le tőlük a 15-39-es korosztály (27%) és a 60 feletti (26%). Ha az ők iskolai végzettségét is be vesszük a vizsgálatba, akkor kiderül, hogy a közel hasonlóan alakultak az arányok. Azok, akik nem végezték el az általános iskolát 24%-ot képviselnek, akik abszolválták a 8 osztályt, 27%-ot, a csak szakmával rendelkezők 22%-ot, az érettségizettek pedig 20%-ot képviselnek. A kizárólag magyarul beszélők közt 6,7%-ot tesznek ki a diplomások.

A helyi lakosság 14%-a nem válaszolt a nyelvismerettel kapcsolatos kérdésre, így végeredményben látható, hogy csupán 18% beszélt valamilyen idegen nyelven (95 773 fő). Ennek a halmazznak a legnagyobb hányada (68%) 15 és 39 év közöttiek. A más nyelven is beszélők közül 37% megszerezte az érettségit, 36% pedig a diplomát. Akik abszolválták az általános iskolát, 14%-ot képviselnek, akik nem, azok csupán 7%-ot, míg akik szakmai oklevet szereztek, 6%-ot tesznek ki.

Ha a beszélt nyelvek ismeretét vizsgáljuk meg, látható, hogy a korcsoportok többségében a magyar után az angol áll az első helyen. Ezt követi a német, majd az orosz. Az elemzés tárgyát képező négy korosztályból csupán a 60 év feletti nem az angolt választották a legtöbben. Nem meglepő, hogy az idősek a németet jelölték meg a legtöbben. A fiatalabb generációk másodiknak választották a németet. A harmadik nyelv esetében már több is kedveltnek számít. Közülük az orosz, ami jellemző, elsősorban a 40-59 év közötti csoportnál, de a 60 feletti is ezt választották. Sorrendben a francia követi, a 15-39 közötti korosztályból jelölték meg a legtöbben. A 14 alattiak esetében a legtöbb szavazatot kapott nyelv a cigány volt.

Ha a beszélt nyelveket megvizsgáljuk az iskolai végzettséggel együttesen, akkor látható, hogy az angolt majdnem mindegyik végzettségű csoport elsőnek jelölte meg, egyedül szakmát tanulók voltak, akik a németet jelölték meg a legtöbben. A német a második a diplomás, érettségizett és az általános iskolát elvégzettek körében. Akik nem végezték el a 8 osztályt, második helyen a cigányt jelölték meg. Az orosz a diplomások harmadiknak választották, míg a kizárólag érettségivel és a szakmával rendelkezők a románt jelölték meg. Azok, akiknek a legmagasabb iskolai végzettsége az általános iskola, ők harmadiknak a cigányt választották.

18. táblázat: Hajdú-Bihar megye népességének nyelvismerete

Beszélt nyelv	-14	15-39	40-59	60-	Összesen	Általános iskola		Középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	Érettségi	Egyetem, főiskola stb. oklevéllel
						8. évfolyamnál alacsonyabb	8. évfolyam			
Összesen										
Csak anyanyelvén beszél	64 737	99 819	111 706	97 994	374 256	89 064	102 044	81 253	76 569	25 326
Más nyelven is beszél	6 489	65 048	17 196	7 040	95 773	6 562	13 138	6 164	35 137	34 772
Anyanyelvi kérdésre nem válaszolt	13 519	30 621	20 740	11 812	76 692	16 941	18 923	14 834	17 752	8 242
Összesen	84 745	195 488	149 642	116 846	546 721	112 567	134 105	102 251	129 458	68 340
Ebből a beszélt nyelv:										
Magyar	84 620	194 022	149 426	116 731	544 799	112 344	133 955	102 160	128 451	67 889
Angol	5 747	60 853	10 096	2 066	78 762	5 022	11 749	2 694	29 528	29 769
Arab	90	434	155	47	726	102	70	54	322	178
Cigány (romani, beás)	1 200	2 060	1 091	233	4 584	2 280	1 798	260	126	120
Eszperantó	–	503	148	34	685	–	5	7	104	569
Francia	58	3 324	805	404	4 591	50	755	132	1 597	2 057
Holland	14	289	62	18	383	17	20	41	136	169
Horvát	2	25	31	21	79	3	17	10	29	20
Japán	14	201	13	2	230	14	18	8	117	73
Kínai	25	155	41	3	224	25	44	18	103	34
Latin	9	542	117	108	776	1	125	9	303	338
Lengyel	14	234	256	122	626	16	42	84	239	245
Német	1 820	27 369	6 132	3 233	38 554	1 600	5 954	2 945	14 088	13 967
Olasz	89	2 249	545	146	3 029	62	513	191	1 120	1 143
Orosz	71	2 129	3 948	2 022	8 170	91	373	535	2 097	5 074
Román	297	2 594	3 154	1 848	7 893	539	1 292	1 488	2 793	1 781
Spanyol	63	1 279	237	55	1 634	37	324	68	521	684
Szerb	16	110	71	42	239	35	43	29	84	48
Szlovák	8	169	107	111	395	16	36	41	148	154
Ukrán	84	567	377	251	1 279	101	154	109	443	472

Forrás: KSH

4.2. Oktatás

4.2.1. Bölcsődei és óvodai ellátás

Bár a bölcsődei ellátás nem tartozik a köznevelés rendszerébe, a bölcsődei és óvodai feladatellátási helyek vizsgálata miatt lehet lényeges szempont a befektetés ösztönzés kapcsán, mert a munkaerő ellátás egyik egyre hangsúlyosabb forrása a kisgyermekes szülők. Főként a nők munkába állásának segítése, illetve munkaerő-piaci reintegrációja szempontjából fontos tényező az, hogy vannak-e a lakhelyen, vagy annak közvetlen közelében a kisgyermekellátásra szakosodott intézmények, közszolgáltatások, ahol a kisgyermek napközbeni felügyeletét ellátják a szülők munkavégzésének ideje alatt.

A 2016-os KSH-TeIR adatok tanúsága alapján Hajdú-Bihar megyében közel negyven (38 db) bölcsőde működött 1.866 férőhellyel, a bölcsődébe beírt gyermekek száma elérte az 1.840 főt, azaz a megyei bölcsődék közel 99%-os, a családi napközik 80%-os kapacitás-kihasználtsággal működtek.

19. táblázat: Bölcsődei és óvodai ellátásban részesülők száma 2016-ban

	Bölcsődei férőhelyek száma (db)	Bölcsődébe beírt gyermekek száma (fő)	Családi napközi férőhelyek száma (db)	Családi napköziben gondozott gyermekek száma (fő)	Óvodai férőhelyek száma (db)	Óvodába beírt gyermekek száma (fő)
HB megye	1 998	1 863	365	322	21 049	17 571

Forrás: TeIR – KSH megyei adat, 2016

A megye 82 településéből mindössze 28 településen működik bölcsődei és/vagy családi napközi, ami nagyfokú területi koncentrációt mutat a férőhelyek tekintetében. Ezek kihasználtsága szinte minden településen 100%, néhol azt meghaladó.

A bölcsődék férőhelyeinek 46%-án (822 db) osztozik a Debrecenin kívüli kilenc járás, közel azonos arányban. A megye nyugati részén elhelyezkedő három járás adja a további legnagyobb mértékeket: a Püspökladányi, a Balmazújvárosi és a Hajdúszoboszlói járás adja megyei férőhelyek legnagyobb részét (összesen 18,9%-át), míg a legkisebb értékek a Nyíradonyi járásban vannak, ahol a megye bölcsődei férőhelyeinek 2,14%-a található az adatok tanúsága szerint. Három járás (Nyíradonyi, Berettyóújfalui és Balmazújvárosi) nem rendelkezett 2016-ban családi napközivel, míg a Hajdúszoboszlói járásban volt a Debreceni után a második legnagyobb aránya a családi napközik férőhelyeinek a megyében: 12,7% (47 db). Az óvodai férőhelyek járási megoszlása a meghatározó Debreceni járási értékeken (40,85%, 8.949 db) túlmenően 4,9% és 8,4% között mozog. Legkisebb arányban a Hajdúhadházi járásban (1.080 db), míg legnagyobb a Derecskei járásban (1.848 db) található óvodai férőhelyek.

A 2007-2013-as európai uniós fejlesztési időszakban számos lehetőség nyílt a fenntartók számára a bölcsődék infrastrukturális helyzetének javítására, férőhelybővítésére, illetve a bölcsődei

szolgáltatások fejlesztésére, bővítésére is. Az ilyen típusú fejlesztéseknek keretet biztosító Észak-Alföldi Regionális Operatív Program 4.1.3. konstrukciójának forrásaiból a bölcsődei fejlesztésekre a megyében ebben az időszakban egy milliárd forintot meghaladó összegű (1.022.731.529,- Ft) vissza nem térítendő támogatás került megítélésre. Ezen fejlesztési források segítségével tíz településen (Hajdúsámson, Mikepércs, Balmazújváros, Berettyóújfalu, Debrecen, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Nyíradony, Téglás, Komádi) 28 bölcsőde fejlesztése valósult meg. A fejlesztések eredményeképpen 642 db bölcsődei férőhely került felújításra és 188 db új férőhely került kialakításra a beruházások során. Családi napközik létrehozásával további közel száz (98 db) új férőhely biztosítja e fejlesztések eredményeképpen a kisgyermekes biztonságos napközbeni ellátását.

A TeIR legfrissebb, 2016-os adatai szerint Hajdú-Bihar megyében összesen 204 db óvodai feladatellátási hely van, ahol összesen 21.049 db férőhely áll az óvodáskorú gyermekek és szüleik rendelkezésére. Óvodáskorú gyermekek száma: 20.018 fő. Az óvodai feladatellátási helyek közt legnagyobb arányt, közel 90%-ot (182 db) tesznek ki a települési önkormányzati fenntartású óvodák, melyeket az egyházi, felekezeti óvodai feladatellátási helyek 6,4%-os aránya követ. A központi költségvetési szerv által fenntartott óvodai feladatellátási helyek (5 db) és az alapítványok, természetes személyek által fenntartott óvodai feladatellátási helyek (4 db) száma és aránya elenyésző volt a 2016-os adatok tanúsága szerint. Az óvodába beírt gyerekek száma a megyében 2016-ban 17.571 volt. Az óvodai ellátást kiegészítik a családi napközik által nyújtott szolgáltatások. A családi napközik száma 2016-ban a megyében 50 db volt, melyekben összesen engedélyezett férőhelyek száma 365 volt, s ezekben összesen 322 gyermeket gondoztak, így ezen családok számára a munkaerő-piacra való be/visszalépés akadályát már nem képezte a gyermek napközbeni elhelyezésének megoldandó feladata.

A 2007-2013-as európai uniós fejlesztési időszakban a megyei óvodai infrastrukturális fejlesztések számára keretet biztosító Észak-alföldi Operatív Program (ÉAOP) 4.1.1. konstrukciójának forrásait felhasználva 21 nyertes projekt összesen közel 4,5 milliárd Ft (4.349.637.891,- Ft) megítélt támogatással valósíthatta meg 27 óvoda fejlesztéseit, melynek eredményeképpen 828 db férőhely került fejlesztésre. A beruházások a megye alábbi településein valósultak meg: Debrecen, Hajdúhadház, Hajdúnánás, Mikepércs, Nádudvar, Újszentmargita, Biharnagybajom, Hajdúböszörmény, Kaba, Bocskai kert, Egyek, Derecske, Esztár, Kismarja, Görbeháza, Hencida, Sáp, Báránd, Létavértes, Hajdúdorog.

A Partnerségi Megállapodásban a Kormány célul tűzte ki a fenntartható és minőségi foglalkoztatás, valamint a munkavállalói mobilitás támogatását, többek között a kisgyermekes szülők munkaerőpiacra történő visszatérésének elősegítését a gyermekellátási szolgáltatások fejlesztése által, ezért számos európai uniós forrásra épülő pályázati felhívás is megnyitásra került a 2014-2020-as tervezési ciklusban ezen cél elérése érdekében. Ilyennek tekinthető „A foglalkoztatás és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével (TOP-1.4.1-15 és a TOP-6.2.1-15)” című kiírás, melynek keretében számos települési önkormányzat és egyéb pályázó élt a pályázat által adott lehetőségekkel, azaz tervezett gyermekjóléti alapellátást (bölcsődei) és óvodai ellátást célzó infrastruktúra-fejlesztést. A megvalósuló pályázatok révén nő a kisgyermekellátás humán-erőforrás ellátottsága is, hiszen a fejlesztések által megnövekedett kapacitások működtetése több munkaerőt is igényel. A pályázati felhívások már a pályázat tervezéséhez és megvalósításához is előírták a kisgyermekellátás terén jártas szakemberek bevonásának kötelezettségét. A kisgyermekellátás humán-erőforrására vonatkozó 2016-os megyei létszámadatokat a következő táblázat mutatja.

20. táblázat A kisgyermekellátás humán-erő-forrása Hajdú-Bihar megyében (2016)

	Bölcsődei kisgyermek- nevelők száma (fő)	Családi napközben szakmai munkakörben foglalkoztatottak száma (fő)	Szakképzett bölcsődei kisgyermeknevelők száma (fő)	Óvoda- pedagógusok száma (fő)
Hajdú- Bihar	359	82	359	1707

Forrás: TeIR – KSH megyei adat, 2016

Hajdú-Bihar megye az Integrált Területfejlesztési Programjában 2023-ra 777 db 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyet tervez fejleszteni a vonatkozó intézkedés keretein belül. A palyazat.gov.hu információi alapján összesen 55 db pályázat érkezett Hajdú-Bihar megyei beruházási helyszínek fejlesztésére ezen kiírások keretében, mely fejlesztési források nagyban hozzájárulhatnak a megye által vállalt célértékek teljesítéséhez, illetve azon kisgyermekesek sikeres munkaerőpiaci integrációjához, akiket eddig a megfelelő gyermekellátó rendszerek hiánya, nehezen elérhető mivolta akadályozott.

4.2.2. Általános iskolai képzés

Az általános iskolai képzés rendszere komoly változásokon esett át az elmúlt 5 évben. 2013. január 1-jével 54, korábban önkormányzati fenntartású köznevelési intézményt vett át állami fenntartásba a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ. A Hajdú-Bihar megyei általános iskolai feladatot ellátó intézmények fenntartói (zárójelben az intézmények aránya): a KLIK (85,3%), az egyházak (12,7%), felsőoktatási intézmények (1,3%), illetve alapítványok (0,7%). Járási szinten tankerületek lettek létrehozva, hogy az állami fenntartó helyi feladatait gördülékenyen láthassák el, illetve megfelelő visszacsatolással legyenek a KLIK Központ felé. Hajdú-Biharban így 1 megyeközponti tankerület és 9 tankerület látta el a köznevelési feladatokat. A KLIK működését azonban hátráltatta a hatalmas mérete, emiatt döntött úgy a kormányzat, hogy 2017. január 1-jével kisebb költségvetési szervekre, de a korábbinál nagyobb tankerületekre osztja szét a feladatokat.

Így Hajdú-Bihar megyében jelenleg 3 tankerület van.

21. táblázat: Tankerületek Hajdú-Bihar megyében

Tankerület megnevezése	Feladat- ellátási helyek száma	Alapfokú FEH-ek száma
Berettyóújfalui Tankerület	60	55
Debreceni Tankerület	57	37
Hajdúböszörményi Tankerület	38	37
Összesen	155	129

Forrás: Megyei Tankerületi Központok

Az alábbiakban a három tankerület által közzétett adatokat elemezzük. A Berettyóújfalui Tankerülethez összesen 60 intézmény tartozik 41 településen. Ezek között vannak középiskolák, illetve egyéb intézmények is, így összesen 55 alapfokú képzést nyújtó intézmény tartozik a tankerülethez. Az intézmények területileg szétszórva helyezkednek el, így jól lefedik a járások oktatási körzetét. Közülük is Berettyóújfalui, Hajdúszoboszlói és Püspökladányi emelendő ki, mint nagyobb központok.

22. táblázat: Berettyóújfalui Tankerület intézményeinek területi eloszlása

Település	Feladat- ellátási helyek száma	Alapfokú FEH-ek száma
Báránd	1	1
Berekböszörmény	1	1
Berettyóújfalui	6	5
Biharkeresztes	1	1
Biharnagybajom	1	1
Bihartorda	1	1
Bojt	1	1
Csökmő	2	2
Derecske	2	1
Ebes	1	1
Esztár	1	1
Földes	1	1
Furta	1	1
Hajdúbagos	1	1
Hajdúszoboszlói	8	6
Hajdúszovát	1	1
Hencida	1	1
Hosszúpályi	1	1
Kaba	1	1
Kismarja	1	1

Település	Feladat- ellátási helyek száma	Alapfokú FEH-ek száma
Komádi	1	1
Konyár	1	1
Körösszegapáti	1	1
Létavértes	2	2
Magyarhomorog	1	1
Mikepércs	1	1
Monostorpályi	1	1
Nagyhegyes	1	1
Nagykerek	1	1
Nagyrábé	1	1
Nádudvar	1	1
Pocsaj	1	1
Püspökladány	5	4
Sáp	1	1
Sáránd	1	1
Sárrétudvari	1	1
Szentpéterszeg	1	1
Szerep	1	1
Tépe	1	1
Tétlen	1	1
Zsáka	1	1
Összesen	60	55

Forrás: Berettyóújfalui Tankerület

A Debreceni Tankerülethez összesen 57 intézmény tartozik 18 településen. Ezek között van középiskola is, illetve egyéb intézmények is, így összesen 37 alapfokú képzést nyújtó intézmény tartozik a tankerülethez. Megjegyzendő, hogy Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Szakszolgálat székhelye a Debreceni Tankerülethez tartozik, így a tankerület más járásokban is rendelkezik feladatellátási hellyel. A tankerület központjában működik az összes intézmény zöme, így Debrecen nemcsak a tankerület, vagy a megye központja, hanem regionális szintű oktatási központnak számít.

23. táblázat: Debreceni Tankerület intézményeinek területi eloszlása

Település	Feladat- ellátási helyek száma	Alapfokú FEH-ek száma
Álmosd	1	1
Bagamér	1	1
Balmazújváros	1	
Berettyóújfalú	1	
Debrecen	38	27
Derecske	1	
Hajdúböszörmény	1	
Hajdúhadház	1	
Hajdúnánás	1	
Hajdúsámson	1	1
Hajdúszoboszló	1	
Kokad	1	1
Nyírábrány	1	1
Nyíradony	3	2
Nyírmártonfalva	1	1
Püspökladány	1	
Újléta	1	1
Vámospercs	1	1
Összesen	57	37

Forrás: Debreceni Tankerület

A Hajdúböszörményi Tankerülethez összesen 38 intézmény tartozik 12 településen. Ezek között van középiskola is, így összesen 37 alapfokú képzést nyújtó intézmény tartozik a tankerülethez. A tankerület központjában működik az összes intézmény közel negyede, emellett Hajdúnánás és Balmazújváros emelendő ki, mint nagyobb központok.

24. táblázat: Hajdúböszörményi Tankerület intézményeinek területi eloszlása

Település	Feladat- ellátási helyek száma	Alapfokú FEH-ek száma
Balmazújváros	5	5
Bocskai kert	1	1
Görbeháza	1	1
Hajdúböszörmény	11	10
Hajdúdorog	2	2
Hajdúhadház	3	3
Hajdúnánás	8	8
Hortobágy	1	1
Polgár	2	2
Tiszacsege	1	1
Újszentmargita	1	1

Település	Feladat-ellátási helyek száma	Alapfokú FEH-ek száma
Újtikos	2	2
Összesen	38	37

Forrás: Hadúböszörményi Tankerület

A TeIR adatbázisa szerint 2016-ban (alábbi táblázat), még a legutóbbi fenntartói átszervezés előtt, összesen 42 239 diák tanult a megye általános iskoláiban. Ezek közül 7 152 gyermek halmozottan hátrányos, 4 411 pedig hátrányos helyzetű volt. A létszámokból jól látható, hogy a megyében területileg egyenletesen oszlanak el az általános iskolások, Debrecent leszámítva nincs kiugróan alacsony, vagy kiugróan magas létszám a járásokban.

25. táblázat: Általános iskolai diákok száma 2016-ban

Járás	Halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma az általános iskolákban	Hátrányos helyzetű tanulók száma általános iskolákban	Összes tanuló száma az általános iskolákban
Balmazújvárosi	603	412	2 467
Berettyóújfalui	891	653	3 474
Debreceni	746	861	16 194
Derecskei	1 170	558	3 511
Hajdúböszörményi	452	188	3 123
Hajdúhadházi	1 014	147	2 308
Hajdúnánási	336	312	2 235
Hajdúszoboszlói	317	277	3 206
Nyíradonyi	864	512	2 525
Püspökladányi	759	491	3 196
Összesen	7 152	4 411	42 239

Forrás: TeIR

Az Oktatási Hivatal alábbi táblázatban látható összesítése szerint 2017-ben a következők szerint oszlik meg az intézmények, a diákok és a pedagógusok száma. Az adatok tartalmazzák az összes olyan intézményt, amely OM azonosítóval rendelkezik, tehát nem csak a tankerületi fenntartású iskolák vannak benne. Összesen 111 intézmény lát el általános iskolai képzést, ezek közül 36 Debrecenben (32%-a). A 36 debreceni intézményben 15 565 diák tanul, a megyei általános iskolások 37%-a. Képzésüket 1 517 pedagógus látja el, az összes megyei általános iskolai pedagógus 35%-a.

2017-ben Hajdú-Bihar megye 41 641 általános iskolása közül 28 010 tanult a 10 járásközpontban, ez az általános iskolások kétharmada. Ebből arra következtethetünk, hogy a megye jól el van látva általános iskolákkal, a kisebb településeken is elérhető az alapfokú képzés, nincs rákényszerítve a lakosság, hogy a járásközpontokba, vagy a megyeszékhelyre kelljen hordania a gyermekeit.

26. táblázat: Általános iskolával rendelkező települések diák- és pedagógus száma 2017-ben

Település	Intézmények száma	Diák szám	Pedagógusok száma	Település	Intézmények száma	Diák szám	Pedagógusok száma
Álmosd	1	120	16	Hosszúpályi	1	732	85
Bagamér	1	296	40	Kaba	1	778	78
Balmazújváros	2	1 353	149	Komádi	2	403	43
Berekböszörmény	1	121	15	Körösszakál	1	79	15
Berettyóújfalu	3	1 437	118	Létavértes	2	654	72
Biharkeresztes	2	431	52	Magyarhomorog	1	231	29
Biharnagybajom	1	238	25	Mikepércs	1	263	28
Bocskai kert	1	295	26	Nádudvar	1	720	63
Csökmő	1	184	19	Nagyhegyes	1	214	27
Debrecen	36	15 565	1 517	Nagyrábé	1	238	29
Derecske	1	1 226	112	Nyírábrány	1	259	29
Ebes	1	357	39	Nyíracsad	1	314	35
Egyek	1	349	30	Nyíradony	2	689	66
Esztár	1	412	49	Nyírmártonfalva	1	134	13
Földes	1	286	31	Pocsaj	1	365	38
Furta	1	108	17	Polgár	1	482	47
Fülöp	1	125	14	Püspökladány	4	1 141	132
Görbeháza	1	193	17	Sárrétudvari	1	283	32
Hajdúböszörmény	7	2 370	265	Szerep	1	141	15
Hajdúdorog	3	736	84	Téglás	1	633	55
Hajdúhadház	2	1 297	147	Tiszacsege	1	358	41
Hajdúnánás	2	1 257	129	Újléta	1	104	16
Hajdúsámson	1	853	78	Újszentmargita	1	140	16
Hajdúszoboszló	5	1 675	187	Újtikos	1	176	16
Hajdúszovát	1	173	24	Vámospércs	1	414	39
Hortobágy	1	124	19	Zsáka	1	115	14
				Összesen	111	41 641	4 292

Forrás: Oktatási Hivatal

4.2.3. Középiskolai képzés

2017-ben Hajdú-Bihar megyében 30 585 fő vett részt középiskolai képzésen. Valamivel több, mint a harmaduk (11 104 fő) gimnáziumi képzésben részesült. A megye főbb oktatási adatait az alábbi táblázat tartalmazza. A középiskolások 36%-át kitevő gimnáziumi képzésben résztvevő diákokat a pedagógusok 39%-a oktatja, míg a diákok 42%-át a pedagógusok 45%-a oktatja a szakközépiskolai

keretek között. Ebből is látszik, hogy a szakképzés arányaiban több oktatót igényel, így e területre különösen nagy hangsúlyt kell fektetni.

27. táblázat: Hajdú-Bihar megyei intézménytípusok főbb adatai 2017-ben

Típus	Intézmények száma	Összlétszám	Pedagógusok száma
óvoda	124	18 314	1 725
általános iskola	111	41 641	4 292
szakiskola, készségfejlesztő iskola	6	148	27
szakközépiskola	21	6 265	359
szakgimnázium	41	13 068	1 113
gimnázium	32	11 104	962
Összesen	272*	90 540	8 478

* mivel van olyan intézmény, ami egyszerre többféle képzést nyújt, így a tényleges szám kisebb, mint a fentiek összege

Forrás: Oktatási Hivatal

A középiskolai szintű képzések közül a befektetés-ösztönzés fókuszában a szakképzés áll. Ez egyrészt amiatt van így, mert a legtöbb területen szakmai ismeretek nélkül költséges a fiatalokat úgy alkalmazniuk, hogy a szükséges tudást a vállalkozásnak kell átadnia. Másrészt amiatt, mivel a gimnáziumokból az érettségizettek döntő többsége egyenes úton megy a felsőoktatásba.

A szakképzés az utóbbi 3 évben jelentős változásokon ment keresztül, ami közül a legjelentősebb, hogy 2015. július 1-ével Hajdú-Bihar megyében két szakképzési centrum jött létre: a Berettyóújfalvai Szakképzési Centrum és a Debreceni Szakképzési Centrum. Létrehozásuknak célja az iskolarendszerű szakképzés és a gazdaság igényeinek összehangolása, a duális képzés kiterjesztése, a szakképzés megújítása, minőségének, hatékonyságának növelése. Ezen változások következtében a szakképzésben hosszú ideje mutatkozó összetett problémát szeretnék orvosolni.

4.2.3.1. Debreceni Szakképzési Centrum

A korábban a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ fenntartásában lévő Debrecenben működő tizenkét szakképző iskola fenntartói joga átkerült a Nemzetgazdasági Minisztériumhoz, mely intézmények a Debreceni Szakképzési Centrumba szerveződtek.

A Debreceni Szakképzési Centrum fő tevékenysége a szakképzéssel, felnőttoktatással és felnőttképzéssel kapcsolatos feladatok szakmai irányítása. A Debreceni Szakképzési Centrum önálló költségvetési szervként működő, saját OM azonosítóval rendelkező köznevelési intézmény, melynek vezetője a főigazgató. A Debreceni Szakképzési Centrum köré szerveződő iskolák pedig a gyakorlatban tagintézményként funkcionálnak, melyeket a tagintézmény-vezetők irányítanak. A Debreceni Szakképzési Centrumhoz az intézmények átadás-átvétele során 9000 tanuló és 997 dolgozó került át. Jelenleg 9061 tanuló képzését 678 pedagógussal látják el.

Jelenleg az alábbi iskolák tartoznak a Debreceni Szakképzési Centrumhoz:

- Debreceni SZC Baross Gábor Középiskolája és Kollégiuma
- Debreceni SZC Beregszászi Pál Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
- Debreceni SZC Bethlen Gábor Közgazdasági Szakgimnáziuma

- Debreceni SZC Brassai Sámuel Gimnáziuma és Műszaki Szakgimnáziuma
- Debreceni SZC Irinyi János Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
- Debreceni SZC Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
- Debreceni SZC Könnyűipari Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Szakiskolája
- Debreceni SZC Mechwart András Gépipari és Informatikai Szakgimnáziuma
- Debreceni SZC Péchy Mihály Építőipari Szakgimnáziuma
- Debreceni SZC Povolny Ferenc Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Szakiskolája
- Debreceni SZC Vegyipari Szakgimnáziuma

A Debreceni Szakképzési Centrum célja, hogy növekedjen a modern termelésbe bevonható, jól képzett, megbízható, széles körű alapismeretekkel rendelkezők szakképzett munkaerő létszáma, mely javíthatja a nemzetgazdasági és a foglalkoztatási adatokat, valamint erősítheti Debrecen stratégiai helyzetét a vállalkozók és befektetők körében.

Ebben a szervezeti méretben a szakképzési centrum mérete lehetővé teszi a munkaerő piaci igényekre történő reagálást, a szakmaszerkezet összehangolását, optimalizálását, melyhez természetesen elengedhetetlen a szoros együttműködés a szakképzők és gazdasági szereplők között már az oktatás, képzés ideje alatt is.

A szakképzési centrum és tagintézményei nem elkülönülten működnek, hanem szoros kapcsolatban vannak a Debrecen Megye Jogú Város Önkormányzatával, a Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamarával, a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztályával, illetve a térség vállalkozásaival.

A Debreceni Szakképzési Centrum intézményeiben a tanulók 22 ágazatot érintő 22 szakmacsoporthoz tartozó szakképzésben vehetnek részt.

28. táblázat: DSZC szakstruktúrája

Intézmény neve	Szakképzés neve
DSZC Baross Gábor Középiskolája és Kollégiuma	Légtechnikai rendszerszerelő
	Gépi forgácsoló
	Szerkezetlakatos
	Géplakatos
	Hegesztő
	Karosszerialakatos
	Hegesztő
	Hűtő- és légtechnikai rendszerszerelő
	Gépi forgácsoló
	Épület- és szerkezetlakatos
	CNC gépkezelő
	Ipari gépész
	Hegesztő
	Gépgyártástechnológiai technikus
Szoftverfejlesztő	

Intézmény neve	Szakképzés neve
DSZC Beregszászi Pál Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	Villamosipar és elektronika ágazat (PLC programozó, elektronikai technikus)
	Informatika ágazat (Irodai informatikus, műszaki informatikus, szoftverfejlesztő, gazdasági informatikus)
	Villanyszerelő
	Elektromosgép-és készülékszerelő
	Számítógép-szerelő, karbantartó
	Automatikai műszerész
	Automatikai technikus
	Műszaki informatikus
	Szoftverfejlesztő
DSZC Bethlen Gábor Közgazdasági Szakgimnáziuma	Pénzügyi-számviteli ügyintéző
	Postai ügyintéző
	Postai üzleti ügyintéző
	Idegenvezető
DSZC Brassai Sámuel Gimnáziuma és Műszaki Szakgimnáziuma	Autószerelő
	Autóelektronikai műszerész
	Szállítmányozási ügyintéző
	Mechatronikai technikus
	Műszaki informatikus
	CAD-CAM informatikus
	Autótechnikus
	Telekommunikációs informatikus
	Mechatronikai műszerész
Elektronikai technikus	
DSZC Irinyi János Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	Logisztikai ügyintéző
	Pék
	Húsipari termékgyártó
	Turisztikai szervező, értékesítő
	Fitness-wellness instruktork
	Kis- és középvállalkozások ügyvezetője I.
DSZC Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	Eladó
	Cukrász
	Pincér
	Szakács
	Kereskedő
	Vendéglátásszervező-vendéglős
	Ruházati eladó
	Vendéglős
	Műszaki-cikk eladó
	Élelmiszer- és vegyiáru eladó
	Vendéglátó eladó
Vendéglátásszervező	
DSZC Könnyűipari Szakgimnáziuma,	Lakástextil-készítő
	Bőrtárgy készítő

Intézmény neve	Szakképzés neve
Szakközépiskolája és Szakiskolája	Bőrdíszműves
	Női szabó
	Népi kézműves-Kézi és gépi hímző
	Nyomdaipari technikus
	Divat- és stílustervező
	Fodrász
	Kozmetikus
	Nyomdaipar-ágazat
	Szépészet-ágazat
	Pedagógiai és családsegítő munkatárs
	Cipész-cipőkészítő-cipőjavító
	Férfi szabó
	Kiadványszerkesztő
	Könyvkötő
	Nyomdai gépmester
	Korrektor
	Könyvkötő- és nyomtatványfeldolgozó
	Gyakorló fodrász
	Gyakorló kozmetikus
Textiltermék-összeállító	
DSZC Mechwart András Gépipari és Informatikai Szakgimnáziuma	IT biztonság technikus
	Informatikai hálózatterelő és -üzemeltető
	Gépgyártástechnológiai technikus
	Informatikai rendszergazda
DSZC Péchy Mihály Építőipari Szakgimnáziuma	Magasépítő technikus
	Épületgépész technikus
	Műemlékfenntartó technikus
	Mélyépítő technikus
Kis- és középvállalkozások ügyvezetője I.	
DSZC Povolny Ferenc Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Szakiskolája	Asztalos
	Ács
	Ács, állványozó
	Burkoló
	Bútorasztalos
	Bútoripari technikus
	Csőhálózatszerelő (HÍD Program)
	Építményszaluzat- és fémállvány szerelő (HÍD Program)
	Épület- és szerkezetlakatos
	Épületasztalos
	Épületburkoló
	Faipari technikus
	Festő, díszítő, mázoló és tapétázó
	Gáz- és tüzeléstechnikai műszerész
	Gázfogyasztóberendezés- és csőhálózat-szerelő
Hűtő- és légtechnikai rendszerszerelő	

Intézmény neve	Szakképzés neve
	Kárpitos
	Kis- és középvállalkozások ügyvezetője I.
	Központifűtés- és csőhálózat-szerelő
	Központifűtés- és gázhálózat rendszerszerelő
	Kőműves
	Kőműves és hidegburkoló
	Szerkezetlakatos
	Vízvezeték- és készülékszerelő
DSZC Vegyipari Szakgimnáziuma	Általános vegyipari laboratóriumi technikus
	Vegyipari technikus
	Gyógyszeripari laboratóriumi technikus
	Vegyész technikus
	Gyógyszeripari szaktechnikus
	Drog- és toxikológiai laboratóriumi technikus
	Kis- és középvállalkozások ügyvezetője II.

Forrás: DSZC

4.2.3.2. Berettyóújfalui Szakképzési Centrum

A Berettyóújfalui Szakképzési Centrum Berettyóújfalui székhellyel (Berettyóújfalu, Eötvös u. 1. sz.) 13 tagintézménnyel 10 településen, (Polgár, Hajdúnánás, Hajdúhadház, Hajdúböszörmény, Hajdúszoboszló, Nádudvar, Balmaújváros, Püspökladány, Biharkeresztes és Berettyóújfalu) 32 telephelyen működik. A tagintézmények Hajdú-Bihar megye egész területét érintve helyezkednek el, egymástól és a centrumtól is viszonylag nagy távolságban.

Ebből a helyzetből adódóan, a centrum szervezeti struktúrájának működését úgy alakították ki, hogy nagy hangsúlyt kap a tagintézmények önállósága, az ezzel járó felelősséggel és motiváltsággal együtt. Minden intézményben a helyi sajátosságok és igények figyelembevételével szervezik a szakképzést, ezáltal az intézmények megőrizték egyedi arculatukat, speciális sajátosságaikat.

29. táblázat: BSZC által fenntartott intézmények

Intézmény neve	Település
BSZC Veres Péter Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	Balmazújváros
BSZC Veress Ferenc Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	Hajdúböszörmény
BSZC Bessenyei György Szakgimnáziuma	Berettyóújfalu
BSZC Eötvös József Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Szakiskolája	Berettyóújfalu
BSZC Bocskai István Gimnáziuma, Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma	Biharkeresztes
BSZC Szilágyi Dániel Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	Hajdúhadház
BSZC Csiha Győző Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	Hajdúnánás
BSZC Közgazdasági Szakgimnáziuma	Hajdúszoboszló
BSZC Bocskai István Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	Hajdúszoboszló
BSZC Nádudvari Népi Kézműves Szakközépiskolája és Kollégiuma	Nádudvar
BSZC József Attila Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	Polgár
BSZC Karacs Ferenc Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	Püspökladány
BSZC Arany János Gimnáziuma, Egészségügyi és Közgazdasági Szakgimnáziuma	Berettyóújfalu

Forrás: BSZC

Az elmúlt időszakban több városban alakítottak ki a helyi vállalkozásokkal gyümölcsöző kapcsolatokat. Van, ahol az Iparkamarával közösen szervezett szakmai konferencián, van, ahol a polgármester által szervezett vállalkozói összejövetelen, vagy közvetlenül a piaci élet szereplőivel vált rendszeressé a kapcsolattartás. Több tagintézményben már 2015 előtt is eredményes volt a tagintézmények és a vállalkozások közötti együttműködés, néhány helyen azonban csak fokozatosan sikerült megteremteni a duális szakképzés megszervezésének feltételeit. Mindenhol sikerült kellő számú vállalkozást bevonni, így a gyakorlólhelyek biztosítottá váltak.

Az iskolák bekapcsolódtak a felnőttoktatásba és 2016. szeptemberétől a felnőttképzésbe is. Mára már mind a 13 tagintézményben folyik felnőttoktatás, és 7 iskola kapcsolódott be a felnőttképzésbe.

30. táblázat: BSZC szakstruktúrája

Szakképesítés megnevezése	Képzés helye
Általános ápolási és egészségügyi asszisztens	BSZC Arany János Gimnáziuma, Egészségügyi és Közgazdasági Szakgimnáziuma
Kisgyermekgondozó, - nevelő	BSZC Karacs Ferenc Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
Pedagógiai és családsegítő munkatárs	BSZC Bessenyei György Szakgimnáziuma
Gyártósori gépész	BSZC Csiha Győző Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
Informatikai rendszerüzemeltető	BSZC Bessenyei György Szakgimnáziuma
Irodai informatikus	BSZC Közgazdasági Szakgimnáziuma
	BSZC Karacs Ferenc Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
Pályázati - támogatási asszisztens	BSZC Közgazdasági Szakgimnáziuma
	BSZC József Attila Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
	BSZC Arany János Gimnáziuma, Egészségügyi és Közgazdasági Szakgimnáziuma
Eladó	BSZC Veress Ferenc Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
	BSZC József Attila Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
Pincér	BSZC Veres Péter Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
	BSZC Veress Ferenc Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
Vendéglátásszervező	BSZC Bessenyei György Szakgimnáziuma
Szállodai recepció	BSZC Csiha Győző Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
	BSZC Közgazdasági Szakgimnáziuma
Regeneráló balneoterápiás masször	BSZC Veres Péter Gimnáziuma, Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája
	BSZC Arany János Gimnáziuma, Egészségügyi és Közgazdasági Szakgimnáziuma
Közszolgálati ügyintéző	BSZC Bessenyei György Szakgimnáziuma

Forrás: BSZC

4.2.4. A megye köznevelési rendszeréről

Hajdú-Bihar megyében 2016-ban összesen 272 köznevelési intézmény volt, ebből 124 óvodai, 110 általános iskolai és 57 középiskolai feladatokat lát el. Az alábbi táblázatban foglaltuk össze a legfontosabb adatokat: településenként adja meg, hogy az adott településen az adott képzési típust hány intézményben látják el. Mivel egy intézmény több képzési formát is nyújthat, többféle szinten, így az összes típus által megadott intézmény szám nagyobb, mint a tényleges intézményi szám.

Összesen több mint 90 ezer képzésben résztvevő számára biztosítják a magas színvonalú szolgáltatást. A megye településein az alábbiak szerint oszlik meg az intézmények száma és az adott településen, vagy intézménytípusban résztvevők száma. Kiemelendő, hogy Debrecen szerepe ezen a téren is domináns, hiszen a képzésben résztvevők csaknem fele ide jár, és az intézmények közel 40%-a itt található.

31. táblázat: Megyei települések oktatási intézményeinek és résztvevőinek száma (2016)

Település	óvoda	általános iskola	szakiskola, kétségfejlesztő iskola	szakközépiskola	szakgimnázium	gimnázium	Intézmények száma	Képzésben résztvevők száma
Álmosd	1	1					2	197
Bagamér	1	1					2	441
Balmazújváros	2	2		1	1	1	4	2 311
Báránd	1						1	83
Berekböszörmény	1	1					2	194
Berettyóújfalu	2	3	1	1	3	2	8	4 040
Biharkeresztes	1	2		1	1	1	4	823
Biharnagybajom	1	1					2	357
Bihartorda	1						1	25
Bocskai kert	1	1					2	429
Csökmő	1	1					2	247
Debrecen	44	36	4	10	26	19	106	43 929
Derecske	1	1			1	1	3	1 950
Ebes	1	1					2	489
Egyek	1	1					2	550
Esztár	1						1	51
Földes	1	1					2	400
Furta	1	1					2	215
Fülöp	1	1					2	175
Gáborján	1						1	41
Görbeháza	1	1					2	446
Hajdúbajos	1						1	59
Hajdúböszörmény	6	7	1	2	2	1	15	5 231
Hajdúdorog	2	3			1	1	4	1 313

Település	óvoda	általános iskola	szakiskola, képzésfejlesztő iskola	szakközépiskola	szakgimnázium	gimnázium	Intézmények száma	Képzésben résztvevők száma
Hajdúhadház	4	2		1	1	1	6	2 177
Hajdúnánás	2	2		1	1	1	5	2 725
Hajdúsámson	1	1					2	1 314
Hajdúszoboszló	1	5		1	2	1	9	3 645
Hajdúszovát	1	1					2	299
Hencida	1						1	50
Hortobágy	1	1					2	167
Hosszúpályi	2	1					3	983
Kaba	1	1					2	947
Kokad	1						1	15
Komádi	1	2					3	569
Konyár	1						1	86
Körösszakál	1	1					1	135
Létavértes	1	2					3	968
Magyarhomorog	1	1					2	323
Mikepércs	1	1					2	404
Monostorpályi	1						1	60
Nádudvar	1	1		1			3	1 199
Nagyhegyes	1	1					2	303
Nagyrábé	1	1					2	311
Nyírábrány	1	1					2	370
Nyíracsád	1	1					2	429
Nyíradony	1	2				1	3	1085
Nyírmártonfalva	1	1					2	178
Pocsaj	1	1					2	532
Polgár	1	1		1	1	1	3	1 043
Püspökladány	1	4		1	1	1	6	2 037
Sáp	1						1	26
Sáránd	1						1	68
Sárrétudvari	1	1					2	413
Szentpéterszeg	1	1					2	476
Szerep	1	1					2	201
Téglás	1	1					2	903
Tépe	1						1	42
Tetétlen	1						1	46
Tiszacsege	1	1					2	554
Tiszagyulaháza	1						1	20

Település	óvoda	általános iskola	szakiskola, képzésfejlesztő iskola	szakközépiskola	szakgimnázium	gimnázium	Intézmények száma	Képzésben résztvevők száma
Újiráz	1						1	9
Újléta	1	1					2	143
Újszentmargita	1	1					2	213
Újtikos	1						1	21
Vámospércs	1	1					2	642
Váncsod	1						1	32
Zsáka	1	1					2	169
Intézmények összesen (db)	124	110	6	21	41	32	272*	
Létszám összesen (fő)	17 784	42 717	256	5 466	12 575	11 630		90 428

**az összes intézmény szám kisebb, mint az egyes képzési szinteket nyújtó intézmények számának összege*

Forrás: Oktatási Hivatal

A fentiekből jól látszódik, hogy a megye oktatási szerkezete nem teljesen követi le a munkapiac igényeit. A vállalkozásoktól folyamatosan olyan visszajelzések jönnek, amik a szakképzés további fejlesztését igénylik, mivel nem találnak megfelelő munkaerőt. Gimnáziumi képzést 32 intézmény nyújt, de ezekben összesen 11 630 diák tanul, míg a szakképzésben összesen 45 intézmény képez 18 297 tanulót.

A megye oktatási rendszere egyértelműen Debrecen központú. Az intézmények közel 40%-a a megyeszékhelyen található, a középiskolások 71%-a itt jár iskolába. Későbbi elhelyezkedési lehetőségeiket javítja, hogy Debrecenben országos viszonylatban is rendkívül széles palettájú az oktatás. Ebben kulcsszerepe van a Debreceni Szakképzési Centrumnak, ami egyre szorosabbra fűzi a kapcsolatot a vállalkozásokkal. Bár a Berettyóújfalui Szakképzési Centrum is egyre több együttműködést épített ki cégekkel, de sokkal nehezebb helyzetből indulnak. Egyrészt a területi szétszórtság nehezebbé teszi a képzés összehangolását, másrészt a gazdaság sem annyira koncentrált a megye Debrecenen kívüli részében. Ahogy azt a későbbiekben látni fogjuk, a mezőgazdaság dominálja a megye iparági szerkezetét, így a szakképzésnek is kisebb merítési bázisa van az céges együttműködések, közös képzések kialakítása terén.

A szakképzés helyzete mellett – befektetés-ösztönzési szempontból – kulcsfontosságú, hogy milyen az idegennyelv oktatás elterjedtsége, minősége. E tekintetben a megye rendkívül jól teljesít, hiszen mind általános iskolai, mind középiskolai képzési szinteken található több, országosan is elismert képzési hely. Ezeknek a listáját, illetve a tanítási nyelvet a lenti táblázat foglalja össze. Egyre több német tanítási nyelvű képzés valósul meg, ami nagyon komoly háttérrel ad a német befektetők megyénkbe csábításához.

32. táblázat: Két tanítási nyelvű alap- és középszintű oktatási intézmények a megyében

Intézmény neve	Település	Fenntartó	nyelv
Debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnázium	Debrecen	Debreceni Tankerületi Központ	olasz
Debreceni Fazekas Mihály Gimnázium	Debrecen	Debreceni Tankerületi Központ	francia spanyol
EURO Baptista Két Tanítási Nyelvű Gimnázium, Szakgimnázium és Szakközépiskola	Debrecen	Baptista Szeretetszolgálat Egyházi Jogi Személy	angol
Lilla Téri Általános Iskola	Debrecen	Debreceni Tankerületi Központ	angol
Debreceni Ady Endre Gimnázium	Debrecen	Debreceni Tankerületi Központ	angol
Debreceni SZC Bethlen Gábor Közgazdasági Szakgimnáziuma	Debrecen	Nemzetgazdasági Minisztérium	angol
Debreceni SZC Mechwart András Gépipari és Informatikai Szakgimnáziuma	Debrecen	Nemzetgazdasági Minisztérium	német
Debreceni SZC Vegyipari Szakgimnáziuma	Debrecen	Nemzetgazdasági Minisztérium	angol német
Debreceni SZC Irinyi János Szakgimnáziuma és Szakközépiskolája	Debrecen	Nemzetgazdasági Minisztérium	német
Balmazújvárosi Általános Iskola	Balmazújváros	Hajdúböszörményi Tankerületi Központ	német
Földi János Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	Hajdúhadház	Hajdúböszörményi Tankerületi Központ	angol német
Gönczy Pál Sport és Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola	Hajdúszoboszló	Püspökladányi Tankerületi Központ	angol
Thököly Imre Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola	Hajdúszoboszló	Püspökladányi Tankerületi Központ	angol
Püspökladányi Petőfi Sándor Általános Iskola	Püspökladány	Püspökladányi Tankerületi Központ	angol
II. Rákóczi Ferenc Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Baptista Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Telephelye	Téglás	Baptista Szeretetszolgálat Egyházi Jogi Személy	angol
Ebesi Arany János Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános és Alapfokú Művészeti Iskola	Ebes	Püspökladányi Tankerületi Központ	angol

Forrás: Oktatási Hivatal

4.2.5. Felsőoktatás – Debreceni Egyetem

Bár a megyében két felsőoktatási intézmény is megtalálható (Debreceni Református Hittudományi Egyetem és a Debreceni Egyetem), ám befektetői szempontból a hittudományi képzés nem hordoz potenciális hozzáadott értéket. Így jelen tanulmányunkban a felsőoktatás kapcsán alapvetően a Debreceni Egyetem jellemzése fog megtörténni.

A Debreceni Egyetem az ország más integrált felsőoktatási intézményeihez hasonlóan, addig önállóan működő intézmények (újra) egyesítésével és jogutódlásával 2000. január 1-jével jött létre. Történelmi gyökerei visszanyúlnak a Debreceni Református Kollégium alapításáig (1538), amelynek később kialakult három akadémiai tagozatára alapozva jött létre a Debreceni Magyar Királyi Tudományegyetem, az 1912. évi XXXVI. törvénycikk alapján. Ezzel a 475 éves, megszakítás nélküli múlttal ma a Debreceni Egyetem az ország legrégebbi, folyamatosan ugyanabban a városban működő felsőoktatási intézménye. Jelenleg az egyetem közel 30000 hallgatója 14 karon folytatja tanulmányait. Az intézmény egyike az ország legkiválóbb felsőoktatási intézményeinek és a világ 500 legjobb egyetemének.

33. táblázat: Debreceni Egyetem karai

Kar	Hallgatói létszám
Állam- és Jogtudományi Kar (ÁJK)	1 776
Általános Orvostudományi Kar (ÁOK)	3 764
Bölcsészettudományi Kar (BTK)	2 877
Egészségügyi Kar (EK)	1 468
Fogorvostudományi Kar (FOK)	722
Gazdaságtudományi Kar (GTK)	4 287
Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar (GYGYK)	1 515
Gyógyszerésztudományi Kar (GYTK)	548
Informatikai Kar (IK)	2 084
Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar (MÉK)	1 984
Műszaki Kar (MK)	2 710
Népegészségügyi Kar (NK)	989
Természettudományi és Technológiai Kar (TTK)	2 936
Zeneművészeti Kar (ZK)	224
Összesen:	27 884

Forrás: Debreceni Egyetem

A Debreceni Egyetem a hazai felsőoktatás meghatározó intézményeként – az európai egyetemek Magna Charta-jának szellemében – a legmagasabb szintű, sokoldalú, interdiszciplináris képzéssel, kutatással és fejlesztéssel járul hozzá az egyetemes tudomány és a magyar társadalom fejlődéséhez. Ezt a küldetést az egyetem oktatói, dolgozói és hallgatói közösen, a minőség- ügy

elkötelezettjeként, hazai és nemzetközi partnerekkel együttműködve teljesítik. A Debreceni Egyetem célja, hogy 2020-ra az oktatást, a kutatást, az egészségügyi szolgáltatást és az agrárgazdasági tevékenységet integráló vezető kutatóegyetemmé váljon, s megőrizze a magyar felsőoktatásban betöltött előkelő helyét, valamint a nemzetközi tematikus és intézményi rangsorok első felében foglaljon helyet. Az egyetem a munkaerő-keresletet figyelembe véve alakítja ki képzési profilját, ezáltal kielégíti a térség gazdasági szereplőinek munkaerőpiaci és oktatási szükségleteit, a végzett hallgatók pedig gyakorlati tudással felvértezett piacképes diplomát kapnak.

A kimagasló és egyedi idegennyelvű képzési programoknak köszönhetően a Debreceni Egyetem büszkélkedhet a magyar felsőoktatási intézmények között a legtöbb külföldi hallgatóval. Az egyetem alapvető feladata, a felsőfokú képzés biztosítása mellett kiemelt területként kezeli a tehetséggondozást is. A Debreceni Egyetemen a szakkollégiumok, a tudományos diákkörök, a tehetséggondozó programok és a doktori képzés is segíti a tehetséges diákokat szakmájukon belül, de abban az esetben is, ha olyan dologban mutatnak tehetséget, ami nem feltétlenül a képzéséhez kapcsolódik. A tehetséggondozás mellett a hallgatók tudományos tevékenységének támogatása is fontos az egyetemnek, ezért a tudományos karriert tervező tehetséges frissdiplomásokat tárt karokkal fogadja az intézmény. A teljes kutatási portfóliót lefedő szakkollégiumok interdiszciplináris hálózata, valamint a Tudományos Diákkörök a kutatók új generációját nevelik ki a helyi, az országos és a nemzetközi tudományos közösség számára. Az egyetem K+F tevékenységének hatékonysága, amelyet jól szemléltet a számtalan publikáció, hivatkozás, a pályázatokból, alkalmazott kutatásból és a piacról származó bevétel, nemcsak stabil, hanem bizonyos területeken folyamatosan növekszik, s országos viszonylatban is egyértelműen kimagasló. Mindez köszönhető a nemzetközileg elismert tudományos potenciálnak, valamint a gazdasági élet szereplőivel kialakított sokoldalú kapcsolatrendszernek.

A Debreceni Egyetem tudományos életben betöltött vezető szerepét támasztja alá a 25 akadémikusa, a több mint 1000 tudományos fokozattal rendelkező oktatója, 23 doktori iskolája, valamint a nemzetközileg elismert publikációk és projektek magas száma. A Debreceni Egyetem elismert kutatóközpont, mely a magyar felsőoktatás kutatási kapacitásának 14-15%-át tudja magáénak. Évi 17 millió eurós K+F bevételével Közép-Kelet-Európa egyik legdinamikusabban fejlődő tudásközpontja.

A Debreceni Egyetem egyike azon öt magyar felsőoktatási intézménynek, amelyet az Oktatási Minisztérium "kutatóegyetem" címmel tüntetett ki. A kutatóegyetemi program keretében öt tudományterület (molekulatudomány, mely magába foglalja a gyógyszerkutatást; fizikai-, számítás- és anyagtudomány; molekuláris medicina; egészség- és környezettudomány; nyelvtechnológia és bioetika) kap kiemelt figyelmet. A kutatások gazdasági és társadalmi haszna jelentős: az erős alapkutatás tovább fokozza a gyógyszeripari, vegyipari, egészségügyi, biotechnológiai és az információ- és kommunikációtechnológiai ipar jelenlétét a térségben.

Az alkalmazott kutatás területén az együttműködés a fókuszterületeknek megfelelően valósul meg. Az alkalmazott kutatás fókuszterületei a következők:

1. Egészségipar, népegészségügyi és természettudományos kutatások, a Molekuláris Medicina Kutatóközpontra támaszkodva
2. Funkcionális élelmiszerek fejlesztése, természettudományos és agrártudományi kutatások, szintén a Molekuláris Medicina Kutatóközpontra támaszkodva
3. Informatika, erősen kapcsolódva más kutatási területekhez

4. Környezettudományi technológiák és energetika, energetikai és környezetipari természettudományos és agrártudományi kutatásokra támaszkodva.

A Debreceni Egyetem kiterjedt külföldi kapcsolatokkal rendelkezik. Több mint 5000 külföldi hallgatójával, akik mintegy 115 különböző országot képviselnek, az egyetem gyors ütemben válik ízig-vérig nemzetközi egyetemmé. Az egyetem nemzetközi tevékenységének dimenzióit jól érzékelteti, hogy 45 ország több mint 400 intézményével van partneri kapcsolat, több mint 650 kétoldalú megállapodás és az ERASMUS program keretében 602 Erasmus-szerződés keretében. A Debreceni Egyetem tagja két multilaterális mobilitási programnak is: az ISEP Nemzetközi Hallgatói Csereprogramnak és a CEEPUS Közép-Kelet Európai Felsőoktatási Csereprogramnak. A debreceni Általános Orvostudományi Kar képzését az Egészségügyi Világszervezet mellett az Egyesült Államok Oktatási Minisztériuma, New York Állam Oktatási Minisztériuma, California Állam Egészségügyi Tanácsa, Izrael, Írország, Irán és Norvégia Orvosi Kamarái is akkreditálták. A legtöbb európai ország – csakúgy mint India – elfogadja a Debreceni Egyetem által kibocsátott orvostudományi diplomát.

Az EU FP7-es keretprogramján belül a Debreceni Egyetem 50 projektben vett részt, több millió euró összegű támogatást nyerve el az Uniótól. A projektek célja az innováció és egyszersmind a társadalmi kihívásokkal való szembenézés volt, folytonosságot teremtve így az Európai Unió következő kutatást finanszírozó programjához, a Horizon 2020-hoz. A Debreceni Egyetem az egészségügy, az élelmiszer- és agrártudomány, a biotechnológia, információs és kommunikációtechnológiák, környezet és kutatási infrastruktúra területén is érintett különböző projektekben.

A duális képzés a műszaki, informatika, agrár, természettudomány vagy gazdaságtudományok képzési területen indított gyakorlatigényes alapképzési szakon, illetve e képzési területhez tartozó mesterképzési szakon folytatott képzés azon formája, amelyben a szak - képzési és kimeneti követelményeknek megfelelően meghatározott, teljes idejű, a képzési időszakra, a képzés módszereire, a tanórára, a megszerzett tudás értékelésére egyedi rendelkezéseket tartalmazó - tanterve szerint a gyakorlati képzés a Duális Képzési Tanács által meghatározott keretek között, minősített szervezetnél folyik.

A duális képzési során a felsőoktatás és a gazdasági szereplők együttműködésével speciális gyakorlatorientált felsőoktatási képzés valósul meg, melynek keretében a hallgatók már egyetemi éveik alatt részletes ismereteket szereznek a munka világáról, képzési idejük alatt közvetlenül megismerhetik és részesévé válhatnak a munkafolyamatoknak, valamint a hagyományos képzésekhez képest jóval több időt tölthetnek a szakmai kompetenciák gyakorlásával. A duális képzés során az elméleti képzés az egyetemen, míg a gyakorlati képzés a felsőoktatási intézménnyel együttműködő vállalkozásnál folyik.

34. táblázat: Duális képzésben résztvevő szakok

Kar	Szak
Gazdaságtudományi Kar	logisztikai menedzsment /ellátáslánc menedzsment MSC
	számvitel MSc
	vállalkozásfejlesztés MSc
	vezetés és szervezés MSc
Műszaki Kar	gépészmérnöki BSc
	gépészmérnöki MSc
	környezetmérnöki MSc
	műszaki menedzser MSc
Mezőgazdaság-, Élelmiszertudományi és Környezetgazdálkodási Kar	élelmiszermérnök BSc
	kertészmérnök BSc
	mezőgazdasági mérnök BSc
	növénytermesztő mérnök BSc
	élelmiszerbiztonsági és –minőségi mérnöki MSc
Természettudományi és Technológiai Kar	biomérnök MSc
	vegyészmérnök BSc
	vegyészmérnök MSc
	villamosmérnök BSc

Forrás: Debreceni Egyetem

4.3. Gazdaság

A következőkben a megye gazdaságát mutatjuk be. Ehhez először a KSH által publikált adatsorokat használjuk, amit a KSH honlapján, a Statinfo-n, illetve a TeIR-en tesznek közzé. Ez lehetőséget ad arra, hogy összevont származtatott mutatók alapján jellemezzük a gazdaságot, viszont nem tudjuk a nemzetgazdasági ágak jelentőségét, területi eloszlását, foglalkoztatási hatását kimutatni. Emiatt a mikroszempontról, a cégek beszámolóira épített elemzéssel tesszük teljessé az elemzést.

4.3.1. A gazdaság makroszempontról elemzése

4.3.1.1. A bruttó hozzáadott érték alakulása

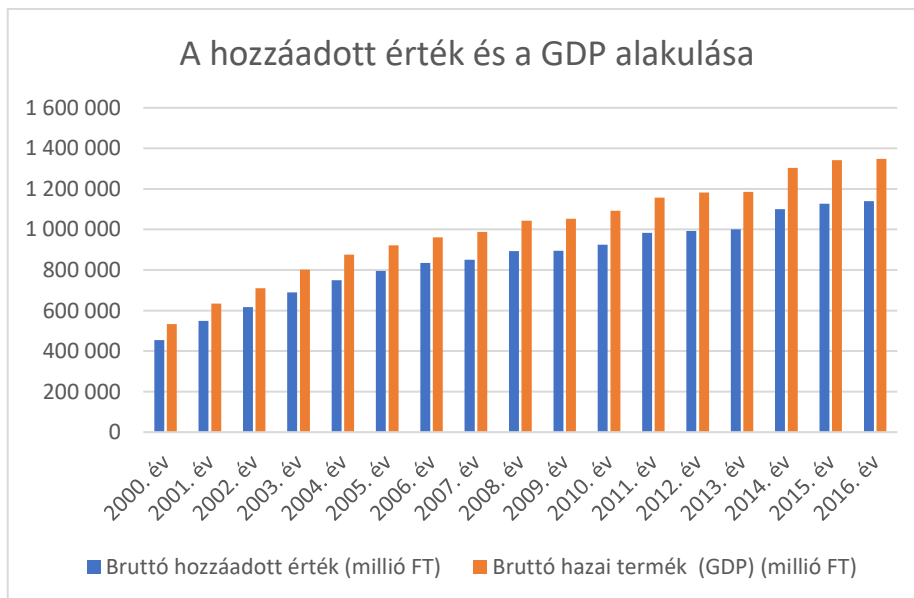
Az elmúlt 16 évben Hajdú-Bihar megyében a cégek hozzáadott értéke (a teljes GDP-hez viszonyítva) jelentősen nőtt. Megfigyelhető, hogy a válság idején (2008-ban) egy kicsivel lassabb volt a növekedés, azonban előtte és utána jelentősebb. Az összes bruttó hozzáadott érték a vizsgált időszakban 2,5-szeresére nőtt. Ugyanez a dinamika a GDP alakulásáról is elmondható. Az egy főre eső GDP szintén 2008-ban nőtt a legkisebb mértékben, illetve a 2015-ös növekedés sem tekinthető jelentősnek, mivel 1 százalék alatti. Ez utóbbi mutatót a népesség változása is befolyásolja, valószínűleg a 2015-ös alacsonyabb bővülés a népesség kisebb csökkenésével is magyarázható.

35. táblázat: Hajdú-Bihar megyében a bruttó hozzáadott érték, GDP, 1 főre jutó GDP (folyó áron)

Év	A	B	C
2000	454 694	532 668	963
2001	548 914	634 695	1 148
2002	616 431	709 697	1 285
2003	689 397	802 078	1 456
2004	749 377	875 787	1 593
2005	794 695	922 467	1 682
2006	834 609	961 127	1 759
2007	850 194	988 748	1 815
2008	893 926	1 043 573	1 922
2009	894 874	1 052 883	1 944
2010	925 500	1 092 927	2 022
2011	983 797	1 157 443	2 148
2012	993 296	1 181 754	2 179
2013	1 000 501	1 185 853	2 194
2014	1 099 795	1 303 711	2 422
2015	1 126 449	1 341 423	2 502
2016	1 139 688	1 348 149	2 526

Jelmagyarázat: A: Bruttó hozzáadott érték (millió Ft), B: Bruttó hazai termék (GDP) (millió Ft), C: Egy főre jutó GDP (1000 Ft)

Forrás: TeIR

29. ábra: Hozzáadott érték és a GDP alakulása Hajdú-Biharban

Forrás: TeIR

4.3.1.2. *Működő vállalkozások száma*

36. táblázat: Hajdú-Bihar megyében működő vállalkozások száma a vállalat mérete alapján

Év	kevesebb, mint 4 fő, vagy ismeretlen	5-9 fő	10-19 fő	20-49 fő	50-249 fő	250 fő felett	összesen
2014	27 815	1 806	768	426	213	32	31 060
2015	28 238	1 871	806	439	227	31	31 612
2016	28 503	1 920	781	450	221	33	31 908

Forrás: TeIR alapján saját szerk.

A fenti táblázatból az tűnik ki, hogy a vállalkozások túlnyomó része (89 százaléka) mikrovállalkozás, további 6 százaléka 5 és 9 fő közötti, további 2,5 százalék 10 fő feletti, de 20 fő alatti létszámot foglalkoztat, a 20-49 csoportba pedig nagyjából 1,5 százalék tartozik. Az 50 és 250 közötti csoportot nevezzük középvállalkozásnak, ebbe a csoportba csak 0,7 százalékos arány képviselteti magát, és a nagyvállalati csoportba csak 0,1 százalék. Összességében tehát az érvényes, hogy a vállalatok több, mint 99 százaléka kisvállalkozás, és csak kevesebb, mint 1 százaléka közép- vagy nagyvállalat. Ezek az arányok a vizsgált három évben nem is változtak jelentősen.

37. táblázat: Hajdú-Bihar megyében működő vállalkozások száma iparág alapján

Időszak	2014	2015	2016
A= MEZŐGAZDASÁG, ERDŐGAZDÁLKODÁS, HALÁSZAT	1 847	2 092	2 267
B= BÁNYÁSZAT, KŐFEJTÉS	12	10	11
C= FELDOLGOZÓIPAR	2 042	2 071	2 100
D= VILLAMOSENERGIA-, GÁZ-, GŐZELLÁTÁS, LÉGKONDITIONÁLÁS	20	21	23
E= VÍZELLÁTÁS	88	83	75
F= ÉPÍTŐIPAR	2 779	2 882	3 032
G= KERESKEDELEM, GÉPJÁRMŰJAVÍTÁS	6 815	6 826	6 737
H= SZÁLLÍTÁS, RAKTÁROZÁS	1 230	1 240	1 238
I= SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS	1 332	1 312	1 260
J= INFORMÁCIÓ, KOMMUNIKÁCIÓ	1 033	1 077	1 119
K= PÉNZÜGYI, BIZTOSÍTÁSI TEVÉKENYSÉG	1 032	1 071	874
L= INGATLANÜGYLETEK	1 110	1 110	1 141
M= SZAKMAI, TUDOMÁNYOS, MŰSZAKI TEVÉKENYSÉG	4 378	4 373	4 408
N= ADMINISZTRATÍV ÉS SZOLGÁLTATÁST TÁMOGATÓ TEVÉKENYSÉG	1 691	1 673	1 668
O= KÖZIGAZGATÁS, VÉDELEM		3	3
P= OKTATÁS	1 651	1 620	1 586
Q= HUMÁN-EGÉSZSÉGÜGYI, SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	1 885	1 938	1 997
R= MŰVÉSZET, SZÓRAKOZTATÁS, SZABAD IDŐ	630	643	673
S= EGYÉB SZOLGÁLTATÁS	1 485	1 567	1 696
T= HÁZTARTÁS MUNKAADÓI TEVÉKENYSÉGE			
U= TERÜLETEN KÍVÜLI SZERVEZET			
Mindösszesen	31 060	31 612	31 908

Forrás: KSH Statinfo

38. táblázat: Hajdú-Bihar megyében működő vállalkozások száma gazdasági forma alapján

Év	Összes vállalkozás	Önálló vállalkozó	Társas vállalkozás
2014	31 060	15 322	15 738
2015	31 612	16 168	15 444
2016	31 908	17 202	14 706

Forrás: TeIR alapján saját szerk.

A fenti összefoglaló táblázat azt mutatja, hogy az összes vállalkozás mekkora hányada önálló, milyen aránya társas, valamint hogy ezek az arányok hogyan alakultak a fenti három évben Hajdú-Bihar megyében. Az összes vállalkozás száma a két év alatt közel 900-zal nőtt. Ez úgy tevődik össze, hogy az önálló vállalkozások száma közül 1900-zal nőtt, a társas vállalkozások száma pedig több mint 1000-rel csökkent. A fenti gazdasági formák tekintetében tehát történt egy kis arányeltolódás. A 2016-os év adatait részletesebben, iparáganként is görcső alá vehetjük, ha áttekintjük a következő táblázatot.

A vállalkozások és az önálló vállalkozók legnagyobb része is a kereskedelemben tevékenykedik. A szakmai, tudományos, műszaki tevékenységet végzők aránya mindkét gazdasági formában magasnak mondható, hasonlóképpen az építőiparban is. A jelentősebb iparágak közül a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és halászat kategóriában inkább az önálló vállalkozók, míg a feldolgozóiparban inkább a társas vállalkozások dominálnak.

39. táblázat: Hajdú-Bihar megyében működő vállalkozások száma gazdasági forma és iparág alapján

	Összesen	Önálló vállalkozó	Társas vállalkozás
A= MEZŐGAZDASÁG, ERDŐGAZDÁLKODÁS, HALÁSZAT	2 267	1 595	672
B= BÁNYÁSZAT, KŐFEJTÉS	11	1	10
C= FELDOLGOZÓIPAR	2 100	767	1 333
D= VILLAMOSENERGIA-, GÁZ-, GŐZELLÁTÁS, LÉGKONDITIONÁLÁS	23		23
E= VÍZELLÁTÁS	75	12	63
F= ÉPÍTŐIPAR	3 032	1 569	1 463
G= KERESKEDELEM, GÉPJÁRMŰJAVÍTÁS	6 737	2 992	3 745
H= SZÁLLÍTÁS, RAKTÁROZÁS	1 238	792	446
I= SZÁLLÁSHELY-SZOLGÁLTATÁS, VENDÉGLÁTÁS	1 260	651	609
J= INFORMÁCIÓ, KOMMUNIKÁCIÓ	1 119	539	580
K= PÉNZÜGYI, BIZTOSÍTÁSI TEVÉKENYSÉG	874	862	12
L= INGATLANÜGYLETEK	1 141	342	799
M= SZAKMAI, TUDOMÁNYOS, MŰSZAKI TEVÉKENYSÉG	4 408	1 981	2 427
N= ADMINISZTRATÍV ÉS SZOLGÁLTATÁST TÁMOGATÓ TEVÉKENYSÉG	1 668	1 050	618
O= KÖZIGAZGATÁS, VÉDELEM	3		3
P= OKTATÁS	1 586	1 169	417
Q= HUMÁN-EGÉSZSÉGÜGYI, SZOCIÁLIS ELLÁTÁS	1 997	937	1 060
R= MŰVÉSZET, SZÓRAKOZTATÁS, SZABAD IDŐ	673	469	204
S= EGYÉB SZOLGÁLTATÁS	1 696	1 474	222
T= HÁZTARTÁS MUNKAADÓI TEVÉKENYSÉGE			

	Összesen	Önálló vállalkozó	Társas vállalkozás
U= TERÜLETEN KÍVÜLI SZERVEZET			
Mindösszesen	31 908	17 202	14 706

Forrás: KSH Statinfo

A következő táblázat településenként és járásonként mutatja be azt a rendszerezést, amit a fenti táblázat iparáganként tesz meg.

40. táblázat: Működő vállalkozások száma gazdasági forma és járásonként/település szerint

Terület	Gazdálkodási formák	Önálló vállalkozó	Társas vállalkozás
Magyarország	680 292	315 658	364 634
Hajdú-Bihar megye	31 908	17 202	14 706
Debreceni járás	17 569	7 965	9 604
Hajdúszoboszlói járás	2 457	1 449	1 008
Hajdúböszörményi járás	2 128	1 430	698
Berettyóújfalui járás	2 069	1 405	664
Derecskei járás	1 734	1 134	600
Püspökladányi járás	1 534	1 018	516
Hajdúnánási járás	1 295	838	457
Balmazújvárosi járás	1 288	800	488
Nyíradonyi járás	1 045	642	403
Hajdúhadházi járás	789	521	268
Debrecen	17 039	7 682	9 357
Hajdúböszörmény	1 729	1 150	579
Hajdúszoboszló	1 600	919	681
Berettyóújfalú	1 106	735	371
Balmazújváros	883	559	324
Hajdúnánás	839	566	273
Püspökladány	712	465	247
Derecske	562	411	151
Hajdúsámson	530	283	247
Hajdúdorog	399	280	119
Nádudvar	359	219	140
Nyíradony	341	189	152
Polgár	324	194	130
Hajdúhadház	318	228	90
Ebes	268	164	104
Létavértes	262	160	102
Téglás	260	173	87
Kaba	249	140	109

Terület	Gazdálkodási formák	Önálló vállalkozó	Társas vállalkozás
Mikepércs	234	142	92
Bocskai kert	211	120	91
Vámospércs	196	126	70
Hosszúpályi	190	112	78
Komádi	183	124	59
Biharkeresztes	181	115	66
Földes	158	109	49
Nagyhegyes	156	96	60
Nyíraczád	149	97	52
Egyek	144	101	43
Tiszacsege	125	69	56
Nyírábrány	125	80	45
Sárrétudvari	99	73	26
Hortobágy	98	50	48
Pocsaj	83	56	27
Báránd	83	61	22
Sáránd	82	56	26
Monostorpályi	80	49	31
Nyírmártonfalva	80	57	23
Biharnagybajom	79	60	19
Görbeháza	78	48	30
Hajdúszovát	74	51	23
Csökmő	69	59	10
Nagyrábé	62	43	19
Bagamér	52	30	22
Hajdúbagos	51	31	20
Konyár	51	37	14
Berekböszörmény	49	33	16
Tépe	46	28	18
Fülöp	46	31	15
Zsáka	45	28	17
Bakonszeg	40	30	10
Furta	40	31	9
Esztár	39	20	19
Újszentmargita	38	21	17
Álmosd	37	24	13
Váncsod	36	22	14
Szentpéterszeg	35	28	7
Körösszegapáti	34	24	10
Magyarhomorog	29	21	8
Mezőpeterd	29	19	10
Körösszakál	28	25	3

Terület	Gazdálkodási formák	Önálló vállalkozó	Társas vállalkozás
Kismarja	28	16	12
Tetétlen	28	22	6
Újtikos	27	12	15
Hencida	26	11	15
Kokad	26	16	10
Szerep	25	19	6
Nagykerekí	23	14	9
Tiszagyulaháza	22	16	6
Mezősas	21	16	5
Bihartorda	21	13	8
Újléta	19	8	11
Gáborján	18	14	4
Ártánd	16	11	5
Darvas	16	12	4
Bojt	14	9	5
Újiráz	14	12	2
Bedő	10	8	2
Sáp	10	7	3
Bihardancsháza	8	6	2
Vekerd	6	3	3
Folyás	5	2	3
Told	1	1	

Forrás: KSH Statinfo

A fenti táblázat alapján több fontos megállapítást is lehet tenni. Egyrészt, az ország összes vállalatának majdnem 5 százaléka Hajdú-Bihar megyében található, ennek valamivel több, mint a fele Debrecen járásban, melynek 98 százaléka Debrecenben. Úgy tűnik, hogy a társas vállalkozásoknak kisebb az aránya Debrecenben és Hajdú-Bihar megyében, mint az ország egészében. Debrecen után a 2. helyet Hajdúböszörmény szerezte meg, ahol 1729 vállalat van, míg Hajdúszoboszlón csak 1600. Előbbinél az önálló vállalkozások száma is nagyobb nagyjából 230 a különbség, viszont Hajdúszoboszlón több mint 100-zal több a társas vállalkozás. Jelentősnek mondható még Berettyóújfalú, Balmazújváros, Hajdúnánás valamint Püspökladány is. A társas vállalkozások aránya a település méretének növekedésével csökken.

A *bruttó hozzáadott érték* az egyik leginformatívabb mutató az iparágak esetében. Érdemes megvizsgálni, hogy a hozzáadott érték alapján az adott iparágaknak mekkora súlya van a régióban és a teljes nemzetgazdaságban.

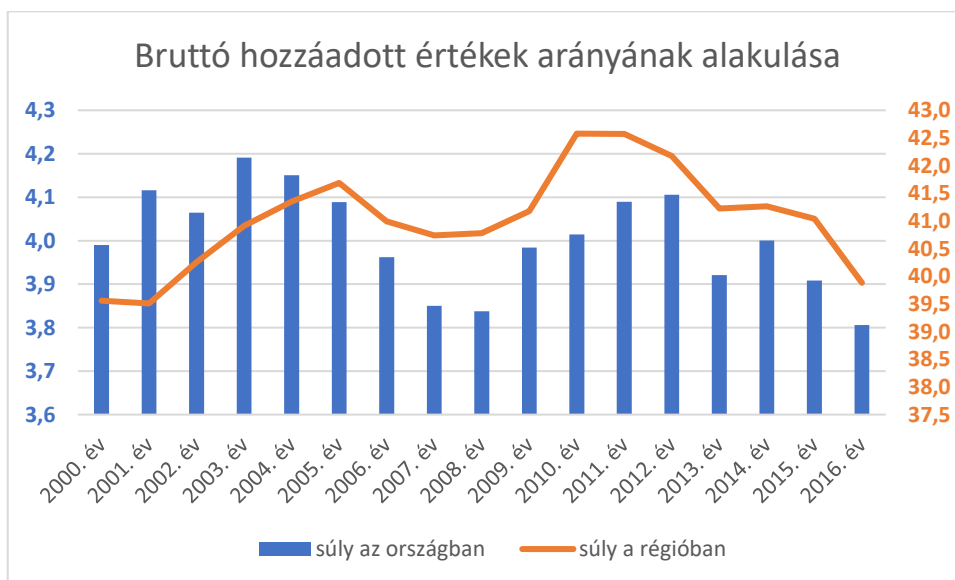
41. táblázat: Bruttó hozzáadott érték iparáganként

Terület	Magyarország	Észak-Alföld	Hajdú-Bihar megye
A Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	1 317 182	288 031	124 232

Terület	Magyarország	Észak-Alföld	Hajdú-Bihar megye
C Feldolgozóipar	7 050 011	661 923	186 664
B+C+D+E Ipar összesen	8 020 290	748 107	228 124
F Építőipar	1 112 621	124 216	53 451
G+H+I Kereskedelem, szállítás és raktározás, vendéglátás	5 487 068	450 286	187 833
J Információ, kommunikáció	1 497 007	61 891	36 913
K Pénzügyi, biztosítási tevékenység	1 039 166	39 006	17 895
L Ingatlanügyletek	2 430 827	220 389	112 154
M+N Üzleti szolgáltatások	2 778 659	148 963	73 013
O+P+Q Közigazgatás, oktatás, egészségügyi szolgáltatás	5 373 949	700 645	274 388
R+S+T+U Egyéb szolgáltatás	886 599	76 078	31 685
Mindösszesen	29 943 368	2 857 612	1 139 688

Forrás: KSH Statinfo

A bruttó hozzáadott érték alakulása, valamint a régióhoz és a teljes nemzetgazdasághoz viszonyított arányának áttekintése fontos tendenciákra világíthat rá. A következő diagramon azt lehet látni, hogy Hajdú-Bihar megye súlya bruttó hozzáadott értéket tekintve minimálisan változott az új évezredben. Az egész országhoz képest mindössze 4 százalék, a régióhoz képest 40 százalék körül ingadozik.

30. ábra: Bruttó hozzáadott értékek arányának alakulása

Forrás: KSH Statinfo

42. táblázat: Bruttó hozzáadott érték (milliárd forintban) alakulása az országban, az Észak-Alföld régióban és Hajdú-Bihar megyében

Év	Magyarország	Észak-Alföld	Hajdú-Bihar megye
2000	11 396	1 149	455
2001	13 335	1 389	549
2002	15 167	1 531	616
2003	16 450	1 685	689
2004	18 054	1 812	749
2005	19 435	1 906	795
2006	21 064	2 036	835
2007	22 082	2 087	850
2008	23 294	2 192	894
2009	22 459	2 173	895
2010	23 054	2 174	926
2011	24 058	2 311	984
2012	24 191	2 355	993
2013	25 519	2 427	1 001
2014	27 494	2 665	1 100
2015	28 823	2 745	1 126
2016	29 943	2 858	1 140

Forrás: KSH Statinfo

A folyó áron számolt bruttó hazai termék alakulása nagyon hasonló tendenciát mutat, mint a bruttó hozzáadott érték. A megye súlya hasonlóan alakul mind a teljes nemzetgazdasághoz, mind a régióhoz viszonyítva. A teljes magyar GDP 2016-ban meghaladta a 35 ezer Milliárd forintot, ez hozzávetőlegesen a Hajdú Bihar megyében megtermelt jövedelem 26-szorosa.

43. táblázat: Bruttó hazai termék (GDP) (milliárd forint) alakulása az országban, az Észak-Alföld régióban és Hajdú-Bihar megyében

Év	Magyarország	Észak-Alföld	Hajdú-Bihar megye
2000	13 350	1 347	533
2001	15 419	1 606	635
2002	17 462	1 763	710
2003	19 139	1 961	802
2004	21 099	2 118	876
2005	22 560	2 213	922
2006	24 257	2 345	961
2007	25 680	2 427	989
2008	27 194	2 559	1 044

Év	Magyarország	Észak-Alföld	Hajdú-Bihar megye
2009	26 425	2 557	1 053
2010	27 225	2 567	1 093
2011	28 305	2 719	1 157
2012	28 781	2 802	1 182
2013	30 247	2 876	1 186
2014	32 592	3 159	1 304
2015	34 324	3 269	1 341
2016	35 420	3 380	1 348

Forrás: KSH Statinfo

A tényleges jólét az egy főre jutó GDP-vel közelíthető. Mind a fenti, mind a lenti táblázat alapján az látszik, hogy Hajdú-Bihar megye, habár a régióból csekély mértékben kiemelkedik, jóval az országos átlag alatt van. Míg 2000-ben a különbség 26 százalék volt (963 Eft az 1307 Eft-tal szemben), 2008 környékén még 30 százalék alatti, 2016-ban már 30 százalék feletti értékre toldott el (2526 Eft és 3609 Eft közti különbség). Az egy főre jutó jövedelemben (makroszinten) a válság idején megfigyelhető visszaesés is, Hajdú-Bihar megyében és a régióban azonban csak a növekedés lassulása következett be. A 2016-os adatok szerint az Észak-Alföldi régió 36 százalékkal marad el a teljes átlagtól, tehát az elmaradottabb területeken ennél lényegesen nagyobb különbségek is tapasztalhatók. Összességében megállapíthatjuk, hogy mind a megye, mind a régió távolodik az országos átlagtól.

44. táblázat: 1 főre jutó GDP (1000 FT) alakulása az országban, az Észak-Alföld régióban és Hajdú-Bihar megyében

Év	Magyarország	Észak-Alföld	Hajdú-Bihar megye
2000	1 307	861	963
2001	1 514	1 029	1 148
2002	1 719	1 132	1 285
2003	1 889	1 264	1 456
2004	2 088	1 371	1 593
2005	2 237	1 439	1 682
2006	2 409	1 533	1 759
2007	2 554	1 597	1 815
2008	2 709	1 697	1 922
2009	2 636	1 707	1 944
2010	2 722	1 726	2 022
2011	2 839	1 840	2 148
2012	2 901	1 874	2 179
2013	3 057	1 933	2 194
2014	3 303	2 132	2 422
2015	3 487	2 213	2 502
2016	3 609	2 298	2 526

Forrás: KSH Statinfo

4.3.1.3. Területi munkavállalói jövedelem

A jólétnek és egy adott térség fejlődésének egy másik mércéje a területi munkavállalói jövedelem. A következő három táblázatban részletesen állnak rendelkezésre adatok nemzetgazdasági, regionális és megyei szinten is, idősorosan és iparáganként. A mellékletben található grafikonok áttekinthetően szemléltetik az iparágak súlyát mindhárom szinten. Mivel nem egy főre jutó adatokról van szó, ezért célszerű ebben az esetben is arányokat, illetve tendenciákat vizsgálni.

Országos szinten a szakmai, tudományos, műszaki, adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység területén nőtt a legnagyobb mértékben – majdnem 4-szeresére – az összesített jövedelem. Ugyanez az arány a régióban 3,3-szeres, a megyében pedig megközelíti az országos átlagot. A nagy növekedésnek kétféle oka lehet. Egyrészt, nőtt az egy főre jutó jövedelem, másrészt, nőtt a foglalkoztatás is az adott szektorban. Érdekes még kiemelni az információ és kommunikáció területét, ahol Hajdú-Bihar megyében volt a legnagyobb arányú a növekedés (3,5-szeres). A régióban csak 2,5-szeres, de az országos átlag is csak 3-szoros növekedést produkált ezen a területen. Hajdú-Bihar megyében a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ágazatban nagyobb ütemben nőtt a jövedelem, mint az országos átlag, viszont még ez is elmarad a régió majdnem kétszeres növekedésétől.

45. táblázat: Területi munkavállalói jövedelem szektoronként Magyarországon

	A	C	B+C+D+E	F	G+H+I	J	K	L	M+N	O+P+Q	R+S+T+U
2000	189 269	1 428 819	1 649 962	275 364	1 229 738	235 874	212 083	137 910	394 574	1 397 375	160 021
2001	214 037	1 569 763	1 809 842	324 666	1 439 731	319 827	232 019	145 609	511 780	1 687 607	193 752
2002	225 014	1 707 262	1 971 347	348 309	1 557 795	326 161	276 389	136 156	514 836	2 077 319	244 415
2003	219 057	1 794 387	2 075 872	411 758	1 786 903	367 383	302 503	139 827	655 415	2 465 715	262 286
2004	231 347	1 954 823	2 260 542	483 109	2 067 802	385 460	344 544	135 720	756 233	2 611 200	294 755
2005	232 248	2 081 908	2 404 923	582 995	2 172 956	435 576	395 550	151 382	901 743	2 798 401	314 781
2006	236 270	2 184 345	2 528 357	630 001	2 374 473	467 248	445 924	157 953	950 878	2 928 368	332 551
2007	251 862	2 386 582	2 737 273	603 026	2 569 047	529 024	514 208	174 432	1 030 476	2 968 384	345 708
2008	267 340	2 509 593	2 870 283	603 283	2 721 733	550 564	543 494	180 044	1 131 277	3 130 813	355 399
2009	258 437	2 294 054	2 656 728	579 989	2 640 787	565 173	536 481	169 025	1 127 548	3 019 114	350 136
2010	262 652	2 346 591	2 727 741	543 750	2 629 439	562 909	549 143	163 777	1 215 674	2 979 251	344 564
2011	286 923	2 554 386	2 938 066	568 982	2 772 476	598 407	512 103	161 439	1 283 715	2 926 953	364 663
2012	310 913	2 627 391	3 016 787	561 885	2 796 192	629 488	531 537	152 841	1 323 404	2 950 162	370 573
2013	325 835	2 674 125	3 060 042	575 736	2 903 990	668 652	531 114	157 665	1 390 673	3 144 166	389 099
2014	364 205	2 865 934	3 273 541	589 879	2 946 095	718 958	542 645	167 890	1 492 261	3 438 626	407 041
2015	326 584	2 972 752	3 376 047	524 253	2 966 019	700 621	554 195	155 803	1 467 989	3 650 114	406 883

Jelmagyarázat: A – mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, B+C+D+E: bányászat, feldolgozó- és egyéb ipar F – építőipar, G+H+I – kereskedelem, szállítás, raktározás, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás, J – Információ és kommunikáció, K – pénzügyi és biztosítási tevékenység, L – ingatlanügyletek, M+N – szakmai, tudományos, műszaki, adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység, O+P+Q – közigazgatás, védelem, oktatás, humán-egészségügyi és szociális ellátás, R+S+T+U – egyéb szolgáltatás

Forrás: TeIR alapján saját szerk.

46. táblázat: Területi munkavállalói jövedelem szektoronként az Észak-Alföldi régióban

	A	C	B+C+D+E	F	G+H+I	J	K	L	M+N	O+P+Q	R+S+T+U
2000	33 871	147 565	166 602	25 238	106 213	12 454	10 807	7 759	22 998	178 487	12 041
2001	38 103	163 852	184 817	32 102	130 955	15 316	6 561	9 648	26 509	218 025	13 589
2002	38 804	185 550	207 223	31 877	143 071	16 050	14 340	8 457	26 617	261 691	18 213
2003	38 269	189 887	217 156	40 283	176 847	19 270	16 102	8 696	34 997	313 428	22 578
2004	41 864	196 543	222 066	49 231	195 150	18 036	17 445	10 143	42 486	330 569	24 613
2005	42 723	211 180	238 474	62 721	198 448	19 756	21 038	9 995	45 680	353 940	27 199
2006	42 652	220 564	251 096	71 482	216 859	20 266	22 821	10 171	51 304	361 958	28 436
2007	45 346	239 609	270 521	65 239	235 680	23 352	25 988	10 992	52 746	357 442	29 898
2008	49 397	244 885	281 765	60 275	237 962	25 708	26 572	11 482	57 422	377 143	29 928
2009	49 904	242 905	279 683	55 615	241 058	15 429	26 296	10 624	56 578	373 488	29 505
2010	52 022	246 965	284 446	52 655	227 992	20 874	26 784	11 277	61 551	376 431	29 949
2011	56 357	262 826	300 698	58 000	242 651	22 034	25 503	9 080	66 933	349 560	30 956
2012	61 794	276 314	312 103	62 391	247 829	24 166	26 396	9 129	66 201	372 058	30 952
2013	65 163	291 180	325 937	58 757	244 994	24 081	25 762	9 539	75 777	398 102	35 228
2014	74 118	309 449	348 474	64 678	258 262	29 161	24 874	10 061	82 026	446 302	42 964
2015	64 614	317 688	356 020	58 506	261 827	30 023	25 742	9 935	75 744	475 669	40 205

Jelmagyarázat: A – mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, B+C+D+E: bányászat, feldolgozó- és egyéb ipar F – építőipar, G+H+I – kereskedelem, szállítás, raktározás, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás, J – Információ és kommunikáció, K – pénzügyi és biztosítási tevékenység, L – ingatlanügyletek, M+N – szakmai, tudományos, műszaki, adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység, O+P+Q – közigazgatás, védelem, oktatás, humán-egészségügyi és szociális ellátás, R+S+T+U – egyéb szolgáltatás

Forrás: TeIR alapján saját szerk.

47. táblázat: Területi munkavállalói jövedelem szektoronként Hajdú-Bihar megyében

	A	C	B+C+D+E	F	G+H+I	J	K	L	M+N	O+P+Q	R+S+T+U
2000	15 336	52 099	61 351	9 825	40 903	6 257	4 263	3 177	9 328	67 075	5 429
2001	17 323	57 711	67 008	12 005	50 340	8 129	2 528	3 404	11 665	80 289	5 925
2002	17 505	63 417	73 321	12 813	56 848	7 626	5 813	3 475	11 786	96 895	7 679
2003	17 111	65 439	78 038	16 563	69 205	9 617	6 786	4 058	15 859	118 864	10 613
2004	18 119	68 177	80 764	20 768	77 625	9 305	7 550	4 683	18 201	125 502	12 207
2005	18 732	70 371	84 132	25 836	78 984	10 867	9 524	5 361	19 949	134 810	13 044
2006	18 477	72 702	87 641	29 034	91 073	10 853	10 301	5 417	23 665	135 999	13 753
2007	20 013	79 637	94 424	26 961	99 613	13 545	11 250	6 239	25 723	136 651	12 601
2008	21 195	83 952	100 862	25 209	101 463	15 651	11 528	6 338	27 742	148 202	12 758
2009	21 097	79 286	96 867	23 698	103 665	9 134	11 845	4 925	30 609	145 308	12 936
2010	23 178	77 303	95 367	20 709	98 155	13 821	11 970	5 110	31 897	147 238	14 446
2011	25 626	84 838	103 026	23 211	105 285	15 460	10 917	4 696	34 611	139 136	15 522
2012	28 476	85 705	103 054	24 745	106 588	16 597	11 214	4 605	31 834	144 630	15 168
2013	30 058	89 463	103 612	24 653	99 326	19 274	11 640	4 560	36 001	156 568	16 971
2014	32 802	94 149	111 147	27 759	111 361	20 982	11 096	4 927	37 613	173 815	18 432
2015	28 367	93 926	111 302	25 486	111 285	21 686	11 015	4 197	33 711	185 097	17 972

Jelmagyarázat: A – mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat, B+C+D+E: bányászat, feldolgozó- és egyéb ipar F – építőipar, G+H+I – kereskedelem, szállítás, raktározás, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás, J – Információ és kommunikáció, K – pénzügyi és biztosítási tevékenység, L – ingatlanügyletek, M+N – szakmai, tudományos, műszaki, adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység, O+P+Q – közigazgatás, védelem, oktatás, humán-egészségügyi és szociális ellátás, R+S+T+U – egyéb szolgáltatás

Forrás: TeIR alapján saját szerk.

4.3.2. A gazdaság mikroszempontrú elemzése

A továbbiakban azt fogjuk megvizsgálni, hogy Hajdú-Bihar megyében hogyan változott a működő gazdasági társaságok száma, valamint ezek árbevétele és a foglalkoztatottak létszáma településenként csoportosítva. Ezekhez az adatok a megyei székhelyű cégek elektronikus beszámolóiból származnak, ami jóval pontosabban mutatja be a megye gazdaságát, mint a makroszempontrú megközelítés. Ahogy a korábbiakban láttuk, a megye gazdaságának jelentős szeletét – elsősorban számukat, és kevésbé árbevételüket, gazdasági erejüket tekintve – adják az önálló vállalkozások, de ezek gazdálkodásáról nincs központilag vezetett nyilvános adatbázis. Ugyanakkor a gazdasági társaságok tevékenysége lefedi csaknem a teljes elsődleges munkapiacot, illetve a potenciális befektetők számára lényeges meglévő iparági szerkezetet. Így a mikroszempontrú elemzéssel pontosan be lehet mutatni, hogy az egyes területeken mely nemzetgazdasági ágak a legjelentősebbek, akár települési, akár járási szinten. Egy-egy új befektetőnek rendkívül fontos lehet, hogy milyen iparági hagyományok vannak az adott térségben, milyen tudás halmozódott fel a munkaerőpiacon, kik jöhetnek szóba, mint potenciális beszállítói kör.

4.3.2.1. A megyei települések jellemzése

Az alábbi táblázat azt mutatja, hogy a települések rangsora a 2012-es évhez képest hogyan változott. Az első 5 helyen nem történt változás, Debrecenben több cég működik, mint a megye összes többi településén együttréve. A második legnagyobb város ebben a tekintetben Hajdúszoboszló, ezt követi Hajdúböszörmény, Berettyóújfalu és Balmazújváros. A sorrend az első 5 helyen 2012 óta nem változott. Hajdúnánás azonban megelőzte Püspökladányt, tehát a 6. és 7. helyen egy csere történt. Mindeközben, főként a megyében nagyobb számú városokban nagymértékben nőtt az új belépők száma.

**48. táblázat: A 25 legjelentősebb település működő cégek száma szerinti rangsora Hajdú-Bihar megyében
2012 és 2016 között**

Település	2012	2013	2014	2015	2016	növekedés (százalék)	rangsorszám (2012)
Debrecen	7 755	8 285	8 682	9 003	9 321	20.2	1
Hajdúszoboszló	589	638	675	704	724	22.9	2
Hajdúböszörmény	482	519	533	560	580	20.3	3
Berettyóújfalú	323	346	366	382	396	22.6	4
Balmazújváros	285	295	307	314	320	12.3	5
Hajdúnánás	211	241	261	272	283	34.1	7
Püspökladány	212	228	236	247	260	22.6	6
Hajdúsámson	187	206	218	224	237	26.7	8
Nyíradony	136	147	151	157	165	21.3	9
Derecske	121	136	141	144	147	21.5	10
Nádudvar	121	129	137	136	144	19.0	11
Polgár	106	117	124	132	133	25.5	12
Hajdúdorog	101	110	116	121	125	23.8	13
Kaba	100	107	112	116	116	16.0	14
Létavértes	83	93	99	104	104	25.3	17
Ebes	88	89	92	98	100	13.6	15
Hajdúhadház	86	87	91	91	98	14.0	16
Mikepércs	68	78	81	89	97	42.6	20
Bocskai kert	76	77	79	87	92	21.1	18
Téglás	71	75	78	84	89	25.4	19
Hosszúpályi	63	73	72	81	79	25.4	22
Biharkeresztes	62	67	71	74	76	22.6	23
Vámospércs	62	60	66	71	73	17.7	24
Komádi	64	69	70	73	68	6.3	21
Nagyhegyes	43	52	55	60	58	34.9	27
Tiszacsege	49	52	54	56	56	14.3	25

Forrás: Opten

A fenti táblázatból kiszámolható, hogy a működő cégek száma Hajdú-Bihar megyében a 2012 és 2016 közötti időszakban hozzávetőlegesen 21 százalékkal nőtt. Voltak olyan városok, amelyekben ennél nagyobb ütemben nőtt a vállalatok száma, volt ahol kisebb mértékben. Átlag feletti növekedést produkált Mikepércs, több mint 42 százalékkal, Nagyhegyes és Hajdúnánás majdnem 35 százalékkal, valamint 25 százaléknál nagyobb növekedést ért el Hajdúsámson, Polgár, Hosszúpályi, Téglás és Létavértes is. Debrecenben az egész megye növekedési ütemének megfelelő 20 százalék feletti ütemben bővült a működő cégek száma. Összességében megállapítható, hogy a nagyobb városokban nőtt nagyobb arányban a cégek száma, így a kisebb városok inkább leszakadni látszanak, mint hogy felzárkóznának. Találunk azonban néhány kivételt, nevezetesen Mezőpéterd, ahol 100 százalékkal, illetve Zsáka, ahol 50 százalékkal több cég működik, mint a vizsgált periódus elején. Összességében megállapíthatjuk, hogy a cégek számában nincs a települések között közeledés, de távolodás sem, mivel kezdeti értékek és a növekedési ütem közötti korreláció -2 százalék, nullához nagyon közeli érték.

49. táblázat: Településenként a működő cégek számának alakulása Hajdú-Bihar megyében 2012 és 2016 között

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Álmosd	13	13	13	13	13
Ártánd	5	5	5	5	5
Bagamér	17	18	18	19	21
Bakonszeg	9	10	10	11	11
Balmazújváros	285	295	307	314	320
Báránd	18	20	21	22	22
Bedő	2	2	2	2	2
Berekböszörmény	14	14	15	15	16
Berettyóújfalu	323	346	366	382	396
Bihardancsháza			1	1	1
Biharkeresztes	62	67	71	74	76
Biharnagybajom	15	15	15	16	17
Bihartorda	8	10	10	9	8
Bocskai kert	76	77	79	87	92
Bojt	3	5	5	5	4
Csökmő	12	13	13	13	13
Darvas		1	2	2	4
Debrecen	7 755	8 285	8 682	9 003	9 321
Derecske	121	136	141	144	147
Ebes	88	89	92	98	100
Egyek	34	41	42	42	45
Esztár	17	20	20	22	20
Folyás	2	2	2	2	1
Földes	47	50	50	50	52
Furta	5	7	8	8	9
Fülöp	15	16	16	17	17
Gáborján	3	3	3	4	3
Görbeháza	23	22	26	29	32
Hajdúbajos	15	18	19	18	20
Hajdúböszörmény	482	519	533	560	580
Hajdúdorog	101	110	116	121	125
Hajdúhadház	86	87	91	91	98
Hajdúnánás	211	241	261	272	283
Hajdúsámson	187	206	218	224	237
Hajdúszoboszló	589	638	675	704	724
Hajdúszovát	11	12	13	13	14
Hencida	15	14	15	15	15
Hortobágy	38	48	49	49	50
Hosszúpályi	63	73	72	81	79
Kaba	100	107	112	116	116
Kismarja	12	13	13	15	16
Kokad	7	10	10	10	10
Komádi	64	69	70	73	68
Konyár	12	14	14	14	15
Körösszakál	5	5	5	5	5
Körösszegapáti	8	9	10	11	11
Létavértes	83	93	99	104	104
Magyarhomorog	6	6	6	7	7
Mezőpeterd	4	5	7	7	8
Mezősas	4	4	4	4	4
Mikepércs	68	78	81	89	97
Monostorpályi	18	25	26	28	29
Nádudvar	121	129	137	136	144
Nagyhegyes	43	52	55	60	58
Nagykerek	6	7	7	7	7
Nagyrabé	20	21	22	22	22
Nyírábrány	32	34	36	39	43
Nyíraczád	43	49	52	53	54
Nyíradony	136	147	151	157	165
Nyírmártonfalva	16	20	20	20	22
Pocsaj	22	24	25	25	26
Polgár	106	117	124	132	133
Püspökkladány	212	228	236	247	260
Sáp	3	3	3	3	3
Sáránd	20	23	24	24	24
Sárrétudvari	25	26	33	32	30
Szentpéterszeg	4	6	6	6	6
Szerep	5	6	6	6	6
Téglás	71	75	78	84	89
Tépe	11	13	15	16	16
Tetétlen	4	4	5	5	6
Tiszacsege	49	52	54	56	56
Tiszagyulaháza	5	6	6	7	7
Told	0	0	0	0	0
Újiráz	2	2	2	2	2
Újléta	6	6	8	8	10
Újszentmargita	14	15	16	19	20
Újtikos	10	10	12	13	13
Vámospércs	62	60	66	71	73
Váncsod	9	14	13	14	14
Vekerd	4	4	4	4	4
Zsáka	14	17	18	20	21
Összesen	12 236	13 156	13 788	14 328	14 817

Forrás: Opten

Debrecenben az árbevétel is nagyobb, mint a megye összes településén együttevén. Az eloszlás meglehetősen egyenlőtlen, hiszen az árbevétel 70 százaléka a megye három legnagyobb városában koncentrálódik. Az árbevétel egész Hajdú-Biharban több mint 18 százalékkal nőtt, Debrecen egyértelműen felfelé húzta az átlagot a 30,5 százalékos árbevétel növekedéssel. Nádudvar 22 százalékos növekedési ütemével 2016-ra meg tudta előzni Hajdúszoboszlót, ahol 40 százalékkal csökkent az árbevétel, így visszaesett a 3. helyre. Érdeemes még megemlíteni

Hajdúböszörményt, Berettyóújfalut és Hajdúnánást, ahol jóval 30 százalék feletti növekedéssel közelebb kerültek az élmezőnyhöz.

50. táblázat: A 25 legjelentősebb település árbevétel szerinti rangsora Hajdú-Bihar megyében 2012 és 2016 között (millió Ft)

Település	2012	2013	2014	2015	2016	növekedés (százalék)	rangsorszám (2012)
Debrecen	1 190 665	1 259 516	1 497 284	1 594 147	1 554 873	30,6	1
Nádudvar	246 558	250 452	284 422	302 628	301 988	22,5	3
Hajdúszoboszló	326 122	307 830	252 210	247 066	194 667	-40,3	2
Hajdúböszörmény	53 966	61 911	66 669	73 206	74 849	38,7	5
Ebes	64 152	66 352	73 080	78 857	70 384	9,7	4
Berettyóújfalú	34 281	39 473	43 288	49 764	49 632	44,8	8
Kaba	42 724	45 679	45 613	48 414	44 483	4,1	6
Hajdúnánás	32 668	38 495	41 497	42 099	44 115	35,0	9
Balmazújváros	35 847	38 448	41 367	46 368	43 407	21,1	7
Nagyhegyes	15 191	17 224	18 438	19 793	21 894	44,1	12
Téglás	16 228	14 175	17 396	20 511	19 484	20,1	10
Derecske	14 497	15 829	19 390	19 726	19 429	34,0	14
Hajdúdorog	14 948	17 638	17 720	18 603	18 827	25,9	13
Püspökladány	13 858	14 546	16 705	17 666	18 296	32,0	15
Nyíradony	9 405	10 316	11 752	14 346	13 422	42,7	18
Hajdúhadház	15 903	16 194	15 450	13 570	12 295	-22,7	11
Polgár	7 232	6 816	9 554	10 621	10 882	50,5	21
Vámospercs	8 404	10 301	10 166	10 584	10 054	19,6	19
Létavértes	6 488	7 597	7 416	8 060	9 872	52,2	22
Biharkeresztes	8 359	5 150	9 990	9 938	9 818	17,5	20
Hajdúsámson	10 537	10 875	11 697	9 377	9 492	-9,9	17
Komádi	10 850	10 882	9 734	9 502	8 854	-18,4	16
Nyíracsád	5 733	6 852	8 163	9 220	8 439	47,2	23
Földes	5 406	5 963	6 966	6 971	6 011	11,2	24
Kokad	877	1 501	1 516	1 755	4 978	467,6	49
Esztár	3 975	3 811	3 673	4 286	4 512	13,5	25

Forrás: Opten

Összességében itt is elmondható, hogy a nagyon kicsi települések nem igazán tudták növelni árbevételüket a vizsgált időszakban. Viszont néhány közepes nagyságú város figyelemre méltó gyarapodást tudott felmutatni. Furtán több mint nyolcszorosára, Hajdúbagoson több mint hatszorosára, Kokadon több mint ötszörösére, Mezőpeterden több mint négyszeresére, Konyáron, Nagyrábén, Váncsodon, Bárádon és Tiszagyulaházán több mint háromszorosára nőtt a gazdasági társaságok összes árbevétele. Az árbevétel és annak százalékos növekedési üteme közötti korrelációs együttható -0,069 (-6,9%), ami egy nagyon alacsony (statisztikailag nem szignifikáns) felzárkózást mutat, bár összességében nagyon heterogén a kép. Inkább azt lehet, mondani, hogy néhány közepes nagyságú település igyekszik lépést tartani a nagyobbakkal.

**51. táblázat: Az összes település árbevételének alakulása Hajdú-Bihar megyében 2012 és 2016 között
(milliárd Ft)**

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Álmosd	1,5	1,4	1,2	1,3	1,6
Ártánd	1,1	1,1	1,0	1,1	1,0
Bagamér	0,5	0,6	0,7	0,9	1,0
Bakonszeg	2,2	2,2	2,5	2,5	2,6
Balmazújváros	35,8	38,4	41,4	46,4	43,4
Báránd	0,4	0,7	0,9	1,0	1,4
Bedő	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Berekböszörmény	0,8	1,4	1,3	1,0	1,0
Berettyóújfalú	34,3	39,5	43,3	49,8	49,6
Bihardancsháza	0,0	0,0	0,3	0,4	0,5
Biharkeresztes	8,4	5,2	10,0	9,9	9,8
Biharnagybajom	3,6	4,2	4,0	3,2	3,9
Bihartorda	1,5	4,3	4,9	1,0	0,9
Bocskai kert	1,6	1,9	2,4	3,6	4,5
Bojt	0,1	0,0	0,1	0,0	0,1
Csökmő	1,2	0,8	0,9	0,8	0,7
Darvas	0,0	0,0	0,1	0,3	0,9
Debrecen	1190,7	1259,5	1497,3	1594,1	1554,9
Derecske	14,5	15,8	19,4	19,7	19,4
Ebes	64,2	66,4	73,1	78,9	70,4
Egyek	1,2	1,3	1,7	1,8	2,1
Esztár	4,0	3,8	3,7	4,3	4,5
Folyás	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Földes	5,4	6,0	7,0	7,0	6,0
Furta	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2
Fülöp	0,4	0,5	0,6	0,5	0,5
Gáborján	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Görbeháza	2,4	2,6	3,3	3,9	4,3
Hajdúbagos	0,4	0,7	1,0	1,7	2,4
Hajdúböszörmény	54,0	61,9	66,7	73,2	74,8
Hajdúdorog	14,9	17,6	17,7	18,6	18,8
Hajdúhadház	15,9	16,2	15,5	13,6	12,3
Hajdúnánás	32,7	38,5	41,5	42,1	44,1
Hajdúsámson	10,5	10,9	11,7	9,4	9,5
Hajdúszoboszló	326,1	307,8	252,2	247,1	194,7
Hajdúszovát	1,9	2,0	2,0	2,4	3,1
Hencida	1,4	1,7	2,1	2,3	2,3
Hortobágy	2,7	2,8	2,5	2,5	2,5
Hosszúpályi	2,2	2,4	2,5	3,2	3,5
Kaba	42,7	45,7	45,6	48,4	44,5
Kísmarja	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5
Kokad	0,9	1,5	1,5	1,8	5,0
Komádi	10,9	10,9	9,7	9,5	8,9
Konyár	0,1	0,2	0,3	0,4	0,6
Körösszakál	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Körösszegapáti	0,8	0,7	0,9	0,9	0,9
Létavértes	6,5	7,6	7,4	8,1	9,9
Magyarhomorog	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
Mezőpéterd	0,1	0,3	0,5	0,6	0,6
Mezősas	0,3	0,3	0,4	0,5	0,4
Mikepércs	1,9	2,0	3,4	3,7	3,7
Monostorpályi	1,9	2,5	2,7	3,3	4,0
Nádudvar	246,6	250,5	284,4	302,6	302,0
Nagyhegyes	15,2	17,2	18,4	19,8	21,9
Nagykeréki	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Nagyrabé	0,6	0,6	0,8	0,8	2,1
Nyírabrány	1,0	1,2	1,3	1,6	1,8
Nyírac nád	5,7	6,9	8,2	9,2	8,4
Nyíradony	9,4	10,3	11,8	14,3	13,4
Nyírmártonfalva	0,8	0,7	0,9	0,8	1,0
Pocsaj	0,6	0,8	0,8	0,9	1,0
Polgár	7,2	6,8	9,6	10,6	10,9
Püspökladány	13,9	14,5	16,7	17,7	18,3
Sáp	1,0	1,0	1,4	1,7	1,9
Sáránd	0,5	0,6	0,6	0,8	0,7
Sárrétudvari	1,6	1,7	3,1	3,0	2,7
Szentpéterszeg	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1
Szerep	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4
Téglás	16,2	14,2	17,4	20,5	19,5
Tépe	1,5	2,0	2,5	2,7	2,4
Tetétlen	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
Tiszacsege	2,4	2,4	2,6	2,9	3,0
Tiszagyulaháza	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Told	0	0	0	0	0
Újiráz	1,1	1,0	1,1	1,1	1,2
Újléta	0,7	0,7	0,9	1,4	1,3
Újszentmargita	2,4	3,2	3,3	3,7	3,2
Újtikos	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3
Vámospércs	8,4	10,3	10,2	10,6	10,1
Vánocsod	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5
Vekerd	0,5	0,7	0,9	1,2	0,9
Zsáka	1,0	1,1	1,4	1,5	1,6
Összesen	2244,6	2342,3	2609,3	2758,4	2663,0

Forrás: Opten

A nemzetgazdaság szempontjából kiemelkedő jelentőségű mutató a foglalkoztatás, ezen belül is azok a piaci munkahelyek, amelyeket gazdasági társaságoknál töltenek be. Ismét meg lehet jegyezni, hogy Debrecen adja a munkahelyek több mint 50 százalékát. Úgy tűnik, hogy 2012 óta nem volt jelentős változás a rangsor elején, a második a listán Hajdúszoboszló, ahol a megyeszékhelyének 10 százalékát sem éri el a foglalkoztatottak száma, a harmadik legjelentősebb

Hajdúböszörmény egy hajszálnyival lemaradva. A további városok már jóval le vannak maradva. A lista elején a legnagyobb arányú növekedést Böszörmény, Nádudvar és Hajdúnánás érte el. Meg kell még említeni, hogy Téglás Kabát és Ebest is megelőzve a 9. helyre ugrott a korábbi 11. helyről.

52. táblázat: A 25 legjelentősebb település foglalkoztatotti létszáma szerinti rangsora Hajdú-Bihar megyében 2012 és 2016 között

Település	2012	2013	2014	2015	2016	növekedés (százalék)	rangsám (2012)
Debrecen	44 332	44 578	48 200	50 075	51 760	16.8	1
Hajdúszoboszló	4 660	4 721	4 794	4 950	4 821	3.5	2
Hajdúböszörmény	3 470	3 807	4 154	4 727	4 580	32.0	3
Nádudvar	2 469	2 560	2 692	2 867	2 954	19.6	4
Balmazújváros	1 959	1 958	2 045	2 191	2 210	12.8	5
Berettyóújfalu	1 901	1 832	1 919	2 073	2 050	7.8	6
Hajdúnánás	1 378	1 392	1 542	1 692	1 680	21.9	7
Püspökladány	1 137	1 129	1 211	1 268	1 291	13.5	8
Téglás	795	801	820	941	1 016	27.8	11
Kaba	884	955	984	1 094	1 008	14.0	9
Derecske	695	736	790	887	912	31.2	13
Hajdúdorog	736	739	798	845	874	18.8	12
Ebes	797	782	843	922	860	7.9	10
Nyíradony	598	642	707	790	808	35.1	14
Polgár	548	522	722	814	775	41.4	16
Vámospércs	565	606	646	621	669	18.4	15
Hajdúsámson	479	512	536	523	647	35.1	19
Nagyhegyes	379	430	482	536	556	46.7	22
Hajdúhadház	480	501	548	553	552	15.0	18
Létavértes	339	366	405	473	471	38.9	23
Földes	477	446	464	477	452	-5.2	20
Hortobágy	486	481	437	459	434	-10.7	17
Biharkeresztes	241	278	328	340	375	55.6	26
Nyíracsád	273	288	326	374	358	31.1	24
Komádi	384	405	370	367	354	-7.8	21

Forrás: Opten

A foglalkoztatottak száma és annak növekedési üteme közötti korrelációval itt is megvizsgálhatjuk, hogy felfedezhető-e konvergencia a városok között. A következtetés nagyon hasonló az árbevétel mutatóhoz képest. A közepes méretű települések valamelyest felzárkóznak, azonban a kisméretűek leszakadnak, összességében egy nagyon enyhe, -7 százalékos (statisztikailag nem szignifikáns) korrelációs együttható, azaz minimális szintű felzárkózás figyelhető meg.

53. táblázat: Az összes település foglalkoztatotti létszáma szerinti alakulása Hajdú-Bihar megyében 2012 és 2016 között

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Álmosd	44	40	36	41	48
Ártánd	92	90	88	90	91
Bagamér	29	41	42	34	42
Bakonszeg	64	72	76	83	86
Balmazújváros	1 959	1 958	2 045	2 191	2 210
Báránd	49	54	65	65	92
Bedő	3	3	3	3	3
Berekböszörmény	98	95	100	95	91
Berettyóújfalu	1 901	1 832	1 919	2 073	2 050
Bihardancsháza			3	7	7
Biharkeresztes	241	278	328	340	375
Biharnagybajom	254	247	255	259	260
Bihartorda	110	312	397	106	94
Bocskai kert	147	153	195	268	315
Bojt	2	6	8	7	6
Csökmő	87	92	95	77	71
Darvas					37
Debrecen	44 332	44 578	48 200	50 075	51 760
Derecske	695	736	790	887	912
Ebes	797	782	843	922	860
Egyek	112	127	132	132	154
Esztár	110	101	113	123	129
Folyás	1	1	1	1	0
Földes	477	446	464	477	452
Furta	6	12	15	17	18
Fülöp	39	35	43	43	49
Gáborján	3	4	7	10	3
Görbeháza	132	143	178	177	162
Hajdúbagos	31	44	54	60	62
Hajdúböszörmény	3 470	3 807	4 154	4 727	4 580
Hajdúdorog	736	739	798	845	874
Hajdúhadház	480	501	548	553	552
Hajdúnánás	1 378	1 392	1 542	1 692	1 680
Hajdúsámson	479	512	536	523	647
Hajdúszoboszló	4 660	4 721	4 794	4 950	4 821
Hajdúszovát	65	77	72	91	104
Hencida	58	60	63	70	81
Hortobágy	486	481	437	459	434
Hosszúpályi	211	208	210	230	252
Kaba	884	955	984	1 094	1 008
Kismarja	32	28	30	33	34
Kokad	25	100	98	174	120
Komádi	384	405	370	367	354
Konyár	12	9	10	15	17
Körösszakál	7	5	7	11	12
Körösszegapáti	48	48	54	55	52
Létavértes	339	366	405	473	471
Magyarhomorog	6	4	5	7	6
Mezőpeterd	8	12	12	12	12
Mezősas	4	8	9	12	13
Mikepércs	149	113	109	141	154
Monostorpályi	83	95	99	112	123
Nádudvar	2 469	2 560	2 692	2 867	2 954
Nagyhegyes	379	430	482	536	556
Nagykerekéi	9	8	8	9	8
Nagyrábé	55	57	78	71	103
Nyírabrány	66	69	75	80	90
Nyíracsad	273	288	326	374	358
Nyíradony	598	642	707	790	808
Nyírmartonfalva	41	42	48	45	59
Pocsaj	42	47	43	51	71
Polgár	548	522	722	814	775
Püspökladány	1 137	1 129	1 211	1 268	1 291
Sáp	53	48	59	75	86
Sáránd	31	35	47	68	54
Sárrétudvari	139	136	155	196	178
Szentpéterszeg	7	10	15	14	13
Szerép	7	7	10	11	9
Téglás	795	801	820	941	1 016
Tépe	18	25	22	27	29
Tetétlen	8	9	10	9	10
Tiszacsege	145	139	157	171	152
Tiszagyulaháza	14	17	17	22	23
Told					
Újiráz	56	56	57	61	60
Újléta	14	14	19	24	30
Újszentmargita	197	199	218	201	171
Újtikos	24	27	27	30	30
Vámospércs	565	606	646	621	669
Váncsod	9	11	16	11	14
Vekerd	19	24	28	37	33
Zsáka	80	83	103	119	124
Összesen	73 617	74 969	80 659	84 852	86 614

Forrás: Opten

Hajdú-Bihar megyében árbevétel szempontjából a legjelentősebb iparág a kereskedelem és gépjárműjavítás, a második a feldolgozóipar, a harmadik pedig mezőgazdaság. Ebben a három iparágban koncentrálódik az összes árbevétel több mint háromnegyede. A mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás és halgazdálkodás csak a negyedik helyet foglalja el annak ellenére, hogy ez a térség erős agrár-háttérrel bír.

Foglalkoztatás szempontjából a három húzóágazat nagyon hasonlóan alakul. Az első a feldolgozóipar, a második a kereskedelem és gépjárműjavítás, a harmadik pedig mezőgazdaság,

vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás és halgazdálkodás. Ez utóbbi iparágban az egy munkásra jutó árbevétel kisebb, mint az energiaszektorban.

A cégek száma és a foglalkoztatottak száma között egy közepesen erős (60 százalékos) korreláció figyelhető meg, amiből arra lehet következtetni, hogy az egyes iparágak különböző szerkezetűek, például a feldolgozóiparban vagy az energiaszektorban kevesebb, de inkább nagyobb méretű vállalat van, míg a kereskedelemben vagy az egyéb szolgáltatásoknál sokkal több, kisebb cég tevékenykedik.

Az iparágban dolgozó teljes létszám és az árbevétel között már egy sokkal erősebb (93 százalékos), az iparágon belüli cégek száma és az árbevétel között pedig egy közepes (65 százalékos) korreláció figyelhető meg. Ebből az következik, hogy az egy főre jutó árbevétel viszonylag kiegyenlítődik az iparágak között még akkor is, ha azok eltérő szerkezetűek.

54. táblázat: A Hajdú-Bihar megyében működő gazdasági társaságok száma, árbevétele (millió Ft) és a foglalkoztatottak létszáma iparágak szerint 2016-ban

Nemzetgazdasági ág	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel
Adminisztratív és Egyéb szolgáltatást támogató tevékenység	595	3 942	33 431
Bányászat, bányászati egyéb szolgáltatás	10	175	2 143
Egyéb szolgáltatás	183	1 164	10 679
Építőipar	1 496	6 265	101 451
Feldolgozóipar	1 299	26 210	865 290
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	979	2 119	24 196
Információ, kommunikáció	598	2 201	28 045
Ingatlanügyek	914	1 665	45 936
Kereskedelem, gépjárműjavítás	3 672	17 518	897 967
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	13	57	535
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás	623	6 553	223 285
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	190	883	8 928
Oktatás	375	274	3 241
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	276	420	7 760
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	2 032	3 759	62 938
Szálláshely-egyéb szolgáltatás, vendéglátás	947	5 163	39 205
Szállítás, raktározás	481	4 089	84 026
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	54	2 436	196 100
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmntesítés	80	1 721	27 892
Összesen	14 817	86 614	2 663 047

Forrás: Opten

4.3.2.2. A járások gazdasága

Amennyiben a fenti mutatókat járásonként is megvizsgáljuk, az tapasztalható, hogy a legnagyobb árbevétel természetesen Debrecen járásban van, a második a Hajdúszoboszlói járás. Ez a két térség adja az egész megye árbevételének több mint 80 százalékát.

55. táblázat: A Hajdú-Bihar megyében működő gazdasági társaságok száma, árbevétele (mFt) és a foglalkoztatottak létszáma járásonként 2016-ban

Járás	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel	Egy főre jutó árbevétel (millió Ft/fő)
Balmazújvárosi	491	3 121	54 164	17,4
Berettyóújfalui	711	3 613	83 516	23,1
Debreceni	9 558	52 407	1 564 365	29,9
Derecskei	603	2 428	57 564	23,7
Hajdúböszörményi	705	5 454	93 676	17,2
Hajdúhadházi	279	1 883	36 284	19,3
Hajdúnánási	469	2 670	59 865	22,4
Hajdúszoboszlói	1 040	9 295	591 997	63,7
Nyíradonyi	418	2 153	39 157	18,2
Püspökladányi	543	3 590	82 458	23,0
Összesen	14 817	86 614	2 663 047	30,7

Forrás: Opten

Informatív mutató az egy főre jutó árbevétel. Ez alapján az látszik, hogy a legnagyobb árbevétel/fő a Hajdúszoboszlói járásban van, és a Debreceni járás csak a második. Az előbbiben 63 millió Ft felett van, míg az utóbbiban csak megközelíti a 30 millió Ft-ot. Ez a két kiugró érték alapvetően a néhány nagyvállalat gazdálkodásának köszönhető, Hajdúszoboszlón a Kitének és a Tigáznak, Debrecenben a Teva, NI Hungary és FAG hármának.

Ha a Hajdúszoboszlói járást nem számítjuk, akkor az egy főre jutó árbevétel 26,8 millió Ft/fő, ha a Debreceni járást sem, akkor csak 20 mFt/fő. Tehát ha a két legnagyobb súlyú járást kihagyjuk, akkor a többi területen jóval alacsonyabb az egy főre jutó árbevétel (20 mFt/fő szemben a 30,7 mFt/fővel). Ebből is kitűnően érződik, hogy a megye legalább annyira „vízfejű” egy erős megyeszékhellyel, mint amennyire az ország a fővárossal. Emiatt a megyei gazdasági fejlesztések nem hagyhatják figyelmen kívül Debrecen lehetőségeit és igényeit.

4.3.2.2.1. Balmazújvárosi járás

56. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Balmazújvárosi járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Balmazújváros	35 847	38 448	41 367	46 368	43 407
Egyek	1 201	1 284	1 679	1 759	2 057
Hortobágy	2 736	2 769	2 496	2 538	2 494

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Tiszacsege	2 369	2 441	2 573	2 861	3 003
Újszentmargita	2 395	3 156	3 253	3 708	3 204
Összesen	44 548	48 098	51 369	57 234	54 164

Forrás: Opten

A járásban toronymagasan Balmazújvárosban a legnagyobb a cégek összesített árbevétele, ami a 2012 és 2016 közötti periódusban 21 százalékkal növekedett is, a kisebb települések közül, melyek nagyjából a balmazújvárosi cégek árbevételenek tizedét adják, Újszentmargita és Tiszacsege volt képes egy 30 százalék körüli növekedésre, Egyeken az árbevétel 70 százalékkal bővült, Hortobágyon pedig 10 százalékkal csökkent.

57. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Balmazújvárosi járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Balmazújváros	1 959	1 958	2 045	2 191	2 210
Egyek	112	127	132	132	154
Hortobágy	486	481	437	459	434
Tiszacsege	145	139	157	171	152
Újszentmargita	197	199	218	201	171
Összesen	2 899	2 904	2 989	3 154	3 121

Forrás: Opten

Minden járásnál érdemes szemügyre venni, hogy a foglalkoztatás és az árbevétel bővülése hasonló ütemben valósul-e meg, lehet-e közöttük közvetlen összefüggést találni, esetleg az egyik mindig alacsonyabb ütemű változást produkál. A foglalkoztatás a járás településein egy kivételtől eltekintve abba az irányba változott, mint az árbevétel. Balmazújvárosban egy kicsivel kisebb arányban, ami Egyek és Tiszacsege esetében elmondható. Hortobágyon és Újszentmargitán a működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma (486-ról 434-re valamint 197-ről 171-re) csökkent, pedig utóbbiban az árbevétel kis mértékben emelkedett. Hortobágyon összességében az árbevétel is csökkent.

58. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételeinek alakulása a Balmazújvárosi járásban

Vállalat	Település	Tevékenység		2012	2013	2014	2015	2016
KÖNIG-TRADE KFT.	Balmazújváros	Élelmiszer, ital, dohányáru vegyes nagykereskedelme	L	72	64	72	82	83
			Á	7 119	8 679	10 455	11 194	7 598
Global Green Europe KFT.	Balmazújváros	Egyéb gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás	L	96	79	74	78	77
			Á	4 080	4 383	3 077	4 620	4 670
HEXA-METÁL Fémipari KFT.	Balmazújváros	Fémszerkezet gyártása	L	123	131	134	135	134
			Á	2 312	1 962	2 410	2 479	2 542
INPUT-AGRO KFT.	Balmazújváros		L	2	3	4	5	6

Vállalat	Település	Tevékenység		2012	2013	2014	2015	2016
		Vegy. áru nagykereskedelme	Á	1 259	1 631	1 888	2 024	2 236
KIM-TECH KFT.	Újszentmargita	Gőzkazán gyártása	L	149	149	165	149	113
			Á	1 445	1 932	1 823	1 890	1 235

Jelmagyarázat: L= foglalkoztatotti létszám, Á= árbevétel (millió Ft)

Forrás: Opten

Az öt legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének dinamikája általában nagyon erősen összefügg az egész járás vagy annak a legnagyobb településeinek hasonló mutatóival. A Balmazújvárosi járásban a KÖNIG-TRADE Kft. bír messze a legnagyobb árbevétellel – még úgy is, hogy 2016-ban jelentősen visszaesett – azonban a foglalkoztatotti létszám jóval elmarad a 3. helyen álló HEXA-METÁL Kft. létszámától, pedig utóbbiban az árbevétel a listavezető harmadát sem éri el. A KIM-TECH Kft. még éppen befért a legjelentősebb öt cég közé bár az elmúlt években árbevétele és foglalkoztatotti létszáma is jelentősen csökkent.

59. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Balmazújvárosi járásban nemzetgazdasági áganként

Nemzetgazdasági ág	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel
Adminisztratív és Egyéb szolgáltatást támogató tevékenység	11	16	61
Egyéb szolgáltatás	6	37	183
Építőipar	80	265	2 728
Feldolgozóipar	58	863	13 990
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	16	55	613
Információ, kommunikáció	7	6	162
Ingtatlanügyek	13	6	81
Kereskedelem, gépjárműjavítás	109	560	21 947
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	1	0	0
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás	62	653	7 672
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	4	36	195
Oktatás	9	10	143
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	4	3	15
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	46	116	1 510
Szálláshely-egyéb szolgáltatás, vendéglátás	34	182	1 036
Szállítás, raktározás	28	202	3 521
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmérséklés	3	111	308

Forrás: Opten

A Balmazújvárosi járásban a kereskedelem és gépjárműjavítás ágazatban tevékenykedik a legtöbb cég, és ez is adja a legnagyobb árbevételt, foglalkoztatotti létszámban azonban a feldolgozóipar áll az első, a mezőgazdaság pedig a második helyen. Tehát a mezőgazdaságban többen dolgoznak, mint a kereskedelemben mégis ez utóbbi ágazat háromszor akkora árbevételt tudott elérni a Balmazújvárosi járásban. A szállítás és raktározás, illetve az építőipar szokott még előkelő helyen szerepelni, itt is ez a helyzet, árbevételt tekintve ez a két ágazat áll a 4. és az 5. helyen. Az árbevétel csak az első két ágazatban haladja meg a tízmilliárd Ft-ot.

4.3.2.2.2. Berettyóújfalui járás

60. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Berettyóújfalui járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Ártánd	1 113	1 069	1 044	1 122	1 005
Bakonszeg	2 238	2 169	2 460	2 498	2 560
Bedő	7	3	0	2	5
Berekböszörmény	805	1 357	1 327	1 034	988
Berettyóújfalú	34 281	39 473	43 288	49 764	49 632
Biharkeresztes	8 359	5 150	9 990	9 938	9 818
Bojt	66	35	50	28	63
Csökmő	1 156	819	879	761	668
Darvas		0	100	302	910
Furta	20	48	118	133	164
Gáborján	52	177	59	74	101
Hencida	1 400	1 714	2 088	2 323	2 259
Komádi	10 850	10 882	9 734	9 502	8 854
Körösszakál	48	77	82	69	120
Körösszegapáti	760	732	946	880	904
Magyarhomorog	51	47	58	101	83
Mezőpeterd	130	311	534	643	614
Mezősas	271	329	431	530	418
Nagykereki	141	181	111	113	119
Szentpéterszeg	93	94	125	153	135
Újiráz	1 056	992	1 055	1 099	1 160
Váncsod	145	190	343	363	457
Vekerd	530	722	925	1 167	852
Zsáka	996	1 118	1 371	1 486	1 624
Összesen	64 568	67 691	77 117	84 085	83 516

Forrás: Opten

Hajdú-Bihar megyében a Berettyóújfalui járásban található darabszámra a legtöbb település, ezek többségének mérete azonban kisebb, mint a megyei átlag. Erre kiváló példa Told község, hiszen itt egyetlen gazdasági társaság sincs bejegyezve, így a járáshoz tartozó táblázatokban nem szerepel. Berettyóújfalu a járás legnagyobb városa, az árbevétel nagyobb is, mint a járás összes többi részében együttvéve, 2012 óta 44 százalékkal nőtt. Figyelemreméltó Mezőpeterd és Váncsod, előbbiben majdnem ötszörösére, utóbbiban több mint háromszorosára növekedett az árbevétel. A következő táblázat a Berettyóújfalui járásban található vállalatok foglalkoztatotti létszámait veti össze.

61. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Berettyóújfalui járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Ártánd	92	90	88	90	91
Bakonszeg	64	72	76	83	86
Bedő	3	3	3	3	3
Berekböszörmény	98	95	100	95	91
Berettyóújfalu	1 901	1 832	1 919	2 073	2 050
Biharkeresztes	241	278	328	340	375
Bojt	2	6	8	7	6
Csökmő	87	92	95	77	71
Darvas					37
Furta	6	12	15	17	18
Gáborján	3	4	7	10	3
Hencida	58	60	63	70	81
Komádi	384	405	370	367	354
Körösszakál	7	5	7	11	12
Körösszegapáti	48	48	54	55	52
Magyarhomorog	6	4	5	7	6
Mezőpeterd	8	12	12	12	12
Mezősas	4	8	9	12	13
Nagykerek	9	8	8	9	8
Szentpéterszeg	7	10	15	14	13
Újiráz	56	56	57	61	60
Váncsod	9	11	16	11	14
Vekerd	19	24	28	37	33
Zsáka	80	83	103	119	124
Összesen	3 192	3 218	3 386	3 580	3 613

Forrás: Opten

A Berettyóújfalui járásban a létszámok is hasonló irányú és mértékű változásokat mutatnak, mint a Balmazújvárosi járásban. A Berettyóújfalui járás foglalkoztatottsága 3 192 főről 3 613 főre, körülbelül 12 százalékkal emelkedett. Berettyóújfaluban a 44 százalékos árbevétel emelkedés

ellenére a foglalkoztatás csak mintegy 8 százalékkal növekedett. Ha megnézzük Mezőpeterd és Váncsod településeket létszám tekintetében is, akkor azt látjuk, hogy a foglalkoztatás közel sem akkora ütemben bővül mit az árbevétel. Mindkét említett településen mindössze 50 százalékkal többen dolgoznak a cégeknél, annak ellenére, hogy a bevétel sokszorosára duzzadt.

62. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Berettyóújfalui járásban

Vállalat	Település	Tevékenység		2012	2013	2014	2015	2016
TAMA Hungary KFT.	Berettyóújfalui	Műanyag lap, lemez, fólia, cső, profil gyártása	L	139	151	202	247	272
			Á	8 911	10 873	11 484	16 310	18 763
ALFÖLD GABONA KFT.	Komádi	Gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelme	L	6	4	4	3	5
			Á	4 537	4 053	3 728	3 473	3 447
GIF HUNGARY KFT.	Biharkeresztes	Gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelme	L					0
			Á	3 722	3 447	3 347	3 769	3 460
Gyémánt-Net KFT.	Berettyóújfalui	Fémtartály gyártása	L	42	52	65	72	73
			Á	2 301	1 767	2 323	1 546	1 621
Horizont 98. KFT.	Bakonszeg	Gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelme	L	34	42	44	48	50
			Á	1 674	1 648	1 900	1 902	2 000

Jelmagyarázat: L= foglalkoztatotti létszám, Á= árbevétel (millió Ft)

Forrás: Opten

A Berettyóújfalui járásban egy vállalat jelentősen kiemelkedik a többi közül. A TAMA Hungary KFT. egyedül a berettyóújfalui árbevétel több mint harmadát realizálja, az egész járásának körülbelül az ötödét. Ez a cég az utóbbi 4 évben megduplázta bevételét, miközben a foglalkoztatás csak 50 százalék körüli értékkel nőtt. A második legnagyobb cég a mezőgazdasági szektorban tevékenykedő Alföld Gabona Kft., melynek székhelye Komádiban van, éppen hogy megtartotta pozícióját, stagnáló létszám és csökkenő bevétel jellemzi, erre a szintre több cég is fel fog zárkózni a közeljövőben.

63. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Berettyóújfalui járásban nemzetgazdasági áganként

Nemzetgazdasági ág	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel
Adminisztratív és Egyéb szolgáltatást támogató tevékenység	29	62	806
Bányászat, bányászati egyéb szolgáltatás	1	46	275
Egyéb szolgáltatás	5	11	48
Építőipar	51	174	2487
Feldolgozóipar	56	894	27488
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	54	96	615

Nemzetgazdasági ág	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel
Információ, kommunikáció	13	11	163
Ingtalanügyek	21	46	664
Kereskedelem, gépjárműjavítás	203	885	30012
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás	60	521	8234
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	7	17	100
Oktatás	15	9	135
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	12	16	369
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	71	103	751
Szálláshely-egyéb szolgáltatás, vendéglátás	57	225	1946
Szállítás, raktározás	45	364	8236
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	5	54	421
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyvezécsmentesítés	6	79	766

Forrás: Opten

A többi járáshoz hasonlóan itt is a Kereskedelem és gépjárműjavítás, illetve a Feldolgozóipar a húzóágazatok, ennek megfelelően a foglalkoztatás is magas ezekben a szektorokban. Előbbiben 30 milliárd Ft fölötti, utóbbiban ugyancsak 30 milliárdot megközelítő nagyságú az árbevétel. Ezek az összegek körülbelül másfélszer akkorák, mint a Balmazújvárosi járásban. A mezőgazdaság árbevétel szempontjából itt is elmarad a húzóágazatoktól, a foglalkoztatást figyelembe véve viszont – a többi járáshoz hasonlóan – tekintélyes létszámot tud felmutatni.

4.3.2.2.3. Debreceni járás

64. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Debreceni járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Debrecen	1 190 665	1 259 516	1 497 284	1 594 147	1 554 873
Hajdúsámson	10 537	10 875	11 697	9 377	9 492
Összesen	1 201 202	1 270 391	1 508 981	1 603 523	1 564 365

Forrás: Opten

A Debreceni járásban mindössze két település található, amelyek közül a legnagyobb Debrecen, a megye teljes árbevételének több mint 60 százalékát adja. Foglalkoztatás szempontjából is hasonló a helyzet. Debrecenben, ahol az árbevétel körülbelül 160-szor akkora, mint Hajdúsámsonban – a járás második legnagyobb városában – a foglalkoztatásban is közel 100-szoros különbség van. Ez az arányú különbség mindkét mutatót tekintve már 2012-ben is megvolt, tehát elmondhatjuk, hogy Hajdúsámson is rendkívül dinamikus fejlődik, Debrecenhez hasonló ütemben. A következő táblázatban a foglalkoztatotti létszámok összesített adatai találhatók.

65. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Debreceni járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Debrecen	44 332	44 578	48 200	50 075	51 760
Hajdúsámson	479	512	536	523	647
Összesen	44 811	45 090	48 736	50 598	52 407

Forrás: Opten

Debrecenben a cégek által foglalkoztatott munkavállalók száma 44 ezerről 51 ezer fölé nőtt, míg Hajdúsámsonban 479-ről 647-re, az előbbi körülbelül 16 százalékos növekedés az utóbbi pedig nagyjából 35 százalékos.

66. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Debreceni járásban

Vállalat	Település	Tevékenység		2012	2013	2014	2015	2016
TEVA ZRT.	Debrecen	Gyógyszerkészítmény gyártása	L	3 030	2 543	2 855	2 779	2 803
			Á	188 438	150 718	265 324	284 426	231 689
NI Hungary KFT.	Debrecen	Elektronikai áramköri kártya gyártása	L	1 145	1 077	1 073	1 133	1 216
			Á	128 520	131 040	148 229	169 552	171 865
E.ON ZRT.	Debrecen	Villamosenergia-elosztás	L	414	506	777	809	873
			Á	45 749	46 068	47 356	46 887	45 912
Baromfi-Coop KFT.	Debrecen	Baromfitenyésztés	L	376	409	429	468	371
			Á	30 516	36 400	42 842	45 358	54 543
FAG KFT.	Debrecen	Csapágy, erőátviteli elem gyártása	L	1 264	1 319	1 332	1 341	1 320
			Á	31 043	32 652	34 453	34 220	33 256

Jelmagyarázat: L= foglalkoztatotti létszám, Á= árbevétel (millió Ft)

Forrás: Opten

Debrecenben a legnagyobb árbevétele a Teva gyógyszergyárnak van. Ez az egy cég adja Debrecen összes árbevételének több mint 10 százalékát. A Teva árbevétele 2012 és 2016 között összességében növekedett, bár 2014-ben és 2015-ben magasabb volt az árbevétel, mint 2016-ban, foglalkoztatotti létszám, viszont csökken 3000-ról 2800-ra ez idő alatt. A második helyezett NI Hungary Kft szintén növelni tudta árbevételét az adott időszakban körülbelül 40 százalékkal, azonban foglalkoztatotti létszámát jóval kisebb mértékben, mindössze 6 százalékkal. Az E.ON árbevétele gyakorlatilag stagnált, foglalkoztatotti létszámát viszont megduplázta. Gyakorlatilag az E.ON az egyetlen kivétel, ugyanis szinte minden cégről elmondható, hogy nagyobb arányban növelte az árbevételét, mint a foglalkoztatottak létszámát.

67. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Debreceni járásban nemzetgazdasági áganként

Nemzetgazdasági ág	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel
Adminisztratív és Egyéb szolgáltatást támogató tevékenység	420	3 312	27 557
Bányászat, bányászati egyéb szolgáltatás	5	70	804
Egyéb szolgáltatás	139	479	5 433
Építőipar	892	3 709	69 028
Feldolgozóipar	727	17 105	676 676
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	741	1 397	18 999
Információ, kommunikáció	474	2 068	25 478
Ingtatlanügyek	692	1 122	35 858
Kereskedelem, gépjárműjavítás	2 297	10 264	399 492
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	10	52	509
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás	140	1 327	84 487
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	142	714	7 791
Oktatás	300	200	2 470
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	192	205	5 261
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	1 538	2 908	55 120
Szálláshely-egyéb szolgáltatás, vendéglátás	548	2 939	24 012
Szállítás, raktározás	223	2 552	49 760
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	28	961	53 902
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmosmentesítés	50	1 023	21 727

Forrás: Opten

Tulajdonképpen a Debreceni járás az egyetlen, ahol a feldolgozóipar árbevétele megelőzi a kereskedelem és gépjárműjavítás iparág árbevételét. Ennek az lehet az egyik oka, hogy Debrecen legnagyobb árbevételű vállalata, a Teva gyógyszergyár, a feldolgozóiparba sorolható. Ezért történetesen helycsere az élen a többi járás általános felállásához viszonyítva. A kereskedelem majdnem 400 milliárd Ft-os árbevétellel és második helyen büszkélkedhet, míg a harmadik helyre a mezőgazdaság került több mint 80 milliárd Ft-os árbevétellel, és a negyedik helyre jött fel az építőipar, közel 70 milliárd Ft-os éves árbevételt elérve.

4.3.2.2.4. Derecskei járás

68. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Derecskei járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Derecske	14 497	15 829	19 390	19 726	19 429
Esztár	3 975	3 811	3 673	4 286	4 512
Hajdúbagos	369	745	1 023	1 728	2 423
Hosszúpályi	2 209	2 390	2 499	3 227	3 519
Kismarja	547	572	641	464	503
Kokad	877	1 501	1 516	1 755	4 978
Konyár	145	195	258	387	553
Létavértes	6 488	7 597	7 416	8 060	9 872
Mikepércs	1 881	1 999	3 393	3 721	3 692
Monostorpályi	1 935	2 459	2 695	3 254	4 009
Pocsaj	640	786	752	913	1 028
Sáránd	504	554	626	765	658
Tépe	1 500	1 988	2 518	2 653	2 387
Összesen	35 566	40 425	46 399	50 937	57 564

Forrás: Opten

A Derecskei járásban az árbevétel egyenletesebben oszlik meg, mint a többi járásban. A fenti táblázat adatai alapján azt láthatjuk, hogy a járás településein hogyan alakult a működő vállalatok összes árbevétele. A járás legnagyobb településén, Derecskén volt a legnagyobb a vállalatok összes árbevétele is, egymaga a járási árbevétel körülbelül egyharmadát érte el.

A 2012 és 2016 közötti periódusban Derecskén 34 százalékkal nőtt az árbevétel, azonban a kisebb települések közül néhányban sokkal nagyobb ütemű növekedés mutatkozott. Létavértes áll a második helyen, mely árbevételét több mint ötven százalékkal, a harmadik helyen álló Kokad pedig árbevételét több mint ötszörösére volt képes növelni, így erőteljesen felzárkózott a járás két legnagyobb településéhez. Hajdúbagoson több mint hatszorosára, Konyáron több mint háromszorosára, Monostorpályin pedig több mint duplájára nőtt az árbevétel.

69. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Derecskei járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Derecske	695	736	790	887	912
Esztár	110	101	113	123	129
Hajdúbagos	31	44	54	60	62
Hosszúpályi	211	208	210	230	252
Kismarja	32	28	30	33	34
Kokad	25	100	98	174	120
Konyár	12	9	10	15	17

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Létavértes	339	366	405	473	471
Mikepércs	149	113	109	141	154
Monostorpályi	83	95	99	112	123
Pocsaj	42	47	43	51	71
Sáránd	31	35	47	68	54
Tépe	18	25	22	27	29
Összesen	1 778	1 907	2 030	2 394	2 428

Forrás: Opten

A foglalkoztatotti létszám alakulása nem mindig tükrözi az árbevétel alakulását. A járás legnagyobb városában, Derecskén 31 százalékkal nőtt a foglalkoztatotti létszám, a második helyen, Létavértesen csak 38 százalékkal, a harmadik helyezett Hosszúpályin pedig csak a minimálisnak tekinthető 19 százalékkal nőtt a foglalkoztatás. A már említett Kokadon majdnem ötszörösére nőtt a létszám is.

70. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Derecskei járásban

Vállalat	Település	Tevékenység		2012	2013	2014	2015	2016
BOLD AGRO KFT.	Derecske	Sertéstenyésztés	L	95	94	110	118	118
			Á	3 447	3 325	4 535	4 474	4 869
ÉRVÖLGYE KONZERV KFT.	Kokad	Gyümölcs és zöldség feldolgozás	L		72	70	150	93
			Á	0	730	766	935	4 250
AGRI-CORN KFT.	Monostorpályi	Malomipari termék gyártása	L	26	26	26	31	33
			Á	1 314	1 691	1 556	1 845	2 485
Derecske Petőfi KFT.	Derecske	Gabonaféle termesztése	L	62	62	64	64	66
			Á	1 381	1 515	1 507	1 362	1 427
BIGECS FARM KFT.	Létavértes	Sertéstenyésztés	L	12	12	13	19	19
			Á	867	1 019	1 123	898	1 035

Jelmagyarázat: L= foglalkoztatotti létszám, Á= árbevétel (millió Ft)

Forrás: Opten

A Derecskei járásban az első helyezett Bold Agro Kft. a mezőgazdasági iparágban tevékenykedik, sertéstenyésztéssel foglalkozik. Az árbevétele 2012 és 2016 között 3,4-ről 4,8 milliárd Ft fölé növekedett. A foglalkoztatotti létszám felekkora ütemű növekedést tükröz. A második helyen az Érvölgye Konzerv Kft. szerepel árbevétel szempontjából ez az első helyezett árbevételét egyre inkább megközelíti, viszont foglalkoztatotti létszámában már volt olyan év, hogy meg is haladta.

71. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Derecskei járásban nemzetgazdasági áganként

Nemzetgazdasági ág	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel
Adminisztratív és Egyéb szolgáltatást támogató tevékenység	26	51	464
Egyéb szolgáltatás	4	20	69
Építőipar	84	219	3 011
Feldolgozóipar	81	704	14 127
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	17	34	264
Információ, kommunikáció	18	28	681
Ingtatlanügyek	23	64	1 318
Kereskedelem, gépjárműjavítás	173	613	19 248
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás	58	458	15 467
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	6	15	183
Oktatás	9	8	84
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	13	12	141
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	41	41	446
Szálláshely-egyéb szolgáltatás, vendéglátás	22	66	509
Szállítás, raktározás	23	84	1 471
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	1	0	0
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmérsítés	4	11	80

Forrás: Opten

A Derecskei járásban egyértelműen a kereskedelem és a gépjármű javítás szektor áll az első helyen árbevételt tekintve, ami majdnem eléri a 20 milliárd Ft-ot, második helyen azonban a mezőgazdaság áll több mint 15 milliárd Ft-os árbevétellel, és csak a harmadik helyen kapott helyet a feldolgozóipar. Ez az egyetlen olyan járás ahol a mezőgazdaságnak nagyobb az árbevétele, mint a feldolgozóiparnak, annak ellenére, hogy a mezőgazdaság a foglalkoztatotti létszám mindössze 458, ami jóval kevesebb, mint a feldolgozóiparban dolgozó 704 fő.

4.3.2.2.5. Hajdúböszörményi járás

72. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Hajdúböszörményi járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Hajdúböszörmény	53 966	61 911	66 669	73 206	74 849
Hajdúdorog	14 948	17 638	17 720	18 603	18 827
Összesen	68 915	79 548	84 389	91 808	93 676

Forrás: Opten

A fenti táblázat adatai alapján azt láthatjuk, hogy a járás településeiben hogyan alakult a működő vállalatok összes árbevétele. Ebben a járásban mindössze két település található, Hajdúböszörményben volt a nagyobb a működő vállalatok összes vállalat összes árbevétele a két település közül. A 2012 és 2016 közötti periódusban Hajdúböszörményben hozzávetőlegesen 38 százalékkal nőtt az árbevétel, Hajdúdorogon pedig közel 26 százalékkal. A hajdúdorogi árbevétel mindössze negyede a hajdúböszörményinek, és mivel kisebb ütemben növekedett az elmúlt pár évben, ezért úgy tűnik, hogy a két település távolodik egymástól ebben a mutatóban.

73. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Hajdúböszörményi járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Hajdúböszörmény	3 470	3 807	4 154	4 727	4 580
Hajdúdorog	736	739	798	845	874
Összesen	4 206	4 546	4 952	5 572	5 454

Forrás: Opten

E járás két településének adatai is azt az általános következtetést támasztják alá, hogy a foglalkoztatotti létszám általában kisebb arányban növekszik, mint az árbevétel. Hajdúböszörményben körülbelül ezer fővel nőtt a cégekben dolgozók összlétszáma, ami körülbelül 31 százalékos növekedést jelent, míg Hajdúdorogon a létszám 736 főről 874 főre növekedett, ami még a 19 százalékos ütemet sem éri el. Tehát úgy tűnik, hogy a két település nemcsak árbevétel, hanem létszám mutatóban is távolodik egymástól.

74. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Hajdúböszörményi járásban

Vállalat	Település	Tevékenység		2012	2013	2014	2015	2016
FARMMIX Kereskedelmi KFT.	Hajdúböszörmény	Vegyű áru nagykereskedelme	L	85	85	83	97	105
			Á	6 070	6 494	6 048	5 767	6 008
Böszörményi Baromfi-feldolgozó KFT.	Hajdúböszörmény	Baromfihús feldolgozása, tartósítása	L	158	152	161	184	191
			Á	4 510	4 780	5 214	6 076	5 769
HAJDUSZÖV ZRT.	Hajdúdorog	Vegyestermékkörű nagykereskedelem	L	45	42	43	48	49
			Á	3 297	3 661	3 729	4 086	4 147
FORMULA GP. KFT.	Hajdúböszörmény	Gabonaféle termesztése	L	60	58	59	64	63
			Á	2 311	2 462	2 776	2 851	2 376
Hajdúböszörményi Mezőgazdasági ZRT.	Hajdúböszörmény	Vegyűes gazdálkodás	L	116	115	117	126	128
			Á	2 526	2 396	2 410	1 930	2 181

Jelmagyarázat: L= foglalkoztatotti létszám, Á= árbevétel (millió Ft)

Forrás: Opten

A Hajdúböszörményi járásban a Farmmix Kereskedelmi Kft. adja a gazdasági teljesítmény javát, azonban foglalkoztatási képességük jóval mérsékeltebb, 2016-ban mindössze 105 fő. A második helyen szereplő Böszörményi Baromfifeldolgozó Kft. csak nagyon csekély mértékben marad el az első helyezettől, viszont majdnem kétszer annyi főt foglalkoztat. A harmadik helyezett Hajdúszöv Zrt. az egyetlen, ami nem a járás központjában, hanem Hajdúdorogon található. Az árbevétele nagyon megközelíti a második helyezettét, viszont a foglalkoztatása csak a negyedét éri el.

75. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Hajdúböszörményi járásban nemzetgazdasági áganként

Nemzetgazdasági ág	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel
Adminisztratív és Egyéb szolgáltatást támogató tevékenység	14	338	3 127
Egyéb szolgáltatás	6	18	132
Építőipar	68	405	6 308
Feldolgozóipar	98	1 720	21 893
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	26	137	804
Információ, kommunikáció	25	26	251
Ingtalanügyek	38	171	2 096
Kereskedelem, gépjárműjavítás	181	919	31 518
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	1	0	6
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás	65	717	17 125
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	7	37	215
Oktatás	12	14	123
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	13	13	73
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	78	217	1 411
Szálláshely-egyéb szolgáltatás, vendéglátás	27	200	1 209
Szállítás, raktározás	38	198	4 000
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	5	0	10
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmérsítés	3	324	3373

Forrás: Opten

A Hajdúböszörményi járásban első helyen áll a kereskedelem és gépjárműjavítás 31,5 milliárd, második helyen a feldolgozóipar majdnem 22 milliárd, harmadik helyen a mezőgazdaság 17 milliárd, negyedik helyen az építőipar több mint hatmilliárd, és ötödik helyen a szállítás és raktározás kerekén 4 milliárd Ft árbevétellel. Habár a legnagyobb árbevétel a kereskedelmi szektorban van, a feldolgozóipar majdnem kétszer annyi főt foglalkoztat. A mezőgazdaságban

annak ellenére, hogy az árbevétel körülbelül fele a kereskedelmi szektorénak, a foglalkoztatotti létszám nagyon megközelíti az első helyezett adatait.

4.3.2.2.6. Hajdúhadházi járás

76. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Hajdúhadházi járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Bocskai kert	1 571	1 934	2 406	3 550	4 505
Hajdúhadház	15 903	16 194	15 450	13 570	12 295
Téglás	16 228	14 175	17 396	20 511	19 484
Összesen	33 703	32 303	35 252	37 630	36 284

Forrás: Opten

A fenti táblázat adatai alapján azt láthatjuk, hogy a járás településein hogyan alakult a működő vállalatok összes árbevétele. Ebben a járásban mindössze három település van. Hajdúhadház, a járás névadója, korábban első helyezett volt, azonban 2016-ra Téglás mégis megelőzte. Ma már Tégláson a nagyobb a működő vállalatok összes árbevétele a három település közül. A 2012 és 2016 közötti periódusban Hajdúhadházon összességében hozzávetőlegesen 22 százalékkal csökkent az árbevétel, Tégláson 20 százalékkal nőtt, a legdinamikusabban viszont a jóval kisebb Bocskai kert növelte árbevételét, közel háromszorosára, így elkezdett felzárkózni a járás két nagy településéhez.

77. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Hajdúhadházi járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Bocskai kert	147	153	195	268	315
Hajdúhadház	480	501	548	553	552
Téglás	795	801	820	941	1 016
Összesen	1 422	1 455	1 563	1 762	1 883

Forrás: Opten

Ha a létszámokat tekintjük, érdekes következtetéseket vonhatunk le. Hajdúhadházon a csökkenő árbevétel is csak növekvő létszámmal tudják elérni, Tégláson is növekszik a foglalkoztatás, illetve Bocskai kertben is több mint duplájára nőtt a foglalkoztatás, és ezzel egyre inkább megközelíti Hajdúhadházét.

78. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Hajdúhadházi járásban

Vállalat	Település	Tevékenység		2012	2013	2014	2015	2016
UD STAHL RECYCLING KFT.	Hajdúhadház	Hulladék- nagykereskedelem	L	70	73	70	71	63
			Á	12 403	12 137	10 720	8 451	6 722
HAJDU Hajdúsági Ipari ZRT.	Téglás	Háztartási villamos készülék gyártása	L	444	451	433	464	508
			Á	6 789	5 951	6 889	8 762	7 995
HAJDU Autotechnika Ipari ZRT.	Téglás	Közüti jármű, járműmotor alkatrészeinek gyártása	L	152	154	176	223	236
			Á	5 583	4 444	5 647	6 651	6 090
TÉGLÁS TRANS KFT.	Téglás	Közüti áruszállítás	L	6	8	12	25	29
			Á	1 036	971	1 124	1 187	967
HAJDU Infrastruktúra Szolgáltató ZRT.	Téglás	Saját tulajdonú, bérelt ingatlan bérbeadása, üzemeltetése	L	22	23	23	24	24
			Á	717	689	679	816	817

Jelmagyarázat: L= foglalkoztatotti létszám, Á= árbevétel (millió Ft)

Forrás: Opten

A Hajdúhadházi járás legnagyobb cége 2012-ben még a hajdúhadházi központú Ud Stahl Recycling Kft. volt, amely hulladék nagykereskedelemmel foglalkozik, az elmúlt néhány évben azonban árbevétele a felére csökkent úgy, hogy minden évben csökkenő tendenciát mutatott. A foglalkoztatottak létszáma 2012 és 2015 között gyakorlatilag stagnált, majd 2016-ban 10 százalékkal csökkent.

A járásban a második legnagyobb árbevételt magáénak tudható cég a Hajdu Hajdúsági Ipari Zrt., melynek székhelye Tégláson található, 2012 és 2016 között növelni tudta árbevételét körülbelül 1 milliárd Ft-tal. Árbevétel szempontjából a harmadik negyedik és ötödik helyet szintén téglási székhelyű cégek szereztek meg, melyek közül csak a negyedik helyezett Téglás Trans Kft. esetében csökkent minimálisan az árbevétel, viszont jelentősen több humán erőforrást alkalmaznak, 6 főről 29 főre növekedtek. A harmadik helyezett Hajdú Autótechnika Ipari Zrt. tíz százalékkal növelni tudta árbevételét még az ötödik helyen szereplő Hajdu Infrastruktúra Szolgáltató Zrt. szintén 10 százalék fölötti mértékben növelte árbevételét. Mindez megerősíti azt a következtetést, hogy egyre inkább Téglás válik a járás első számú központjává, és Hajdúhadház egyre inkább lemarad. A legjelentősebb téglási vállalatok közül mindegyik növelni tudta az alkalmazottak számát.

79. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Hajdúhadházi járásban nemzetgazdasági áganként

Nemzetgazdasági ág	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel
Adminisztratív és Egyéb szolgáltatást támogató tevékenység	13	36	316
Egyéb szolgáltatás	4	5	62
Építőipar	48	208	2 504
Feldolgozóipar	41	1 088	16 939
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	10	29	174
Információ, kommunikáció	6	7	74
Ingatlanügyek	14	75	1 278
Kereskedelem, gépjárműjavítás	70	242	11 833
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás	12	53	638
Oktatás	2	2	5
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	5	1	46
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	28	44	579
Szálláshely-egyéb szolgáltatás, vendéglátás	15	57	745
Szállítás, raktározás	7	35	1 051
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	2		0
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmérsítés	2	1	41

Forrás: Opten

Az iparágak tekintetében ebben a járásban is a szokásos felállás látszik. Az első helyen szerepel a feldolgozóipar 17 milliárd Ft-ot megközelítő árbevétellel, a második helyen a kereskedelem és gépjárműjavítás majdnem 12 milliárd Ft-os éves bevétellel. Az építőipar nagyságrendileg jóval kisebb árbevétellel bír, mint a két húzóágazat, mégis a harmadik helyet ez az iparág szerezte meg ebben a járásban. A mezőgazdaság sokkal kisebb a bevételt, mindössze 600 millió Ft-ot tudott elérni, és jelentősen kisebb súllyal bír, mint átlagosan a többi járásban.

4.3.2.2.7. Hajdúnánási járás

80. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Hajdúnánási járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Folyás	4	3	3	4	2
Görbeháza	2 380	2 620	3 263	3 883	4 331
Hajdúnánás	32 668	38 495	41 497	42 099	44 115
Polgár	7 232	6 816	9 554	10 621	10 882
Tiszagyulaháza	68	120	145	166	206
Újtikos	220	238	322	342	328
Összesen	42 571	48 294	54 784	57 115	59 865

Forrás: Opten

A fenti táblázat adatai alapján azt láthatjuk, hogy a járás településein hogyan alakult a működő vállalatok összes árbevétele. Ebben a járásban mindössze hat település van. Hajdúnánás, a járás névadója, egyértelműen a legnagyobb súlyt képviseli a működő vállalatok összes vállalat összes árbevétele alapján a hat település közül. A 2012 és 2016 közötti periódusban Hajdúnánáson összességében hozzávetőlegesen 35 százalékkal, Polgáron 50 százalékkal, a legnagyobb ütemben viszont a jóval kisebb Tiszagyulaházán közel két és félszeresére nőtt az árbevétel.

81. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Hajdúnánási járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Folyás	1	1	1	1	0
Görbeháza	132	143	178	177	162
Hajdúnánás	1 378	1 392	1 542	1 692	1 680
Polgár	548	522	722	814	775
Tiszagyulaháza	14	17	17	22	23
Újtikos	24	27	27	30	30
Összesen	2 097	2 102	2 487	2 736	2 670

Forrás: Opten

A járás legnagyobb települése Hajdúnánás, itt a működő cégek foglalkoztatotti létszáma 1378-ról 1680-ra növekedett, ami körülbelül húsz százalékos bővülést jelent. A járás második legnagyobb településén, Polgáron körülbelül 40 százalékkal nőtt a vállalatok által foglalkoztatottak száma. Polgár árbevételben körülbelül a hajdúnánási negyedét teszi ki, foglalkoztatotti létszámában azonban megközelíti a járásközpont felét. A járás harmadik legnagyobb települése Görbeháza, ahol a vizsgált időszakban 132-ről 162-re nőtt a foglalkoztatottak száma, ezzel körülbelül a hajdúnánási létszám tizedét éri el. A másik két településnek, Tiszagyulaházának és Újtikosnak jelentősen kisebb a súlya a járás foglalkoztatásában.

82. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Hajdúnánási járásban

Vállalat	Település	Tevékenység		2012	2013	2014	2015	2016
BUZAFOOD 97 KFT.	Hajdúnánás	Növénytermesztési szolgáltatás	L	16	14	18	18	17
			Á	4 863	7 009	6 133	6 164	8 262
TEDEJ ZRT.	Hajdúnánás	Tejhasznú szarvasmarha tenyésztése	L	205	212	214	236	210
			Á	4 186	4 665	5 006	4 437	4 534
Trimag KFT.	Hajdúnánás	Növénytermesztési szolgáltatás	L	6	6	7	9	9
			Á	1 427	1 972	1 708	2 493	2 561
Hajdúhát KFT.	Hajdúnánás	Gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelme	L	1	1	1	1	1
			Á	1 604	2 041	1 337	2 083	481
UNIHOLZ KFT.	Hajdúnánás	Fémáru, szerelvény, fűtési berendezés nagykereskedelme	L	17	18	17	21	26
			Á	1 232	1 404	1 456	1 429	1 656

Jelmagyarázat: L= foglalkoztatotti létszám, Á= árbevétel (millió Ft)

Forrás: Opten

A járásban az öt legjelentősebb cég közül mindegyik székhelye Hajdúnánáson van. Az első helyen a Búzafood 97 Kft. áll, amely növénytermesztéssel foglalkozik, árbevétele meghaladta a 2016-os évben a 8 milliárd Ft-ot. Ehhez képest viszont a foglalkoztatottak száma rendkívül alacsony, 17 fő körül ingadozik. A második helyezett a Tedej Zrt. 4,5 milliárd Ft feletti árbevételt tudott elérni, és a foglalkoztatáshoz is sokkal jelentősebben hozzájárul 210 fő dolgozott ennél a cégnél 2016-ban. A harmadik legnagyobb vállalat szintén növénytermesztéssel foglalkozik, két és fél milliárdos árbevétellel 9 főt foglalkoztat. A 2012-ben még 3. helyen álló Hajdúhát Kft árbevétele 2016-ban jelentősen csökkent, bár ez valószínűleg csak átmeneti.

83. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Hajdúnánási járásban nemzetgazdasági áganként

Nemzetgazdasági ág	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel
Adminisztratív és Egyéb szolgáltatást támogató tevékenység	12	48	297
Egyéb szolgáltatás	1	7	37
Építőipar	61	295	3 949
Feldolgozóipar	43	510	6 601
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	23	100	712
Információ, kommunikáció	9	21	413
Ingtatlanügyek	24	18	665
Kereskedelem, gépjárműjavítás	113	591	15 933
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás	50	425	21 875
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	7	29	180

Nemzetgazdasági ág	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel
Oktatás	3	4	60
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	6	137	1 138
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	41	56	461
Szálláshely-egyéb szolgáltatás, vendéglátás	37	131	590
Szállítás, raktározás	32	191	5 377
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	5	100	1 464
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmosmentesítés	2	7	115

Forrás: Opten

A Hajdúnánási járás azon kevesek közé tartozik, ahol a mezőgazdaság a legnagyobb árbevétellel rendelkező ágazat. Az árbevétel majdnem eléri a 22 milliárd Ft-ot évente. Második helyen szerepel a kereskedelem és gépjárműjavítás ágazat majdnem 16 milliárd Ft-os árbevétellel, a harmadik helyen pedig a feldolgozóipar áll meglehetősen lemaradva 6,6 milliárd Ft-os árbevételt megszerezve. Érdekes, hogy a foglalkoztatás mindhárom ágazatban 500 fő körül mozog. Sőt, a mezőgazdaságban még ennél kevesebb főt foglalkoztatnak. Tehát annak ellenére, hogy a mezőgazdaság járul hozzá a legnagyobb mértékben a járás bevételéhez, a foglalkoztatás jóval kisebb mértékű a többi ágazathoz viszonyítva. Megemlítendő még a szállítás és raktározás, valamint az építőipar, előbbiben az árbevétel meghaladja az 5 milliárd Ft-ot, utóbbiban majdnem eléri a négy milliárd Ft-ot. A foglalkoztatás ebben a két iparágban nagyjából az árbevétellel arányos a többi ágazathoz viszonyítva.

4.3.2.2.8. Hajdúszoboszlói járás

84. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Hajdúszoboszlói járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Ebes	64 152	66 352	73 080	78 857	70 384
Hajdúszoboszló	326 122	307 830	252 210	247 066	194 667
Hajdúszovát	1 901	2 041	1 958	2 435	3 064
Nádudvar	246 558	250 452	284 422	302 628	301 988
Nagyhegyes	15 191	17 224	18 438	19 793	21 894
Összesen	653 925	643 899	630 109	650 778	591 997

Forrás: Opten

A fenti táblázat adatai alapján azt láthatjuk, hogy a járás településein hogyan alakult a működő vállalatok összes árbevétele. Ez a járás mindössze öt településből áll, 2012-ben még Hajdúszoboszlónak volt a legnagyobb súlya bevétel szempontjából a járásban, azonban Nádudvar 22 százalékkal tudta növelni árbevételét, míg Hajdúszoboszlóé jelentősen csökkent. A 2012 és 2016

közötti periódusban Nagyhegyes árbevétele hozzávetőlegesen 44, Hajdúszováté 61, Ebesé pedig 10 százalékkal nőtt.

85. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Hajdúszoboszlói járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Ebes	797	782	843	922	860
Hajdúszoboszló	4 660	4 721	4 794	4 950	4 821
Hajdúszovát	65	77	72	91	104
Nádudvar	2 469	2 560	2 692	2 867	2 954
Nagyhegyes	379	430	482	536	556
Összesen	8 370	8 570	8 883	9 366	9 295

Forrás: Opten

Ebben a járásban Hajdúszoboszló a legnagyobb foglalkoztató is, ahol 2012 és 2016 között 4600-ról 4800-ra növekedett a foglalkoztatás, ez a város adja a járás foglalkoztatásának több mint a felét. Bár Hajdúszoboszló csak körülbelül 150 fővel tudta növelni a létszámot, a második helyen Nádudvar erőteljes felzárkózást mutat 2400-ról 2900-ra, ez egy nagyobb arányú növekedés, így közeledett az első helyezett Hajdúszoboszlóhoz. Ebesen, a járás harmadik legnagyobb településén a foglalkoztatás 2015-ben majdnem elérte az 1000 főt, azonban 2016-ban 860 főre csökkent vissza, így összességében csak egy 8 százalékos foglalkoztatás bővüléssel büszkélkedhet.

86. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Hajdúszoboszlói járásban

Vállalat	Település	Tevékenység		2012	2013	2014	2015	2016
KITE Mezőgazdasági ZRT.	Nádudvar	Mezőgazdasági gép, berendezés nagykereskedelme	L	819	852	901	959	1 047
			Á	199 418	198 556	229 072	240 662	247 466
TIGÁZ ZRT.	Hajdúszoboszló	Gázkereskedelem	L	563	556	502	461	281
			Á	253 005	234 302	179 324	169 991	114 483
KEREKES KFT.	Ebes	Élelmiszer, ital, dohányáru vegyes nagykereskedelme	L	248	256	267	294	336
			Á	30 737	31 399	34 661	35 584	37 930
TIGÁZ-DSO KFT.	Hajdúszoboszló	Gázelosztás	L	986	967	940	920	943
			Á	33 499	29 629	22 691	24 572	25 234
NAGISZ ZRT.	Nádudvar	Baromfitenyésztés	L	659	673	684	684	686
			Á	20 934	22 043	24 029	24 878	25 191

Jelmagyarázat: L= foglalkoztatotti létszám, Á= árbevétel (millió Ft)

Forrás: Opten

Ami az öt legjelentősebb céget illeti, a legnagyobb árbevételű cég nem is a járásközpontban, hanem Nádudvaron található. A KITE Mezőgazdasági Zrt-nél az árbevétel megközelíti a 250 milliárd Ft-ot évente, és a foglalkoztatottak száma is meghaladja az 1000 főt. A második helyen a hajdúszoboszlói TIGÁZ Zrt. áll, ahol az árbevétel százmilliárd Ft-ot is meghaladja, és 281 fő dolgozik ott, valamint ide kell venni a negyedik helyezett Tigáz DSO Kft-t is, ami szorosan kapcsolódik a TIGÁZ Zrt-hez, ahol szintén elég magas 25 milliárd Ft árbevétel jut a 943 alkalmazottra.

A harmadik helyezett egy ebesi cég, a Kerekes Kft, ahol 37 milliárdot meghaladó árbevételt realizáltak, és az ötödik helyre még éppen felfért a szintén Nádudvari Nagisz Zrt., ugyancsak 25 milliárd Ft-ot meghaladó árbevétellel, és 686 fős foglalkoztatással.

87. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Hajdúszoboszlói járásban nemzetgazdasági áganként

Nemzetgazdasági ág	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel
Adminisztratív és Egyéb szolgáltatást támogató tevékenység	44	58	569
Bányászat, bányászati egyéb szolgáltatás	3	30	920
Egyéb szolgáltatás	12	578	4 664
Építőipar	79	391	4 598
Feldolgozóipar	85	1 139	30 989
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	44	84	736
Információ, kommunikáció	33	23	470
Ingtalanügyek	62	71	3 354
Kereskedelem, gépjárműjavítás	243	2 428	338 111
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	1	5	20
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás	83	1 614	54 736
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	11	24	162
Oktatás	11	8	39
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	21	17	180
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	111	159	1 693
Szálláshely-egyéb szolgáltatás, vendéglátás	149	1 115	7 469
Szállítás, raktározás	38	154	2 019
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	7	1240	139899
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyvezékesztés	3	157	1369

Forrás: Opten

Az ágazonkénti bontás alapján a következő állításokat fogalmazhatjuk meg. A legnagyobb ágazat a kereskedelem és gépjárműjavítás ágazat 338 milliárd Ft feletti árbevétellel, a második helyre ebben a járásban speciálisan a villamosenergia- gáz- gőzellátás és légkondicionálás iparág

került. Nyilván ezt az előkelő helyezést a hajdúszoboszlói TIGÁZ Zrt. alapozta meg. A harmadik helyre a mezőgazdasági szektor került valamivel több mint 50 milliárd Ft-os árbevétellel és 1600 feletti dolgozói létszámmal. A feldolgozóipar így nem tudott a dobogóra kerülni, itt az árbevétel alig haladja meg a 30 milliárd Ft-ot, viszont a szálláshely és egyéb szolgáltatás ágazat szintén Hajdúszoboszló helyzete miatt speciálisan magas ebben a járásban, megközelíti a 7,5 milliárd Ft-os éves árbevételt.

4.3.2.2.9. Nyíradonyi járás

88. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Nyíradonyi járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Álmosd	1 476	1 350	1 164	1 308	1 590
Bagamér	509	578	746	859	1 039
Fülöp	421	472	595	490	500
Nyírábrány	1 015	1 157	1 300	1 590	1 831
Nyíracsad	5 733	6 852	8 163	9 220	8 439
Nyíradony	9 405	10 316	11 752	14 346	13 422
Nyírmártonfalva	838	725	881	838	962
Újléta	656	703	946	1 374	1 319
Vámospércs	8 404	10 301	10 166	10 584	10 054
Összesen	28 456	32 455	35 714	40 609	39 157

Forrás: Opten

A járás legnagyobb települése - árbevétel alapján is – Nyíradony, 13 milliárd Ft feletti értékkel, viszont van két másik nagyobb város is a járásban, amely szorosan megközelíti Nyíradonyt: Vámospércs és Nyíracsad. Vámospércsen az éves árbevétel már 2013 óta meghaladja a 10 milliárd Ft-ot, míg Nyíracsadban egy dinamikus fejlődéssel 2015-ben elérte a kilenc milliárdot is, 2016-ban visszaesett nyolc és fél milliárd környékére. Amennyiben a vizsgált periódus változási ütemeit vesszük figyelembe, a következőt tudjuk megállapítani. Nyíradony, kiemelkedően magas árbevételét még 42 százalékkal növelni is tudta. A 2. helyen Vámospércs egy szerényebb 20 százalékos növekedést mutatott a 2012 és 2016 közötti periódusban. Nyíracsad árbevétele hozzávetőlegesen 47, Nyírábrányé pedig több mint 80 százalékkal nőtt. A kisebb települések közül Bagamér és Újléta volt képes árbevételének megduplázásával 1 milliárd Ft fölé tornáztatni azt.

89. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Nyíradonyi járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Álmosd	44	40	36	41	48
Bagamér	29	41	42	34	42
Fülöp	39	35	43	43	49
Nyírábrány	66	69	75	80	90
Nyíracsád	273	288	326	374	358
Nyíradony	598	642	707	790	808
Nyírmártonfalva	41	42	48	45	59
Újléta	14	14	19	24	30
Vámospércs	565	606	646	621	669
Összesen	1 669	1 777	1 942	2 052	2 153

Forrás: Opten

A fenti táblázat alapján a járás legnagyobb foglalkoztatója Nyíradony, ahol az elmúlt pár évben 600 főről 800 fő fölé növekedett a foglalkoztatottak száma, a második legnagyobb foglalkoztató Vámospércsen a vállalatok dolgozói létszáma a 700 főt is megközelíti, a harmadik helyre Nyíracsád került, itt 358 fő dolgozik helyi vállalatoknál. Csupán ez a három település foglalkoztat 100-nál több főt a járásban. A foglalkoztatotti létszám 2012 és 2016 között Nyíradonyban 35 százalékkal, Nyírábrányban 36 százalékkal, Nyírmártonfalván 44 százalékkal, Bagamérban 45 százalékkal, és Újlétán több mint duplájára növekedett.

90. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Nyíradonyi járásban

Vállalat	Település	Tevékenység		2012	2013	2014	2015	2016
VÁMOSGÉP KFT.	Vámospércs	Fémszerkezet gyártása	L	217	233	245	243	240
			Á	3 250	3 447	3 085	3 310	3 153
PRIMA ENTEN KFT.	Vámospércs	Baromfihús feldolgozása, tartósítása	L	113	109	109	92	90
			Á	1 510	2 900	2 446	2 104	1 531
NYÍRTRANS KFT.	Nyíracsád	Közúti áruszállítás	L	58	55	57	61	62
			Á	1 685	1 800	1 786	1 725	1 743
KARSOL KFT.	Nyíradony	Egyéb m.n.s feldolgozóipari tevékenység	L	88	111	118	114	120
			Á	1 235	1 315	1 478	1 673	1 726
SZIB-ÉP Építőipari KFT.	Nyíradony	Raktározás, tárolás	L	23	24	26	28	28
			Á	1 228	1 375	1 569	2 026	1 190

Jelmagyarázat: L= foglalkoztatotti létszám, Á= árbevétel (millió Ft)

Forrás: Opten

Habár Nyíradony a járás legnagyobb települése és központja, az öt legnagyobb árbevétellel rendelkező cég közé mindössze két nyíradonyi vállalat fért be. Az első helyen a Vámosgép Kft. szerepel vámospércsi székhellyel, amely fémszerkezetek gyártásával foglalkozik, 3 milliárd Ft feletti árbevétellel. A második helyen a nyíracádi Nyírtrans Kft 1,7 milliárd árbevétellel, és csak a harmadik helyre fért be a Karsol Kft, szintén 1,7 milliárdos forgalommal.

91. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Nyíradonyi járásban nemzetgazdasági áganként

Nemzetgazdasági ág	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel
Adminisztratív és Egyéb szolgáltatást támogató tevékenység	8	8	106
Egyéb szolgáltatás	2	3	9
Építőipar	74	278	3 558
Feldolgozóipar	44	744	9 497
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	14	65	450
Információ, kommunikáció	5	4	20
Ingtatlanügyek	12	92	293
Kereskedelem, gépjárműjavítás	133	482	16 465
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás	34	109	2 830
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	3	4	16
Oktatás	7	16	155
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	1	1	0
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	31	32	330
Szálláshely-egyéb szolgáltatás, vendéglátás	29	153	1 036
Szállítás, raktározás	20	161	4 392
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés	1	1	0

Forrás: Opten

A Nyíradonyi járásban a nemzetgazdasági ágak árbevétel szerinti sorrendje hasonló a megyében található szokásos sorrendhez. Első helyen a kereskedelem és gépjárműjavítás áll 16 milliárd Ft feletti árbevétellel, második helyen a feldolgozóipar, melynek árbevétele megközelíti a 10 milliárd Ft-ot harmadik helyen a szállítás és raktározás, ahol valamivel 4 milliárd Ft feletti adatot láthatunk, negyedik helyen az építőipar áll több mint három és fél milliárd Ft-os árbevétellel. A mezőgazdaság is a szokásos ötödik helyen szerepel 2,8 milliárd Ft-os árbevétellel, illetve a szálláshely és egyéb szolgáltatás ágazat tudott még az egymilliárd Ft-os határ fölé kerülni. Foglalkoztatás szempontjából a legnagyobb létszámot a feldolgozóipar adja 744 fővel, második a kereskedelem és gépjárműjavítás 482 fővel, és harmadik az építőipar 278 fővel.

4.3.2.2.10. Püspökladányi járás

92. táblázat: A működő vállalatok összes árbevétele (millió Ft) a Püspökladányi járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Báránd	446	695	886	1 041	1 383
Bihardancsháza			326	429	453
Biharnagybajom	3 603	4 199	4 020	3 247	3 859
Bihartorda	1 484	4 274	4 913	951	866
Földes	5 406	5 963	6 966	6 971	6 011
Kaba	42 724	45 679	45 613	48 414	44 483
Nagyrábé	603	634	799	828	2 077
Püspökladány	13 858	14 546	16 705	17 666	18 296
Sáp	954	1 035	1 431	1 677	1 852
Sárrétudvari	1 595	1 685	3 079	3 026	2 714
Szerep	396	415	357	323	414
Tetétlen	53	42	61	79	50
Told	0	0	0	0	0
Összesen	71 123	79 166	85 157	84 653	82 458

Forrás: Opten

A Püspökladányi járásban viszonylag sok település található. A járás települései közül Kaba rendelkezik a legnagyobb árbevétellel. Az elmúlt pár évben 42 milliárd Ft-os szintről 48 milliárd Ft-ra is megnőtt az összes árbevétel 2015-re, majd 2016-ban újra 44,5 milliárd Ft-ra visszaesett. Püspökladány csak a második helyet éri a listán 18 milliárdos árbevétellel, a harmadik helyen pedig nagyságrendekkel lemaradva Földes található hatmilliárd Ft körüli árbevétellel.

Kaba egyébként a járás bevételének több mint felét volt képes megszerezni, de a vizsgált időszakban csak 4 százalékkal növekedett Püspökladány 32 százalékkal növelte árbevételét, amíg a harmadik helyen álló Földes 11 százalékkal gyarapodott. Érdekes még megemlíteni, hogy Nagyrábén több mint háromszorosára, Bárádon szintén háromszorosára, Sápon majdnem duplájára, Sárrétudvariban pedig 70 százalékkal növekedett az árbevétel 2012 és 2016 között.

93. táblázat: A működő vállalatok összes foglalkoztatotti létszáma a Püspökladányi járásban

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Báránd	49	54	65	65	92
Bihardancsháza			3	7	7
Biharnagybajom	254	247	255	259	260
Bihartorda	110	312	397	106	94
Földes	477	446	464	477	452
Kaba	884	955	984	1 094	1 008
Nagyrábé	55	57	78	71	103

Település	2012	2013	2014	2015	2016
Püspökladány	1 137	1 129	1 211	1 268	1 291
Sáp	53	48	59	75	86
Sárrétudvari	139	136	155	196	178
Szerep	7	7	10	11	9
Tetétlen	8	9	10	9	10
Told	0	0	0	0	0
Összesen	3 173	3 400	3 691	3 638	3 590

Forrás: Opten

A Püspökladányi járásban Püspökladány a legnagyobb foglalkoztató. A vizsgált időszakban 1137-ről 1291-re tudta növelni foglalkoztatotti létszámát. Ez nagyjából 13 százalékos növekedésnek felel meg. A második helyen Kaba áll, ami erőteljesen kezd felzárkózni Püspökladányhoz: 884 főről 2015-re sikerült majdnem 1100-ra növelni a dolgozói létszámot, ami 2016-ra 1000 környékére esett vissza. Foglalkoztatás szempontjából a harmadik legnagyobb település Földes, ahol a dolgozók létszáma 450 körül ingadozik.

94. táblázat: Az 5 legnagyobb cég foglalkoztatotti létszámának és árbevételének alakulása a Püspökladányi járásban

Vállalat	Település	Tevékenység		2012	2013	2014	2015	2016
Agrifirm Magyarország Zrt.	Kaba	Haszonállat-eledelegyártása	L	150	139	125	119	114
			Á	20 874	21 918	20 433	22 052	18 888
Evonik Agroferm ZRT.	Kaba	Haszonállat-eledelegyártása	L	117	120	125	126	128
			Á	12 983	12 909	14 739	16 148	14 153
F.M.F. KFT.	Püspökladány	Fém tartálygyártása	L	136	140	150	151	163
			Á	2 001	1 805	2 204	2 166	2 447
Biharnagybajomi Dózsa Agrárgazdasági ZRT.	Biharnagybajom	Gabonaféle termesztése	L	138	137	135	135	132
			Á	1 954	2 076	1 851	1 540	1 741
European Services Management KFT.	Kaba	Húsfeldolgozás, -tartósítás	L	179	234	234	241	242
			Á	1 248	1 747	1 955	2 161	2 049

Jelmagyarázat: L= foglalkoztatotti létszám, Á= árbevétel (millió Ft)

Forrás: Opten

A járásban a legnagyobb árbevételű cég az Agrifirm Magyarország Zrt., ami Kabán található és haszonállat eledelegyártásával foglalkozik. Az elmúlt években stabilan 20 milliárd Ft feletti árbevételt érte el, 2016-ban azonban visszaesett 19 milliárd Ft alá. A második legnagyobb vállalat szintén Kabán található, az Evonik Agroferm Zrt. szintén haszonállateledelegyártás a fő profilja, árbevétele megközelíti az első helyezettét. Az elmúlt években 15 milliárd Ft fölé is növekedett bevétele. Foglalkoztatási létszámában a két legnagyobb cég nem járul hozzá árbevétel arányosan olyan nagy mértékben a járás foglalkoztatásához, mint a harmadik helyen álló a püspökladányi

F.M.F. Fém- és Műanyagfeldolgozó Kft., melynek árbevétele mindössze 2,5 milliárd Ft, ehhez képest 2016-ban 163 főt foglalkoztatott.

95. táblázat: Cégek száma, foglalkoztatotti létszám és árbevétel (mFt) alakulása a Püspökladányi járásban nemzetgazdasági áganként

Nemzetgazdasági ág	Vállalatok száma	Létszám	Árbevétel
Adminisztratív és Egyéb szolgáltatást támogató tevékenység	18	13	129
Bányászat, bányászati egyéb szolgáltatás	1	29	145
Egyéb szolgáltatás	4	6	42
Építőipar	59	321	3 280
Feldolgozóipar	66	1 443	47 090
Humán-egészségügyi, szociális ellátás	34	122	829
Információ, kommunikáció	8	7	333
Ingatlanügyek	15	0	329
Kereskedelem, gépjárműjavítás	150	534	13 408
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás	59	676	10 220
Művészet, szórakoztatás, szabadidő	3	7	85
Oktatás	7	3	26
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	9	15	536
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	47	83	637
Szálláshely-egyéb szolgáltatás, vendéglátás	29	95	654
Szállítás, raktározás	27	148	4 198
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	1	81	404
Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyvezérlésmentesítés	6	7	113

Forrás: Opten

A Püspökladányi járásban nagyon hasonló a helyzet, mint az járások döntő többségében a sorrendet illetően, hiszen a legnagyobb árbevételt jelentő iparág a feldolgozóipar valamint a kereskedelem és a gépjármű gyártás szintén húzóágazatnak tekinthető. Ebben a két iparágban a legnagyobb az árbevétel, viszont itt ebben a térségben nagy jelentőséggel bír a mezőgazdaság, amely szintén tízmilliárdos árbevétel fölött teljesített. Ezzel ez az ágazat felzárkózott a harmadik helyre, pedig általában az ötödik hely környékén szokott helyet foglalni, tehát a mezőgazdaság az adott térségben az átlagosnál nagyobb jelentőséggel bír.

4.3.2.3. A néhány legjelentősebb vállalat nemzetgazdasági áganként

A következőkben nemzetgazdasági áganként nézzük át, hogy melyek a legnagyobb cégek a megyében. Ennek során természetesen lesz valamekkora átfedés a fenti vállalati felsorolással,

ugyanakkor nem feltétlenül kerül be egy kisebb járás legnagyobb cége az adott iparág 5 legnagyobb vállalata közé. A következőkben végig a 2016-os évre adjuk meg az adatokat. Egyes ágazatoknál több vállalatot is felsorolunk a legnagyobbak között, ezek jellemzően a leginkább szerteágazó tevékenységű ágazatok, vagy a megyében legnagyobb jelentőséggel bíró cégek.

96. táblázat: Adminisztratív és Egyéb szolgáltatást támogató tevékenység ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
CÍVISBUSZ KFT.	Gépjárműkölcsönzés (3,5 tonna fölött)	Debrecen	8	3 409
HSA HUMAN SERVICE AGENCY KFT.	Munkaerőkölcsönzés	Debrecen	976	2 997
TÖMB 2002 KFT.	Általános épülettakarítás	Hajdúböszörmény	213	2 525
PANNON GUARD ZRT.	Személybiztonsági tevékenység	Debrecen	230	2 048
UNISZOL ZRT.	Építményüzemeltetés	Debrecen	151	1 832

Forrás: Opten

Hajdú Bihar megyében az adminisztratív és egyéb szolgáltatás iparágban a legnagyobb árbevételű cég a Cívus Busz Kft. 3,4 milliárd éves árbevétellel, a foglalkoztatáshoz azonban nem járul hozzá olyan nagymértékben, mindössze 8 főt foglalkoztat. A második a Human Service Agency, amely munkaerő kölcsönzéssel foglalkozik, majdnem 3 milliárd Ft-os árbevétellel és majdnem 1000 főt foglalkoztat. A harmadik a Tömb 2002 Szolgáltató Kft. körülbelül 2,5 milliárdos árbevétellel.

97. táblázat: Bányászat, bányászati egyéb szolgáltatás ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
SZÁV-I. KFT.	Kavics-, homok-, agyagbányászat	Debrecen	43	665
OLVISZ'98 KFT.	Kőolaj-, földgáz-kitermelési szolgáltatás	Hajdúszoboszló	16	520
Ártándi Kavicsbánya KFT.	Kavics-, homok-, agyagbányászat	Ártánd	46	275

Forrás: Opten

A megyében mindössze három olyan cég említendő meg, ami bányászati tevékenységgel foglalkozik. Árbevételt tekintve a legnagyobb a SZÁV-I. Kft. 665 millió Ft-os, a második az Olvisz'98 Kft. 520 milliós, és a harmadik az Ártándi Kavicsbánya Kft. 275 milliós árbevétellel. A SZÁV-I. Kft. és az Ártándi Kavicsbánya 40 fő fölötti létszámot foglalkoztat, még az Olvisz 98 Kft. csak 16 főt.

98. táblázat: Egyéb szolgáltatás ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
Hungarospa ZRT.	Fizikai közérzetet javító szolgáltatás	Hajdúszoboszló	562	4 552
DEBRECENI CAMPUS KFT.	M.n.s. egyéb közösségi, társadalmi tevékenység	Debrecen	163	2 504
SOLIDOR KFT.	Háztartási gép, háztartási, kerti eszköz javítása	Debrecen	6	387

Forrás: Opten

Az egyéb szolgáltatások ágazatba is csak két igazán nagy vállalat tartozik, a legnagyobb a Hungarospa Zrt. Hajdúszoboszlóról 4,5 milliárdos a bevételt tudhat magáénak, a második a Debreceni Campus Kft. 2,5 milliárdos. A harmadik a Solidor Kft. szintén Debrecenből 387 millió Ft-os árbevétellel. A Hungarospa 562, a Debreceni Campus Kft. 163, a Solidor Kft. pedig mindössze 6 főt foglalkoztat.

99. táblázat: Építőipar ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
HUNÉP ZRT.	Lakó- és nem lakó épület építése	Debrecen	139	4 912
KEVIÉP KFT.	Vízi létesítmény építése	Debrecen	130	2 822
DRYVIT PROFI KFT.	Lakó- és nem lakó épület építése	Debrecen	52	2 657
D-PROFIL KFT.	Út, autópálya építése	Debrecen	58	2 254
GEOPLAN KFT.	Épületépítési projekt szervezése	Debrecen	1	1 998

Forrás: Opten

Az építőiparban a legnagyobb Hunép Zrt. közel 5 milliárdos bevétellel, a második a Keviép Kft. 2,8 milliárdos bevételt realizálva. A harmadik a Dryvit Profi Kft. nem sokkal lemaradva 2,6 milliárdos, szintén nem sokkal lemaradva negyedik a D-profil Kft. 2,2 milliárdos, és az ötödik Geoplan Kft. majdnem kétmilliárd Ft-os árbevétellel. A Hunép 139 főt, a Keviép 130 főt, a Dryvit Profi Kft. 52 főt, D-profil Kft. 58 főt és a Geoplan Kft. egy főt foglalkoztat. Az egy főre jutó árbevétel a Keviép esetében a legnagyobb a fenti vállalatok közül.

100. táblázat: Feldolgozóipar ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
TEVA Gyógyszergyár ZRT.	Gyógyszerkészítmény gyártása	Debrecen	2 803	231 689
NI Hungary KFT.	Elektronikai áramköri kártya gyártása	Debrecen	1 216	171 865
FAG Magyarország KFT.	Csapágy, erőátviteli elem gyártása	Debrecen	1 320	33 256
Agrifirm Magyarország Zrt.	Haszonállat-eledel gyártása	Kaba	114	18 888
TAMA Hungary KFT.	Műanyag lap, lemez, fólia, cső, profil gyártása	Berettyóújfalu	272	18 763
Tranzit-Food KFT.	Hús-, baromfihús-készítmény gyártása	Debrecen	551	18 050
CGC Hungary Kft.	Egyéb gyümölcs-, zöldségfeldolgozás, -tartósítás	Debrecen	247	17 137
RÓNA KFT.	Dohánytermék gyártása	Debrecen	362	16 026
Evonik Agroferm ZRT.	Haszonállat-eledel gyártása	Kaba	128	14 153
NAGYHEGYES HÚS KFT.	Húsfeldolgozás, -tartósítás	Nagyhegyes	171	9 693

Forrás: Opten

A feldolgozóiparban több nagyvállalat is van, hiszen az egész megyében ez az ágazat bír összességében a legnagyobb súllyal (második legnagyobb árbevétel, legnagyobb foglalkoztató). A legnagyobb bevétellel a Teva rendelkezik (231 milliárd Ft) a második az NI (171 milliárd Ft) a harmadik a FAG (33 milliárd Ft) a negyedik az Agrifirm (közel 19 milliárd Ft) a Tama Hungary (szintén közel 19 milliárd Ft) bevétellel. A Tranzit Food Kft. teljesítménye is meghaladja a 18 milliárdot, illetve van további három cég, amelyek 14 és 18 milliárd közötti bevétellel büszkélkedhetnek.

Még a lista végén helyet foglaló a Nagyhegyes Hús Kft. is majdnem eléri a 10 milliárdos határt. Ebben az ágazatban az első három vállalat Debrecenben található és egyenként több mint ezer fővel hozzá is járulnak a foglalkoztatáshoz. A fenti táblázatban szereplő többi vállalat már jóval kisebb mértékben járul hozzá a foglalkoztatáshoz, jóllehet az bevételük is sokkal kevesebb. A legnagyobb tíz vállalat közé ebben az iparágban a hat debreceni mellett befért még két kabai, egy berettyóújfalui és egy nagyhegyesi vállalat is.

101. táblázat: Humán-egészségügyi, szociális ellátás ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
ScanoMed KFT.	Szakorvosi járóbeteg-ellátás	Debrecen	62	2 229
Debreceni Gyógyfürdő KFT.	Egyéb humán-egészségügyi ellátás	Debrecen	221	2 186
REOF Nonprofit KFT.	Fekvőbeteg-ellátás	Debrecen	29	1 720
ORSZÁGOS ORVOSI ÜGYELET KFT.	Általános járóbeteg-ellátás	Debrecen	19	1 680
HQ-Lab KFT.	Egyéb humán-egészségügyi ellátás	Debrecen	62	861

Forrás: Opten

A humán egészségügyi és szociális ellátás ágazatban az öt legnagyobb vállalat mindegyike debreceni. Az első a ScanoMed Kft. 2,2 milliárdos, a második a Debreceni Gyógyfürdő Kft. nem sokkal lemaradva 2,1 milliárdos, a harmadik a Reof Kft. 1,7 milliárdos, negyedik az Országos Orvosi Ügyelet Nonprofit Kft. szintén 1,7 milliárdhoz közeli, és végül a HQ-Lab Kft 861 milliós árbevétellel. Az iparág sajátosságaiból adódóan a fenti vállalatok többsége nem profitorientált. Árbevétel arányosan és abszolút értelemben is legnagyobb létszámot a Debreceni Gyógyfürdő Kft. alkalmazza.

102. táblázat: Információ, kommunikáció ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
Inform Média KFT.	Napilapkiadás	Debrecen	330	5 104
Transcosmos KFT.	Egyéb információ-technológiai szolgáltatás	Debrecen	410	1 462
SATRAX Elektronik KFT.	Egyéb információ-technológiai szolgáltatás	Debrecen	72	986
GRAPH-ART KFT.	Könyvkiadás	Debrecen	44	921
ShopRenter.hu KFT.	Egyéb információ-technológiai szolgáltatás	Debrecen	64	654

Forrás: Opten

Az információ és kommunikáció ágazatban a legnagyobb az Inform Média Kft. ,amely napilap kiadással foglalkozik, több mint 5 milliárdos árbevétellel, a második Transcosmos Kft., ennek mindössze a harmadát tudta elérni, bár foglalkoztatásban jelentősebb súlyt képvisel. A Satrax Elektronik Kft. majdnem eléri az egymilliárd Ft-os árbevételt, a Graph-Art Kft. ehhez nagyon hasonló szinten teljesít. A Shoprenter.hu Kft. 650 millió Ft körüli árbevétellel és 64 főt foglalkoztat. Mind az öt említett vállalat Debrecenben található.

103. táblázat: Ingatlanügyek ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
DEXIUM KFT.	Saját tulajdonú ingatlan adásvétele	Debrecen	0	3 318
Cívis Ház ZRT.	Saját tulajdonú ingatlan adásvétele	Debrecen	39	2 069
SZÁLKA'96 KFT.	Saját tulajdonú ingatlan adásvétele	Ebes	1	2 057
GREEN RESIDENCE KFT.	Saját tulajdonú ingatlan adásvétele	Debrecen	1	1 621
DELOG KFT.	Saját tulajdonú, bérelt ingatlan bérbeadása, üzemeltetése	Debrecen	47	1 137

Forrás: Opten

Az ingatlanügyek ágazatban a Dexium Kft. a piacvezető, árbevétele meghaladja 3,3 milliárdot, 2. a Civisház Zrt., 3. a Szálka'96 Kft, ez utóbbi kettő éppen kétmilliárdos bevétel fölött van. A 4. a Green Residence Kft 1,6 milliárdos, és 5. a Delog Kft. 1,1 milliárdos árbevétellel. Az öt vállalat közül négy debreceni, a harmadik helyezett Szálka'96 Kft. pedig ebesi.

104. táblázat: Kereskedelem, gépjárműjavítás ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
KITE ZRT.	Mezőgazdasági gép, berendezés nagykereskedelme	Nádudvar	1 047	247 466
KEREKES KFT.	Élelmiszer, ital, dohányáru vegyes nagykereskedelme	Ebes	336	37 930
CHEMICAL-SEED KFT.	Egyéb termelési célú termék nagykereskedelme	Debrecen	64	20 669
Baromfiudvar 2002 KFT.	Hús-, húskészítmény nagykereskedelme	Debrecen	227	19 083
MEAL-TRADE KFT.	Élelmiszer, ital, dohányáru vegyes nagykereskedelme	Ebes	143	14 102
Forrás Áruház KFT.	Élelmiszer, ital, dohányáru vegyes nagykereskedelme	Ebes	166	11 973
ALASZKA KFT.	Élelmiszer, ital, dohányáru vegyes nagykereskedelme	Debrecen	266	10 399
DANIELLA KFT.	Egyéb m.n.s. gép, berendezés nagykereskedelme	Debrecen	223	10 305
J und J KFT.	Gépjárműüzemanyag-kiskereskedelem	Debrecen	92	8 768
SELEX-M KFT.	Elektronikus háztartási cikk nagykereskedelme	Debrecen	16	8 488

Forrás: Opten

Mivel a kereskedelem és gépjárműjavítás az egyik legjelentősebb iparág a megyében, ezért a fenti táblázat 10 vállalatot is megemlít. Az első a nádudvari székhelyű KITE 1047 főt foglalkoztat

és majdnem 250 milliárd Ft az árbevétele. A második az ebesi Kerekes Kft., itt már jóval kisebb, 38 milliárd Ft körüli az árbevétel, a 3. a debreceni Chemical Seed Kft. 20 milliárdos árbevétellel. A 4. a Baromfiudvar, ami szintén debreceni, közel 20 milliárdos bevétellel, 5. a Meal Trade Kft. majdnem 15 milliárdos bevétellel, a Forrás Áruház Kft. közel 12 milliárdos bevétellel, a Daniella Kft. tízmilliárdot meghaladó bevétellel, a J und J Kft. 8,7 milliárdos és a Selex-M Kft 8,4 milliárdos árbevétellel. A 10 legnagyobb vállalat közül ebben az iparágban 6 Debrecenben, 3 Ebesen, és a legnagyobb mind közül Nádudvaron található.

105. táblázat: Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
UD Ventures KFT.	Üzleti élet szabályozása, hatékonyságának ösztönzése	Debrecen	15	332
HBMFÜ KFT.	Üzleti élet szabályozása, hatékonyságának ösztönzése	Debrecen	19	124
CuraSol KFT.	Tűzvédelem	Debrecen	4	28

Forrás: Opten

A közigazgatás és védelem iparágban mindössze 3 vállalat található melyek közül mindegyiknek 400 millió Ft alatt van a bevétele. Az UD Ventures Kft. majdnem háromszoros bevétellel bír a második helyen álló HBMFÜ KFT-hez képest. A CuraSol Kft. mindössze 28 millió Ft éves bevételt éri el. Mindhárom vállalat székhelye Debrecenben található.

106. táblázat: Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halgazdálkodás ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
Baromfi-Coop KFT.	Baromfitenyésztés	Debrecen	371	54 543
NAGISZ ZRT.	Baromfitenyésztés	Nádudvar	686	25 191
TRANZIT-KER ZRT.	Baromfitenyésztés	Debrecen	272	12 563
BUZAFOOD 97 KFT.	Növénytermesztési szolgáltatás	Hajdúnánás	17	8 262
HAGE ZRT.	Sertéstenyésztés	Nádudvar	230	7 490
BOLD AGRO KFT.	Sertéstenyésztés	Derecske	118	4 869
TEDEJ ZRT.	Tejhasznú szarvasmarha tenyésztése	Hajdúnánás	210	4 534

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
Hajdúböszörményi Béke Mezőgazdasági KFT.	Vegyes gazdálkodás	Hajdúböszörmény	208	4 165
Nagyhegyesi Állattenyésztő KFT.	Tejhasznú szarvasmarha tenyésztése	Nagyhegyes	108	2 922
Trimag KFT.	Növénytermesztési szolgáltatás	Hajdúnánás	9	2 561

Forrás: Opten

A mezőgazdaság az az ágazat Hajdú Bihar megyében, ami lehet, hogy árbevétel szempontjából csak az 5. legnagyobb súllyal rendelkezik az ágazatok között, viszont a foglalkoztatásban nagyon jelentős szerepe van, éppen ezért 10 vállalatot is tartalmaz a fenti táblázat. Három olyan nagyvállalat van, amely meghaladja a 10 milliárdos határt, a Baromfi-Coop Kft. 54 milliárd a Nagisz Zrt. 25 milliárd és a Tranzit-Ker Zrt. 12 és fél milliárd Ft-tal. A tíz nagyvállalat közül mindössze 2 debreceni, 3 hajdúnánási, 2 nádudvari, 1 hajdúböszörményi, 1 nagyhegyesi, és 1 derecskei.

107. táblázat: Művészet, szórakoztatás, szabadidő ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
CÍVIS GRAND CASINO KFT.	Szerencsejáték, fogadás	Debrecen	77	1 498
ONYX CASINO KFT.	Szerencsejáték, fogadás	Debrecen	67	1 092
DVSC FUTBALL Szervező ZRT.	Egyéb sporttevékenység	Debrecen	61	988
Debreceni Sportcentrum Közhasznú Nonprofit KFT.	Egyéb sporttevékenység	Debrecen	105	730
Főnix Rendezvényszervező Közhasznú Nonprofit KFT.	Előadó-művészet	Debrecen	61	648

Forrás: Opten

Művészet, szórakoztatás, szabadidő ágazat nem annyira jelentős a többi iparághoz képest mind árbevételt, mind foglalkoztatást tekintve. A két legnagyobb vállalatnak van csak 1 milliárd fölött az árbevétele, a harmadik csak megközelíti az egymilliárd Ft-ot. A foglalkoztatás átlagosan az öt cégnél 70 fő körül ingadozik, a legnagyobb foglalkoztató az öt vállalat közül a Debreceni Sportcentrum, ahol 105 fő dolgozik.

108. táblázat: Oktatás ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
ÉKKO KFT.	M.n.s. egyéb oktatás	Debrecen	28	330
ITURLA-KER KFT.	Felsőfokú oktatás	Debrecen	0	169
FE-BO 2000 BT.	Sport, szabadidős képzés	Nyíradony	10	130
Debreceni Nyári Egyetem Oktatási Szolgáltató KFT.	M.n.s. egyéb oktatás	Debrecen	7	119
SULISZERVIZ Oktatási és Szakértői Iroda KFT.	M.n.s. egyéb oktatás	Debrecen	17	114

Forrás: Opten

A fenti táblázatban az oktatás ágazat 5 legjelentősebb vállalata található. Az első helyen az Ékko Kft. szerepel 330 millió Ft-os árbevétellel, a második helyen az Iturla-Ker Kft. 169 millió Ft-os árbevétellel harmadik helyen a Fe-Bo 2000 Bt 130 milliós éves árbevétellel. Itt is azt láthatjuk, hogy ez az iparág nagyrészt Debrecenre koncentrálódik, mindössze egy vállalat nem debreceni hanem nyíradonyi a fenti táblázatban található 5 vállalat közül. Foglalkoztatást tekintve sem tekinthető jelentősnek ez az iparág, az említett 5 vállalat együttes dolgozói létszáma alig haladja meg a 60 főt.

109. táblázat: Pénzügyi, biztosítási tevékenység ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
Hajdúsági Sütődék Vagyonkezelő ZRT.	Vagyonkezelés (holding)	Debrecen	46	1 957
Polgári Bank ZRT.	Egyéb monetáris közvetítés	Polgár	135	1 084
AUTHENTA KFT.	M.n.s. egyéb pénzügyi közvetítés	Debrecen	2	428
LATI-THERM KFT.	Egyéb pénzügyi kiegészítő tevékenység	Püspökladány	6	421
Nagyerdő FP KFT.	Biztosítási ügynöki, brókeri tevékenység	Debrecen		375

Forrás: Opten

A fenti táblázatban a pénzügyi, biztosítási tevékenység ágazat 5 legnagyobb jelentőségű vállalata látható. Az első a Hajdúsági Sütődék Vagyonkezelő Zrt. majdnem eléri a két milliárdos árbevételt, a második a Polgári Bank Zrt. meghaladja az egymilliárd Ft-os árbevételt, és 135 főt foglalkoztat. A harmadik, negyedik és ötödik helyen szereplő vállalatok már nem érik el az 500 millió Ft-os határt. Az öt vállalat közül csak három található Debrecenben, egy Polgáron, és egy Püspökladányban.

110. táblázat: Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
Debreceni Vagyonkezelő ZRT.	Üzletviteli, egyéb vezetési tanácsadás	Debrecen	11	22 762
KONTENT KFT.	Mérnöki tevékenység, műszaki tanácsadás	Debrecen	16	1 599
METALELEKTRO Méréstechnika KFT.	Műszaki vizsgálat, elemzés	Debrecen	31	1 177
DIVUS-DUX KFT.	Üzletvezetés	Debrecen	151	1 162
MEDYAG KFT.	Egyéb természettudományi, műszaki kutatás, fejlesztés	Debrecen	33	977

Forrás: Opten

A szakmai, tudományos és műszaki tevékenység ágazat 5 legnagyobb vállalata teljes egészében Debrecenre koncentrálódik. A legnagyobb vállalat mérete óriási az összes többihez viszonyítva, nevezetesen a Debreceni Vagyonkezelő Zrt., ami majdnem 23 milliárd Ft-os árbevételt ér el 1 év alatt. A második a Kontent Kft. 1,6 milliárdos árbevétellel, és még a harmadik és negyedik helyezett is 1 milliárd feletti árbevétel tudhat magáénak. Sőt, még az ötödik vállalat is majdnem eléri az egymilliárd Ft-os küszöböt.

111. táblázat: Szálláshely-egyéb szolgáltatás, vendéglátás ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
CSERHÁTI FAMILY KFT.	Éttermi, mozgó vendéglátás	Debrecen	250	3 945
SÖRPARK KFT.	Éttermi, mozgó vendéglátás	Debrecen	114	1 224
ÁSZ KFT.	Éttermi, mozgó vendéglátás	Debrecen	106	953
FUNDUS INVEST KFT.	Szállodai szolgáltatás	Hajdúszoboszló	110	862
GEO THERM ÜDÜLŐ KFT.	Szállodai szolgáltatás	Hajdúszoboszló	98	810

Forrás: Opten

A szálláshely és egyéb szolgáltatás, vendéglátás ágazatban az első három cég debreceni székhelyű, és mind a három éttermi és mozgó vendéglátással foglalkozik. A 4. és 5. cég közül mind a kettő hajdúszoboszlói székhelyű és mind a kettő szállodai szolgáltatással foglalkozik. A debreceni vállalatok közül a Cserhāti Family Kft. majdnem négymilliárdos, a Sörpark Kft. 1,2 milliárdos az ÁSZ Kft. pedig megközelíti az egy milliárdos álomhatárt. A hajdúszoboszlói vállalatok közül a Fundus Invest Kft. és a Geotherm Üdülő Kft. nyolcszázmilliós szinten mozog.

112. táblázat: Szállítás, raktározás ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
Trans-Sped KFT.	Raktározás, tárolás	Debrecen	461	12 595
CSOKI MAX Magyarország KFT.	Raktározás, tárolás	Debrecen	55	5 077
DKV ZRT.	Városi, elővárosi szárazföldi személyszállítás	Debrecen	640	4 359
TARCSAI-TRANSPORT KFT.	Közúti áruszállítás	Debrecen	77	2 167
TT SPED KFT.	Közúti áruszállítás	Sáp	84	1 835
FIRE LIGHT KFT.	Raktározás, tárolás	Debrecen	10	1 794
OPTIMUS 92 KFT.	Közúti áruszállítás	Debrecen	76	1 770
NYÍRTRANS KFT.	Közúti áruszállítás	Nyíracsad	62	1 743
SZUPERINFÓ MÉDIA KFT.	Egyéb postai, futárpostai tevékenység	Debrecen	46	1 740
VÁRFALVI KFT.	Közúti áruszállítás	Debrecen	28	1 600

Forrás: Opten

A fenti táblázatban a szállítás és raktározás ágazat 10 kiemelkedő jelentőségű vállalatának adatai találhatóak. A 10 vállalat közül kiemelkedik a Trans Sped Kft 12,5 milliárd körüli árbevétellel, 2. a Csoki Max ötmilliárd fölötti, 3. a DKV 4,3 milliárdos árbevétellel. A fentiek közül az első négy vállalat debreceni székhelyű azonban meg kell külön említeni a TT Sped Kft-t, melynek központja Sápon található, és nem kevesebb mint 1,8 milliárd Ft-os árbevételt realizált az elmúlt évben. A 10 vállalat közül 8 tehát Debrecenben található, egy a már imént említett Sápon, illetve egy Nyíracsadon. A foglalkoztatáshoz leginkább a Trans Sped Kft. és a DKV tesz hozzá 461 illetve 640 fővel.

113. táblázat: Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
TIGÁZ ZRT.	Gázkereskedelem	Hajdúszoboszló	281	114 483
E.ON ZRT.	Villamosenergia-elosztás	Debrecen	873	45 912
TIGÁZ-DSO KFT.	Gázelosztás	Hajdúszoboszló	943	25 234
Debreceni Hőszolgáltató ZRT.	Gőzellátás, légkondicionálás	Debrecen	84	7 428
Star Power Management Hungary Kft.	Villamosenergia-termelés	Polgár	27	952

Forrás: Opten

A Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás ágazat első számú cége a Tigáz Zrt., 2. az EON, 3. a Tigázból kiszervezett Tigáz-Dso Kft., negyedik Debreceni Hőszolgáltató Zrt., és az 5. a Star Power Management Hungary Kft. Az 5 nagy cég közül mindössze kettő található Debrecenben, kettő Hajdúszoboszlón, és ezek még nagyobbak is, egy pedig Polgáron. Ami az árbevételről, a Tigáznak messze a legnagyobb az árbevétele. Ha hozzávesszük a Tigáz-Dso Kft-t is, akkor háromszor akkora, mint az EON-nak. A Debreceni Hőszolgáltató ez képest elenyésző a 7 milliárdos bevételével. A Star Power Kft. pedig nem éri el az egy milliárdos küszöböt sem. Ami a foglalkoztatást illeti, az E.ON és a Tigáz-Dso számít a két legnagyobbnak, majdnem eléri külön-külön az ezer fős dolgozói létszámot.

114. táblázat: Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmegelőzés ágazat néhány legjelentősebb vállalata

Vállalat	Tevékenység	Település	Létszám	Árbevétel
Debreceni Vízmű Zrt.	Víztermelés, -kezelés, -ellátás	Debrecen	391	6 201
A.K.S.D. Városgazdálkodási Kft.	Nem veszélyes hulladék gyűjtése	Debrecen	330	5 536
P.M.R. Kft.	Hulladék újrahasznosítása	Hajdúböszörmény	36	2 871
Hajdúkerületi és Bihari Víziközmű Szolgáltató Zrt.	Víztermelés, -kezelés, -ellátás	Debrecen	232	2 275
Debreceni Hulladék Közszolgáltató Nonprofit Kft.	Nem veszélyes hulladék gyűjtése	Debrecen	2	2 262

Forrás: Opten

Ami a Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmegelőzés ágazatot illeti, a Debreceni Vízmű Zrt 6 milliárd Ft feletti árbevétellel áll az első helyen. Az AKSD 5,5 milliárddal a második helyen, a PMR Kft. 2,8 milliárddal a harmadik helyen. A Hajdúkerületi és Bihari Víziközmű Zrt. a negyedik helyen illetve a Debreceni Hulladék Közszolgáltató Nonprofit Kft. az ötödik helyen. Ez utóbbi két vállalatnak külön-külön nagyjából 2,2 milliárdos volt a bevétele. Az 5 legnagyobb vállalat közül 4 Debrecenben található, egy pedig Hajdúböszörményben.

4.3.3. Ipari parkok

4.3.3.1. Ipari park státusszal rendelkező területek

Az ipari parkok az Európai Unió gyakorlatában és hazánkban is olyan ipari területek, melyek célja, hogy az adott ország és azon belül egy-egy térség iparának mozgatórugói legyenek, jelentős mértékű munkahely-teremtéssel járuljanak hozzá az adott város vagy térség fejlődéséhez. Az ipari parkok vonzó befektetési környezet megteremtésével és emelt szintű szolgáltatás nyújtásával, korszerű telephely kialakításával növelik a vállalkozások versenyképességét. A betelepült vállalkozások az infrastruktúra és egyéb szolgáltatások közös használatával csökkentik saját költségeiket, a termelő vállalatok és a beszállítók összekapcsolásán alapuló rendszer növeli a

hatékonyságot és az ipari park cím birtokában közösen tudnak pályázni pl. bizonyos források elnyerésére. Az ipari park címet a nemzetgazdasági miniszter döntése alapján, pályázat útján lehet megszerezni. A pályázat beadásakor már legalább 5 vállalkozásnak a tervezett ipari park területén kell működni, és a vállalkozások által teljes időben foglalkoztatottak együttes létszáma legalább 100 fő.

Az ipari park címet viselő szervezet pályázatával és az ipari park cím megszerzésével vállalja, hogy fejlesztő munkája eredményeként a pályázat elnyerésétől számított 5. év végére a betelepült vállalkozások száma legalább 10, illetve a meglévő és a létesítendő munkahelyeken a teljes munkaidőben foglalkoztatottak száma együttesen legalább 350 fő lesz.

Hajdú-Bihar megyében 14 ipari park található, melyek közül 4 Debrecenben helyezkedik el.

115. táblázat: Ipari parkok Hajdú-Bihar megyében

Ipari park neve	Település	Terület (ha)
Bihari Regionális Ipari Park	Berettóújfalu	56
Debreceni Agrár Ipari Park (Science Park)	Debrecen	25
Debreceni Nyugati Ipari Park	Debrecen	30
Debreceni Regionális Innovációs Tudományos és Technológiai Park	Debrecen	115
Logisztikai Szolgáltató Központ és Ipari Park	Debrecen	28
Ebes Ipari Park	Ebes	77
Hajdúböszörményi Keleti Ipari Park	Hajdúböszörmény	34
Hajdúböszörményi Nyugati Ipari Park (M35 Business Park)	Hajdúböszörmény	8
Észak-hajdúsági Agrár Ipari Park	Hajdúnánás	10
Hajdúsámson Ipari Park	Hajdúsámson	30
Kabapark Ipari Park	Kaba	40
Nyíradony Tudományos és Technológiai Park	Nyíradony	15
Polgár Ipari Park	Polgár	58
HAJDU Ipari Park	Téglás	200

Forrás: Kormány.hu

A Bihari Regionális Ipari Parkot Berettyóújfalu Város Önkormányzata alapította és üzemelteti. Az ipari park Berettyóújfaluban a keleti főútvonalak logisztikai csomópontjában, a 42-es és 47-es főutak közvetlen közelében található, a romániai határátkelőtől 20 km távolságra. A park déli oldalán a Budapest–Püspökladány–Nagyvárad vasútvonal halad, mely megteremti az áruszállítás és logisztika kedvező kihasználásának lehetőségeit. Az jövőben megépülő M4-es és M47-es gyorsforgalmi út szintén a park közvetlen közelében halad majd el. A teljes közmű infrastruktúrával ellátott ipari park területe 56 hektár. A parkban elsősorban kis és középvállalkozások működnek, többségük kereskedelemmel foglalkozik (Ker-Fu 2000 Kft., Mezei-Vill Kft., Lisztes Trans EC). Jelenleg 6 hektár szabad területtel rendelkezik a park, de igény esetén megoldható további területeknek az ipari parkhoz történő csatolása is.

A Debreceni Agrár Park (Debrecen Egyetemi Ipari Park) az ország első egyetemi ipari parkjaként 1999-ben nyerte el az ipari park címet. A 25 ha-os terület a Debreceni Egyetem Böszörményi úti campusa (korábbi nevén Agrártudományi Centrum) szomszédságában, a Domokos

Márton kertben van Debrecenben. Mivel a park elsősorban a technológia transzfer és az innováció szellemi és gyakorlati központja kíván lenni, fő céljaik közt szerepel a debreceni felsőoktatásban rendelkezésre álló igen komoly – elsősorban agrár- és egészségipari - kutatói bázis bevonása, mind a kutatás, mind a szaktanácsadás, mind a menedzselés területén. Az egyetemi ipari parkban egyelőre az IT Services talált otthonra, de ott épül majd meg a Debreceni Egyetem oltóanyag-előállító kísérleti üzeme is.

A 30 hektáros Debrecen Nyugati Ipari Park kiváló elhelyezkedésű, a 33. sz. főút mellett, az M35 autópálya közvetlen szomszédságában fekszik. A terület iparvágány csatlakozással rendelkezik, a volt házgyár barnamezős területén helyezkedik el. A parkba tulajdonosként és bérlőként mintegy száz mikro-, kis- és középvállalkozás települt be, változatos tevékenységi körök számos együttműködési lehetőséget biztosít. A területen építőanyag gyártást, építési, épületgépészeti, fa- és bútorigipari tevékenységet, valamint azokhoz kapcsolódó szolgáltatást, komplex gépipari technológiák, szerszámok és szerszámgépek tervezését és gyártását, kereskedelmi, komplex logisztikai és környezetvédelmi szolgáltatást, hulladék- és haszonanyag gyűjtést és feldolgozást végeznek. A közel 100 cég között olyanok találhatók meg, mint a Sofém Kft., Betongyár '97 Kft, Chio Magyarország Kft, Gastroudvar 2008 Kft.

A Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata által alapított Debreceni Regionális és Innovációs Ipari Park elsőként kapta meg az ipari park címet a megyében. A kezdetben 40 hektáros zöldmezős beruházás 2000-ben valósult meg. A XANGA cégcsoport fejlesztéseinek eredményeképpen a park területe az elmúlt évek során 115 hektárra bővült, jelenleg több mint 40 termelő vállalkozásnak magas színvonalú ipari környezetet biztosítva. A cégek összárbevétele a város helyi iparüzési adó alapjának meghatározó hányadát képezi. A betelepült vállalkozások mintegy ötezer – jelentős részben diplomás – munkavállalót foglalkoztatnak. Az ipari parkban működik többek között az NI Hungary Kft., az RR Donnelley Kft., az FAG Magyarország Kft., a Flexi Force Hungary, vagy a magyar tulajdonú Richter Gedeon Nyrt. biotechnológiai üzeme.

A regionális logisztika szempontjából meghatározó szerepet betöltő Debreceni Logisztikai Központ és Ipari Parkot a Trans-Sped cégcsoporthoz tartozó DEL OG Kft. fejleszti és üzemelteti. A Trans-Sped Kft. 1990 óta van jelen a logisztikai piacon. Az elmúlt 25 évben a logisztika különböző ágait kiszolgáló leányvállalatokkal, valamint országos irodahálózattal és divíziókkal 500 főt meghaladó cégcsoporttá fejlődött. A cégcsoport Debreceni Logisztikai Központ és Ipari Parkjában a 3–12 méter magas, teljesen felújított, illetve új építésű korszerű, energiatakarékos csarnokok révén összesen mintegy 35 000 m² fedett tároló kapacitás áll rendelkezésre. A raktárcsarnokokban polcos és tömbös tárolásra egyaránt lehetőség nyílik.

Az Ebes Ipari Park Debrecen és Hajdúszoboszló között félúton helyezkedik el. A település belterülete a 4-es számú főközlekedési út és a Budapest-Záhony vasúti fővonal között fekszik, melyekhez közvetlenül kiépített úttal, illetve iparvágánnyal csatlakozik. A legközelebbi autópálya-csatlakozás (M35) 6 km-en belül található, ami a megközelíthetőséget és a szállítmányozást is jelentősen megkönnyíti. A telepen már működő cégek között van a Curver Magyarország Kft., mely háztartási műanyagtermékeket állít elő, a Szálka 96 Kt. logisztikai központja, a Mol bázistelep, a Magyar Sajt Kft. olasz tulajdonú sajtgyára, a Roland autókereskedés, valamint több kisebb helyi vállalkozás telephelye.

A 34 hektáros Hajdúböszörményi Keleti Ipari Parkot Hajdúböszörmény Város Önkormányzata üzemelteti. Az M35 autópályától 3 km-re, a vasútvonaltól pedig csupán 150 méterre található. Az ipari parkban működik a Kőröstej Kft. sajtüzeme, az acéltermékek gyártásával foglalkozó NAGÉV csoport termelőüzeme, az orvosi eszközöket gyártó Dispomedicor Zrt. telephelye, valamint a növényvédőszer, vetőmagok, műtrágyák kereskedelmével és csomagolásával foglalkozó Farmmix Kft

A Hajdúböszörményi Nyugati Ipari Park, újabb nevén M35 Business Park a város nyugati szélén, az M35-ös autópálya hajdúböszörményi lehajtója mellett helyezkedik el. A magántulajdonú telkek mellett az önkormányzat tulajdonában van 8 hektár terület, ahová a Hajdúböszörményi Ipari Park Üzemeltető és Városfejlesztő Kft. szakképzett munkaerőt igénylő termelő vállalkozásokat vár

A Hajdúnánás külterületén fekvő Észak-Hajdúsági Agrár-Iparipark a Tiszavasvárit Hajdúnánással összekötő 3502-es közút szomszédságában található, Hajdúnánástól 7, Tiszavasváritól 5, az M3-as autópálya 203 km kijárójától 2 km-re. Az agrár-iparipark saját iparvágánnyal csatlakozik a Tiszalök-Debrecen vasúti szárnyvezetékhez. Az agrár-ipariparktól 3 km-re folyó Keleti Főcsatorna vize a park területére öntöző csatornán van bevezetve. Az autópályán három megyeszékhely (Debrecen, Nyíregyháza, Miskolc) egy órán belül elérhető. Az agrár-iparipark kialakításának célja az volt, hogy a helyben előállított mezőgazdasági termékek feldolgozásához működő tőkét, és szakmai befektetőket vonzó, kedvező gazdasági környezet alakítsanak ki. A betelepült vállalkozások nagy szakmai gyakorlattal rendelkeznek, jó minőségű, részben öntözött szántó területen gazdálkodnak, emellett jelentős a feldolgozóipari tevékenység is. Az ipari parkban 10 hektáros területen jelenleg 7 vállalkozás működik, a legjelentősebb betelepült vállalkozás az állattenyésztéssel, növénytermesztéssel és mezőgazdasági termékfeldolgozással foglalkozó Tedej Zrt, de a többi vállalkozás is a Tedej cégcsoporthoz tartozik. Az agrár-iparipark 24 hektáros fejlesztési területtel rendelkezik, mely további befektetőknek biztosíthat korszerű termelési környezetet a jövőben.

A Hajdúsámsoni Ipari Park a Hajdúsámson Hajdúhadházzal összekötő út mentén, a vasútállomás mellett található. Az ipari parkban zöldség és gyümölcsfeldolgozással, fémmegmunkálással és raktározással foglalkozó kis- és középvállalkozások működnek. Az ipari park 30 hektár fejlesztési területtel rendelkezik.

A Kabapark ipari park a 4. sz. főút mentén fekvő Kaba városa szomszédságában, az M35 autópálya csatlakozásától 30 km-re található. Az ipari park előnyös adottsága, hogy 6 km hosszú, 8 sínpárból álló belső iparvágány hálózattal rendelkezik. Az ipari parkot jelenleg 40 hektárnyi teljes infrastruktúrával ellátott terület alkotja, amely több mint 200 hektárra bővíthető. Az ipari park meghatározó részét jelentő ipari területeken korábban a Kabai Cukorgyár működött. Jelenleg néhány kisvállalkozás üzemel a telephelyen építésmérnöki tevékenységet, épületasztalos szerkezet szerelést végezve, az ipari park további területein pedig főként mezőgazdasági feldolgozáshoz kapcsolódó cégek találhatóak.

A Nyíradony Tudományos és Technológiai Park hiánypótló beruházás a térségben. Jelenleg is zajlanak az előkészítési munkálatok, a park kialakítása folyamatban van. Tervezett költségigény 800 millió forint. A fejlesztés magába foglalja az önkormányzat által a településrendezési tervben

kijelölt ipari parkok helyszínéül szolgáló ingatlanok infrastrukturális fejlesztését, valamint 3 szabad vállalkozói övezet kialakítását.

Az 58 hektár területen fekvő Polgár Ipari Park logisztikai adottságai kiválóak, mivel közvetlenül az M35 autópálya mellett található. Az ipari parkot a magyar tulajdonú Infogroup cégcsoporthoz tartozó Polgár Invest Kft. fejleszti és üzemelteti. A teljes közművel ellátott ipari ingatlanokon túlmenően saját fejlesztésű könnyűipari- és raktárcsarnokaiban kínál bérleti lehetőséget a park. Az ipari parkban működik a Jabil Circuit Magyarország Kft. logisztikai egysége, a Volvo Truck tehergépjármű szervizbázisa, a Toyota Tsusho logisztikai egysége, valamint a Gyermely Zrt. térsztagyár regionális elosztó központja.

A Hajdu csoporthoz tartozó Hajdu Infrastruktúra Zrt. által fejlesztett és üzemeltetett, jelenleg 58 hektáros Hajdu Ipari Park, Debrecen és Nyíregyháza között félúton, Téglás város külterületén található a 4-es főút és a Budapest–Záhony vasútvonal mentén, 15 kilométerre az M35-ös autópályától. Az ipari parkban működik a Hajdu csoporthoz tartozó, bojlereket, kazánokat és mosógépeket gyártó HAJDU Hajdúsági Ipari Zrt., valamint a fémmegmunkálással előállított autóalkatrészeket gyártó HAJDU Autotechnika Ipari Zrt. A park további 150 hektár fejlesztési területtel rendelkezik. A minimum 4.000 m²-es parcellák kialakítását az üzemeltető a betelepülő cégek igényei szerint tudja végezni. A Hajdu Ipari Park saját iparvágánnyal rendelkezik, így a betelepülők számára lehetőség nyílik a vasúton történő áruszállítás adta lehetőségek kihasználásra is. (HBMKIK 2015)

4.3.3.2. *Ipari parki státusszal nem rendelkező, de befektetés-ösztönzési szempontból fontos területek*

4.3.3.2.1. Déli ipari park

A Déli Ipari Park kialakítására azért volt szükség, mert Debrecenben nem volt már akkora szabad terület a meglévő ipari parkokban, ami egy-egy nagybefektető igényeit ki tudta volna elégíteni. Azok az ipari nagyvállalatok, amelyek új üzemekhez keresnek legalább 20 hektáros, teljes infrastruktúrával rendelkező területet, nemhogy Kelet-Magyarországon, de még Kelet-Európában is csak elvétve találnak ekkora területet. A Déli Ipari Park közel 600 hektáros végleges mérete minden ilyen igényt ki tud elégíteni.

Bár még jelenleg is zajlanak a közművesítési munkálatok, de a tervek szerint a nagyszabású közműfejlesztés kész lesz az év végére, amikor a betelepülő cégeknek már szükségük lesz erre az infrastruktúrára. A víz-, a szennyvíz- és a hírközlési hálózat első üteme már tavasszal elkészült, és hamarosan egy új út építését is elkezdik a Déli Ipari Parkban. Noha az Ipari park címet sem kapta meg a terület, de már kezd benépesülni, ugyanis a Kronos új debreceni gyára is itt épül, illetve a Continental telephelye is itt lesz.

A kitűnő elhelyezkedésű terület (a Debrecen Airporttól délre, az autópálya és a 47-es főút között) saját autópálya kapcsolódással, 50-60%-os beépíthetőséggel rendkívül vonzó célterülete lehet a külföldi befektetőknek. A tervek szerint a legkisebb telekméret 4 hektár lehet, de a

potenciális érdeklődők eleve a nagyvállalati körből kerülnek ki. Amennyiben sikerül a teljes területet benépesíteni, közel 18 000 ember is itt dolgozhat.

4.3.3.2.2. Multimodális logisztikai központ

A Xanga csoport egy nyilvános pályázat nyerteseként 2011-ben kezdte el a multimodális logisztikai bázis fejlesztését a Debreceni Nemzetközi Repülőtér környezetében. Első lépésben infrastruktúrával látta el a beruházások helyszínéül szolgáló területeket, majd 2017 végéig több ütemben kockázati alapon megépített összesen mintegy 27 ezer négyzetméter alapterületű ipari és logisztikai csarnok-, valamint kapcsolódó irodafelületet. A bázis három közlekedési és szállítási módot egyesít: a közút mellett a schengeni normáknak megfelelő nemzetközi repülőtér által biztosított légi szállítást, valamint az országos vasúthálózathoz csatlakozó iparvágány révén a vasúti szállítást is. A trimodális központ már üzembe helyezett, de a jövőben még tovább bővíthető terminálja a vasúthálózat révén összeköttetést biztosít az európai szinten meghatározó szerepet betöltő tengeri kikötőkkel (Hamburg, Rotterdam és Koper). Így lehetőség van arra, hogy a tengeri úton a kontinensre érkező áruk konténervonatokkal közvetlenül Debrecenbe érkezzenek, és az újonnan kialakított terminálban kerüljenek közúti átterelésre, illetve fordított irányban a régióból közúton érkező rakomány Debrecenből vasúti konténerekben közvetlenül a tengeri kikötőkbe.

A központ létesítményeiben jelenleg 12 vállalat működik, mintegy 300 főnek munkát adva, de a tervezett létszámbővítések eredményeképpen a logisztikai bázison foglalkoztatott munkavállalók száma 2018 végére várhatóan eléri majd az 500 főt. Az üzembe helyezett létesítmények jelenlegi kihasználtsága 100 százalékos, így – a folyamatosan jelentkező növekvő igényekre alapozva – a közeljövőben a Xanga további épületekkel tervezi bővíteni a multimodális logisztikai bázist.

4.3.3.2.3. Észak-Nyugati Gazdasági Övezet – BMW gyár

Július 31-én jelentette be a Külgazdasági és Külügyminiszter, hogy 14 hónapnyi tárgyalás után meghozta a végső döntést és Debrecenbe telepíti legújabb európai gyárát a BMW. Az új üzem az Észak-Nyugati gazdasági Övezetben fog majd helyet kapni, amely közel 500 hektáros terület Kismacstól kissé északra, közvetlen az autópálya mellett. Az övezetben ipari telephely kialakításával és a területen megvalósuló munkahelyteremtő beruházásokkal összefüggő közigazgatási hatósági ügyeket nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű ügyekké az 58/2018 (III.26.) kormányrendelet nyilvánította.

Kétségtelenül ez volt Hajdú-Bihar megye gazdasági életében az utóbbi évtizedek legnagyobb horderejű bejelentése, hiszen a térségben még nem volt ekkora autóiipari összeszerelő üzem, de még a jelen lévő járműiparhoz kötődő cégek is csak kisebb gazdasági erővel rendelkeznek. A BMW már az induláskor 1000 fős létszámmal számol, és a terveik szerint az üzem évente akár 150 000 autó előállítására lesz képes. Ez azt is jelenti, hogy számos újabb vállalat fog a BMW közelébe települni, hogy közvetlen közlekedéssel szolgálhassák ki a gyár igényeit. Ez pedig kitűnő lehetőséget ad a megyei településeknek, hogy újabb befektetőket tudjanak betelepíteni.

4.3.4. Külföldi vállalkozások szerepe

A külföldi tulajdonú vállalkozások számos pozitív hatással vannak az ország gazdaságára. Egyrészt jelentős létszámban foglalkoztatnak helyi munkaerőt, ezzel biztosítva százezrek jövedelmét. Másrészt a külföldi cégek termelékenysége magasabb, ráadásul jellemzően a magasabb hozzáadott értékű tevékenységeket végző iparágakban működnek, így a jövedelemtermelő képességük is magasabb, mint a hazai cékéké. Ezekhez társul a talán legfontosabb pozitív hozadéka hazai jelenlétüknek, miszerint többnyire magasabb színvonalú technológiával üzemelnek. Ennek az ismerete és alkalmazása az alkalmazottakat is olyan tudással és képességekkel látja el, amivel a munkapiaci lehetőségeik jelentősen javulnak. Általában a közép és nagyvállalati méretkategóriában működnek, amit a következő táblázatokból is láthatunk.

116. táblázat: Külföldi közvetlen tőkebefektetéssel működő vállalkozások száma (db)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hajdú-Bihar	303	320	339	357	317	303	315	305	297
Észak-Alföld	876	888	896	904	858	810	778	772	751
Ország összesen	29 047	29 226	29 760	30 016	28 374	27 828	27 149	25 635	24 265

Forrás: KSH

Ahogy a fenti táblázatból látható, a magyarországi külföldi vállalkozások⁴ száma csökkent 2011 után, évenként átlagosan 5%-kal. Ennél mérsékeltebb volt 2011 és 2016 között a Hajdú-Bihar megyei külföldi cégek számának csökkenése, 357-ről 297-re, évenként átlagosan 4%-nál kevesebbel. A megyei adatokat vizsgálva látható, hogy az Észak-Alföldi régióban a külföldi vállalkozások egyre inkább Hajdú-Biharban koncentrálódnak, hiszen 2008-ban a régióban a külföldi cégek 34,5%-a székeltek megyénkben, ezzel szemben 2011-re már a 39,5%-ra nőtt a mutató, ami azóta is stabilan 40% körül mozog. Viszont az országos szinthez képest alacsonynak mondható az külföldi cégek megyei megoszlása, hiszen a magyarországi külföldi vállalkozások 1-1,2%-a (24265 cégből mindössze 297) választotta Hajdú-Bihart székhelyül.

117. táblázat: Külföldi közvetlen tőkebefektetéssel működő vállalkozások külföldi tőkéje (milliárd forint)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hajdú-Bihar	356,4	412,3	420,2	483,0	460,0	34,9	697,7	466,2	407,4
Észak-Alföld	616,3	714,8	807,5	1 010,9	878,9	553,1	1 429,5	1 324,3	1 408,1
Ország összesen	16 546,3	18 595,5	18 954,9	20 537,5	22 980,4	23 417,2	25 802,4	24 312,4	23 656,7

Forrás: KSH

Az előzőekből látható, hogy a megyében alacsonynak tekinthető a külföldi cégek száma, viszont ezeknek a nagysága az országos átlaghoz képest jelentősebb. Noha 2008-ban a 29047 külföldi cég közül 303 volt hajdú-bihari (1,04%), de az ezekben fektetett tőke az összes tőke 2,15%-

⁴ A külföldi közvetlen tőkebefektetéssel működő vállalkozás olyan jogi személyiségű vagy jogi személyiség nélküli vállalat, amelyben egy másik gazdaságban rezidens befektető jogi személyiségű vállalat esetén a többszrű részesítések vagy szavazati jogok legalább 10%-ával, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező vállalat esetén ennek megfelelő részesedéssel rendelkeznek. A közvetlentőke-befektetések Magyarországon (nettó tartozás) tartalmazza a részesedéseket, valamint az adósság típusú instrumentumokat.

át adta (356 milliárd forint a 16546 milliárdból). Habár alapvetően növekszik a megyei külföldi tőke nagysága, de az országos növekedéshez képest szerényebb mértékben, így a részaránya a 2008-as 2,15%-ról a vizsgált időszak végére 1,72%-ra csökkent (407 milliárd forint a 23656-ból). Összességében jól érezhető, hogy a megyei külföldi cégek bár kevesebben vannak, de súlyuk országos viszonylatban jelentősebb. Ezt mutatja a következő táblázat is.

118. táblázat: Külföldi közvetlen tőkebefektetéssel működő vállalkozások egy cégre jutó külföldi tőkéje (milliárd forint)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Hajdú-Bihar	1,2	1,3	1,2	1,4	1,5	0,1	2,2	1,5	1,4
Észak-Alföld	0,7	0,8	0,9	1,1	1,0	0,7	1,8	1,7	1,9
Ország összesen	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8	0,8	1,0	0,9	1,0

Forrás: saját számítás KSH alapján

Magyarországon 2008-ban egy külföldi cégre átlagosan 600 millió forintnyi külföldi tőke jutott, ami az időszak végére átlagosan 1 milliárd forintra kúszott fel. Ezzel szemben Hajdú-Biharban átlagosan kétszer ekkora összeget fektettek be a külföldiek 2008-ban (1,2 milliárd forint), ami végig az időszakban növekvő pályán maradt. Említésre méltó, hogy az Észak-Alföldi régió egyre több külföldi tőkét vonzott be az időszak alatt, hiszen 0,7-ről 1,9 milliárd forintra nőtt az egy külföldi cégre jutó külföldi tőke nagysága.

119. táblázat: Külföldi cégek származása (db)

	Hajdú-Bihar megye	Debrecen
román	117	71
német	56	41
holland	43	34
ukrán	37	29
brit	30	23
olasz	23	11
svájci	20	13
amerikai	19	14
osztrák	11	11
francia	7	6
egyéb	138	102
összesen	501	355

Forrás: saját szerkesztés Opten alapján

Az utóbbi években egyre növekszik a külföldi multinacionális vállalatok érdeklődése Magyarország, mint befektetési célország iránt. 2018-ban Hajdú-Biharban már 501 olyan vállalkozás van, amelynek tulajdonosi köre külföldi illetőségű. Ezek közül a legtöbb társas vállalkozás román érdekeltségű, ami egyértelműen a határ közelségének tudható be. A fontossági sorban következő befektető ország, Németország, hiszen 56 olyan vállalkozás van a megyében, amelynek tulajdonosai között németek vannak. A harmadik helyen a holland érdekeltségű cégek vannak, és –

bár számuk nem olyan jelentős, de a befektetés volumenét tekintve annál inkább – az Egyesült Államok is ott van a 10 legjelentősebb befektető ország között (elég csak az NI Hungary debreceni jelenlétére gondolni).

5. SWOT

Erősségek

- földrajzi adottságok
 - sík vidék: építkezések kivitelezése könnyebb
 - határmenti fekvés: közel Ukrajna (munkaerő utánpótlás), közel Románia (kereskedelmi, logisztikai vonzóerő; erős tranzitszerep)
 - nincsenek magas vízhozamú folyók, nem merül fel az árvíz és az emiatti kényszerű leállások problémája
- megközelíthetőség
 - az európai autópálya hálózattal közvetlen kapcsolat
 - az EU-s TEN-T törzshálózathoz villamosított vasútvonalak biztosítanak összeköttetést (számos település rendelkezik vasúti kapcsolattal)
 - dinamikusan fejlődő nemzetközi repülőtér, egy átszállásra 266 várostól
- számos ipari park meggyeszte
- Debrecen minden tekintetben regionális központ, ami magával húzza a megye egészét
 - gazdasági növekedés
 - oktatás
 - infrastruktúra
 - kultúra
- teljeskörű oktatási paletta a megyében
 - jól kiépített, széleskörű, területileg kiegyensúlyozott bölcsődei, óvodai intézményrendszer
 - magas színvonalú alap- és középfokú oktatás, széleskörű szakképzési spektrum
 - sokszínű, nemzetközileg is jó hírű felsőoktatás
 - hiánypótló nemzetközi iskola indulása
- munkaerő
 - nemzetközi viszonylatban alacsony bérköltségű, de magasan képzett munkaerő
 - országos viszonylatban magas a munkanélküliek és az inaktívak aránya
- legmagasabb támogatási intenzitás az EU-ban (akár 50%)

Gyengeségek

- kiváló minőségű földek: mezőgazdaságból való kivonás nagy áldozattal jár
- kisebb települések infrastruktúrája fejletlen
 - úthálózat esetenként gyenge minőségű, nem bírja el a nagyobb teherforgalmat
 - vasúti infrastruktúra felújításra szorul (állomások, kiszolgáló létesítmények, vasúti sínpálya)
- jelentős munkapiaci súrlódások
 - nyelvtudás hiánya
 - magas a kistelepülések inaktivitási rátája (mentálisbeli okok)
 - magas a képzetlenek aránya a kistelepüléseken
 - az alacsonyan képzettek megyén belüli mobilitási rátája alacsony
 - a szakképzés lassan igazodik a munkaerőpiaci igényekhez
- demográfiai folyamatok
 - alacsony a születések száma
 - magas a megyéből az elvándorlás (különösen a magasan képzettek körében)

Gyengeségek

- helyi gazdaság duális jellege
 - a néhány, döntően külföldi tulajdonú nagyvállalat mellett szűk közép és kisvállalati réteg, de túlnyomórészt mikrovállalkozások alkotják a megye gazdaságát
 - a nagyvállalatok magas termelékenységűek, a hazai mikrovállalkozások többnyire tőkeszegények és alacsony termelékenységűek
 - a mezőgazdasági tevékenység túlsúlyát nem kompenzálják a ráépülő tevékenységek, különösen a feldolgozóipar
 - alacsony innovációs tevékenység
- ipari parkok nem hangolják össze tevékenységüket, hiányzik a közös nemzetközi megjelenés
 - nincs prospektus, angol nyelvű információ
 - online jelenlét hiánya

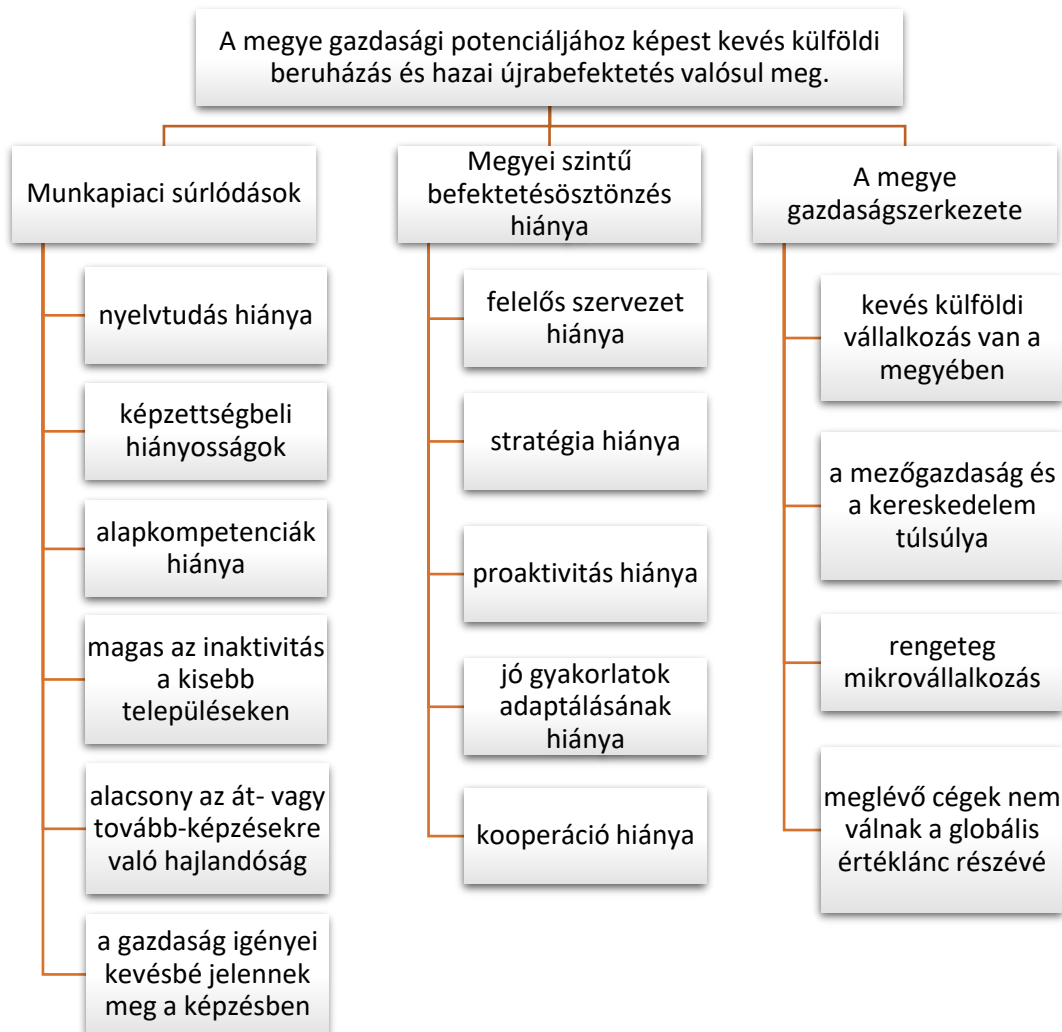
Lehetőségek

- inaktívok képzése, duális szakképzés kiterjesztése a KKV szektorra is
 - alapkompenciák fejlesztése
 - posztgraduális képzések
- aktív befektetés-ösztönzési tevékenység
 - a megyei települések szoros együttműködésével
 - a Nemzeti Befektetési Ügynökség és a Külgazdasági és Külügyminisztérium illetékeseivel aktív kapcsolattartás
 - modern kor igényeinek megfelelő befektetés-ösztönzési online és offline jelenlét
- infrastrukturális fejlesztések
 - autópálya építés
 - vasúti felújítás
- nemzetközi repülőtér forgalmának növekedése
- erősödő érdeklődés magyarországi telephelyek iránt, elsősorban a gépipar területén

Veszélyek

- jelentős kiterjedésű Natura 2000 területek
- növekvő elvándorlás
 - külföldi, budapesti vagy nyugat-magyarországi munkahelyek elcsábítják a megye munkaerőjét
 - nem lesz megfelelő mennyiségű szakember utánpótlás
- a települések fejlettsége közti különbségek növekedése
- a magyar tulajdonú KKV-k nem lesznek képesek a külföldi cégek beszállítóivá válni
- EU-s források jelentős csökkenése, ezáltal a megye fejlődésének lassulása

6. Problémafa

31. ábra: Hajdú-Bihar megye befektetés-ösztönzési problémafája

Hajdú Bihar megye természeti-, infrastrukturális-, és munkaerőpiaci adottságai kedvezőnek, szinte már optimálisnak tekinthetők akár a külföldi (új befektetői), akár a belföldi (újrabefektetői) kiválasztási szempontok figyelembevételével egyaránt. Mindezek ellenére a megyében tapasztalható külföldi és hazai befektetések volumene, darabszáma és megyebeli kiterjedése jóval elmarad néhány olyan magyarországi megyékben tapasztalt fejlődési iránytól is, mely megyék adottságai nem kedvezőbbek, mint Hajdú-Bihar megyében.

Mivel szignifikáns alpinfrastrukturális és munkaerőpiac eltérés nem tapasztalható egy-egy szomszédos megyebeli járás és egy-egy hajdú-bihari között (például: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Nyírbátori járás vs. Hajdú-Bihar megye Hajdúnánási járás; mely járások eltérő iparosodási

illetve termelő gazdaság fejlődési folyamaton estek át az elmúlt két évtizedben, a nyírbátori járás javára), ezért a legjelentősebb probléma a befektetés-ösztönzési tevékenység kapcsán valószínűsíthetőleg a megyei szintű, összehangolt befektetés-ösztönzési stratégia teljes hiányára vezethető vissza.

Hajdú-Bihar megye, mint közigazgatási és gazdasági egység, sajnos nem rendelkezik olyan szervezettel, melynek deklarált célja fókuszáltan a megye gazdaságának fejlesztése, a hazai (újra)befektető cégek, és a külföldi, esetenként multinacionális befektetők „ide vonzása”, valamint a megye, mint potenciális befektetési helyszín megjelenítése proaktív és stratégián alapuló befektetés-ösztönzési tevékenység segítségével. Szigetszerűen tapasztalhatók megyei jó példák (vannak olyan járások, ahol a járásközponti település sikeresen alakított ki viszonylagosan jól működő ipari parkot), viszont ezek a sikerek kétség nélkül egyéni teljesítményeknek és lobbierőnek köszönhetők, vélhetően egységes fejlesztési koncepció sajnálatos módon nem áll a fejlesztések mögött. A szigetszerű gazdasági fejlődés is pozitívan hat a gazdaság teljesítményére valamint a munkaerőpiacra, az viszont kétségtelen, hogy a teljes megyére vonatkozó gazdasági és munkaerőpiaci adatok birtokában, előre kialakított stratégia alapján egy erre szakosodott szervezet sokkal hatékonyabban lenne képes tárgyalni egy befektetni szándékozó vállalattal annak érdekében, hogy a megvalósítani szándékozott beruházás mind a helyi munkaerőpiaci adottságokhoz, mind a gazdaság szerkezetéhez illeszkedően a legnagyobb haszonnal járjon egy-egy kistérségnek, miközben maximálisan megfelel a befektető igényeinek is.

A szigetszerű sikerek mögötti tudás és tapasztalat megosztás (ún. „best practice”) hiánya tovább mélyíti a problémát. Természetes módon egy-egy településvezető személyes lobbijereje, tárgyalástechnikája nem tartozik a másolható vagy megosztható tudáselemek közé, viszont az ezen kívül eső folyamatok annál inkább. Tapasztalataink szerint a gyakorlatban nem jelenik meg a járásban (több településben) való gondolkodás sem, pedig az egységesebb fellépés sokkal nagyobb tárgyalási teret engedhet mindkét fél számára (gondoljunk csak arra, hogy mennyivel változatosabb egy város adottságaival összehasonlítva egy teljes járás földrajzi adottságokból adódó változatossága, infrastrukturális helyzete, munkaerőpiaci szabad potenciálja, vagy éppen a tradíciókon alapuló munkaerő szakmai tapasztalata).

A munkapiaci súrlódásokból adódó hátrányok lefaragása is elkerülhetetlen és jelentős feladatot jelenthet a térség gazdasági szakemberei számára. Mindenféle statisztikai hivatkozás nélkül kijelenthető, hogy a munkaképes korú lakosság nyelvtudása, pontosabban az idegennyelvtudás hiánya vagy nagyon alapszintű tudása jelentős problémát generál egy-egy külföldi munkahelyteremtő beruházás esetén. Napjainkban sok esetben egy gyártósori munkás betanítása is a külföldi anyacégnél történik, melynek elengedhetetlen feltétele a stabil kommunikációs szintű nyelvtudás birtoklása. A nyelvtudást nem feltétlenül igénylő munkakörökben (betanított munka, segédmunka, egyéb operátori tevékenység) pedig sokszor az alapkompenciák hiánya, vagy éppen a régen megszerzett végzettségéből adódó elavult tudás okozza a problémát.

Több, korábbi személyes interjú konklúziója is arra enged következtetni, hogy a vállalkozások nem teljesen elégedettek a frissen végzett munkaerő szakmai ismereteivel, kompetenciáival. Megfogalmazásuk szerint sok esetben az igényeik nem jelennek meg a képző

intézményekben, tehát a munkaerőpiaci kínálat nem mindig találkozik a munkaerőpiaci kereslettel, mely szintén nem elhanyagolható szempont egy-egy befektető helyszínválasztási folyamata során.

Tovább árnyalja a képet a legkisebb településeken tapasztalható munkapiaci helyzet: általánosságban elmondható, hogy az ezeken a településeken élő munkaerő kevésbé hajlandó az átképzésre, vagy új ismeretek elsajátítására, és a legkevésbé mobilis a munkába járást illetően. Az általuk bevett és elfogadott gyakorlat az, hogy egy-egy távolabbi munkahelyen (30-50 km-nyi távolság) csak abban az esetben vállalnak munkát, ha a munkaadó biztosítja számukra a műszakhoz igazodó ingyenes munkába járás lehetőségét. Ez a tendencia is azt az elvet erősíti, mely szerint egy adott kistérségben a leghatékonyabb a rendelkezésre álló munkaerő alkalmazása, hiszen ez a leginkább költséghatékony a vállalat számára is, valamint a munkavállalónak sem kell elszakadnia szűkebb környezetétől, és ráadásul komfortosabban is érkezik és távozik munkahelyéről.

Harmadik, de fontosságát tekintve nem utolsónak tekinthető problémacsoport a megye gazdaságszerkezetéből adódó területek. A tanulmány járásokra vonatkozó elemzéseiből is kitűnik, hogy számosságát tekintve alacsony a megyében tevékenykedő külföldi tulajdonú vállalkozások száma. Ez a tény magában hordozza az eddigi években kevésbé sikeres befektetői betelepülés egyik okát: kevés a megosztható jó tapasztalat a térség tekintetében; a kevés külföldi tulajdonú cég kis számú külföldi beszállítóját „hozta magával”, így érdemben a beszállítói cézzel betelepülő vállalkozások sem növelték érdemben a külföldi cégek számát.

A megyében két tevékenység tekinthető tradicionálisnak: a kereskedelem és a mezőgazdaság. Természetéből adódóan ez a két tevékenység nem igényel olyan széleskörű szervezeti felépítést vagy rendkívül magas szaktudást, mint például egy magas szintű elektronika gyártóüzem, így az e két iparágra épülő vállalkozási formák is meghatározóak lettek a megyében. A mikro- és kisvállalkozások száma rendkívül magas, melyből nagy számot tesznek ki az önfoglalkoztató, vagy éppen a szűk családot foglalkoztató, 100%-ban mezőgazdaságból élő vállalkozások. Ezen vállalkozások sajnos nem elég hatékonyak és innovatívak ahhoz, hogy egy-egy termékükkel piacvezető pozícióra törjenek, a legtöbb esetben közvetlen beszállítói státusz elérésére sem képesek, így a megye legtöbb cége számára elérhetetlen álom marad az, hogy a tevékenységükkel a globális értéklánc részévé váljanak.

7. Felhasznált irodalom

AlixPartners (2013): Manufacturing-Sourcing Outlook. AlixPartners.

<https://legacy.alixpartners.com/en/LinkClick.aspx?fileticket=11diPmnb044%3D&tabid=635>

AlixPartners (2017): Homeward bound: nearshoring continues, labor becomes a limiting factor, and automation takes root. AlixPartners

https://www.alixpartners.com/media/3762/ap_strategic_manufacturing_sourcing_homeward_bound_jan_2017.pdf

Carmel, E. – Abbott, P. (2007): Why 'Nearshore' Means that Distance Matters. Communications of the ACM, October 2007, 50. évf., 10. szám, 40-46. o.

Debreceni Egyetem Rektori Hivatal

Goreczky Péter (2017): FDI-statisztikák és a versenyképesség mérésének módszertani dilemmái. Külügyi és Külgazdasági Intézet, E-2017/13.

HBMKH (2018): Hajdú-Bihar Megye Munkaerőpiaci Helyzete 2018. 1 félév. Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Foglalkoztatási Főosztály, http://hajdu-bihar.munka.hu/resource.aspx?resourceID=hajdu_stat_2018_1-6

HBMKIK (2015): Hajdú-Bihar Megye Üzleti Környezete. Hajdú-Bihar Megyei Kereskedelmi és Iparkamara.

HBMTrT: Hajdú-Bihar Megye Területrendezési Terve előkészítő fázis. <http://www.e-epites.com/anyagok/hbmtrt.zip>

IBM (2016): Global Location Trends 2016 Report: Facts & Figures. IBM Global Business Services <https://www.iamsterdam.com/media/pdf/omsb-rankings/ibm--global-location-trends-2016.pdf?la=en>

IBM (2017): Global Location Trends: 2017 Annual Report. IBM Institute for Business Value <https://www-01.ibm.com/common/ssi/cgi-bin/ssialias?htmlfid=GBE03868USEN>

Kormány.hu (2018): Ipari parkok listája

<http://www.kormany.hu/download/7/5c/d0000/Ipari%20parkok%20list%C3%A1ja.pdf#!DocumentBrowse>

KSH (2015): Magyarország településhálózata: Városok-falvak. Központi Statisztikai Hivatal

KSH Mikrocenzus 2016 <https://www.ksh.hu/mikrocenzus2016/>

Magyar Közút <http://internet.kozut.hu/Lapok/oka-elozo-evok-adatai.aspx>

Magyar Közút Hajdú-Bihar Megyei Igazgatósága (2015): Tájékoztató Hajdú-Bihar megye közúthálózatáról és a 2007-2015 között elvégzett felújításokról.

Megyei Tankerületi Központok: <http://kk.gov.hu/debrecen> , <http://kk.gov.hu/berettyoujfalu> , <http://kk.gov.hu/hajduboszormeny>

MNB (2016): A külföldiek magyarországi közvetlentőke-befektetés állományának végső befektetők szerinti bontása. <https://www.mnb.hu/letoltes/a-kozvetlentoke-befektetes-allomany-vegso-befektetore-allokallasa-honlapra.pdf>

MNB (2018): BPM6 módszertan szerinti adatok. <http://www.mnb.hu/statisztika/statisztikai-adatok-informaciok/adatok-idosorok/viii-fizetesi-merleg-kozvetlen-tokebefektetesek-kulfolddel-szembeni-allomanyok/kozvetlentoke-befektetesek/bpm6-modszertan-szerinti-adatok>

Oktatási Hivatal <https://dari.oktatas.hu/>

OPTEN <https://www.opten.hu>

Portfolio (2015): Kilógott Magyarország a tőkeáramlások terén a régióból. <https://www.portfolio.hu/short/kilogott-magyarorszag-a-tokearamlasok-teren-a-regiobol.224155.html>

Térport: Hajdú-Bihar megye. Lechner Nonprofit Kft. <http://www.terport.hu/megyek/magyarorszag-megyei/hajdu-bihar-megye>

UNCTAD <http://unctad.org/en/Pages/statistics.aspx>